ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Κωνσταντίνος Κορναράκης   Κωνσταντίνος Πρόντζος
π. Δημήτριος Γιαννακόπουλος

Θρησκευτικά Ε' Δημοτικού

Οι Χριστιανοί στον αγώνα της ζωής

Κεφάλαιο Α’

Οι αγώνες στη ζωή μας

1.1 Ο αγώνας στο σχολείο

1.2 Αγωνιζόμαστε με χαρούμενη διάθεση

1.3 Οι μαθητές του Χριστού προετοιμάζονται για αγώνες

1.4 Αγώνας με τη δύναμη της αγάπης

1.5 Επιμονή και υπομονή στον αγώνα

1.6 Αγώνας να μοιραζόμαστε τα αγαθά μας με τους άλλους

1.1 Ο αγώνας στο σχολείο

Ο τίμιος αγώνας
πρέπει να βασίζεται
σε κανόνες.

Α. Οι κανόνες δίνουν νόημα στη ζωή των ανθρώπων.
Β. Και η Εκκλησία χρησιμοποιεί κανόνες, οι οποίοι βοηθούν τους χριστιανούς να ζουν κοντά στο Θεό.

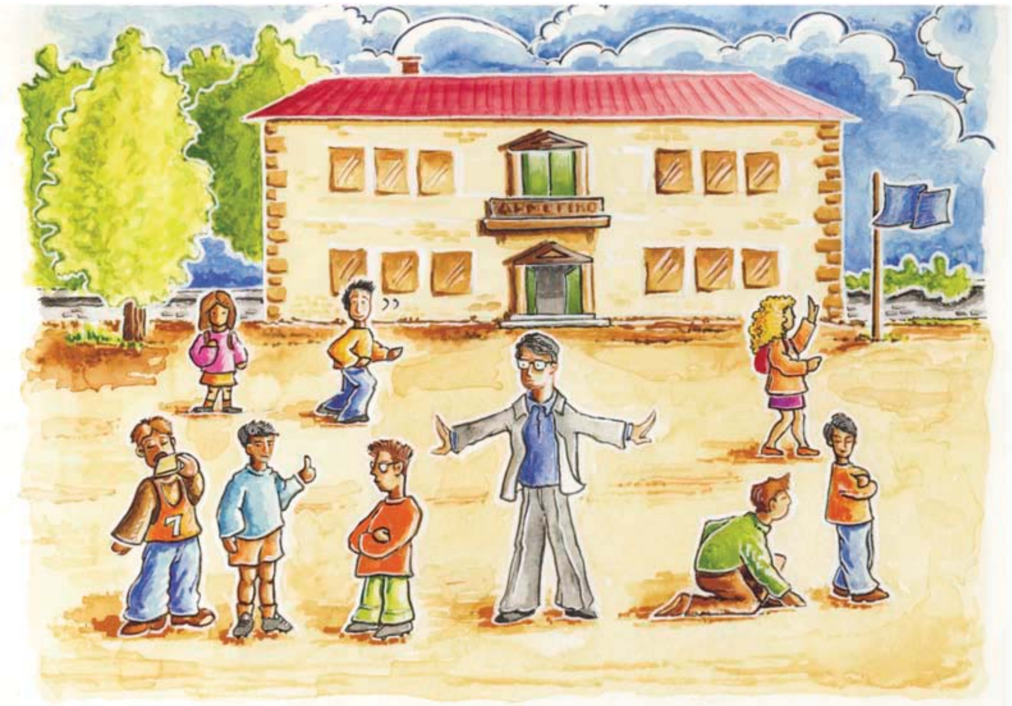

Αναστάτωση στην αυλή του σχολείου

Από το πρώτο κιόλας διάλειμμα της καινούργιας σχολικής χρονιάς, το παιχνίδι στο προαύλιο του σχολείου μας κατέληξε σε φασαρία. Μια μικρή διαφωνία ανάμεσα στα δύο «πρωτοπαλίκαρα» της πέμπτης τάξης γενικεύτηκε, φέρνοντας στα χέρια κι άλλα παιδιά. Ο δάσκαλος, που είδε τι είχε συμβεί, πλησίασε ανήσυχος. Το κουδούνι διέκοψε τις αψιμαχίες, όμως η ένταση είχε παραμείνει.

Ο δάσκαλος εξηγεί στα παιδιά το νόημα του παιχνιδιού

Το μάθημα ξεκίνησε, με τον δάσκαλο αποφασισμένο να ξεκαθαρίσει την κατάσταση που είχε δημιουργηθεί. Τα παιδιά έδειχναν στενοχωρημένα που η σχολική χρονιά ξεκίνησε με αυτόν τον τρόπο. Τώρα, στην αρχή, ήταν ευκαιρία να βάλουν όλοι μαζί κάποιους κανόνες για την κοινή ζωή τους μέσα στην τάξη αλλά κι έξω απ' αυτήν. Όλοι συμφώνησαν, πως η αξία του παιχνιδιού βρίσκεται στη χαρά της συμμετοχής και όχι απαραίτητα στη νίκη, ενώ αυτός που χάνει και αναγνωρίζει την ήττα του είναι πραγματικά άξιος συναγωνιστής! Είναι πολύ σημαντικό όλοι ν' ακολουθούν τους ίδιους κανόνες. Αν όμως χρειάζεται να αλλάξει κάποιος από αυτούς, θα συζητούν και θα αποφασίζουν όλοι μαζί γι' αυτή την αλλαγή.

Από τα χρόνια της Παλαιάς Διαθήκης, ο Θεός έδωσε στους ανθρώπους τους πρώτους κανόνες, τις Δέκα Εντολές, για να μπορούν να ξεχωρίζουν το σωστό από το λάθος.

Και η Εκκλησία μας λειτουργεί με κανόνες

Επειδή ήταν η ώρα των Θρησκευτικών, ο δάσκαλος βρήκε την ευκαιρία να θυμίσει στα παιδιά κάποιες από τις Δέκα Εντολές. «Από τα χρόνια της Παλαιάς Διαθήκης», τους είπε, «ο Θεός έδωσε τους πρώτους αυτούς κανόνες για να μπορούν οι άνθρωποι να ξεχωρίζουν το σωστό από το λάθος και να μην αδικούν ο ένας τον άλλον. Αργότερα, ο Χριστός έδωσε μέσα από τη διδασκαλία του πολλά παραδείγματα, για να διδαχθούν οι χριστιανοί πώς πρέπει να ζουν, αποφεύγοντας την αδικία κι έχοντας για παράδειγμα τη δική του ζωή! Έπειτα, αφού ο Χριστός ανέβηκε στον Πατέρα του, η Εκκλησία οργάνωσε τη ζωή της, με βάση αυτά τα λόγια του Κυρίου».

Όταν οι κανόνες που στηρίζουν τη Δημοκρατία έχουν βάση τους την αγάπη του Χριστού, είναι πιο ανθρώπινοι

Ο δάσκαλος θύμισε στα παιδιά ότι, για να μπορέσουν οι άνθρωποι να συνυπάρξουν με αρμονία, είναι απαραίτητο να έχουν κανόνες που όλοι οφείλουν να τηρούν. Έφερε, μάλιστα, ως παράδειγμα τους νόμους του Σόλωνα και του Κλεισθένη, που οδήγησαν στη γέννηση της Δημοκρατίας στην αρχαία Αθήνα. Και κατέληξε: «Όλοι αυτοί οι κανόνες βοηθούν ακόμη περισσότερο τους ανθρώπους, όταν στηρίζονται στην αγάπη και στην ενότητα που διδάσκει η Εκκλησία».

Τα παιδιά, μέσα από τα λόγια του δασκάλου τους, κέρδισαν κι έμαθαν πολλά, αλλά κυρίως κατάλαβαν ότι είναι όμορφο να αγωνίζεσαι, υπακούοντας με τη θέλησή σου στους κανόνες.

Η νίκη...

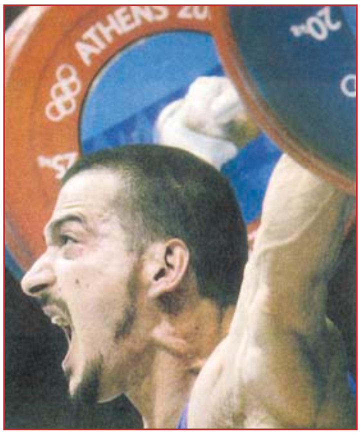

μετά από έναν τίμιο και σκληρό αγώνα...

δίνει σε όλους μεγάλη χαρά!!

Εργασίες

1. Θέματα για συζήτηση

Α. Πολλές φορές, σε αγώνες ποδοσφαίρου ή μπάσκετ, παρατηρούνται επεισόδια και συμπλοκές μεταξύ αθλητών αλλά και μεταξύ των φιλάθλων. Με ποιον τρόπο πιστεύετε πως αυτά τα επεισόδια μπορούν να πάψουν να συμβαίνουν;

Β. Ποιοι άλλοι αγώνες, εκτός από τους αθλητικούς, βοηθούν στην ανάπτυξη της συνεργασίας; Αξίζει να πάρουμε μέρος σ' αυτούς;

2. Επιλέγουμε το Σωστό (Σ) ή το Λάθος (Λ).

Τους κανόνες τούς τηρούμε μόνον όταν μας συμφέρει.	Σ	Λ
Ο δάσκαλος εξήγησε ότι η αξία του παιχνιδιού βρίσκεται στη νίκη.	Σ	Λ
Οι πρώτοι χριστιανοί είχαν ως παράδειγμα τη ζωή του Χριστού.	Σ	Λ
Η Εκκλησία οργάνωσε τη ζωή της με βάση τις 10 εντολές.	Σ	Λ
Οι κανόνες βοηθούν τους ανθρώπους, όταν στηρίζονται στην αγάπη που διδάσκει η Εκκλησία.	Σ	Λ
Το παιχνίδι είναι όμορφο και δημιουργικό, όταν όλοι ακολουθούν τους δικούς τους κανόνες.	Σ	Λ

3. Από το δικτυακό τόπο www.lawyers.gr/sintagma/periexomena.htm βρίσκουμε τα άρθρα του Συντάγματος που αναφέρονται στο πολίτευμα της χώρας μας. Με ποιον τρόπο το στηρίζουν;

4. Με βάση το κείμενο του πρώτου παραθέματος, συζητούμε ποια είναι τα βήματα που ο χριστιανός πρέπει να κάνει στη ζωή του, ώστε να κερδίσει «το στεφάνι της δικαιοσύνης». Τι συμβολίζει αυτό το στεφάνι και ποιος το απονέμει;

Παραθέματα

☆ *Αγωνίστηκα τον ωραίο αγώνα, έτρεξα το δρόμο ως το τέλος, φύλαξα την πίστη. Τώρα πια, με περιμένει το στεφάνι της δικαιοσύνης.*
(Από τη *Β' προς Τιμόθεο* επιστολή του Αποστόλου Παύλου, 4, 7-8)

☆ *Να αγωνίζεσαι τον ωραίο αγώνα της πίστης.*
(Από την *Α' προς Τιμόθεο* επιστολή του Αποστόλου Παύλου, 6, 12)

☆ *Όλοι οι άγιοι, επειδή είχαν σκοπό να καθαρίσουν τον εαυτό τους από κάθε ελάττωμα και κακία, γνώριζαν ότι μόνο όταν κάποιος τηρεί τις εντολές του Χριστού, μπορεί να καθαριστεί και να ανεβεί προς το Θεό.*
(Αββά Δωρόθεου, *Διδασκαλίες, Α'*)

1.2 Αγωνιζόμαστε με χαρούμενη διάθεση

Ο χριστιανός δεν πρέπει να χάνει την ελπίδα, το θάρρος και την πίστη του μπροστά στις δυσκολίες. Με τη βοήθεια του Θεού συνεχίζει τον αγώνα του με χαρούμενη διάθεση.

Α. Το πλοίο που μεταφέρει τον Παύλο από την Καισάρεια στη Ρώμη για να δικαστεί, πέφτει σε μεγάλη θαλασσοταραχή.
Β. Ο Θεός διαβεβαιώνει τον Παύλο ότι όλοι οι επιβάτες θα σωθούν.
Γ. Το πλοίο καταστρέφεται, μα όλοι σώζονται, χάρη στην πίστη και την υπακοή τους στις οδηγίες του Παύλου.

Ελικόπτερο διάσωσης ανασύρει ναυαγό από τη θάλασσα (στιγμιότυπο από την ταινία "Η Καταιγίδα" της εταιρείας Warner Bros Entertainment U.K. Limited).

Ο Γιώργος έφερε στην τάξη δύο φωτογραφίες που βρήκε στο διαδίκτυο. Παρουσίαζαν ένα μεγάλο πλοίο, που είχε γείρει στο πλάι, ενώ από παντού το χτυπούσαν μανιασμένα τα κύματα του ωκεανού. Ένα ελικόπτερο διάσωσης τραβούσε μέσα σε ένα καλάθι δύο ναυαγούς. Τα παιδιά εντυπωσιάστηκαν. Αλλά κι ο δάσκαλος δεν έχασε την ευκαιρία. «Ξέρετε παιδιά», τους είπε, «κι ο Απόστολος Παύλος κάποτε κινδύνεψε με τον ίδιο τρόπο, όταν χρειάστηκε να ταξιδέψει από τη φυλακή της Καισάρειας, όπου βρισκόταν, προς τη Ρώμη, για να δικαστεί εκεί. Όμως με τη βοήθεια του Θεού κατάφερε να σωθεί, όχι μόνο ο ίδιος αλλά και όλοι όσοι ήταν μαζί του».

Το όνειρο του Παύλου ηρεμεί και δίνει ελπίδα στους ταξιδιώτες

«Από την ώρα που ξεκίνησε το ταξίδι», συνέχισε ο δάσκαλος, «η μεγάλη κακοκαιρία ανάγκαζε τον καπετάνιο να αλλάζει συνεχώς **ρότα**, όμως μετά από λίγο, το πλοίο έπλεε ακυβέρνητο στη θαλασσοταραχή. Εξαντλημένοι οι ταξιδιώτες είχαν απελπιστεί. Ο Παύλος, τότε, στάθηκε στη μέση του πλοίου και τους είπε: *Μη φοβάστε! Ένας άγγελος του Θεού, στον οποίο πιστεύω, μου είπε εχτές το βράδυ πως κανένας μας δε θα χαθεί από την τρικυμία. Δείξτε λοιπόν θάρρος και αισιοδοξία, γιατί σε λίγο θα βγούμε σε ένα νησί.* Οι περισσότεροι πείστηκαν στα λόγια του και πήραν θάρρος, τρώγοντας μαζί του λίγο ψωμί. Μάλιστα, ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος μάς λέει, ότι με την πράξη του αυτή, ο Παύλος *κατάφερε να ηρεμήσει τους 276 επιβάτες του πλοίου, δίνοντάς τους ελπίδα με το παράδειγμά του*».

Πλοίο σε τρικυμία
(πίνακας του G. Esposito, Ναυτικό και Εθνολογικό Μουσείο Γαλαξιδίου).

Η πίστη στα λόγια του Παύλου σώζει τους επιβάτες

«Τελικά κύριε σώθηκαν οι επιβάτες;» ρώτησε η Ευγενία. «Πράγματι», απάντησε ο δάσκαλος, «αν και το πλοίο χτύπησε με ορμή στα παράλια του νησιού Μάλτα, οι επιβάτες σώθηκαν και βγήκαν στην ακτή, χρησιμοποιώντας ξύλα και σανίδες από το διαλυμένο καράβι. *Ο Θεός*, μας λέει ο Χρυσόστομος, *θέλησε να σωθούν όλοι οι επιβάτες, όχι μόνο επειδή επιθυμούσε να τους χαρίσει τη ζωή, αλλά και γιατί, με αυτό τον τρόπο, τους έδειξε πόσο αληθινά ήταν τα λόγια του Παύλου*».

Η ελπίδα, το θάρρος και η αισιοδοξία μάς γεμίζουν δύναμη

Και ο δάσκαλος ολοκλήρωσε τις σκέψεις του, λέγοντας: «Η ζωή κάθε ανθρώπου είναι γεμάτη από δυσκολίες και προβλήματα. Κάποιες φορές, μάλιστα, τον χτυπούν, όπως τα μανιασμένα κύματα χτυπούσαν το πλοίο του Παύλου. Όποιος χάνει την ελπίδα του, την καλή του διάθεση ή σταματά την προσπάθεια, είναι δύσκολο να γλιτώσει από τα χτυπήματα αυτά. Όπως, όμως, ο Παύλος ήξερε ότι με το Θεό δίπλα του δεν είχε να φοβηθεί τίποτα, έτσι και ο χριστιανός ποτέ δεν πρέπει να εγκαταλείπει τον αγώνα του, γνωρίζοντας ότι μέσα από αυτές τις δυσκολίες, ο Θεός δοκιμάζει τις ικανότητες, τη δύναμη, την πίστη και την αντοχή του. Αν λοιπόν αφήσουμε κυβερνήτη του «πλοίου» της ζωής μας το Χριστό, εκείνος μπορεί, όχι μόνο να μας γλιτώσει από κινδύνους που στα μάτια μας φαίνονται ανίκητοι, αλλά και να μας χαρίσει τη δύναμη να συνεχίσουμε τον αγώνα μας με χαρούμενη διάθεση, γνωρίζοντας, πως κάθε στιγμή βρίσκεται δίπλα μας».

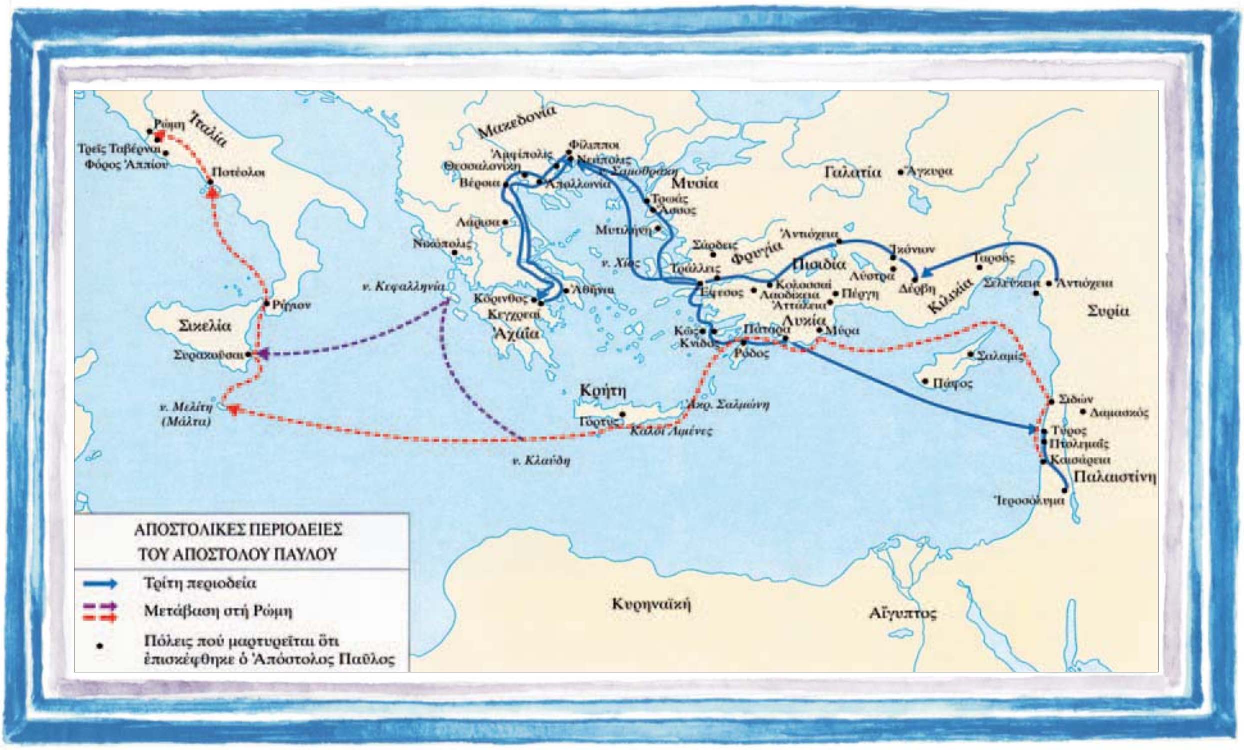

Το ταξίδι του Παύλου προς τη Ρώμη (η διαδρομή με το κόκκινο χρώμα). Κάποιοι επιστήμονες υποστηρίζουν ότι το πλοίο που τον μετέφερε, ναυάγησε στην Κεφαλονιά και όχι στη Μάλτα (η διαδρομή με το μοβ χρώμα).

Εργασίες

1.Θέμα για συζήτηση.
Βρίσκουμε και διαβάζουμε στην Καινή Διαθήκη από το βιβλίο των *Πράξεων των Αποστόλων* (κεφ. 25 στίχοι 10,11), τα λόγια του Παύλου με τα οποία ζητά να δικαστεί από τον Καίσαρα στη Ρώμη. Μετά συζητούμε γι' αυτό το προνόμιο των Ρωμαίων πολιτών. Έχουμε σήμερα αντίστοιχα παραδείγματα;

2. Επιλέγουμε το Σωστό (Σ) ή το Λάθος (Λ).

Ο Παύλος ζήτησε να δικαστεί στη Ρώμη, γιατί ήταν Ρωμαίος πολίτης.	Σ	Λ
Ο Παύλος βρέθηκε σε μεγάλη θαλασσοταραχή, όταν επέστρεφε από τη Ρώμη.	Σ	Λ
Μόλις ξεκίνησε η τρικυμία, ο Παύλος έχασε την εμπιστοσύνη του στο Θεό.	Σ	Λ
Ο Θεός χάρισε τη ζωή στους επιβάτες για να δείξει πόσο αληθινά ήταν τα λόγια του Παύλου.	Σ	Λ
Σε κάθε δυσκολία πρέπει να εγκαταλείπουμε τον αγώνα μας.	Σ	Λ
Ο Θεός μέσα από τις δυσκολίες δοκιμάζει τη δύναμη και την αντοχή μας.	Σ	Λ
Ο αγώνας μας πρέπει να γίνεται πάντοτε με χαρούμενη διάθεση, γιατί ξέρουμε πως ο Θεός δεν μας εγκαταλείπει ποτέ.	Σ	Λ

3. Συμπληρώνουμε την ακροστιχίδα της «ΤΡΙΚΥΜΙΑΣ».

Τ_ _ _ _ _ _ _ _ : Ταλαιπώρησε το πλοίο που μετέφερε τον Παύλο (θηλ).
Ρ_ _ _ _ _ _ _ : Ήταν στην καταγωγή του ο Παύλος.
Ι_ _ _ _ _ _ _ _ : Επιθυμούσαν την καταδίκη του Παύλου σε θάνατο.
Κ_ _ _ _ _ _ _ _ _ _ : Κι έτσι λέγεται ο καπετάνιος του πλοίου.
Υ_ _ _ _ _ : Έδειξαν όλοι στα λόγια του Παύλου.
Μ_ _ _ _ : Εκεί ναυάγησε το πλοίο που μετέφερε τον Παύλο.
Ι_ _ _ _ _ _ : Το όνομα του Χρυσοστόμου.
Α_ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ : ...με χαρούμενη διάθεση.

Παράθεμα

Ώστε οι δίκαιοι, κ'αν εν χειμώνι ώσι, κ'αν εν πελάγει, ουδέν πάσχουσιν δεινόν, αλλά και ετέρους συνδιασώζουσιν.

(Ιω. Χρυσοστόμου, *Στις Πράξεις των Αποστόλων,* ομιλ. 53, PG60, 372)

Μετάφραση

Ώστε οι δίκαιοι, ακόμη κι αν βρίσκονται σε βαρυχειμωνιά ή στη μέση του πελάγους (σε φουρτουνιασμένη θάλασσα), (όχι μόνο) δεν παθαίνουν κανένα κακό αλλά και άλλους σώζουν μαζί τους.

Μες στο πέλαγος

(Γ. Βερίτη)

Μες στο πέλαγος του κόσμου
και στα βάσανα της γης,
με τη λάμψη του φωτός σου,
συ Χριστέ μάς οδηγείς.
Είσαι φάρος που μας δείχνεις
το λιμάνι της γαλήνης,
και με βάλσαμο τους πόνους
των ψυχών μας απαλύνεις.

1.3 Οι μαθητές του Χριστού προετοιμάζονται για αγώνες

Ο Χριστός διαλέγει τους μαθητές του για να τον βοηθήσουν στο έργο του και τους προετοιμάζει για να γίνουν Απόστολοί του στον κόσμο.

Α. Οι μαθητές προετοιμάζονται για τον αγώνα τους, μαθαίνοντας πώς θα γίνουν «ψαράδες ανθρώπων».
Β. Ο Χριστός χαρίζει στους μαθητές του τη δύναμη να θεραπεύουν το σώμα και την ψυχή.
Γ. Οι μαθητές έχουν για εφόδιά τους την πίστη και την ελπίδα για τον καινούργιο κόσμο του Θεού και τη δύναμη που πήραν από την αγάπη του Δασκάλου τους.

Η κλήση των μαθητών

Όταν ο Χριστός ξεκίνησε την πορεία του στον κόσμο, για να ολοκληρώσει την αποστολή του, αναζήτησε συνεργάτες. Όσο Εκείνος θα βρισκόταν επάνω στη γη, θα τον βοηθούσαν, φροντίζοντας να γίνει πιο εύκολο το έργο του στις περιοδείες που θα έκανε στα χωριά και στις πόλεις της Παλαιστίνης. Κοντά του, όμως, αυτοί οι συνεργάτες θα μαθήτευαν και στη δική τους αποστολή.

«Ελάτε μαζί μου και θα σας κάνω ψαράδες ανθρώπων» (εικόνα από την Ι. Μ. Φιλανθρωπινών, που βρίσκεται στο νησάκι της λίμνης των Ιωαννίνων).

Ο Χριστός διάλεξε για μαθητές του απλούς ανθρώπους. Θα τους προετοίμαζε να γίνουν Απόστολοί του, ώστε, όταν θα έφτανε η στιγμή να τον αποχωριστούν, να μετέφεραν εκείνοι το κήρυγμά του σε ολόκληρο τον κόσμο. Έτσι, μέσα από τα λόγια και τις πράξεις τους, οι άνθρωποι θα αισθάνονταν την παρουσία του Χριστού δίπλα τους. Προετοίμαζε λοιπόν τους μαθητές του για να γίνουν «ψαράδες ανθρώπων», όπως είπε στον Πέτρο και στον αδερφό του Ανδρέα που ήταν ψαράδες, όταν τους κάλεσε κοντά του. Τα ίδια λόγια είπε και σε άλλα δύο αδέρφια, τον Ιάκωβο και τον Ιωάννη, εννοώντας ότι θα τους μάθει να κερδίζουν τις καρδιές των ανθρώπων. Όταν, πάλι, ένας άλλος μαθητής, ο Φίλιππος, έφερε έναν καλό φίλο του, το Ναθαναήλ, για να γνωρίσει τον Ιησού, Εκείνος κέρδισε την εμπιστοσύνη του με μια φράση: «Να ένας καλός Ισραηλίτης που στην καρδιά του δεν έχει πονηριά».

Οι δυσκολίες που θα συναντούσαν

Πόσο δύσκολο ήταν το έργο των μαθητών του Χριστού; Πολύ! Δεν είναι εύκολο να αλλάξεις τις καρδιές των ανθρώπων. Μήπως, όμως, και οι μαθητές θεωρούνταν σπουδαίοι από τους συνανθρώπους τους; Όχι! Ήταν αγράμματοι, φτωχοί, ταπεινοί, χωρίς την εξουσία ή την οικονομική δύναμη που είχαν οι ισχυροί της εποχής τους. Ο Χριστός τους προειδοποίησε ότι τους στέλνει σαν πρόβατα ανάμεσα σε λύκους και τους προετοίμασε να δεχτούν την οργή και το **φθόνο** των ανθρώπων. Θα τους οδηγούσαν κατηγορούμενους σε δικαστήρια και όλοι τους, σχεδόν, θα έδιναν τη ζωή τους για το όνομα του αγαπημένου τους Δασκάλου.

Τα εφόδια για τον αγώνα τους

Ο Χριστός, όμως, χάρισε στους μαθητές του ένα ανεκτίμητο δώρο. Να μπορούν να θεραπεύουν όσους υπέφεραν στο σώμα και στην ψυχή, να παρηγορούν τους πονεμένους και να φέρνουν ειρήνη στις καρδιές των ανθρώπων. Θα έπρεπε, βέβαια, να έχουν μεγάλη δύναμη στην ψυχή τους. Γιατί όσοι τους μισούσαν θα τους έδιωχναν από τις πόλεις τους, ενώ αυτοί θα έπρεπε να βρουν τη δύναμη, να συνεχίσουν την αποστολή τους. Πάνω από την αγάπη για τη ζωή τους, όμως, βρισκόταν η επιθυμία για τη φροντίδα της ψυχής του πλησίον τους. Και γι' αυτό πέτυχαν στο έργο τους.

«Αυτούς τους δώδεκα έστειλε ο Ιησούς να κηρύξουν και τους έδωσε τις εξής εντολές...» *Ματθ. 10,5* (εικόνα από το ναό των Στεφάνων, Κόραμα, Καππαδοκία).

Το θάρρος των μαθητών

Ο αγώνας των μαθητών έμοιαζε καταδικασμένος σε αποτυχία. Τον ξεκίνησαν, όμως, με θάρρος, γιατί πίστεψαν στην αξία του. Μέσα στην καρδιά τους είχε στερεωθεί βαθιά η πίστη και η ελπίδα ότι ο Δάσκαλός τους θα τους οδηγούσε μαζί με όλους τους ανθρώπους στον καινούργιο κόσμο της αγάπης του Θεού. Ένιωθαν ότι δε θα έμεναν ποτέ μόνοι τους. Έτσι κι έγινε. Γιατί ο Χριστός ήταν κοντά τους, όποτε τον χρειάζονταν. Αυτά που είχαν δει και ζήσει μαζί του ήταν αρκετά, ώστε να μη δειλιάσουν μπροστά σε οποιοδήποτε κίνδυνο και να αγωνιστούν με επιτυχία μέχρι το τέλος της αποστολής τους!

Εργασίες

1. Θέματα για συζήτηση.

Α. Να βρείτε στην Καινή Διαθήκη (*Ματθαίου,* κεφ.10, στ. 2) τα ονόματα των μαθητών του. Γιατί πιστεύετε ότι ο Χριστός διάλεξε ψαράδες για μαθητές του και δεν επέλεξε κάποιους πιο μορφωμένους, πλούσιους και γνωστούς στην περιοχή τους ανθρώπους;

Β. Συζητούμε τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζει το έργο των Αποστόλων ο Άγιος Εφραίμ ο Σύρος στο δεύτερο παράθεμα.

2. Πιστεύετε ότι τα εφόδια που έδωσε ο Χριστός στους μαθητές του ήταν αρκετά για το έργο που αναλάμβαναν; Αν ήσασταν μαθητές του Χριστού τι άλλο θα του ζητούσατε να σας δώσει, ώστε να πετύχετε στο έργο σας;

3. Συμπληρώνουμε τα κενά με βάση το κείμενο του μαθήματος.

Ο Χριστός αναζήτησε .... οι οποίοι, όσο Εκείνος θα βρισκόταν πάνω στη γη, θα φρόντιζαν να γίνει πιο εύκολο το έργο του, αλλά και θα .... και στη δική τους ...., να μπορούν να .... το κήρυγμά του σε ολόκληρο τον κόσμο, ώστε οι άνθρωποι να .... την παρουσία του Χριστού. Τους προετοίμασε, δηλαδή, να γίνουν «................. ....», όπως είπε στον Πέτρο και στον αδερφό του .... Ο Χριστός τούς προειδοποίησε ότι τους στέλνει σαν .... και τους προετοίμασε να δεχθούν .... των ανθρώπων. Οι μαθητές θα έπρεπε να έχουν .... στην ψυχή τους. Ξεκίνησαν, λοιπόν, με θάρρος γιατί πίστεψαν στην αξία του .... τους και γιατί μέσα στην καρδιά τους είχε στερεωθεί βαθιά η .... και η .... ότι ο Δάσκαλός τους θα τους οδηγούσε μαζί με όλους τους ανθρώπους στον .... της αγάπης του Θεού.

Παραθέματα

☆ *Πάς ούν όστις ομολογήσει εν εμοί έμπροσθεν των ανθρώπων, ομολογήσω καγώ εν αυτώ έμπροσθεν του πατρός μου του εν ουρανοίς.*

(*Ματθ.* 10, 32)

Μετάφραση

Όποιος ομολογήσει μπροστά στους ανθρώπους ότι ανήκει σ' εμένα, θα τον αναγνωρίσω κι εγώ για δικό μου μπροστά στον ουράνιο Πατέρα μου.

☆ *Χαίρετε εσείς που δεν κρατάτε σακούλι, και όμως γεμίσατε με πλούτο όλη την οικουμένη. Εσείς που δεν είχατε περιττό ραβδί, και όμως διώξατε τους λύκους από παντού. Εσείς που δεν είχατε δεύτερο χιτώνα, και όμως ντύθηκαν από σας βασιλιάδες. Εσείς που δεν είχατε διπλό ζευγάρι παπουτσιών και όμως ταράξατε την γη με τις πορείες σας.*

(Εφραίμ του Σύρου, *Εγκώμιο στους Αποστόλους*)

1.4 Αγώνας με τη δύναμη της αγάπης

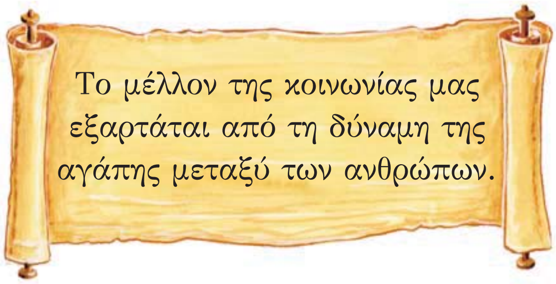

Α. Η Εκκλησία μάς διδάσκει να αγαπάμε όχι μόνο τους φίλους μας αλλά ακόμη και τους εχθρούς μας.
Β. Ο άγιος Αγάθωνας κάνει πράξη την εντολή του Χριστού, να αγαπάμε το συνάνθρωπό μας τόσο, όσο και τον εαυτό μας.

Η προσφορά του αγίου Αγάθωνα, παράδειγμα αληθινής αγάπης

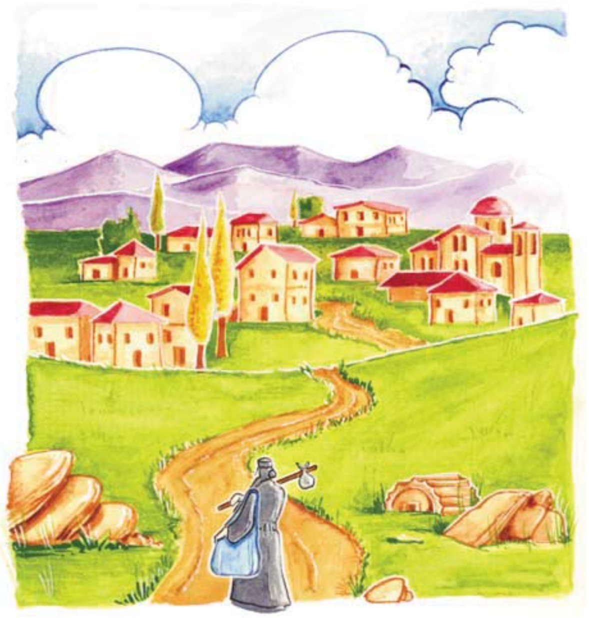

Κάποτε, ένας απλός και άγιος άνθρωπος, ο μοναχός Αγάθωνας, ξεκίνησε από το μοναστήρι του για να πάει στην πόλη να πουλήσει το **εργόχειρό** του. Τα χρήματα που θα έπαιρνε θα τον συντηρούσαν μέχρι να τελειώσει το επόμενο εργόχειρο. Όταν έφτασε στην πόλη, συνάντησε έναν **άστεγο** και άρρωστο γέροντα. Ο Αγάθωνας, χωρίς να σκεφτεί καθόλου, αφού πούλησε το εργόχειρό του, με τα χρήματα που μάζεψε, νοίκιασε ένα μικρό σπίτι και αγόρασε φάρμακα για τον γέροντα. Τέσσερις ολόκληρους μήνες ο Αγάθωνας έμεινε κοντά στον αδύναμο ηλικιωμένο, μέχρι που ο γέροντας θεραπεύτηκε. Τότε, μόνο, ο Αγάθωνας επέστρεψε στο μοναστήρι του.

Πρέπει να αγαπάμε το διπλανό μας όπως τον εαυτό μας

Ο άγιος Αγάθωνας δεν έκανε τίποτα περισσότερο από το να εφαρμόσει τη διδασκαλία της Εκκλησίας μας για τον συνάνθρωπο. Ο Χριστός στο κήρυγμά του δίδασκε ότι οι άνθρωποι πρέπει να αγαπούν τον διπλανό τους με την ίδια δύναμη που αγαπούν και τον εαυτό τους. Μόνον όταν ο άνθρωπος αγαπά με αυτόν τον τρόπο τον **πλησίον** του, μπορεί να αγωνίζεται αληθινά γι’ αυτόν χωρίς συμφέροντα και **σκοπιμότητες.**

Πρέπει να αγαπάμε ακόμη και τους εχθρούς μας

Η Εκκλησία μας, μέσα από αυτά τα λόγια του Χριστού, φανερώνει το δρόμο που πρέπει να βαδίζει ο άνθρωπος, δηλαδή να αγαπά τους εχθρούς του, να απαντά με καλά λόγια σε όσους τον κακολογούν, να ευεργετεί αυτούς που τον μισούν, να προσεύχεται για όσους θέλουν το κακό του. Ο ίδιος ο Χριστός έδειξε την απέραντη αγάπη του για τον άνθρωπο, όταν σταυρώθηκε για χάρη όσων τον αγαπούσαν και όσων τον μισούσαν.

Η ευθύνη μας για μια ανθρώπινη κοινωνία

Ενώ λοιπόν ο κόσμος περιγράφει την αγάπη με διάφορους τρόπους, η Εκκλησία την καλλιεργεί εκεί που φυτρώνει το μίσος. Η επιτυχία του αγώνα μας, δηλαδή, για μια πιο ανθρώπινη κοινωνία, εξαρτάται από τη δύναμή μας. Τη δύναμή μας να ξεπεράσουμε τον εαυτό μας και να δούμε τον διπλανό μας, όποιος και αν είναι αυτός, σαν αδελφό, χωρίς να σκεφτόμαστε όσα μας χωρίζουν, αλλά μόνο όσα μας ενώνουν.

Άλλωστε, ο Απόστολος Παύλος, υμνώντας την αγάπη, μας διδάσκει ότι ακόμη και εάν πετύχουμε τα σπουδαιότερα κατορθώματα, εάν δεν έχουμε αγάπη για το διπλανό μας τότε τίποτα από όλα αυτά δεν έχει αξία. Η αγάπη μαζί με την πίστη, την ελπίδα και την υπομονή δίνουν στον αγώνα μας μοναδική αξία!

Περιμένουν τη βοήθειά μας...

...για να μπορούν να γελούν συχνότερα!

Εργασίες

1. Θέμα για συζήτηση.

«Φτάσαμε ως το φεγγάρι, αλλά δυσκολευόμαστε να διασχίσουμε το δρόμο για να συναντήσουμε το γείτονά μας».

2. Συμπληρώνουμε τις δύο στήλες που ακολουθούν, με τα γνωρίσματα του ανθρώπου που αγαπά κι εκείνου που δεν αγαπά. Μας βοηθούν τα κείμενα του μαθήματος και των παραθεμάτων.

Ο άνθρωπος που αγαπά:	*Ο άνθρωπος που δεν αγαπά:*
1	1 ....
2	2 ....
3	3 ....
4	4 ....
5	5 ....
6	6 ....
7	7 ....
8	8 ....

3. Συμπληρώνουμε τη μεσοστιχίδα της ΑΓΑΠΗΣ

α. Το ενδιαφέρον μας για το συνάνθρωπό μας απαιτεί μεγάλο...(ονομ.)

β. Έναν τέτοιον άνθρωπο βοήθησε ο άγιος Αγάθωνας και τέτοιοι υπάρχουν πολλοί και στην πατρίδα μας (αιτ.).

γ. Επάνω του έδειξε ο Χριστός πόσο αγάπησε τον άνθρωπο (ονομ.).

δ. Εκτός από πίστη, ελπίδα και αγάπη, ο άνθρωπος πρέπει να έχει και...όταν αγωνίζεται για τον συνάνθρωπό του.

ε. Μας διδάσκει να καλλιεργούμε την αγάπη εκεί που φυτρώνει το μίσος (θηλ.).

α. _ _ _ _ _ Α _

β. _ _ _ _ _ Γ _

γ. _ _ Α _ _ _ _ _

δ. _ Π _ _ _ _ _ _

ε. _ _ _ _ _ Η _ _ _

Παραθέματα

☆ *Εκείνος που αγαπά έχει υπομονή και καλοσύνη. Εκείνος που αγαπά δε ζηλοφθονεί. Εκείνος που αγαπά δεν κομπάζει, ούτε υπερηφανεύεται, είναι ευπρεπής, δεν είναι εγωιστής, ούτε ευερέθιστος. Ξεχνάει το κακό που του έχουν κάνει, δε χαίρεται για το λάθος που γίνεται αλλά συμμετέχει στη χαρά για το σωστό. Εκείνος που αγαπά, όλα τα δέχεται. Η πίστη, η ελπίδα και η υπομονή ποτέ δεν τον αφήνουν.*

(Απ. Παύλου, *Α΄ Επιστολή προς Κορινθίους*, 13,4-8)

☆ *Διότι όπως καίγεται η λαμπάδα από τη φλόγα και η φλόγα γίνεται φως και αυτό φωτίζει αυτόν που την κρατάει, έτσι και η αγάπη του Θεού όταν κατοικεί στην ψυχή κατακαίει την καρδιά και ζεσταίνει την ψυχή τόσο, ώστε να σπρώξει τον άνθρωπο σε κόπους και κινδύνους για τη βοήθεια των άλλων ανθρώπων.*

(Θεολήπτου μητρ. Φιλαδελφείας, *Περί αγάπης πνευματικής*, §7)

Μη με ρωτάς ποιο είναι το μέτρο της Αγάπης. Δες το Σταυρό!

(Ξυλόγλυπτος σταυρός, Ι. Μ. Δοχειαρίου, Άγ. Όρος).

1.5 Επιμονή και υπομονή στον αγώνα

Ο συνδυασμός της επιμονής και της υπομονής στον αγώνα, με τη βοήθεια του Θεού, κάνει τον άνθρωπο δυνατότερο και ικανό να αντιμετωπίσει κάθε δυσκολία.

Α. Ο Χριστός επιβραβεύει την επιμονή και την υπομονή των δύο παραλυτικών στην Καπερναούμ και στη Βηθεσδά.
Β. Σε όλο τον κόσμο, άνθρωποι, με προβλήματα υγείας, αγωνίζονται με θάρρος, επιμονή και δύναμη, κάνοντας τη δική τους ζωή αλλά και των συνανθρώπων τους καλύτερη.

Αθλητές των Παραολυμπιακών αγώνων αγωνίζονται και νικούν. Δεξιά, ο Έλληνας αθλητής του μήκους Θανάσης Μπαράκας (χρυσό μετάλλιο στους Παραολυμπιακούς του Σίδνευ).

Ο διάσημος φυσικός Στέφεν Χόκινγκ, παρά τη σπάνια ασθένειά του, έχει προσφέρει ανεκτίμητες υπηρεσίες στην επιστήμη.

Ο Ιησούς θεραπεύει με θαυμαστό τρόπο τον παραλυτικό της Καπερναούμ

Το πλήθος στριμωχνόταν σε ένα μικρό σπίτι στην πόλη Καπερναούμ. Η αυλή και ο χώρος έξω από αυτήν **έσφυζαν** από ανθρώπους που διψούσαν ν' ακούσουν το Χριστό. Ενώ εκείνος μιλούσε, φωνές και θόρυβος πολύς απ' έξω διέκοψαν την ομιλία του. Ξαφνικά, η ξύλινη στέγη του σπιτιού άνοιξε και από το άνοιγμα, τέσσερις άνδρες κατέβασαν με προσοχή μπροστά στα πόδια του έναν παράλυτο, δεμένο, επάνω στο κρεβάτι του. Ο Χριστός θαύμασε την επιμονή των ανδρών αλλά και του ίδιου του παραλυτικού. Αφού συγχώρησε τις αμαρτίες του, του ζήτησε να σηκωθεί από το κρεβάτι. Πράγματι, ο παραλυτικός, μπροστά στα έκπληκτα μάτια όλων, σηκώθηκε και μεταφέροντας το κρεβάτι του έφυγε. Όλοι τότε δόξασαν το Θεό, ομολογώντας, πως ποτέ τους δεν είδαν παραλυτικό να γίνεται αμέσως καλά με μια προσταγή.

Ο Ιησούς επαναλαμβάνει το θαύμα της Καπερναούμ και στα Ιεροσόλυμα

Κοντά στο τείχος και το Ναό των Ιεροσολύμων, υπήρχε μια μικρή τεχνητή λίμνη, μια δεξαμενή, η οποία ονομαζόταν Βηθεσδά. Κάτω από τα υπόστεγά της, πλήθος άρρω-

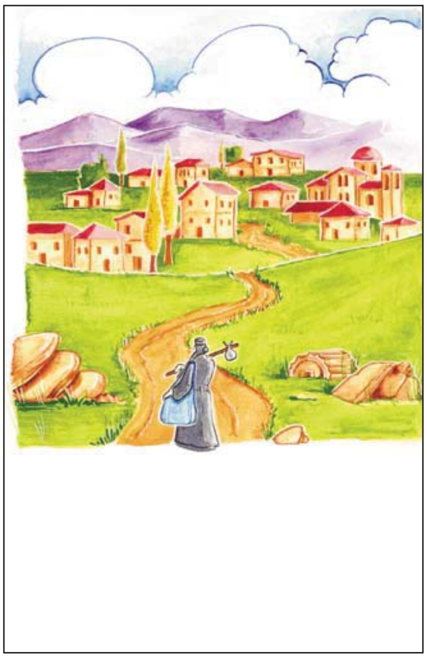

Ο Χριστός θεραπεύει τον παραλυτικό στην Καπερναούμ (Ι.Μ. Σταυρονικήτα, Άγ. Όρος).

στων ανθρώπων περίμενε υπομονετικά έναν άγγελο, ο οποίος κατέβαινε και τάραζε τα νερά της. Όποιος προλάβαινε να μπει πρώτος εκείνη τη στιγμή, γινόταν αμέσως καλά! Ο Χριστός, περνώντας από εκεί, πλησίασε έναν παράλυτο άνθρωπο, ο οποίος καθόταν στην άκρη της λίμνης αυτής, για 38 ολόκληρα χρόνια, χωρίς να προλάβει ποτέ του τα ταραγμένα νερά, διότι χρειαζόταν βοήθεια για να μετακινηθεί.

Ο Χριστός αναγνωρίζει την πίστη και την υπομονή του κατάκοιτου

«Θέλεις να γίνεις καλά;» ρώτησε ο Χριστός τον παραλυτικό. Εκείνος αποκρίθηκε πως ήθελε πολύ, μα πάντοτε κάποιος άλλος προλάβαινε κι έμπαινε στο νερό. Ο Ιησούς τότε τού είπε: «Σήκωσε το κρεβάτι σου και πήγαινε. Είσαι πλέον καλά». Ο παραλυτικός υπάκουσε στο Χριστό και να! Σηκώθηκε και λυτρωμένος από τη μακρόχρονη ασθένειά του απομακρύνθηκε.

Τα προβλήματα υγείας γίνονται αφορμές άσκησης, αγώνα και κοινωνικής προσφοράς

Η ανθρώπινη ιστορία έχει να παρουσιάσει πρόσωπα, όπως οι παραλυτικοί που γνωρίσαμε, που δεν απογοητεύτηκαν από την **ανίατη** ασθένειά τους. Με τη βοήθεια του Θεού, την επιμονή και την υπομονή τους, αγωνίστηκαν με δύναμη για να καλυτερεύσουν τη ζωή τους, πράξη που τους ανάδειξε σε ήρωες. Ο παραπληγικός φυσικός Στέφεν Χόκινγκ, η κωφή και τυφλή Έλεν Κέλερ, οι αθλητές των Παραολυμπιακών αγώνων, που αγωνίζονται κοντά στους υπόλοιπους αθλητές σε κάθε Ολυμπιάδα, όλοι τους μεταφέρουν ένα μήνυμα. Αυτό της απόφασης για αγώνα, της αισιοδοξίας και του θάρρους, μέσα από κάθε δυσκολία ή κακή **συγκυρία**. Με την αγωνιστικότητα, την υπομονή και την επιμονή τους, προχωρούν, δείχνοντας τη δύναμη της ανθρώπινης θέλησης, για την αντιμετώπιση των δυσκολιών της ζωής.

Ο μεγάλος μουσουργός Λ.Β. Μπετόβεν, συνέθεσε την 9η συμφωνία του ενώ η ακοή του είχε καταστραφεί!

Η διάσημη για τους κοινωνικούς της αγώνες, αν και τυφλή και κωφή, Έλεν Κέλερ, η οποία κέρδισε το βραβείο Όσκαρ για το βιβλίο της με θέμα την ισότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη (1955).

Εργασίες

1.Θέμα για συζήτηση.

Συζητούμε για τα στοιχεία που θαύμασε ο Χριστός στο χαρακτήρα των δύο παραλυτικών του μαθήματος. Πώς αυτά έγιναν αιτία ν' αλλάξει η ζωή τους;

2. Συνδέουμε τα σωστά.

Έδειξαν επιμονή •	• μεγάλος Φυσικός
Έδειξε υπομονή •	• στη Βηθεσδά
Έλεν Κέλερ •	• ο Χριστός
Εκεί ο άγγελος τάραζε τα νερά •	• κοινωνικοί αγώνες
Άνοιξαν τη σκεπή •	• στην Καπερναούμ
Στέφεν Χόκινγκ •	• στη Βηθλεέμ
Είπε: «σήκωσε το κρεβάτι σου...» •	• οι Παραολυμπιακοί Αγώνες

3. Στο κείμενο του παραθέματος υπογραμμίζουμε τις φράσεις που δείχνουν τη σημασία των Παραολυμπιακών αγώνων για την κοινωνία μας.

4. Αφού μελετήσουμε το διπλανό πίνακα, προσπαθούμε να σχηματίσουμε κι εμείς το όνομά μας με το δακτυλικό αλφάβητο.

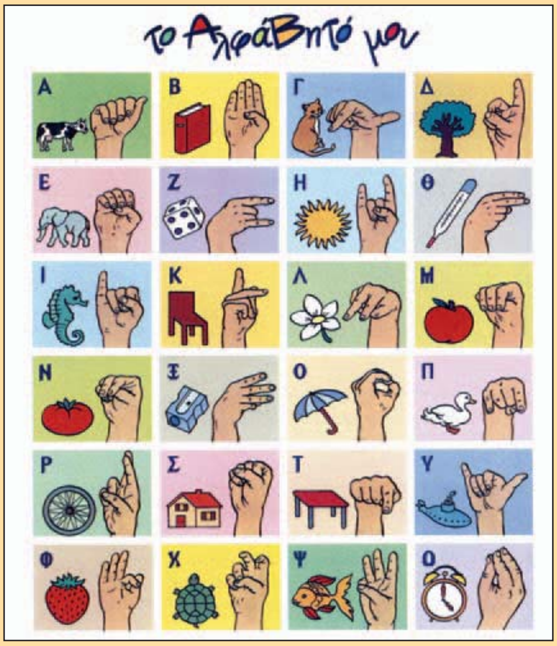

Παράθεμα

Στο δελτίο τύπου της Ολυμπιακής Επιτροπής για τους Παραολυμπιακούς αγώνες που έγιναν στην Αθήνα το 2004 διαβάζουμε: «Η Παραολυμπιάδα του 2004 θα φιλοξενήσει περίπου 4.000 αθλητές από 130 χώρες. Οι καλύτεροι αθλητές όλου του κόσμου θα προσπαθήσουν να βελτιώσουν ακόμη περισσότερο τις προσωπικές τους επιδόσεις, με γνώμονα την ευγενή άμιλλα. Η προσπάθειά τους αυτή αποτελεί ένα φωτεινό παράδειγμα για όλους τους ανθρώπους, γιατί δίνει την ευκαιρία να αναγνωριστεί ο αθλητισμός ως μια μοναδικής αξίας έκφραση του ανθρώπινου πολιτισμού και του πνεύματος της ομόνοιας και της ειρηνικής συνύπαρξης των λαών, ανεξαρτήτως σωματικών ή φυλετικών ιδιαιτεροτήτων».

1.6 Αγώνας να μοιραζόμαστε τα αγαθά μας με τους άλλους

Αληθινός πλούτος για τους χριστιανούς είναι η κοινωνία αγάπης, όπου όλοι απολαμβάνουν τα αγαθά της ζωής.

Α. Ο ανόητος πλούσιος γίνεται δούλος της περιουσίας του.
Β. Για τους πρώτους χριστιανούς, αληθινός πλούτος ήταν η αγάπη, η ομοψυχία και η ενότητα.
Γ. Σήμερα πρέπει να μιμούμαστε, όσο μπορούμε, τη ζωή των πρώτων χριστιανών.

Η ιστορία του ανόητου πλουσίου

Ο Χριστός, θέλοντας να διδάξει την αλήθεια για τον πλούτο, παρουσίασε με μια παραβολή την ιστορία ενός πολύ πλούσιου ανθρώπου. Τα χωράφια του είχαν δώσει τόσους καρπούς, ώστε, εάν τους πουλούσε, θα αποκτούσε ακόμη περισσότερα χρήματα. Ο πλούσιος όμως, μέσα στη χαρά του, ξέχασε κάτι σημαντικό. Ότι η πλούσια **σοδειά** που του έδωσαν τα χωράφια του, σήμαινε βέβαια περισσότερα χρήματα, δεν σήμαινε όμως κι ευτυχία.

Ο Κύριος θαύμασε κι ευλόγησε τη διάθεση μιας φτωχής και χήρας γυναίκας, που πρόσφερε με την καρδιά της τα τελευταία δύο λεπτά που της είχαν απομείνει (χειρόγραφο από την Ι.Μ. Ιβήρων, Άγ. Όρος).

Μεθυσμένος από χαρά, άφησε πίσω του κάθε ενοχλητική γι' αυτόν σκέψη. Αν και υπήρχαν άνθρωποι στην περιοχή του που είχαν ανάγκη από βοήθεια, εκείνος άρχισε να σκέπτεται πώς θα τακτοποιήσει καλύτερα την περιουσία του. Όσο, όμως, αφιέρωνε χρόνο σ' αυτές τις σκέψεις, τόσο περισσότερο τον κυρίευε η αγωνία. Οι αποθήκες τού φαίνονταν μικρές κι έπρεπε να βρει μεγαλύτερες. «Το βρήκα», σκέφτηκε. «Θα γκρεμίσω τις παλιές μου αποθήκες και θα χτίσω καινούργιες, μεγαλύτερες. Εκεί θα φυλάξω την περιουσία μου κι έτσι θα μπορέσω να γλεντήσω τη ζωή μου από τα κέρδη που θα βγάλω, χωρίς να έχω την ανάγκη κανενός».

Το ίδιο βράδυ, μέσα στη μεγάλη του χαρά, τον επισκέφθηκε ο Θεός. Όχι όμως για να τον παινέψει. «Ανόητε άνθρωπε», του είπε. «Το ξέρεις ότι αυτή τη νύχτα έφθασε η ώρα να πεθάνεις; Όλα αυτά που απέκτησες σε ποιον θα ανήκουν πλέον;».

Ο Χριστός εξηγεί το νόημα της ιστορίας

Η ιστορία αυτή είναι μια από τις παραβολές του Χριστού, ιστορίες δηλαδή, που βοηθούσαν όσους τον άκουγαν, να καταλαβαίνουν καλύτερα το κήρυγμά του. Στην ιστορία αυτή, ο Χριστός ήθελε να δείξει ότι, όταν ο άνθρωπος ασχολείται μόνο με τα **υλικά αγαθά**, εγκαταλείπει τον αγώνα και την προσπάθεια να γίνει καλύτερος, ξεχνώντας το συνάνθρωπό του και το Θεό. Έτσι, όταν φτάσει η ώρα να πεθάνει, φεύγει από τον κόσμο φτωχός, γιατί το αληθινό «χρυσάφι» βρίσκεται στην καρδιά του, μα εκείνος δεν το ανακάλυψε ποτέ.

Οι πρώτοι χριστιανοί είχαν όλα τα αγαθά τους κοινά

Οι πρώτοι χριστιανοί, κάνοντας πράξη τη διδασκαλία του Χριστού, ζούσαν μαζί και είχαν τα πάντα κοινά. Όταν πουλούσαν τα κτήματα ή τα υπάρχοντά τους, μοιράζονταν μεταξύ τους τα χρήματα, ανάλογα με τις ανάγκες που είχε ο καθένας. Με απλότητα, μαζεύονταν σε ένα σπίτι κι εκεί τελούσαν τις *Αγάπες*, δηλαδή προσεύχονταν, κοινωνούσαν κι έτρωγαν όλοι μαζί. Έτσι, είχαν μεταξύ τους αγάπη, **ομοψυχία** κι ενότητα, γιατί αυτό που τους απασχολούσε, δεν ήταν πώς θα γίνουν πλουσιότεροι, αλλά το πώς θα νιώθουν και θα ζουν μεταξύ τους σαν αδέλφια.

Προετοιμασία συσσιτίου σε γηροκομείο της Αρχιεπισκοπής Αθηνών.

Η δική μας ευθύνη για δικαιοσύνη και παραδειγματική ζωή

Καθώς η αδικία εξακολουθεί και σήμερα να υπάρχει στον κόσμο, η Εκκλησία, μέσα από το φιλανθρωπικό της έργο, μας καλεί να παραδειγματιστούμε από τη ζωή των πρώτων χριστιανών. Όπως εκείνοι, έτσι κι εμείς μπορούμε να στερηθούμε κάποια από τα δικά μας αγαθά, πολλά ή λίγα δεν έχει σημασία και να αγωνιστούμε για την πιο δίκαιη μοιρασιά τους. Με τον τρόπο αυτό περιορίζουμε τον εγωισμό μας, γινόμαστε πιο ταπεινοί και δείχνουμε πραγματικό ενδιαφέρον για το διπλανό μας, χωρίς μάλιστα να σκεφτόμαστε τη θρησκεία ή το χρώμα του. Είναι αλήθεια! Όσο περισσότερο βοηθούμε τους συνανθρώπους μας, τόσο περισσότερο νιώθουμε ότι μοιραζόμαστε μαζί τους την ελπίδα, την αισιοδοξία και τα όνειρά μας για το μέλλον. Έτσι, κάνουμε πράξη το κήρυγμα του Χριστού για την ενότητα των ανθρώπων.

Εργασίες

1. Οι πρώτοι χριστιανοί...«όταν πουλούσαν τα κτήματα ή τα υπάρχοντά τους, μοιράζονταν μεταξύ τους τα χρήματα ανάλογα με τις ανάγκες που είχε ο καθένας». Γίνεται το ίδιο και σήμερα; Αν όχι, με ποιους τρόπους φροντίζουμε όσους ανθρώπους έχουν ανάγκη; Συμβουλευόμαστε και το κείμενο του Μ. Βασιλείου από τα παραθέματα.

2. Επιλέγουμε το σωστό.

Ο πλούσιος της παραβολής του Χριστού στην πραγματικότητα ήταν...

α) μόνος, β) δυστυχισμένος, γ) ευτυχισμένος, δ) απελπισμένος

Το πρόβλημα του πλούσιου ήταν...

α) πώς θα γίνει καλύτερος άνθρωπος
β) πώς θα μοίραζε δίκαια τη σοδειά του στους φτωχούς
γ) πώς θα αποθήκευε καλύτερα τη σοδειά του
δ) πώς θα μοίραζε την περιουσία του στα παιδιά του

Ο Θεός ήρθε ξαφνικά για να τον πληροφορήσει ότι...

α) θα πέθαινε
β) θα τον ευλογούσε
γ) θα του έστελνε κι άλλα χρήματα
δ) όλα του τα σχέδια θα πραγματοποιούνταν

Οι πρώτοι χριστιανοί...

α) έδιναν αρκετά συχνά ελεημοσύνη
β) μοιράζονταν τα χρήματα μεταξύ τους
γ) αποταμίευαν τα χρήματά τους και όσα περίσσευαν τα μοίραζαν

3. Συνδέουμε τα σωστά.

Α. Εδώ βρίσκεται ο αληθινός πλούτος	1. Ευλογία
Β. Αγάπες	2. Είναι χρέος όλων μας
Γ. Υλικά αγαθά	3. Είναι για όλους
Δ. Φιλανθρωπικό έργο	4. Χρήματα
Ε. Δεν είναι ο αληθινός πλούτος	5. Πρώτοι χριστιανοί
Στ. Ανόητος πλούσιος	6. Αποθήκες
	7. Καλοπέραση
	8. Καρδιά

Παραθέματα

☆ *Τα χρήματα που έχεις τώρα από πού προέρχονται; Εάν πεις ότι ήρθαν από μόνα τους, τότε δεν πιστεύεις ότι σου τα έστειλε ο Θεός και έτσι γίνεσαι άθεος. Εάν όμως παραδέχεσαι ότι προέρχονται από τον Θεό, τότε πες μας τον λόγο για τον οποίο τα απέκτησες. Μήπως διότι ο Θεός είναι άδικος και μοιράζει με άνισο τρόπο τα αγαθά στους ανθρώπους; Ή μήπως επειδή ο Θεός προνόησε να κερδίσεις το βραβείο ενός σωστού τρόπου ζωής μέσα από την καλή μοιρασιά των αγαθών που έχεις;... Να ξέρεις ότι το παραπανίσιο ψωμί που έχεις ανήκει στον άνθρωπο που πεινά. Το ρούχο που φυλάς σε ντουλάπες ανήκει σε αυτόν που δεν έχει τι να φορέσει. Τα παπούτσια που καταστρέφονται παρατημένα σε κάποια αποθήκη ανήκουν σε αυτόν που περπατά ξυπόλητος. Τα χρήματα που σου περισσεύουν ανήκουν σε αυτόν που τα χρειάζεται. Έτσι λοιπόν, όταν δεν βοηθάς αυτούς που έχουν ανάγκη, είναι σαν να τους αδικείς.*

(Μ. Βασιλείου, *Στο ρητό του κατά Λουκά Ευαγγελίου «Καθελώ μου τας αποθήκας»*, §7)

☆ *Ήσαν δε προσκαρτερούντες τη διδαχή των αποστόλων και τη κοινωνία και τη κλάσει του άρτου και ταις προσευχαίς... πάντες δε οι πιστεύοντες ήσαν επί το αυτό και είχον άπαντα κοινά, και τα κτήματα και τας υπάρξεις επίπρασκον και διεμέριζον αυτά πάσι καθότι αν τις χρείαν είχε.*

(*Πράξεις των Αποστόλων 2*, 42-46)

Μετάφραση

Αυτοί όλοι ήταν αφοσιωμένοι στη διδασκαλία των αποστόλων και στη μεταξύ τους ενότητα, στην τέλεση της Θείας Ευχαριστίας και στις προσευχές... Κι όλοι οι πιστοί ζούσαν σε έναν τόπο και είχαν τα πάντα κοινά, πουλούσαν ακόμη και τα κτήματα και τα υπάρχοντά τους και μοίραζαν τα χρήματα σε όλους, ανάλογα με τις ανάγκες του καθενός.

Κεφάλαιο Β΄

Αγωνιστές και Μάρτυρες

2.1 Οι Απόστολοι συνεχίζουν τον αγώνα του Χριστού

2.2 Ο Στέφανος: Πρωταγωνιστής και Πρωτομάρτυρας

2.3 Οι Άγιοι Σαράντα Μάρτυρες

2.4 Μαρτύριο με εκπληκτική κατάληξη

2.5 Ένας νέος και τρία παιδιά μάρτυρες (Α΄)

2.6 Ένας νέος και τρία παιδιά μάρτυρες (Β΄)

2.7 Νεομάρτυρες

2.1 Οι Απόστολοι συνεχίζουν τον αγώνα του Χριστού

Ο Χριστός, μετά την Ανάστασή του, με την παρουσία και την αγάπη του, ενισχύει τους Αποστόλους και τους δυναμώνει στο δύσκολο έργο τους.

Α. Οι μαθητές του Χριστού περνούν δύσκολες ώρες χωρίς το Δάσκαλό τους. Αν και φοβούνται πολύ, προσπαθούν να μείνουν ενωμένοι.
Β. Το Άγιο Πνεύμα, από την ημέρα της Πεντηκοστής, καθοδηγούσε τους Αποστόλους και στήριζε τον αγώνα τους.
Γ. Και σήμερα το Άγιο Πνεύμα συνεχίζει να φωτίζει και να οδηγεί τα βήματά μας προς την αλήθεια και το Χριστό.

Ο Χριστός με την εμφάνισή του ενθαρρύνει και ευλογεί τους μαθητές στο δύσκολο έργο τους (εικόνα κρητικής τέχνης, Βυζαντινό Μουσείο).

Οι εμφανίσεις του Χριστού μετά την Ανάσταση χαροποιούν τους μαθητές

Οι ώρες μετά τη Σταύρωση του Χριστού είναι μελαγχολικές. Οι μαθητές του βρίσκονται κλεισμένοι σε κάποιο σπίτι, σκυθρωποί και λυπημένοι. Αισθάνονται μοναξιά από την απουσία του Δασκάλου τους και φόβο για εκείνους που τον σταύρωσαν. Οι γυναίκες που πήγαν στο μνήμα του Ιησού για να αλείψουν το σώμα του με μύρα, τους φέρνουν το μήνυμα της Ανάστασης. Αλλά οι μαθητές δεν τις πιστεύουν. Θεωρούν ότι όλα αυτά είναι φλυαρίες. Θυμούνται όμως ότι, όταν βρισκόταν ο Χριστός ανάμεσά τους, τους είχε ζητήσει να μείνουν ενωμένοι, παίρνοντας δύναμη ο ένας απ' τον άλλον. Σιγά σιγά, το μήνυμα της Ανάστασης του Χριστού αρχίζει να στεριώνει στις καρδιές τους. Η αμφιβολία τους γίνεται χαρά και η χαρά βεβαιότητα, όταν ο ίδιος ο Χριστός εμφανίζεται και συνομιλεί με πολλούς από αυτούς. Κάποια φορά, μάλιστα, έφαγε και μαζί τους.

Ο Χριστός ενθαρρύνει τους μαθητές και τους δίνει τις τελευταίες οδηγίες

Με τις ενέργειές του αυτές, ο Χριστός ήθελε να τους βοηθήσει να πιστέψουν ότι αναστήθηκε, να πάρουν θάρρος και δύναμη ώστε να ξεκινήσουν τον δικό τους αγώνα για τη διάδοση της διδασκαλίας του και την αύξηση των μελών της Εκκλησίας. Τους προέτρεψε να είναι ενωμένοι και αγαπημένοι μεταξύ τους. Μόνο έτσι θα μπορούσαν να πορευθούν σε όλο τον κόσμο και να κηρύξουν το χαρμόσυνο μήνυμα της Ανάστασής του, «...βαπτίζοντας τους ανθρώπους στο όνομα του Πατέρα, του Υιού και του Αγίου Πνεύματος». Διότι, μόνο μέσα από την ενότητα και την αγάπη στο όνομα του Χριστού, ο κόσμος θα καταλάβαινε ότι το μήνυμα της Ανάστασης είναι αληθινό.

Το Άγιο Πνεύμα συνεχίζει το έργο του Χριστού στην Εκκλησία

Με αυτή την εντολή, ο Χριστός αποχαιρέτησε τους μαθητές του, εγκαινιάζοντας τον αγώνα τους. Έπειτα ανέβηκε στον ουρανό και κάθισε στα δεξιά του Πατέρα του. Οι μαθητές, όμως, ήξεραν πια το έργο τους. Ήταν έργο βαρύ και δύσκολο, που ο Δάσκαλός τους το έκανε πιο εύκολο, δωρίζοντάς τους, ως οδηγό και συμπαραστάτη, το Άγιο Πνεύμα κατά την ημέρα της Πεντηκοστής. Με τη δύναμη του Αγίου Πνεύματος, οι μαθητές ξεκίνησαν προς όλα τα μέρη του κόσμου και άπλωσαν την Εκκλησία του Χριστού, διαδίδοντας το χριστιανικό μήνυμα. Ο Χριστός ήταν πάντοτε κοντά τους και το Άγιο Πνεύμα επιβεβαίωνε το κήρυγμά τους μέσα από τα θαύματα που έκαναν.

Αλλά το Άγιο Πνεύμα εξακολουθεί, μέσα στην ιστορία, να συντροφεύει και να δυναμώνει κάθε χριστιανό που επιθυμεί να αγωνιστεί στη ζωή του, για να γνωρίσουν όλο και περισσότεροι άνθρωποι τη δίχως όρια αγάπη του Χριστού προς αυτούς. Αγάπη που τον οδήγησε να θυσιαστεί για χάρη τους.

Και σήμερα, όπως και τότε, ο Χριστός βρίσκεται κοντά μας,
μας δίνει δύναμη και ενισχύει τον αγώνα μας
(χειρόγραφο από την Ι. Μ. Διονυσίου, Άγ. Όρος).

Εργασίες

1. Επιλέγουμε το Σωστό (Σ) ή το Λάθος (Λ).

Οι μαθητές πίστεψαν αμέσως τις μυροφόρες γυναίκες.	Σ	Λ
Ο Χριστός εμφανίστηκε στους μαθητές του για να πιστέψουν ότι αναστήθηκε.	Σ	Λ
Οι μαθητές δεν είχαν καμία αμφιβολία ότι ο Χριστός είχε αναστηθεί.	Σ	Λ
Οι μαθητές μαζεύονταν σαν κυνηγημένοι.	Σ	Λ
Ο Χριστός τους προέτρεψε να ζουν χωριστά και αγαπημένοι.	Σ	Λ
Ο Χριστός έστειλε τους μαθητές του να βαφτίσουν καινούριους μαθητές.	Σ	Λ
Ο Χριστός μετέδωσε στους μαθητές του θεία φώτιση.	Σ	Λ
Οι μαθητές δεν μπορούσαν να κάνουν θαύματα.	Σ	Λ
Μετά τα τελευταία του λόγια, ο Χριστός πήγε στα Ιεροσόλυμα.	Σ	Λ

2. Με βάση την τελευταία παράγραφο του μαθήματος και τα δύο κείμενα των παραθεμάτων, συζητούμε για τις δυσκολίες του έργου που ανέλαβαν οι Απόστολοι στον κόσμο. Με ποιον τρόπο ο Χριστός συνέχισε να βρίσκεται κοντά τους και να τους βοηθά;

3. Τι σημασία έχει για τον κόσμο μας σήμερα, να παραμένουν οι άνθρωποι ενωμένοι μεταξύ τους;

4. Βρίσκουμε στους θρησκευτικούς χάρτες του σχολείου, τις πορείες των Αποστόλων και τις πόλεις που επισκέφτηκαν για να διαδώσουν τη διδασκαλία του Χριστού (συμβουλευόμαστε και το χάρτη της ενότητας 1.2). Αναφέρουμε τις δυσκολίες ενός τέτοιου ταξιδιού.

Παραθέματα

☆ *Πορευθέντες ουν μαθητεύσατε πάντα τα έθνη, βαπτίζοντες αυτούς εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος...*

(Ματθαίου 28,19)

Μετάφραση

Πηγαίνετε λοιπόν και κάνετε μαθητές μου όλους τους λαούς. Βαφτίστε τους στο όνομα του Πατέρα και του Υιού και του Αγ. Πνεύματος.

☆ *..αλλά λήψεσθε δύναμιν επελθόντος του Αγίου Πνεύματος εφ' υμάς.*

(Πράξεις 1,8)

Μετάφραση

Θα λάβετε όμως δύναμη όταν θα' ρθει το Άγιο Πνεύμα σ' εσάς.

2.2 Ο Στέφανος: Πρωταγωνιστής και Πρωτομάρτυρας

Η αφοσίωση του Στεφάνου στο έργο που του ανέθεσε η Εκκλησία και η σταθερότητα της πίστης του στο Χριστό, τον οδηγούν στο μαρτύριο.

Α. Η πρώτη Εκκλησία υπόσχεται, ελπίζει και προσπαθεί για έναν κόσμο ειρηνικό και γεμάτο αγάπη.
Β. Εκλέγονται από την Εκκλησία 7 διάκονοι, οι οποίοι θα φροντίζουν όσους ανθρώπους έχουν ανάγκη.
Γ. Ο διάκονος Στέφανος ξεχωρίζει γρήγορα για την πίστη και το ζήλο του.
Δ. Οι αρετές του αυτές τον οδηγούν στο μαρτύριο, όπου διδάσκει τη συγχωρητικότητα.

Η Εκκλησία ανακουφίζει τον ανθρώπινο πόνο

Βρισκόμαστε στα πρώτα χρόνια μετά την Ανάληψη του Χριστού και η Εκκλησία προσπαθεί να κάνει πράξη τη διδασκαλία του για την αγάπη του ανθρώπου προς τον πλησίον του. Στα πρώτα βήματά της, στρέφει το ενδιαφέρον και την αγάπη της στους αδυνάτους και αγωνίζεται για να τους ανακουφίσει από τον πόνο και τη δυστυχία. Ιδιαίτερα όμως, προσέχει τις χήρες γυναίκες και τα παιδιά, που οι άρχοντες και οι πλούσιοι της εποχής εκμεταλλεύονταν.

Η Εκκλησία αναθέτει τη φροντίδα των πονεμένων στους 7 διακόνους

Ο πρωτομάρτυρας Στέφανος υπηρέτησε την Εκκλησία κι έδωσε πρώτος τη ζωή του για το Χριστό (εικόνα από την Ι.Μ. Αγ. Αικατερίνης, Σινά).

Για να γίνει λοιπόν πιο εύκολο το έργο της Εκκλησίας, οι Απόστολοι ζήτησαν από τα **μέλη** της να εκλέξουν επτά **διακόνους**, τους πιο πρόθυμους, εργατικούς και αφοσιωμένους, ώστε να τους αναθέσει τη φροντίδα των πονεμένων. Ανάμεσά τους ήταν κι ο Στέφανος, ο οποίος δέχτηκε με χαρά την αποστολή του και **πρωταγωνίστησε** στα καθήκοντα που ανέλαβε. Φρόντιζε και περιποιόταν τους φτωχούς και τους πεινασμένους και τους μιλούσε για τον καινούργιο κόσμο που ο Χριστός είχε υποσχεθεί.

Το μαρτύριο του Στεφάνου

Ο ζήλος του Στεφάνου ενόχλησε τους διώκτες του Χριστού. Τον κατηγόρησαν για ασέβεια και τον οδήγησαν σε δίκη. Ο Στέφανος, φωτισμένος από το Άγιο Πνεύμα, υποστήριξε με θάρρος την πίστη του στον Χριστό. Εξοργισμένοι οι δικαστές τον καταδίκασαν σε θάνατο. Τον οδήγησαν έξω από την πόλη και τον θανάτωσαν με λιθοβολισμό. Με το θάνατό του έγινε **πρωτομάρτυρας**, ο πρώτος στη ζωή της Εκκλησίας, ο οποίος μαρτύρησε για το Χριστό κι έδωσε τη ζωή του γι' Αυτόν. Η μνήμη του τιμάται στις 27 Δεκεμβρίου.

Το μαρτύριο του Στεφάνου, παράδειγμα για όλη την Εκκλησία

Ο Στέφανος, με το μαρτύριό του, δίδαξε τις βασικές αρετές ενός χριστιανού, την πίστη και την αγάπη. Πίστη τόσο δυνατή που δεν λογάριασε το θάνατο. Αλλά και αγάπη που έφτασε μέχρι τη συγχώρηση αυτών που τον λιθοβόλησαν. Έτσι, φανερώθηκε στην πράξη ότι η αγάπη νικά το μίσος. Γι' αυτό, αν και οι διώκτες του Χριστού κατάφεραν να σκοτώσουν το Στέφανο, η Εκκλησία ανέδειξε μυριάδες μάρτυρες για να συνεχίσουν το έργο του. Αυτό το έργο μάς ζητά η Εκκλησία να συνεχίσουμε. Έργο αγάπης και θυσίας, που δυναμώνει η πίστη στο Χριστό! Γιατί είναι θυσία να περιορίζουμε τις επιθυμίες μας, για να υπηρετούμε αληθινά τον αδελφό μας!

Ο λιθοβολισμός του Στεφάνου. Το μαρτύριο του λιθοβολισμού ήταν μια συνηθισμένη μορφή τιμωρίας εκείνη την εποχή, που διατηρείται ακόμη και σήμερα σε κάποιες περιοχές της Μέσης Ανατολής για όσους παρανομούν, π.χ. ληστές
(φορητή εικόνα, Ι. Μ. Βατοπαιδίου, Άγ. Όρος).

Εργασίες

1. Θέματα για συζήτηση:

Α. Η Εκκλησία ενδιαφέρεται και φροντίζει όλους τους ανθρώπους χωρίς διακρίσεις.

Β. Με αφορμή την τελευταία παράγραφο του μαθήματος συζητούμε ποια στοιχεία πρέπει να έχει ο αγώνας μας ώστε να υπηρετήσουμε αληθινά τον συνάνθρωπό μας.

2. Συμπληρώνουμε τη μεσοστιχίδα του μάρτυρα.

_ _ _ _ _ _ _ _ Μ _	Ένα από τα πρόσωπα της Αγ. Τριάδας.
_ _ Α _ _ _ _ _	Τη γιορτάζουμε μετά το Πάσχα.
_ Ρ _ _ _ _	Γι’ Αυτόν μιλούσαν οι μαθητές.
_ Τ _ _ _ _ _ _	Πρώτος μάρτυρας και διάκονος.
_ _ _ _ Υ _ _ _	Το υπέμεινε ο Στέφανος.
_ _ _ _ _ _ _ Ρ _ _ _ _ _	Χαρακτηρίστηκε έτσι ο Στέφανος.
_ _ _ _ _ _ _ Α	Ο Στέφανος υπήρξε παράδειγμα γι’ αυτήν.
_ _ _ _ _ _ _ Σ	Ως τέτοιος είχε εκλεγεί ο Στέφανος.

3. Συνδέουμε τα σωστά με βάση το κείμενο.

1. Η Εκκλησία μεριμνά •	**α.** να εκλεγούν επτά διάκονοι.
2. Η Εκκλησία αποφασίζει •	**β.** για την ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου και της δυστυχίας.
3. Ο Στέφανος υπήρξε •	**γ.** γενναίος λοχαγός.
4. Ο ζήλος του Στεφάνου •	**δ.** με λιθοβολισμό.
5. Ο Στέφανος μαρτύρησε •	**ε.** ενόχλησε τους διώκτες του Χριστού.
6. Με το θάνατό του ο Στέφανος έγινε •	**στ.** πρωτομάρτυρας.
	ζ. νεομάρτυρας.
	η. διάκονος και μάρτυρας.

Παραθέματα

☆ *Στέφανος δε πλήρης πίστεως και δυνάμεως εποίει τέρατα και σημεία μεγάλα εν τω λαώ. Ανέστησαν δέ τινές των εκ της συναγωγής... συζητούντες τω Στεφάνω, και ουκ ίσχυον αντιστήναι τη σοφία και τω πνεύματι ω ελάλει.*

(*Πράξεων* 6,8-10)

Μετάφραση

Ο Στέφανος, γεμάτος από τη χάρη και τη δύναμη του Θεού, έκανε μεγάλα και καταπληκτικά θαύματα ανάμεσα στο λαό. Μερικοί από τη συναγωγή... άρχισαν να λογομαχούν με το Στέφανο. Δεν μπορούσαν, όμως, ν’ αντιμετωπίσουν τη σοφία και το Άγιο Πνεύμα που τον φώτιζε στα λόγια του.

☆ *Ο Στέφανος, την ώρα του μαρτυρίου του, συγχώρησε όσους τον λιθοβολούσαν και παρακάλεσε το Χριστό να μην υπολογίσει την αμαρτία που έκαναν εκείνη τη στιγμή, λέγοντας: «Κύριε, μη στήσης αυτοίς την αμαρτίαν ταύτην», δηλαδή, «Κύριε, μη λογαριάσεις σε αυτούς αυτή την αμαρτία»*

(*Πράξεων* 7,60)

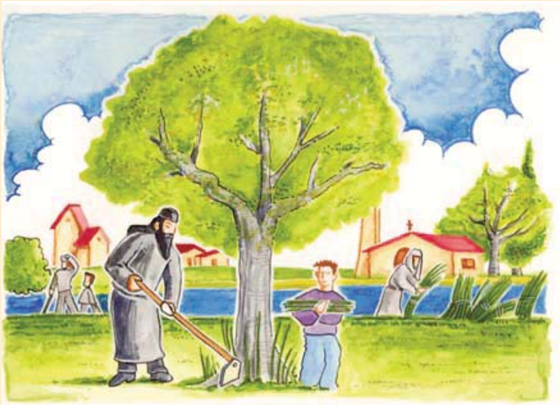

2.3 Οι Άγιοι Σαράντα Μάρτυρες

Τα δραματικά γεγονότα που συνέβησαν στην παγωμένη λίμνη του μαρτυρίου, ανέδειξαν τους Σαράντα Μάρτυρες σε ήρωες της πίστης.

Α. Οι σαράντα στρατιώτες τίμησαν με το θάρρος τους τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και με την πίστη τους το Χριστό.
Β. Όταν μαθεύτηκε πως ήταν χριστιανοί, οδηγήθηκαν στη φυλακή, βασανίστηκαν σκληρά, μα δεν δέχτηκαν να προδώσουν το Χριστό και την πίστη τους.

Στρατιώτες της Αυτοκρατορίας, αλλά και στρατιώτες του Χριστού

Σαράντα στρατιώτες υπηρετούσαν το 320 μ.Χ. στη Σεβάστεια της Αρμενίας. Σαράντα ικανότατοι **ιππείς**, έμπειροι στον πόλεμο, φρουρούσαν τα σύνορα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Ο αυτοκράτορας Λικίνιος τους είχε βραβεύσει πολλές φορές για την ανδρεία, τη δύναμη και την παλικαριά τους. Οι στρατιώτες όμως αυτοί είχαν κι άλλα πιο σημαντικά προτερήματα. Είχαν μεταξύ τους ομόνοια, αγάπη αλλά και ταπείνωση, προτερήματα που γεννιόνταν από τη βαθιά τους πίστη στον Χριστό.

Το μαρτύριο των σαράντα στρατιωτών στην παγωμένη λίμνη. Επάνω δεξιά φαίνεται ο στρατιώτης που δεν άντεξε το μαρτύριο, ενώ αριστερά ο Αγλάιος παίρνει τη θέση του, μαρτυρώντας για το Χριστό (εικόνα από την Ι. Μ. Αγ. Αικατερίνης, Σινά).

Η σύλληψή τους

Αυτή η πίστη, που τους ένωσε και τους έσωσε από πολλές δύσκολες καταστάσεις, μαθεύτηκε στους ανωτέρους τους. Τότε ο έπαρχος Αγρικόλας διέταξε τη σύλληψή τους. Τους υποσχέθηκε αμοιβές και αξιώματα με έναν όρο! Να αρνηθούν την πίστη τους. Εκείνοι δεν δέχτηκαν να προδώσουν τον Χριστό και οδηγήθηκαν στη φυλακή. Βασανίστηκαν, αλλά άντεξαν, γιατί η πίστη τούς έδινε μεγάλη εσωτερική δύναμη.

Το μαρτύριο και η ενίσχυσή τους από το Χριστό

Οι διώκτες τους αποφάσισαν να τους θανατώσουν. Τους έριξαν γυμνούς στα νερά μιας παγωμένης λίμνης. Το μαρτύριο ήταν φριχτό. Θυσιάζονταν όμως για την αγάπη του Χριστού κι αυτό τους γέμιζε δύναμη! Οι φρουροί, για να λυγίσουν αυτή τη δύναμη της πίστης τους, άναψαν μεγάλες φωτιές γύρω από τη λίμνη. Δεν γνώριζαν, όμως,

ότι ήταν ο Χριστός που δυνάμωνε τους μάρτυρές του. Έτσι, σαράντα άγγελοι φανερώθηκαν, κρατώντας από ένα στεφάνι, έτοιμοι να τους στεφανώσουν. Ένας από τους αγγέλους, όμως, ήταν θλιμμένος. Κάποιος από τους σαράντα στρατιώτες είχε λιποψυχήσει και βγήκε έξω από τη λίμνη για να ζεσταθεί. Δεν άντεξε όμως. Σε λίγο ξεψύχησε. Τότε ένας από τους φρουρούς, ο Αγλάιος, βλέποντας τη δύναμη της πίστης των υπολοίπων, πήρε τη θέση του. Το μαρτύριο κράτησε ως το πρωί κι ελάχιστοι επέζησαν. Αυτούς, δόθηκε η εντολή να τους ρίξουν στη φωτιά. Με αυτόν το φρικτό τρόπο ολοκληρώθηκε το μαρτύριό τους.

Τι σημαίνει για μας η μνήμη τους

Η Εκκλησία γιορτάζει τη μνήμη των Σαράντα Μαρτύρων στις 9 Μαρτίου, δίνοντάς μας την αφορμή να παραδειγματιστούμε από το θάρρος και την αποφασιστικότητά τους, ώστε, εάν χρειαστεί, να μην διστάσουμε να ομολογήσουμε την πίστη μας, μιμούμενοι τη γενναιότητα και την αυταπάρνησή τους.

Βέβαια, σήμερα μπορεί να μην κινδυνεύουμε από τέτοιου είδους φρικτά μαρτύρια. Οι ειρωνείες, όμως, κατά της πίστης μας, όπως και άλλες εχθρικές συμπεριφορές, είναι για πολλούς χριστιανούς ένα είδος μαρτυρίου. Όταν, όμως, αυτές δεν μας νικούν, αλλά αντίθετα επιμένουμε με τις πράξεις και τη ζωή μας να φανερώνουμε πόσο όμορφη είναι η ζωή κοντά στον Χριστό, τότε κι εμείς μαρτυρούμε την αλήθεια του. Δεν είμαστε όμως μόνοι! Όπως τότε ο Χριστός ήταν κοντά στους μάρτυρες της Εκκλησίας του, έτσι και στην περίπτωση αυτή, εκείνος θα ενισχύει τον αγώνα μας!

Εργασίες

1. Τι ήταν αυτό που οδήγησε τους Σαράντα μάρτυρες να θυσιάσουν τη ζωή τους; Υπάρχουν σήμερα αντίστοιχα παραδείγματα τέτοιας θυσίας;

2. Συμπληρώνουμε τη μεσοστιχίδα

α. Βρίσκονταν σ' εκείνη την πόλη της Αρμενίας.
β. Πήρε τη θέση ενός από τους Σαράντα.
γ. Το .... τους ήταν φρικτό.
δ. Διέταξε τη σύλληψή τους.
ε. Ήταν ο Αυτοκράτορας που τους ζήτησε να αρνηθούν την πίστη τους.
στ. Οι Σαράντα Μάρτυρες είχαν μεγάλη και βαθιά....
ζ. Η χώρα που έζησαν.

```
        Σ _ _ _ _ _ _ _ _
  _ _ _ Α _ _ _
    _ _ Ρ _ _ _ _ _
_ _ _ _ _ _ _ Α _
_ _ _ _ _ Ν _ _ _
  _ _ _ Τ _
        Α _ _ _ _ _ _
```

3. Από το δεύτερο κείμενο των παραθεμάτων (Λόγος του Μ. Βασιλείου στους Σαράντα Μάρτυρες), βρίσκουμε τα χαρακτηριστικά που τους κράτησαν ενωμένους και δυνατούς την ώρα του φρικτού μαρτυρίου τους.

Παραθέματα

☆ **Το απολυτίκιο των Αγίων Σαράντα Μαρτύρων**

Θείω Πνεύματι συγκροτηθέντες,
δήμος ώφθητε τροπαιοφόρος,
αθλοφόροι Χριστού Τεσσαράκοντα.
Δια πυρός γαρ και ύδατος ένδοξοι,
δοκιμασθέντες λαμπρώς εδοξάσθητε.
Αλλ' αιτήσασθε, Τριάδαν την υπερούσιον,
δωρήσασθαι ημίν το μέγα έλεος.

Μετάφραση

Αφού συγκεντρωθήκατε με τη βοήθεια του Αγίου Πνεύματος,
φανερωθήκατε ως ένδοξη ομάδα,
εσείς οι σαράντα αγωνιστές του Χριστού,
που λαμπρά δοξαστήκατε, αφού δοκιμασθήκατε από τη φωτιά και το νερό.
Παρακαλέστε λοιπόν την Υπερούσια Τριάδα,
να μας χαρίσει το μέγα έλεος και την ευσπλαχνία της.

☆ *Εμείς όμως δεν πρόκειται να θαυμάσουμε ούτε ένα ούτε δύο μόνο, ούτε μέχρι τους δέκα μόνο σταματά ο αριθμός αυτών που τιμούμε. Αλλά σαράντα άνδρες, σαν να είχαν μία ψυχή σε χωριστά σώματα, με τον ίδιο σύνδεσμο και την ομόνοια της πίστης, στις συμφορές, μία παρουσίασαν και την υπομονή και τη σταθερότητα υπέρ της αληθείας όλοι όμοιοι μεταξύ τους. Ίσοι στο θάρρος, Ίσοι και στο μαρτύριο. Γι' αυτό και αξιώθηκαν να πάρουν ισότιμα τα στεφάνια της δόξας... Γιατί αυτό αποτελεί έπαινο στους μάρτυρες, δηλαδή όσοι έχουν μαζευτεί στην Εκκλησία να παρακινούνται και να ενισχύονται για πράξεις αρετής.*

(Μ. Βασιλείου *Λόγος στους Σαράντα Μάρτυρες*, §1)

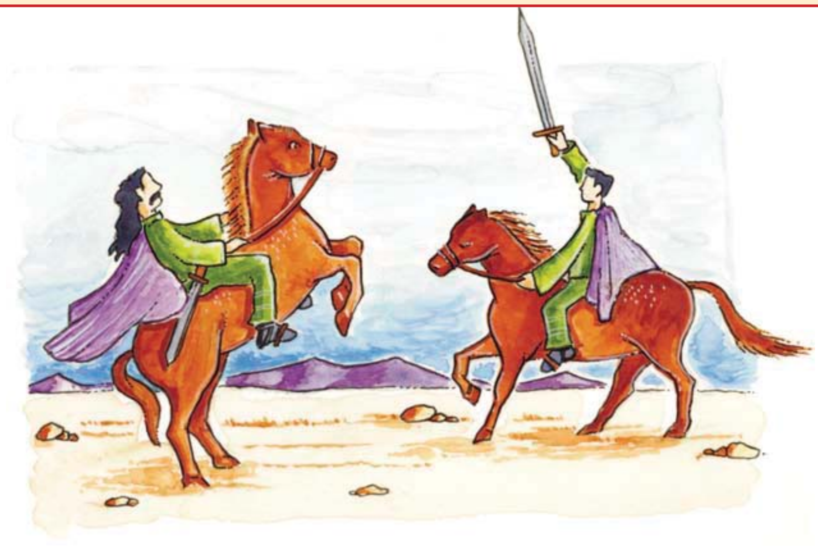

2.4 Μαρτύριο με εκπληκτική κατάληξη

Η Αγία Αικατερίνη ήταν μια δυναμική προσωπικότητα, με εξαιρετική μόρφωση, πίστη στο Θεό και αγάπη στους ανθρώπους.

Α. Η Αικατερίνη, μεγάλη προσωπικότητα της εποχής της.
Β. Με τη δύναμη του Θεού κατατροπώνει τους ρήτορες-αντιπάλους της και οδηγεί πολλούς ειδωλολάτρες να πιστέψουν στο Χριστό.
Γ. Ο μαρτυρικός της θάνατος την ανέδειξε σε Αγία.
Δ. Το μοναστήρι της στο Σινά είναι για πολλούς αιώνες ιερός τόπος και το προστατεύουν ακόμη και οι αλλόθρησκοι.

«Ας υμνήσουμε την ξακουσμένη νύμφη του Χριστού, την Αγία Αικατερίνη» (εικόνα από την Ι. Μ. Αγ. Αικατερίνης, Σινά).

Ορισμένοι από τους μάρτυρες που έδωσαν τη ζωή τους, για την πίστη τους στο Χριστό, υπήρξαν σημαντικές προσωπικότητες, με πλούτη, δύναμη και μόρφωση. Όταν όμως γνώρισαν το Χριστό, απαρνήθηκαν την κοινωνική τους θέση και την άνετη ζωή τους, για να αφοσιωθούν σ' Αυτόν. Ένα από τα εκλεκτά αυτά πρόσωπα ήταν και η Αγία Αικατερίνη.

Η προσωπικότητα της Αγίας Αικατερίνης

Η Αγία Αικατερίνη ζούσε στην Αλεξάνδρεια και καταγόταν από βασιλική γενιά. Είχε βαθιά πίστη στο Χριστό, αγαπούσε τους ανθρώπους και ήταν ιδιαίτερα έξυπνη και μορφωμένη. Είχε σπουδάσει ρητορική, γνώριζε πολλές γλώσσες και είχε μελετήσει τους αρχαίους Έλληνες ποιητές, σοφούς και **ρήτορες**. Η σοφία και η μόρφωσή της ταίριαζαν αρμονικά με το ήθος και τη σεμνότητά της, προκαλώντας τον θαυμασμό όσων τη συναναστρέφονταν.

Η Αικατερίνη αρνείται να θυσιάσει στα είδωλα

Το 305 μ.Χ. εκδόθηκε από τον αυτοκράτορα της Ρώμης Μαξιμιανό διάταγμα, που υποχρέωνε όλους τους πολίτες να θυσιάσουν στα είδωλα. Όταν επισκέφθηκε την Αλεξάνδρεια για να διαπιστώσει αν οι υπήκοοί του υπάκουσαν στη διαταγή του, του παρουσίασαν τη νεαρή Αικατερίνη, η οποία αρνιόταν να θυσιάσει. Εκείνη, χωρίς να δειλιάσει ούτε μια στιγμή μπροστά στον αυτοκράτορα, ομολόγησε με θάρρος την πίστη της στον Χριστό. Ο αυτοκράτορας οργίστηκε. Την έκλεισε στη φυλακή με ελάχιστη τροφή και νερό για να την εξαντλήσει. Εκείνη όμως δεν λύγισε.

Η Αικατερίνη αντιμετωπίζει τους ρήτορες

Τότε ο αυτοκράτορας οργάνωσε ρητορικούς αγώνες με τους 50 καλύτερους ρήτορες της Αλεξάνδρειας και κάλεσε την Αικατερίνη να λάβει μέρος. Πίστευε ότι οι ρήτορές του θα τη νικούσαν και με τα επιχειρήματά τους θα της άλλαζαν την πίστη. Συνέβη όμως το αντίθετο. Η Αικατερίνη όχι μόνο τους νίκησε, αλλά τους έπεισε να γίνουν κι εκείνοι χριστιανοί. Τότε ο αυτοκράτορας εξοργίστηκε τόσο πολύ, ώστε διέταξε να θανατωθούν οι ρήτορες.

Η μεταστροφή της Φαυστίνας και του Πορφυρίωνα – Τα βασανιστήρια και το τέλος της Αγίας Αικατερίνης

Την Αικατερίνη την έκλεισαν και πάλι στη φυλακή. Επί δώδεκα μέρες τη μαστίγωναν συνεχώς. Εκείνη, με υπομονή και καρτερία υπέμενε κι αυτό το μαρτύριο. Εκεί την επισκέφθηκε η Φαυστίνα, η γυναίκα του αυτοκράτορα που είχε ακούσει για την υπομονή της. Τόσο πολύ θαύμασε το θάρρος της Αγίας, ώστε έγινε και η ίδια χριστιανή. Το ίδιο και ο αξιωματικός της φυλακής ο Πορφυρίωνας μαζί με διακόσιους ακόμη στρατιώτες του. Τότε ο αυτοκράτορας διέταξε να τους θανατώσουν όλους, ακόμη και τη γυναίκα του και να οδηγήσουν την Αικατερίνη στον τελικό τόπο του μαρτυρίου της. Η Αγία Αικατερίνη επαλήθευσε με τη ζωή της τα λόγια του Χριστού: «Σας στέλνω σαν πρόβατα ανάμεσα σε λύκους». Εδώ όμως, το πρόβατο είχε νικήσει τον λύκο! Χωρίς τη δύναμη που θαυμάζουν οι άνθρωποι, παρά μόνο με την αλήθεια των λόγων και τη γενναιότητα της ψυχής της, η Αγία δίδαξε σε όλους ότι η δύναμη για να αλλάξουμε τον κόσμο βρίσκεται στην ψυχή μας και όχι στο σώμα μας! Ήταν 25 Νοεμβρίου. Σύμφωνα με την παράδοση της Εκκλησίας μας, άγγελοι μετέφεραν το σώμα της στη χερσόνησο του Σινά.

Το μοναστήρι της Αγίας Αικατερίνης στο Σινά

Αργότερα, τον $6^{ο}$ αιώνα μ.Χ. ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός έχτισε μοναστήρι στο Σινά προς τιμήν της Αγίας Αικατερίνης. Το μοναστήρι αυτό αναδείχθηκε σε σημαντικό κέντρο της Ορθοδοξίας και του Ελληνισμού. Ακόμη και όταν βρέθηκε στην καρδιά του μουσουλμανικού κόσμου τον $7^{ο}$ αιώνα, ο ίδιος ο Μωάμεθ στη διαθήκη του, ζήτησε να το σεβαστούν και να μην το καταστρέψει κανείς. Μέχρι και σήμερα, οι Βεδουίνοι, μουσουλμάνοι έμποροι της περιοχής που ζουν δίπλα στο μοναστήρι, το σέβονται, το προστατεύουν και ζουν αρμονικά με τους μοναχούς.

Το μοναστήρι της Αγίας Αικατερίνης στο Σινά (γκραβούρα από το βιβλίο Οι άγιοι τόποι χτες και σήμερα, Εκδ. Καρακώστογλου).

Εργασίες

1. Βλέπουμε την εικόνα της Αγίας Αικατερίνης και συζητούμε τι φανερώνουν:
Ο τροχός, τα βιβλία, η επίσημη στολή, το στέμμα, ο φοίνικας.

2. Αντιστοιχίζουμε τα επίθετα που ταιριάζουν στους χαρακτήρες.
(βίαιος-η, ήρεμος-η, υπομονετικός-η, άπιστος-η, σκληρός-η, πιεστικός-η, μορφωμένος-η, πιστός-ή)

Της Αγίας Αικατερίνης: ...., ..., ..., ...
Του Μαξιμιανού: ...., ..., ..., ...

3. Επιλέγουμε Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) σε κάθε πρόταση.

Ο Αυτοκράτορας Μαξιμιανός τελικά έγινε χριστιανός.	Σ	Λ
Η Αικατερίνη είχε σπουδαία μόρφωση και παιδεία.	Σ	Λ
Η Αικατερίνη συνήθιζε να επιδεικνύει τις γνώσεις της.	Σ	Λ
Οι ρήτορες ζήτησαν την καταδίκη της Αικατερίνης.	Σ	Λ
Το μοναστήρι της καταστράφηκε από το Μωάμεθ.	Σ	Λ
Οι Βεδουίνοι δημιουργούν προβλήματα στο μοναστήρι της Αγίας.	Σ	Λ
Η σοφία και η μόρφωση της Αικατερίνης προκαλούσαν μίσος.	Σ	Λ
Η μονή της Αγίας Αικατερίνης στο Σινά χτίστηκε τον $16^{ο}$ αι.	Σ	Λ
Ο Πορφυρίωνας και η σύζυγός του Φαυστίνα πίστεψαν στον Χριστό.	Σ	Λ
Ο Ιουστινιανός έχτισε το μοναστήρι της Αγίας Αικατερίνης.	Σ	Λ
Η Αικατερίνη έπεισε τη Φαυστίνα με τη ρητορική της τέχνη να γίνει χριστιανή.	Σ	Λ

Παραθέματα

Το απολυτίκιο της Αγίας Αικατερίνης

Την πανεύφημον νύμφην Χριστού υμνήσωμεν,
Αικατερίναν την θείαν και πολιούχον Σινά,
την βοήθειαν ημών και αντίληψιν, ότι εφίμωσε λαμπρώς
τους κομψούς των ασεβών, του Πνεύματος τη δυνάμει.
Και νυν ως μάρτυς στεφθείσα,
αιτείται πάσι το μέγα έλεος.

Μετάφραση

Ας υμνήσουμε την ξακουσμένη νύμφη του Χριστού
την Αγία Αικατερίνη που προστατεύει τη μονή του Σινά.
Μας βοηθά και μας στηρίζει (στην πίστη), αφού κατάφερε να αφήσει άφωνους
ανθρώπους σοφούς, αλλά εχθρούς της πίστης μας
(με τη σοφία της) και τη δύναμη του αγίου Πνεύματος.
Και τώρα στεφανωμένη (από το Χριστό) για τη θυσία της,
ζητάει (από το Θεό) να μας βοηθήσει όλους.

2.5 Ένας νέος και τρία παιδιά μάρτυρες (Α΄)

> Η πίστη στο Θεό αλλά και ο ηρωισμός μπροστά στο μαρτύριο ήταν χαρακτηριστικά ακόμη και των μικρότερων σε ηλικία μαρτύρων της Εκκλησίας μας.

Α. Στον αγώνα της πίστης δεν έχει σημασία η ηλικία.
Β. Η θυσία των μικρών μαρτύρων γίνεται παράδειγμα θάρρους και δύναμης για όλους μας.
Γ. Η ζωή μας είναι ένας αγώνας που χρειάζεται τις αρετές των μικρών μαρτύρων.

Στην προηγούμενη ενότητα θαυμάσαμε την πίστη, τη σοφία, αλλά και τη δύναμη της Αγίας Αικατερίνης που μπροστά στην απειλή του θανάτου δεν αρνήθηκε το Χριστό για να προσκυνήσει τα είδωλα. Πράγματι! Η αγάπη στο Χριστό εκφράζεται μόνο με την επιθυμία και την απόφαση να ζει κανείς κοντά του, αφιερώνοντας τη ζωή του στον σκοπό αυτό. Σήμερα θα δούμε, πώς έγιναν «φίλοι» του Θεού, δηλαδή άγιοι, με θαυμαστό και μαρτυρικό τρόπο, κάποια παιδιά που έζησαν στη σκληρή εποχή των διωγμών της Εκκλησίας μας.

Ο Άγιος Μάμας

Ο Μάμας μεγαλώνει ορφανός

Ο Μάμας ήταν αρχοντόπουλο από τα μέρη της Καισάρειας στην Καππαδοκία του Πόντου. Τους γονείς του δεν τους γνώρισε ποτέ, διότι πέθαναν ως μάρτυρες στη φυλακή λίγο μετά τη γέννησή του. Τον υιοθέτησε μία ευσεβής αρχόντισσα, η Αμμία. Σύμφωνα με την παράδοση, το όνομά του το πήρε από τις πρώτες λέξεις που της είπε: «μάμα, μάμα».

Ο Άγιος Μάμας (2 Σεπτεμβρίου) είναι ο προστάτης των ζώων (εικόνα από το βιβλίο του Π. Μ. Σωτήρχου, *Παιδομάρτυρες. Παιδιά που μαρτύρησαν και θυσιάστηκαν για τον Χριστό*).

Ο Μάμας σώζεται με θαυμαστό τρόπο από το Θεό

Ο Μάμας μεγάλωσε με ζήλο και ευλάβεια, χωρίς ποτέ να κρύβει την πίστη του. Ήταν δεκαπέντε ετών, όταν ο ηγεμόνας της περιοχής έμαθε γι' αυτόν και τον κάλεσε σε απολογία. Ο Μάμας αρνήθηκε να θυσιάσει στα είδωλα και έδειξε στον ηγεμόνα ότι δεν φοβόταν τα βασανιστήρια. Όλοι θαύμασαν το θάρρος και τη δύναμή του. Ωστόσο, αποφάσισαν να τον θανατώσουν. Καθώς τον βασάνιζαν σκληρά, ξαφνικά χάθηκε από μπροστά τους! Ο Θεός με θαυμαστό τρόπο τον είχε οδηγήσει στα βουνά της Καισάρειας, όπου έζησε για λίγο σε μία σπηλιά, πίνοντας γάλα από μια ελαφίνα που ερχόταν κοντά του. Επειδή μάλιστα τα ζώα τον αγαπούσαν πολύ, ο άγιος Μάμας θεωρείται και ο προστάτης τους.

Ο Μάμας ομολογεί και πάλι το Χριστό και οδηγείται στο μαρτύριο

Όταν αργότερα κατάλαβε ότι είχε φτάσει πια η ώρα να κηρύξει το Χριστό, παρουσιάστηκε μόνος του στον ηγεμόνα, ομολογώντας και πάλι την πίστη του με θάρρος. Τότε ο ηγεμόνας διέταξε να τον ρίξουν σε ένα καμίνι, όμως η φωτιά δεν άγγιζε τον Μάμα. Έτσι, στο τέλος τον σκότωσαν. Κατάφεραν να νικήσουν το σώμα του, όχι όμως και τη δυνατή ψυχή του!

Ο Άγιος Κυριακός

Ο Κυριακός και οι γονείς του συλλαμβάνονται

Ο Άγιος Κυριακός ήταν περίπου πέντε χρονών, όταν μαζί με τους γονείς του και πλήθος άλλων χριστιανών συνελήφθηκαν στη Ρώμη από τον Μάξιμο. Ο ειδωλολάτρης ηγεμόνας Μάξιμος ζήτησε από τους γονείς του Κυριακού να απαρνηθούν την πίστη τους στο Χριστό. Αυτοί αρνήθηκαν και τότε ο Μάξιμος τους σκότωσε.

Η ομολογία του Κυριακού στον ηγεμόνα – Το τέλος του

Ο μικρός Κυριακός παρακολουθούσε όσα συνέβαιναν. Ο Μάξιμος, νομίζοντας ότι είχε φοβηθεί, τον ρώτησε με πονηρό τρόπο: «Ποιος νομίζεις ότι είναι ο μεγαλύτερος και σπουδαιότερος Θεός, ο Δίας ή ο Χριστός;» Το νήπιο, χωρίς να φοβηθεί και έχοντας την ξεχωριστή σοφία που δίνει ο Θεός σε όσους τον αγαπούν απάντησε: «Μα φυσικά ο Χριστός!». Τότε εξοργισμένος ο ηγεμόνας διέταξε να τον σκοτώσουν. Ο μικρός Κυριακός, με τη γενναιότητα και την παιδική του αθωότητα, είχε κατακτήσει το **αμάραντο** στεφάνι του μαρτυρίου. Η μνήμη του γιορτάζεται στις 24 Μαΐου.

Πλήθος παιδιών-μαρτύρων προτίμησαν το θάνατο, από το να προδώσουν την πίστη τους στο Χριστό
(εικόνα που εκτίθεται στο Βυζαντινό Μουσείο Αθηνών).

Εργασίες

1. Ο Άγιος Κυριακός ομολόγησε το Χριστό, αν και ήταν μόλις πέντε χρονών. Πώς κρίνετε το γεγονός της ομολογίας του;

2. Με αφορμή τη σχέση του Αγίου Μάμα με τα ζώα, συζητούμε ποια πρέπει να είναι η συμπεριφορά μας απέναντι σε αυτά. Αναφέρουμε παραδείγματα κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσής τους από τους ανθρώπους, καθώς και παραδείγματα οργανώσεων ή ανθρώπων που προσφέρουν προστασία και περίθαλψη σε όσα από αυτά έχουν ανάγκη.

3. Αντιστοιχίζουμε:

1. Μάξιμος •	• Άγιος Μάμας
2. Αμμία •	
3. Καισαρεία •	
4. Ρώμη •	
5. «Μάμα» •	
6. «...φυσικά ο Χριστός» •	• Άγιος Κυριακός
7. Αρχοντόπουλο •	
8. Γάλα ελαφίνας •	

Παραθέματα

Μήπως λοιπόν ο νέος αυτός κληρονόμησε τη λαμπρότητα του πατέρα του; Δεν έγινε όμως έτσι, αφού ο μάρτυρας αυτός δεν έλαβε από άλλον αυτή τη λαμπρότητα, αλλά ο ίδιος έκανε με τη ζωή του τον εαυτό του δοξασμένη πηγή φωτός. Από το Μάμα λοιπόν φωτίζονται οι υπόλοιποι και όχι από άλλους ο Μάμας. Και όσοι νέοι διδάχτηκαν την ευσέβεια από αυτόν, μπορούν να καυχηθούν γι' αυτό. Διότι η αρετή πηγάζει από μέσα του. Όπως λοιπόν δεν είναι δυνατόν να καμαρώνει ο χείμαρρος επειδή μαζεύονται σε αυτόν από αλλού νερά, αλλά η πηγή πρέπει να καμαρώνει διότι μέσα από τα σπλάχνα της πηγάζει το νερό, έτσι κι εμείς ας θαυμάσουμε τον άνδρα που δε στολίστηκε με ξένα στολίδια, αλλά ο εαυτός του έγινε από μόνος του κόσμημα.

(Μ. Βασιλείου, *Ομιλία στον Άγιο Μάμα το μάρτυρα*, § 2)

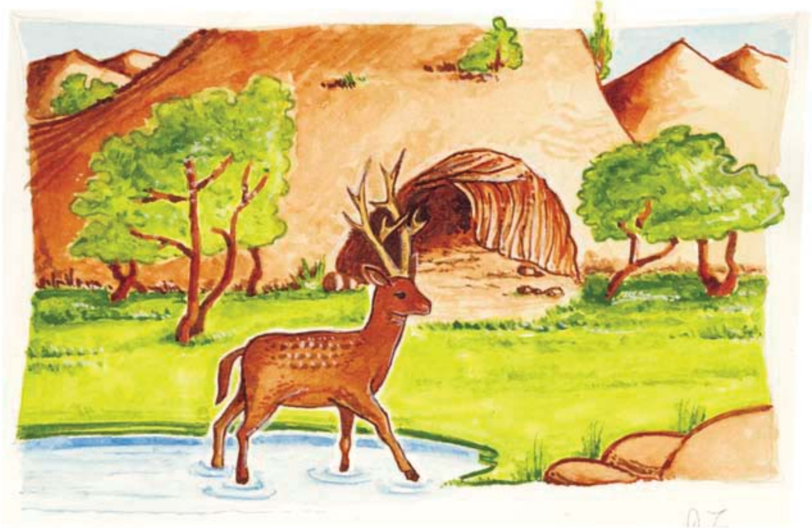

2.6 Ένας νέος και τρία παιδιά μάρτυρες (Β΄)

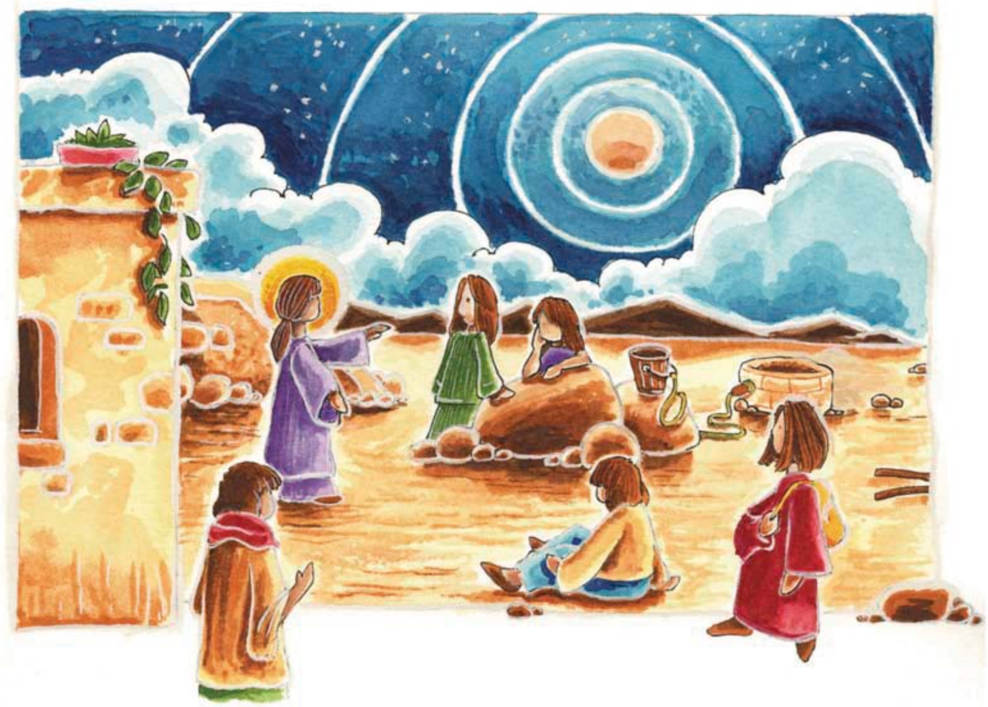

Η Αγία Ακυλίνα από την ηλικία των δέκα χρόνων περιέγραφε στις φίλες της την ομορφιά της πίστης στο Χριστό.

Η Αγία Ακυλίνα

Η επιθυμία της Ακυλίνας να μοιραστεί την ομορφιά τής πίστης της στο Χριστό

Η Ακυλίνα ήταν κόρη του Ευτολμίου, ενός άρχοντα της Παλαιστίνης. Κοντά στην οικογένειά της, ζούσε μια ήρεμη και άνετη ζωή. Όσο μεγάλωνε, όμως, ένιωθε ότι, όπως μοιραζόταν τις χαρές και τα παιγνίδια με τις αγαπημένες της φίλες, έτσι επιθυμούσε να μοιραστεί μαζί τους και κάτι άλλο που ένιωθε βαθιά μέσα της. Όταν έφτασε στην ηλικία των δέκα χρόνων άρχισε να μαζεύει τις φίλες της και να τις συμβουλεύει να μην προσκυνούν τους ψεύτικους θεούς, περιγράφοντάς τους την ομορφιά της πίστης στο Χριστό.

Η μαρτυρία της Ακυλίνας μπροστά στον ηγεμόνα

Αυτό σύντομα το έμαθε ο ηγεμόνας της περιοχής. Εξοργισμένος ζήτησε να φέρουν μπροστά του αυτό το μικρό κορίτσι που περιφρονούσε τους θεούς. Η Ακυλίνα στάθηκε μπροστά του και αυτός τη ρώτησε σε ποιον θεό πίστευε. Εκείνη τότε, χωρίς να φοβηθεί, σήκωσε περήφανα το κεφάλι της και απάντησε: «Εγώ είμαι Χριστιανή». Η τιμωρία για τη γενναιότητα και το θάρρος της ήταν ο θάνατος. Ο ηγεμόνας νόμιζε ότι νίκησε τη μικρή μάρτυρα, αλλά στην πραγματικότητα, το μόνο που είχε καταφέρει ήταν να οδηγήσει την Αγία Ακυλίνα γρηγορότερα στην αγκαλιά του Χριστού, που τόσο αγαπούσε! Τη μνήμη της γιορτάζουμε στις 7 Απριλίου.

Ο Άγιος Ταρσίζιος

Ο Ταρσίζιος, πιστός «ακόλουθος» και φύλακας του Σώματος και του Αίματος του Χριστού

Ο Ταρσίζιος μεγάλωσε στη Ρώμη. Ήταν βαπτισμένος χριστιανός, γεμάτος ζήλο, πίστη και αφοσίωση στον Χριστό. Βοηθούσε τους ιερείς μέσα στον ναό ως **ακόλουθος**. Κάποτε ξέσπασε διωγμός στη Ρώμη. Οι ιερείς εμπιστεύθηκαν στον Ταρσίζιο τα Τίμια Δώρα (δηλαδή τη Θεία Κοινωνία), ώστε να τα μεταφέρει σε όσους χριστιανούς ήταν στη φυλακή.

Ο Άγιος Ταρσίζιος εορτάζεται στις 15 Αυγούστου (φορητή εικόνα, έργο π. Μεθοδίου Κρητικού).

Ο Άγιος Ταρσίζιος δίνει τη ζωή του για την πίστη του στο Χριστό

Ο Ταρσίζιος με χαρά ανέλαβε τη μεταφορά. Έγινε όμως αντιληπτός από κάποιους συνομηλίκους του ειδωλολάτρες, που τον περικύκλωσαν ζητώντας του με άσχημα λόγια και χτυπήματα «αυτό που κρατούσε». Μα, εκείνος δεν τους έδινε τον θησαυρό που μετέφερε. Στο τέλος, τον σκότωσαν. Όρμησαν τότε για να αρπάξουν αυτό που επιθυμούσαν. Περίεργο όμως! Στην αγκαλιά του Ταρσίζιου δεν βρήκαν παρά μόνο το πανί που τύλιγε τα Τίμια Δώρα! Με θαυμαστό τρόπο, ο Θεός τα είχε προστατεύσει με την αυτοθυσία και τον ηρωισμό του μάρτυρά του.

Τι σημαίνουν για μας οι ιστορίες των μικρών μαρτύρων;

Όλες αυτές οι ιστορίες δείχνουν την αγάπη στο Χριστό και τη γενναιότητα των μικρών αυτών παιδιών να ομολογήσουν το όνομά του. Κάθε μια από αυτές, ωστόσο, έχει κάποιο μήνυμα να μας πει. Ο Άγιος Μάμας έδειξε ιδιαίτερη αντοχή στο μαρτύριο. Ο Κυριακός αγίασε με την απλότητα της ψυχής του. Η Ακυλίνα μαρτύρησε, γιατί ενδιαφερόταν να γνωρίσουν οι φίλες της τον Χριστό. Ο Άγιος Ταρσίζιος μας δίδαξε ότι η υπευθυνότητα μπορεί να απαιτήσει και το μαρτύριο. Αντοχή στις δοκιμασίες, απλότητα, ενδιαφέρον για τον άλλο, υπευθυνότητα. Πράγματα απλά και καθημερινά! Πράγματα που φανερώνουν ότι δεν είμαστε ανεύθυνοι, αλλά ότι η ζωή μας είναι ένας αγώνας που χρειάζεται αυτές τις αρετές των μικρών μαρτύρων. Έτσι θα καταφέρουμε κι εμείς να γίνουμε καλύτεροι και να βοηθήσουμε τον κόσμο μας να γίνει πιο όμορφος.

Εργασίες

1. Συμπληρώνουμε την ιστορία των μικρών μαρτύρων του Χριστού.

Α) Η Αγία Ακυλίνα όταν έφθασε .... άρχισε να μαζεύει τις φίλες της και να τις συμβουλεύει, ... περιγράφοντάς τους την ομορφιά της πίστης της στο Χριστό. Ο ηγεμόνας τη ρώτησε .... Εκείνη τότε, χωρίς να φοβηθεί καθόλου, σήκωσε περήφανα το κεφάλι της και απάντησε: «..». Το θάρρος της μικρής Ακυλίνας την είχε οδηγήσει κοντά στο Χριστό.

Εργασίες

Β) Ο Άγιος Ταρσίζιος ήταν γεμάτος ...., ... και .... στο Χριστό. Βοηθούσε τους .... ως .... Οι ιερείς του εμπιστεύθηκαν το Σώμα και το Αίμα του Χριστού (δηλαδή τη ....). Όταν οι ειδωλολάτρες συνομήλικοί του τον κύκλωσαν, του ζητούσαν επίμονα «......................................». Στην αγκαλιά του όμως δεν βρήκαν τίποτα άλλο παρά μόνο το .... που τύλιγε ....!

2. Μοιράζουμε τα χαρακτηριστικά σε καθέναν από τους 4 μικρούς μάρτυρες (συμβουλευόμαστε και το προηγούμενο μάθημα).

1. Ήταν αρχοντόπουλο από τα μέρη της Καισαρείας.	•	• **Μάμας**
2. Θεωρείται προστάτης των ζώων.	•	
3. Μετέφερε τα τίμια δώρα.	•	
4. Περιέγραφε την ομορφιά της πίστης στο Χριστό.	•	• **Κυριακός**
5. Είπε: «Εγώ είμαι Χριστιανή».	•	
6. Ήταν «ακόλουθος».	•	
7. Τους γονείς του δεν τους γνώρισε ποτέ.	•	• **Ακυλίνα**
8. Είπε τη φράση: «Μα φυσικά ο Χριστός»!	•	
9. Έπινε το γάλα μιας ελαφίνας.	•	
10. Τον συνέλαβαν στη Ρώμη.	•	• **Ταρσίζιος**
11. Τον έριξαν σε ένα καμίνι μα εκείνος δεν κάηκε.	•	

3. Γράφουμε ένα γράμμα με τις σκέψεις μας για τη ζωή και το μαρτύριό του σε έναν από τους τέσσερις μικρούς μάρτυρες (Μάμας, Κυριακός, Ακυλίνα, Ταρσίζιος).

Παράθεμα

Δεν υπάρχει πόλη και δεν υπάρχει τόπος, όπου να μη χύνεται το αίμα μας, εμάς των ορθοδόξων για χάρη της πίστης. Ακόμη και μικρά παιδιά είδαμε πριν από λίγα χρόνια να σκύβουν τον λαιμό τους κάτω από το μαχαίρι του δήμιου χωρίς κανένα φόβο.

(Πατριάρχης Ιεροσολύμων Νεκτάριος, έτος 1682,
από το βιβλίο του Π. Σωτήρχου, *Παιδομάρτυρες*, σελ.18)

2.7 Νεομάρτυρες

Νεομάρτυρες είναι όσοι μαρτύρησαν για το όνομα του Χριστού, ακολουθώντας το παράδειγμα των μαρτύρων της πρώτης Εκκλησίας.

Α. «Νεομάρτυρες» ονομάζουμε τα μέλη της Ορθόδοξης Εκκλησίας, τα οποία μαρτύρησαν την περίοδο της Τουρκοκρατίας εξαιτίας της πίστης τους στο Χριστό.

Β. Και σήμερα, σε όλο τον κόσμο, αναδεικνύονται νεομάρτυρες της πίστης, οι οποίοι προσφέρουν τον εαυτό τους, ώστε να γνωρίσουν οι άνθρωποι την αληθινή ζωή κοντά στο Χριστό.

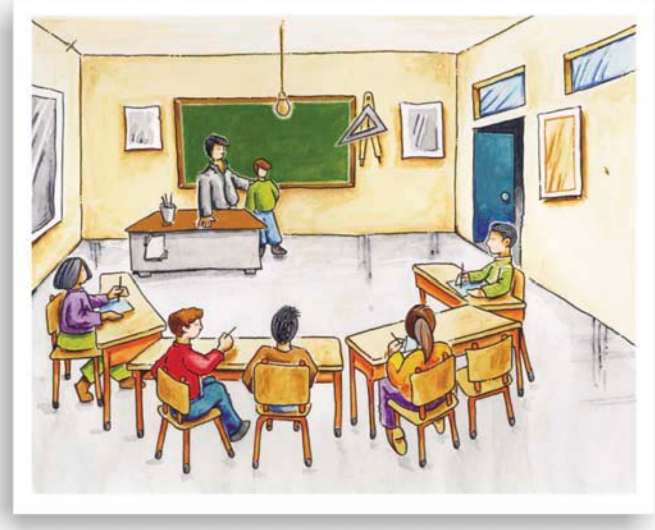

Ποιοι ήταν οι Νεομάρτυρες

Σήμερα στην τάξη μας ήλθε ένας νέος μαθητής. Τον λένε Αγγελή. Τον ρωτήσαμε για το όνομά του και μας είπε πως δεν είναι χαϊδευτικό, αλλά το όνομα ενός Νεομάρτυρα. Ενός απλού ανθρώπου που μαρτύρησε για την πίστη του πριν από διακόσια περίπου χρόνια, τον καιρό που ο τόπος μας δεν ήταν ελεύθερος.

Ο δάσκαλος μάς εξήγησε πως, σε κάθε εποχή, υπήρχαν κάποιοι περισσότερο γενναίοι από τους άλλους, άντρες, γυναίκες ακόμη και παιδιά, που υπερασπίστηκαν την πίστη τους και πέθαναν για να μην προδώσουν το Χριστό και την Εκκλησία.

Ιδιαίτερα στην περίοδο της Τουρκοκρατίας, πολλοί χριστιανοί, για να μην αλλαξοπιστήσουν, προτίμησαν τον δρόμο του μαρτυρίου. Ανάμεσά τους ο Κωνσταντίνος ο Υδραίος, ο Γεώργιος από τα Ιωάννινα και άλλοι.

Έτσι ο δάσκαλος μάς έδωσε να καταλάβουμε ότι Νεομάρτυρες ονομάστηκαν οι «νέοι» μάρτυρες της πίστης (για να ξεχωρίζουν από τους πρώτους μάρτυρες της Εκκλησίας), οι οποίοι την περίοδο της Τουρκοκρατίας έχυσαν το αίμα τους για το Χριστό. Μάλιστα, δεν ήταν μόνο Έλληνες. Ορισμένοι κατάγονταν από άλλες χώρες, όπως ο Γαβριήλ από τη Σερβία, ο Κωνσταντίνος από τη Ρωσία ή άλλοι ήταν προηγουμένως μουσουλμάνοι, όπως ο Αχμέτ Κάλφας. Όλοι αυτοί αγαπούσαν την πατρίδα τους αλλά, πάνω απ' όλα, τους ένωνε η πίστη στο Χριστό που καταργούσε κάθε διαφορά μεταξύ τους!

Ο Άγιος Αγγελής εορτάζεται στις 3 Δεκεμβρίου
(φορητή εικόνα, έργο του αγιογράφου Θ. Κουτσιπετσίδη).

Ο Άγιος Γεώργιος από τα Ιωάννινα εορτάζεται στις 17 Ιανουαρίου (φορητή εικόνα).

Η ιστορία του Αγίου Αγγελή

Έπειτα, ο δάσκαλος μας διηγήθηκε την ιστορία του Αγίου Αγγελή. Καταγόταν από το Άργος και ήταν γιατρός. Πρόσφερε θεραπεία στα σώματα και παρηγοριά στις ψυχές των ανθρώπων. «Κάποια στιγμή», συνέχισε, «ένιωσε την ανάγκη να μαρτυρήσει για το Χριστό. Φανταστείτε, λοιπόν, παιδιά την έκπληξη των συγχωριανών του, όταν ξαφνικά έγινε μουσουλμάνος! Δεν έφτανε αυτό, αλλά προκάλεσε κι ένα επεισόδιο και οι τουρκικές αρχές τον εξόρισαν στη Χίο. Εκεί κατάλαβε το λάθος του, μετανόησε και ζητούσε όλη μέρα συγχώρηση από το Θεό. Άρχισε τότε να κηρύττει την πίστη στο Χριστό χωρίς να φοβάται. Οι Τούρκοι τον συνέλαβαν και αφού τον έδειραν με μανία τον έκλεισαν στη φυλακή του κάστρου της Χίου. Ο Αγγελής δεν άλλαξε γνώμη και τελικά μαρτύρησε στις 3 Δεκεμβρίου του 1813».

Οι Νεομάρτυρες συνεχίζουν με τη ζωή τους το έργο των πρώτων Αγίων

Και ο δάσκαλος συμπλήρωσε: «Νεομάρτυρες δεν έπαψαν να υπάρχουν ποτέ στην ιστορία της Εκκλησίας μας. Διότι, όσο θα πολεμάται η πίστη στο Χριστό, σε κάθε εποχή και σε κάθε τόπο θα αναδεικνύονται μάρτυρες, δηλαδή άνθρωποι, οι οποίοι, ακόμη και με κίνδυνο της ζωής τους, δεν αρνούνται αυτήν την πίστη.

Είναι εκείνοι, οι οποίοι συνεχίζουν το έργο των Αποστόλων του Χριστού. Άλλες φορές θυσιάζονται για να ενισχύσουν την πίστη των αδύναμων αδερφών τους (όπως στην Τουρκοκρατία), κι άλλες φορές για να μεταφέρουν την πίστη τους στα πέρατα της γης.

Σε κάθε Ιεραποστολική προσπάθεια, όπου μεταφέρεται ο λόγος του Χριστού, υπάρχουν άνθρωποι με δυνατή πίστη σ' αυτόν. Άνθρωποι που υπερασπίζονται το δικαίωμα των συνανθρώπων τους, να ελπίζουν σ' έναν καινούριο κόσμο, ειρηνικό και γεμάτο αγάπη, στηρίζοντας την ελπίδα αυτή με το αίμα τους»!

Ο Άγιος Κωνσταντίνος ο Υδραίος, εορτάζεται στις 14 Νοεμβρίου (τοιχογραφία Ι.Μ. Πεντέλης).

Η Εκκλησία μας έχει να παρουσιάσει νέφη (πολλούς σαν σύννεφα δηλαδή) Νεομαρτύρων (τοιχογραφία 14ου αι., από τον ναό της Παναγίας της Οδηγήτριας, Μυστράς).

Εργασίες

1. Χωριζόμαστε σε ομάδες και συλλέγουμε όσα περισσότερα στοιχεία μπορούμε από εγκυκλοπαίδειες, βιβλία και δικτυακούς τόπους, για τους Νεομάρτυρες. Διαλέγουμε έναν Νεομάρτυρα και παρουσιάζουμε μια εργασία με τα στοιχεία που συλλέξαμε από τη ζωή, το έργο και το μαρτύριό του.

2. Συμπληρώνουμε τις λέξεις που λείπουν.

Στην τάξη μας ήρθε ένας νέος μαθητής. Τον λένε .... Έχει το όνομα ενός ...., ενός απλού ανθρώπου που μαρτύρησε για την .... του. Στην περίοδο της .... πολλοί Χριστιανοί για να μην .... προτίμησαν το δρόμο του .... Ο Άγιος Αγγελής πρόσφερε .... στο σώμα και .... στις ψυχές των ανθρώπων. Όσο θα .... η .... στο Χριστό, σε κάθε εποχή και σε κάθε τόπο θα .... μάρτυρες. Είναι εκείνοι που άλλες φορές .... για να .... την πίστη των αδύναμων αδερφών τους κι άλλες φορές για να .... την πίστη τους στα πέρατα της γης.

Παραθέματα

Απολυτίκιο των Νεομαρτύρων

Αίνους και ωδάς, οι φίλαθλοι συν πόθω
άδωμεν αεί τοις νέοις των μαρτύρων
ο γάρ γεραίρων μάρτυρας, Χριστού φίλους,
Χριστόν γεραίρει, τον φίλον των Μαρτύρων.

(Οσίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, *Επίγραμμα Ιαμβικόν εις τους νεομάρτυρας*)

Μετάφραση

Όσοι είμαστε αγωνιστές να τραγουδάμε πάντα
με πόθο για τους νέους μάρτυρες,
γιατί αυτός που τιμά τους μάρτυρες, που είναι φίλοι του Χριστού,
τιμά το Χριστό, που είναι φίλος των μαρτύρων.

Η εκκλησία μας και όλος ο λαός τιμούν τον Άγιο Κωνσταντίνο τον Υδραίο (φωτογραφία από τη Λιτανεία του Λειψάνου του Αγίου στην Ύδρα).

Κεφάλαιο Γ’

Αγώνας
για την αλλαγή
του εαυτού μας

3.1 Ένας άνθρωπος αλλάζει ριζικά

3.2 Ο ληστής που έγινε Άγιος

3.3 Τα λάθη μας διορθώνονται

3.4 Ο Πατριάρχης Ιωάννης ο Ελεήμων

3.1 Ένας άνθρωπος αλλάζει ριζικά

Ο Χριστός έχει τη δύναμη να μας απαλλάξει από καθετί που μας βασανίζει, αρκεί να του το ζητήσουμε με πίστη.

Α. Ο Γαδαρηνός σώζεται από τα δαιμόνια με τη βοήθεια του Χριστού.
Β. Η αλλαγή στη ζωή του σφραγίζεται με την απόφασή του να γίνει κήρυκας του λόγου του.

Ο Χριστός διώχνει τα δαιμόνια από τον δαιμονισμένο και τον θεραπεύει (εικόνα από την Ι.Μ. Σταυρονικήτα, Άγ. Όρος).

Ο Ιησούς συνεχίζει το έργο του με παραβολές και θαύματα

Όσο μεγαλώνουμε, θα συναντούμε στη ζωή μας ανθρώπους που συμπεριφέρονται με τρόπο που δύσκολα μπορούμε να εξηγήσουμε. Κάποιες φορές νιώθουμε έκπληξη, άλλες φορές φόβο. Αλήθεια, γιατί κάποιοι άνθρωποι συμπεριφέρονται άσχημα, κάνοντας κακό στους άλλους ή πράγματα τόσο περίεργα που ο κόσμος τούς φοβάται;

Σήμερα τα παιδιά στην τάξη είναι αναστατωμένα. Είχαν ακούσει στις ειδήσεις για κάποιον άνθρωπο, ο οποίος προκαλούσε κακό σε συνανθρώπους του. Ο δάσκαλος με ήρεμη φωνή εξήγησε ότι και ο Ιησούς στην πορεία του στον κόσμο συνάντησε τέτοιους ανθρώπους που βασανίζονταν και βασάνιζαν με τη συμπεριφορά τους τούς άλλους. Προσπαθώντας, λοιπόν, να βοηθήσει τον απλό λαό να καταλάβει τη διδασκαλία του για την αγάπη μεταξύ των ανθρώπων, άλλοτε μίλησε με παραβολές και άλλοτε πραγματοποίησε θαύματα.

«Σήμερα», είπε ο δάσκαλος, «θα δούμε μια ιστορία που καταγράφει ο Ευαγγελιστής Μάρκος και στην οποία περιγράφεται ένα από τα θαύματα αυτά».

Η Παλαιστίνη στα χρόνια του Χριστού.

Ο Ιησούς συναντά το δαιμονισμένο

«Ο Ιησούς μιλούσε στους ανθρώπους που είχαν μαζευτεί κοντά στη λίμνη Γεννησαρέτ για να τον ακούσουν. Όταν τελείωσε, θέλησε να περάσει με ένα πλοιάριο στην απέναντι όχθη και να επισκεφτεί μια περιοχή που ονομαζόταν Γάδαρα (Γέργεσα). Όταν έφτασε στη μικρή αυτή πόλη και αποβιβάστηκε, τον πλησίασε ένας παράξενος άνθρωπος που είχε περίεργη συμπεριφορά. Ζούσε σαν αγρίμι, τριγυρνώντας άλλοτε στα βουνά και άλλοτε ανάμεσα σε τάφους. Σπάνια μιλούσε λογικά και τις περισσότερες φορές ούρλιαζε. Πολλές φορές αυτοτραυματιζόταν στα βράχια, γινόταν επιθετικός και οι συμπολίτες του για να τον προστατεύσουν τον έδεναν με αλυσίδες. Μάταια όμως, αφού με την υπερβολική δύναμή του έσπαζε τα δεσμά και ξαναγυρνούσε στα βουνά και στους τάφους. Ο άνθρωπος αυτός είχε κυριευτεί από δαιμόνια, δηλαδή από κακά πνεύματα».

Η θεραπεία του δαιμονισμένου από το Χριστό

«Ο δαιμονισμένος», συνέχισε ο δάσκαλος, «είδε τον Ιησού κι έτρεξε κοντά του. Μόλις τον προσκύνησε, τα δαιμόνια, κραυγάζοντας με τη φωνή του, ζήτησαν από το Χριστό να μην τα βασανίσει. Τότε ο Χριστός με θαυμαστό τρόπο έδιωξε τα δαιμόνια και θεράπευσε τον άνθρωπο, ο οποίος αφού ντύθηκε με καθαρά ρούχα, κάθισε ήσυχος δίπλα του. Οι συμπολίτες του, οι οποίοι είχαν ήδη καταφτάσει, ακούγοντας για το θαύμα, δεν πίστευαν σ' αυτό που έβλεπαν».

Ο ριζικά αλλαγμένος άνθρωπος γίνεται κήρυκας του λόγου του Θεού

«Όταν όλα τελείωσαν και ο Ιησούς ανέβηκε στο πλοίο, ο ριζικά αλλαγμένος άνθρωπος τον παρακάλεσε να του επιτρέψει να τον ακολουθήσει. Εκείνος τον συμβούλευσε να μείνει στη χώρα του και να διηγείται σε όλους τους κατοίκους της περιοχής ό,τι ένιωσε στην ψυχή του και είδε με τα μάτια του να συμβαίνει. Υπακούοντας στο θέλημα του Ιησού, ο ευλογημένος πια αυτός άνθρωπος, άρχισε από την επόμενη κιόλας ημέρα να πραγματοποιεί το θέλημα του Ιησού καταπλήσσοντας τους πάντες».

Εργασίες

1. Βάζουμε στη σωστή σειρά τα γεγονότα της ιστορίας μας

- Ο δαιμονισμένος πλησίασε το Χριστό. ❑
- Ο δαιμονισμένος αλλάζει ριζικά. ❑
- Οι συμπολίτες του έδεναν τον δαιμονισμένο με αλυσίδες. ❑
- Ο Ιησούς δίδασκε με παραβολές τους ανθρώπους. ❑
- Ο ριζικά αλλαγμένος άνθρωπος διηγείται στους ανθρώπους το θαύμα. ❑
- Ο Χριστός τού ζητά να διηγείται σε όλους το θαύμα που του συνέβη. ❑
- Ο Χριστός διώχνει μακριά τα δαιμόνια. ❑
- Ο Ιησούς διασχίζει τη λίμνη Γεννησαρέτ. ❑

2. Τι δείχνει, κατά τη γνώμη σου, το ότι ο δαιμονισμένος έτρεξε κοντά στο Χριστό, αν και βρισκόταν σ' αυτή την κατάσταση;

3. Συμπληρώνουμε τη μεσοστιχίδα.
Η λίμνη του θαύματος.
Ο δαιμονισμένος γινόταν ... στους συμπολίτες του.
Δεν μιλούσε αλλά ....
Όταν θεραπεύτηκε ήταν ριζικά ... .
Ο πρώην δαιμονισμένος ήταν πλέον ... .
Έφτασαν όταν άκουσαν για το θαύμα.
Ο ριζικά αλλαγμένος άνθρωπος υπάκουσε στο .... του Χριστού.

Γ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _
_ _ _ _ _ Ε _ _ _ _ _ _
_ _ _ Ρ _ _ _ _ _ _
_ _ _ _ _ Γ _ _ _ _ _ _
_ _ _ _ _ _ _ _ _ _ Ε _ _ _
_ _ _ _ _ _ _ _ _ _ Σ
_ _ _ _ _ _ Α

Γεννησαρέτ. Η λίμνη που έγινε το θαύμα.

4. Με βάση τα κείμενα των παραθεμάτων, συζητούμε τους τρόπους με τους οποίους μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τους πειρασμούς. Με ποιον τρόπο ο Χριστός βοηθάει τον αγώνα μας αυτό;

Παραθέματα

☆ *Ο Κύριος και Θεός μας έγινε άνθρωπος και η ζωή του ήταν ζωγραφιά αρετών, ώστε κάθε άνθρωπος να ξέρει πώς θα ζωγραφίσει με αυτές τις αρετές τη δική του ζωή. Μαζί με πολλά άλλα πράγματα, ο Χριστός μάς έδειξε ότι για να νικήσει ο άνθρωπος τα δαιμόνια που θέλουν το κακό του, αφού πάρει δύναμη με το βάπτισμα, πρέπει να είναι ταπεινός, να νηστεύει (όταν η Εκκλησία μάς το ζητά), να προσεύχεται και να προσέχει ώστε να μη σκέφτεται ούτε να κάνει κακές πράξεις.*
(Ησύχιος μοναχός)

☆ *Εκείνος (ο Χριστός), στην καθημερινότητά του, απλά και απέριττα, άμεσα και πρακτικά, προσέγγισε τον άνθρωπο και στάθηκε πλάι του στον καθημερινό του αγώνα για τη ζωή, στη σύγχυσή του, στο ξεστράτισμά του, στον ξεπεσμό του, στον πόνο του, στη θλίψη του, στην αρρώστια του, αλλά και στη χαρά του. Ο Χριστός μίλησε στον άνθρωπο με αποκλειστικό στόχο να κοινωνήσει πραγματικά μαζί του, γι' αυτό και ο λόγος του ήταν άμεσος, προσιτός και στον πιο απλό άνθρωπο, αλλά και συνδεδεμένος πάντοτε με τη ζωή και την καθημερινότητα του ανθρώπου.*
(π. Φιλόθεος Φάρος, *Βάδιζε υγιαίνων, Το νόημα της υγείας και της νόσου*)

3.2 Ο ληστής που έγινε Άγιος

Δεν πρέπει να απελπιζόμαστε από τα σφάλματά μας, αλλά να προσπαθούμε συνεχώς να γινόμαστε καλύτεροι με τη βοήθεια του Θεού.

Α. Δεν έχουν σημασία τα σφάλματά μας, όσο το να μετανοούμε γι' αυτά πραγματικά.
Β. Μετανοώ, σημαίνει αλλάζω γνώμη, αλλάζω τρόπο ζωής, ξεκινώ καινούργια ζωή.
Γ. Ο ληστής, που ένιωσε την ανάγκη για αλλαγή του εαυτού του, ζήτησε συγγνώμη από το Χριστό και παρά τα εγκλήματά του έγινε άγιος.

Ο δίκαιος ληστής (εικόνα του αγιογράφου Δημήτρη Χατζηαποστόλου από το βιβλίο *Από το πάθος στην Ανάσταση*, Α', Εκδ. Μελωδικό καράβι).

Μπορούμε να ζητάμε συγγνώμη, για ό,τι και αν έχουμε κάνει;

Ο Πέτρος διάβαζε με προσοχή την πίσω πλευρά της εφημερίδας του παππού του. Ένας άνθρωπος, ο οποίος είχε προκαλέσει πολύ πόνο και δυστυχία στους συνανθρώπους του, ζητούσε συγγνώμη μέσα από τη φυλακή διότι είχε μετανοήσει για όσες κακές πράξεις είχε κάνει. Ο Πέτρος συλλογίστηκε αρκετή ώρα και στο τέλος ρώτησε τον παππού: «Παππού, εάν κάνεις τόσο άσχημα πράγματα στη ζωή σου, μπορείς μετά να ζητάς συγγνώμη, έτσι απλά;».

Μπορούμε να ζητάμε συγγνώμη, όταν μετανιώνουμε πραγματικά

Ο παππούς χαμογέλασε. «Τίποτα δε σου ξεφεύγει Πετράκη μου! Ο άνθρωπος αυτός πράγματι ζητά συγγνώμη, διότι μετανόησε. Ξέρεις τι θα πει μετανόησε;» «Μετάνιωσε;», ρώτησε και πάλι ο Πέτρος. «Ακριβώς», είπε ο παππούς. «Οι λέξεις αυτές σημαίνουν ότι αλλάζω γνώμη, αλλάζω τρόπο ζωής. Και τότε, όταν πραγματικά νιώσω μέσα μου αυτή την αλλαγή προς το καλύτερο, ο Θεός δέχεται τη συγγνώμη μου και με προστατεύει. Έτσι συμφιλιώνομαι μαζί του αλλά και με τους συνανθρώπους μου».

Η μετάνοια του ληστή γίνεται δεκτή από το Χριστό

Ο Πέτρος κοιτούσε απορημένος. Ο παππούς χαμογέλασε και πάλι. «Όταν Πέτρο μου οι Ρωμαίοι σταύρωσαν το Χριστό, τοποθέτησαν δεξιά και αριστερά του δύο ληστές. Ήταν κακοποιοί που είχαν βλάψει τους συνανθρώπους τους και είχε φτάσει η στιγμή της τιμωρίας για τις πράξεις τους αυτές. Τότε, ο ένας από τους δύο, αφού δεν είχε τίποτα να χάσει κι ακούγοντας από κάτω τους Εβραίους να κοροϊδεύουν το Χριστό, προ-

καλώντας τον να κάνει ένα θαύμα, γύρισε και του είπε ειρωνικά: *Εάν είσαι πραγματικά αυτός ο σπουδαίος που λένε όλοι, σώσε πρώτα τον εαυτό σου και κατόπιν εμάς.* Η απάντηση ήλθε από εκεί που δεν το περίμενε. Ο άλλος ληστής, με αυστηρό τόνο, τον μάλωσε λέγοντας: *Δε φοβάσαι τον Θεό εσύ; Δεν είσαι, όπως και αυτός ο άνθρωπος, καταδικασμένος; Εμείς τιμωρούμαστε δίκαια γι' αυτά που κάναμε. Αυτός όμως δεν έκανε κανένα κακό.* Τότε γυρίζοντας προς τον Ιησού, είπε: *Κύριε, θυμήσου με όταν έλθεις στη* ***Βασιλεία*** *σου.* Και ο Χριστός τού απάντησε: *Σε βεβαιώνω πως σήμερα κιόλας θα είσαι μαζί μου στον Παράδεισο*».

Ο ληστής που αγίασε, έγινε παράδειγμα, για να μην απελπιζόμαστε ποτέ

Ο Πέτρος άκουγε, κρατώντας την αναπνοή του. «Τι έγινε τελικά παππού;» «Χμ! Ξέρεις Πέτρο τι ψάλλουμε στην Εκκλησία τη Μεγάλη Πέμπτη;», απάντησε ο παππούς. «Ότι την ίδια μέρα που πέθανε ο ληστής, μπήκε και στον Παράδεισο χάρη στη μετάνοιά του, δηλαδή στην αλλαγή της καρδιάς του. Κι έτσι, ένας ληστής κατάφερε την τελευταία στιγμή της ζωής του να γίνει παράδειγμα για την Εκκλησία μας, ώστε να μην απελπιζόμαστε για τον εαυτό μας, αλλά ούτε και να κρίνουμε τον συνάνθρωπό μας».

Εργασίες

1. Θέμα για συζήτηση.

Συζητούμε για τον τρόπο με τον οποίο αντιμετώπισαν οι δύο ληστές το Χριστό.

2. Συμπληρώνουμε τη μεσοστιχίδα της ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ.

α. Όταν αλλάζω γνώμη για κάτι, τότε... (ρ.).
β. Το αντίθετο της ελπίδας που οδηγεί σε απόγνωση (θηλ.).
γ. Επάνω του μετανόησε ο ληστής (ονομ.).
δ. Όταν παίρνω λάθος αποφάσεις πρέπει να έχω τη δύναμη να τις...(ρ.).
ε. Όταν μετανιώνουμε, ζητάμε ... .
στ. Όταν ο ληστής μετανόησε για τα εγκλήματά του, ο Χριστός τον πήρε στον .... .
ζ. Όταν ο άνθρωπος μετανοεί, αλλάζει όχι μόνο τον τρόπο που σκέφτεται αλλά και την...του.
η. Η μετάνοιά μας για να έχει αξία πρέπει να είναι.... .

```
          Μ _ _ _ _ _ _ _ _
        _ _ Ε _ _ _ _ _ _
          _ Τ _ _ _ _ _
      _ _ _ Α _ _
    _ _ _ _ Ν _ _ _
_ _ _ _ _ _ _ _ _ Ο
    _ _ _ _ Ι _
          Α _ _ _ _ _ _
```

Εργασίες

3. Ποια χαρακτηριστικά, από αυτά που ο Ιωάννης ο Σιναΐτης παρουσιάζει στο κείμενο του παραθέματος, βρίσκουμε στα λόγια του ληστή που έγινε άγιος;

4. Αντιστοιχίζουμε τα ονόματα με τις φράσεις που είπαν:

Πέτρος •
Παππούς •
Ληστής •
Χριστός •

Α. «Σήμερα κιόλας θα είσαι μαζί μου στον Παράδεισο».
Β. «Κύριε, θυμήσου με όταν έλθεις στη Βασιλεία σου».
Γ. «Μετανοώ σημαίνει αλλάζω τρόπο ζωής».
Δ. «Εάν κάνεις άσχημα πράγματα, μπορείς να ζητάς συγγνώμη, έτσι απλά;».
Ε. «Ένας ληστής στο τέλος της ζωής του, νιώθοντας μέσα του αληθινή μετάνοια έγινε παράδειγμα για την Εκκλησία μας».

Παραθέματα

☆ *Τον ληστήν αυθημερόν του Παραδείσου ηξίωσας, Κύριε· καμέ τω ξύλω του Σταυρού, φώτισον και σώσον με.*

(*Εξαποστειλάριο* του Όρθρου της Μεγάλης Παρασκευής)

Μετάφραση

Κύριε, το ληστή την ίδια μέρα τον αξίωσες να μπει στον Παράδεισο. Και μένα με τη βοήθεια του Σταυρού Σου φώτισέ με και σώσε με.

☆ *Η μετάνοια είναι συμφωνία με το Θεό για καινούργια ζωή. Μετάνοια σημαίνει να ελέγχεις τον εαυτό σου με αυστηρότητα. Η μετάνοια είναι κόρη της ελπίδας και άρνηση της απελπισίας. Μετάνοια σημαίνει να συμφιλιώνεσαι με τον Κύριο, με έργα αρετής που είναι αντίθετα προς τα σφάλματά μας. Μετάνοια σημαίνει να καθαρίζουμε τη συνείδησή μας.*

(Ιωάννη του Σιναΐτη, *Περί μετανοίας*, Λόγ. Ε΄)

☆ *Είπε κάποιος γέροντας: «Ακόμη και αν σφάλλει κάποιος μπροστά στα μάτια σου, να μην τον κρίνεις αλλά να πιστεύεις ότι εσύ δεν είσαι καλύτερος από αυτόν. Διότι βέβαια είδες το λάθος του, δεν ξέρεις όμως τίποτα για τη μετάνοιά του.*

3.3 Τα λάθη μας διορθώνονται

Η Εκκλησία μπορεί να βοηθήσει τον άνθρωπο ώστε να διορθώσει τα σφάλματά του, αρκεί εκείνος να μετανοήσει ειλικρινά.

Α. Όλοι μας κάποιες φορές στη ζωή μας κάνουμε σφάλματα.
Β. Όταν όμως αναγνωρίζουμε και κατανοούμε το σφάλμα μας, πρέπει να οδηγούμαστε στη διόρθωσή του.
Γ. Το μυστήριο της μετάνοιας και η σημασία της εξομολόγησης.

Όσο κακός κι αν είναι ένας άνθρωπος, μπορεί να αλλάξει τη συμπεριφορά του και τη σχέση του με το Θεό, μέσα από τη μετάνοια. Ας δούμε σήμερα, μέσα από τα παραδείγματα του Αποστόλου Πέτρου και του Ιούδα, πόσο διαφορετικά έζησε ο καθένας τους αυτή την αλλαγή και πώς το έδειξαν με τις πράξεις τους.

Η μετάνοια του Πέτρου

Μετά το Μυστικό Δείπνο και την προδοσία στον κήπο της Γεθσημανή, ο Χριστός βρέθηκε μπροστά στον Αρχιερέα των Ιουδαίων, κατηγορούμενος για ασέβεια κατά του Θεού. Εκτός από τον Πέτρο, κανείς από τους υπόλοιπους μαθητές δεν τον είχε ακολουθήσει. Αλλά και ο Πέτρος, τρομαγμένος και αναστατωμένος, περίμενε να δει τι θα συμβεί. Είχε μπει στην αυλή του σπιτιού του Αρχιερέα και είχε διαλέξει μια θέση κοντά στη φωτιά, ώστε να προφυλαχθεί από το κρύο. Δεν πέρασε όμως απαρατήρητος! Μια υπηρέτρια που περνούσε από μπροστά του, τον αναγνώρισε. «Ήσουν κι εσύ μαζί με τον Ιησού», του είπε δυνατά. Ο Πέτρος σάστισε, δείλιασε και το αρνήθηκε. Φοβισμένος, θέλησε να απομακρυνθεί από το μέρος εκείνο, μα κι άλλοι άνθρωποι που βρίσκονταν εκεί κοντά, του έκαναν την ίδια ερώτηση για δεύτερη και τρίτη φορά. Ο Πέτρος, τρέμοντας μήπως κατηγορηθεί, ορκίστηκε ότι δε γνώριζε τον Ιησού. Δεν είχε καμιά σχέση μαζί του! Τότε, στ' αγιάζι της αυγής, ακούστηκε το πρώτο λάλημα του πετεινού. Ο Πέτρος θυμήθηκε τα λόγια του Χριστού στον Μυστικό Δείπνο: «Πριν λαλήσει ο πετεινός θα με έχεις αρνηθεί τρεις φορές». Αμέσως, βγήκε έξω από την αυλή και μετανιωμένος, έκλαψε πικρά.

Ο Ιούδας (επάνω) προδίδει το Χριστό με ένα φιλί, ενώ ο Πέτρος (κάτω) τον αρνείται τρεις φορές, αλλά μετανοεί πικρά (Παλατινή βιβλιοθήκη, Πάρμα, Ιταλία).

Ο Ιούδας μετανιώνει, αλλά δεν ζητά συγχώρηση

Λίγες ώρες αργότερα, ο Ιούδας έμαθε ότι ο Ιησούς καταδικάστηκε σε θάνατο. Καταλαβαίνοντας το μέγεθος του λάθους του και γεμάτος στενοχώρια

επέστρεψε στους Αρχιερείς και τους Γραμματείς. «Έκανα λάθος, γιατί σας παρέδωσα έναν αθώο», τούς είπε. Εκείνοι όμως τον αποπήραν: «Γιατί μας απασχολείς;» τον ρώτησαν. «Εσύ έκανες το λάθος». Μην αντέχοντας το λάθος αυτό, ο Ιούδας πέταξε στον ναό τα τριάντα αργύρια, τα χρήματα που είχε πάρει για να προδώσει το Χριστό και έφυγε για να δώσει τέλος στη ζωή του.

Σημασία δεν έχουν τα λάθη μας, αλλά η επιθυμία μας να τα διορθώσουμε

Ο άνθρωπος στην καθημερινή του ζωή, ακόμη κι όταν δεν το επιθυμεί, κάνει λάθη. Λάθη που πληγώνουν τους συνανθρώπους του και τον απομακρύνουν από το Θεό. Η Εκκλησία μάς θυμίζει πάντοτε να εξετάζουμε τον εαυτό μας, ώστε να βρίσκουμε αυτά τα λάθη. Πάνω απ' όλα, όμως, μας εξηγεί πως όταν μετανιώνουμε αληθινά, αυτό φαίνεται καθαρά στις πράξεις μας. Αυτές είναι που δείχνουν ότι διορθώσαμε τα λάθη μας.

Ο Πέτρος, όταν θυμήθηκε τα λόγια του Χριστού στο Μυστικό Δείπνο, κατάλαβε το σφάλμα του, μετανόησε κι έκλαψε για τη συμπεριφορά του. Στη συνέχεια της ζωής του έκανε πράξη αυτή τη μετάνοια. Έγινε θερμός κήρυκας του Ευαγγελίου, θυσιάζοντας τη ζωή του για την αγάπη του Χριστού. Έτσι διόρθωσε πραγματικά όποια λάθη είχε κάνει.

Ο Ιούδας, όμως, αν και κατάλαβε το λάθος του, επειδή ήταν άνθρωπος υπερήφανος, δεν προσπάθησε να το διορθώσει. Αντί να γυρίσει στους μαθητές, όπως ο Πέτρος, και να ζητήσει συγγνώμη για το μεγάλο λάθος του, προτίμησε να δώσει τέλος στη ζωή του, ξεχνώντας την αγάπη του Δασκάλου του προς αυτόν. Μετάνιωσε, αλλά η υπερηφάνειά του τον εμπόδισε να διορθώσει τα λάθη του.

Ο πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας κ. Γιόχανς Ράου ζητά επίσημα συγγνώμη, για την καταστροφή της πόλης των Καλαβρύτων από τους Γερμανούς στις 13 Δεκεμβρίου 1943 (Καλάβρυτα, Τρίτη 4 Απρίλιου 2000).

Τα λάθη μας συγχωρούνται όταν τα παραδεχόμαστε και αλλάζουμε συμπεριφορά

Η Εκκλησία μας, από πολύ παλιά, εξήγησε στον άνθρωπο ότι τα λάθη του διορθώνονται. Ο ίδιος ο Χριστός έδωσε στους Αποστόλους την εξουσία να συγχωρούν τα λάθη των ανθρώπων. Υπήρχε, ωστόσο, πάντοτε μια προϋπόθεση. Αυτός που είχε κάνει λάθος, έπρεπε, αφού το παραδεχθεί, το εξομολογηθεί και μετανοήσει μπροστά στον πνευματικό του, να επιβεβαιώσει την αλλαγή του εαυτού του, κάνοντας πράξεις αγάπης προς το συνάνθρωπό του και τον Θεό. Από τότε, η Εκκλησία μάς διδάσκει ότι το θάρρος να παραδεχόμαστε τα λάθη που έχουμε κάνει, δείχνει γενναιότητα μεγαλύτερη απ' όση νομίζουμε. Δεν αρκεί όμως μόνο αυτή. Χρειάζεται να κρατήσουμε στην καρδιά μας τη συγχώρηση από το Χριστό και να αποδείξουμε αυτή την αλλαγή στη συναναστροφή μας με τους άλλους ανθρώπους.

Εργασίες

1. Θέματα για συζήτηση.

Α. Ο Πέτρος, αν και αρνήθηκε τον Χριστό τρεις φορές, μετάνιωσε, και με τη ζωή του και τον μαρτυρικό του θάνατο θεωρείται «πρωτοκορυφαίος», δηλαδή πρώτος και πιο ψηλά από όλους τους μαθητές. Ο Ιούδας, αντίθετα, αν και μετάνιωσε, με την αυτοκτονία του, έχασε την ευκαιρία να αποδείξει τη μετάνοιά του. Συζητούμε και συγκρίνουμε τις δύο αυτές περιπτώσεις των μαθητών του Χριστού.

Β. Τι μας προσφέρει το μυστήριο της εξομολόγησης, όταν αποφασίσουμε να μετανοήσουμε πραγματικά; Συμβουλευόμαστε και το κείμενο του παραθέματος.

2. Συμπληρώνουμε τα κενά από το κείμενο του μαθήματος.

Όσο .... κι αν είναι ένας άνθρωπος μπορεί να αλλάξει τη .... του. Ο Πέτρος ...., έφτασε στο σημείο να .... ότι δεν γνώριζε τον .... Όταν όμως .... τα λόγια του Χριστού στο ...., κατάλαβε το σφάλμα του, ... κι .... Ο Ιούδας πέταξε στο .... τα χρήματα που είχε πάρει για να .... το Χριστό. Αντί να .... στους μαθητές και να ζητήσει .... για το λάθος του, ... να δώσει τέλος στη ζωή του, ... την αγάπη του Δασκάλου του προς αυτόν. Μ.................., αλλά η .... του τον εμπόδισε να διορθώσει τα λάθη του. Από τότε η Εκκλησία μας, μας .... ότι το θάρρος να .... τα λάθη μας δείχνει .... μεγαλύτερη απ' όση νομίζουμε.

Παράθεμα

Από τους λόγους του Ιωάννη του Χρυσοστόμου

Αμάρτησα πολύ, πώς θα μπορέσω να σωθώ; Εσύ από μόνος σου δε μπορείς. Ο Κύριός σου είναι αυτός που μπορεί να σε σώσει. Και μάλιστα σε τέτοιο βαθμό, ώστε να σου εξαλείψει εντελώς τα αμαρτήματα. Όταν εξαλείφει ο Θεός τα αμαρτήματα, ούτε αφήνει σημάδι, ούτε επιτρέπει να παραμείνει ίχνος, αλλά μαζί με την υγεία χαρίζει και την ομορφιά, μας σώζει από την αιώνια απομάκρυνση από Αυτόν και με αυτόν τον τρόπο δικαιώνει τον αγώνα μας...

(Ιωάννη του Χρυσοστόμου, *Περί μετανοίας, ομιλία Η'*)

3.4 Ο Πατριάρχης Ιωάννης ο Ελεήμων

Ο Άγιος Ιωάννης ο Ελεήμων, παράδειγμα διακονίας, αγάπης και προσφοράς.

Α. Ο Ιωάννης, με τη μόρφωση, τη σεμνότητα και την ευγενική του παρουσία, γίνεται Πατριάρχης της Αλεξάνδρειας.
Β. Αντιμετωπίζει τους αιρετικούς, συμβουλεύει τους πιστούς, περιποιείται τους αδύναμους.
Γ. Με κάθε τρόπο βοηθά τους φτωχούς, ώστε να ζουν καλά.
Δ. Για τον εαυτό του δεν κρατά τίποτα. Όλα τα μοιράζει σε όσους έχουν ανάγκη, φροντίζοντάς τους μέχρι το τέλος της ζωής του.

Είναι πρωί Κυριακής. Το κουδούνι της πόρτας χτυπά διακριτικά. Ο Αντώνης μόλις έχει επιστρέψει από την κυριακάτικη λειτουργία. Ανοίγοντας, βλέπει δυο χαμογελαστά πρόσωπα να τον καλημερίζουν. «Είμαστε από τον Έρανο της Αγάπης», λένε και περιμένουν. Ο Αντώνης σαστίζει. Πριν προλάβει όμως να πει οτιδήποτε, πλησιάζει η μητέρα του. Καλωσορίζει τα παιδιά και εξηγεί στον φίλο μας για το τι πρόκειται. «Από τα πολύ παλιά χρόνια, η Εκκλησία φρόντιζε τους φτωχούς και αδύναμους ανθρώπους με τη βοήθεια των υπόλοιπων **μελών** της. Έτσι και σήμερα, μια φορά το χρόνο, σε κάθε ενορία της Ελλάδας γίνεται αυτός ο έρανος για τον ίδιο σκοπό». Θυμήθηκε μάλιστα, πως η Εκκλησία μας τιμά ως «Άγιο της ελεημοσύνης» τον Άγιο Ιωάννη τον Ελεήμονα.

Ο Ιωάννης γίνεται Πατριάρχης Αλεξανδρείας

Η Εκκλησία, με τη βοήθεια όλων μας, φροντίζει όσους έχουν ανάγκη και βρίσκεται κοντά τους κάθε στιγμή.

Ο Άγιος Ιωάννης γεννήθηκε το 555 μ.Χ. στην Κύπρο. Ήταν ιδιαίτερα έξυπνος και μορφωμένος. Αφιέρωσε από νωρίς τη ζωή του στο Θεό που αγαπούσε βαθιά, μοιράζοντας όλη του την περιουσία στους φτωχούς. Ο λαός, αναγνωρίζοντας την καλοσύνη, την ευγένεια και την αγάπη του, ζήτησε από τον Αυτοκράτορα του Βυζαντίου Ηράκλειο να κάνει τον Ιωάννη Πατριάρχη της Αλεξάνδρειας. Ο Ιωάννης, αν και στην αρχή αρνήθηκε, τελικά δέχτηκε το θρόνο και χειροτονήθηκε το 610 μ.Χ.

Ο Ιωάννης ξεκινά το έργο της διακονίας και της ελεημοσύνης

Από τη στιγμή εκείνη, ο Ελεήμονας Πατριάρχης, όπως ονομάστηκε, υπηρέτησε το Θεό και τους ανθρώπους, αφήνοντας πίσω του μόνο έργα αγάπης. Αντιμετώπισε με αυστηρότητα τους **αιρετικούς** της εποχής του, προφυλάσσοντας τους πιστούς από τις λανθασμένες και ανακριβείς διδασκαλίες τους. Έχτισε 63 Εκκλησίες, ξενοδοχεία, μαιευτήρια και νοσοκομεία, όπου επισκεπτόταν τακτικά. Ίδρυσε πτωχοκομεία και ειδικά ταμεία για τους φτωχούς της πόλης του (ήταν περίπου 7.500), προσφέροντάς τους όση βοήθεια χρειάζονταν για να συντηρούνται.

Ο Άγιος Ιωάννης ο Ελεήμων (τοιχογραφία από την Ι.Μ. Οσίου Γρηγορίου, Άγ. Όρος).

Ο χαρακτήρας και η προσωπικότητα του Ιωάννη

Ο Ιωάννης ήταν ταπεινός στα λόγια και στις πράξεις του και **ολιγαρκής** στη ζωή του. Ποτέ του δεν κατηγόρησε κανέναν, ενώ όταν έβλεπε κάποιον υπερήφανο άνθρωπο, του μιλούσε με υπομονή και αγάπη. Το στρώμα που κοιμόταν ήταν παλιό, με ένα σκέπασμα λιωμένο από το χρόνο. Ο θρόνος του, τρεις φορές την εβδομάδα, μεταφερόταν έξω από τον κεντρικό ναό της πόλης. Καθισμένος εκεί ο Ιωάννης, άκουγε τα προβλήματα και τις ανάγκες των ανθρώπων, προσφέροντας τη βοήθειά του όπως μπορούσε.

Η ζωή του Αγίου Ιωάννη του Ελεήμονα, παράδειγμα για κάθε χριστιανό

Δεν υπάρχει πιο όμορφο πράγμα στη ζωή του χριστιανού από τη διακονία, τη φροντίδα δηλαδή, όσων έχουν ανάγκη. Λίγα λόγια αγάπης, ένα κομμάτι ψωμί, μια ζεστή χειρονομία, ένα χαμόγελο. Κι ο ίδιος ο Χριστός μας εξάλλου, όσο καιρό έμεινε μαζί με τους ανθρώπους, δεν έπαψε να διακονεί, να φροντίζει, να γιατρεύει το σώμα και την ψυχή όσων του το ζητούσαν με πίστη κι επιμονή. Αν κι εμείς αγαπάμε τον πλησίον μας, όπως και τον εαυτό μας, τότε αισθανόμαστε την ανάγκη να μοιραστούμε μαζί του ότι έχουμε και μπορούμε, από τα αγαθά που ο Θεός μας έχει χαρίσει. Κι ο Άγιος Ιωάννης αυτό έκανε. Η περιουσία του, όταν έκλεισε τα μάτια του για να ταξιδέψει κοντά στον Ελεήμονα Χριστό, ήταν μόνο τρία νομίσματα, τα οποία ζήτησε να δοθούν στους φτωχούς. Η μνήμη του γιορτάζεται στις 12 Νοεμβρίου.

Ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός προσφέρει πολύτιμες υπηρεσίες στους ανθρώπους που υποφέρουν.

Εργασίες

1. Θέματα για συζήτηση.

Α. Ο Χριστός είπε αρκετές παραβολές για την ελεημοσύνη, τη βοήθεια στον πλησίον, τον πλούτο και πώς πρέπει να τον μεταχειρίζεται ο άνθρωπος. Τις βρίσκουμε στην Αγία Γραφή και συζητούμε γι' αυτές, αναφέροντας κι άλλα παραδείγματα από την καθημερινή μας ζωή.

Β. Γνωρίζετε τους τρόπους, με τους οποίους η Εκκλησία μας φροντίζει σήμερα όσους ανθρώπους έχουν ανάγκη (χρήματα, ρούχα, στέγη, τροφή, περίθαλψη);

2. Από το κείμενο του μαθήματος συγκεντρώνουμε τα στοιχεία της προσωπικότητας του Αγίου Ιωάννη του Ελεήμονα.

Ο Άγιος Ιωάννης ήταν ιδιαίτερα .... και .... Ήταν .... στα λόγια και στις πράξεις του και .... στη ζωή του. Αφιέρωσε από νωρίς τη ζωή του .... που αγαπούσε ...., μοιράζοντας όλη του την .... στους φτωχούς. Ο λαός .... την ...., την ...., και την .... του, ζήτησε από τον .... να κάνει τον Ιωάννη .... της Αλεξάνδρειας. Ο .... Πατριάρχης, όπως ονομάστηκε, ... τον Θεό και τους ανθρώπους, αφήνοντας πίσω του μόνο .... Αν κι εμείς .... τον πλησίον μας όπως και τον .... μας, τότε .... την ανάγκη να .... μαζί του τα .... που ο Θεός μας έχει χαρίσει.

3. Συγκρίνουμε τα λόγια του Μ. Βασιλείου στο τελευταίο παράθεμα του μαθήματος, με ότι συμβούλευε στο πρώτο παράθεμα της ενότητας 1.6 (στο ρητό του *κατά Λουκά* Ευαγγελίου «Καθελώ μου τας αποθήκας»). Τι συμπεράσματα βγάζουμε για τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι θα πρέπει να διαχειρίζονται τα αγαθά τους;

Παραθέματα

☆ *Εάν εμείς οι ανάξιοι έχουμε την άδεια να μπαίνουμε κάθε στιγμή στην Εκκλησία και να προσευχόμαστε μπροστά στον Δεσπότη Χριστό, να τον παρακαλούμε κι εκείνος να μας προσφέρει όσα του ζητάμε τόσο γρήγορα, πόσο μάλλον οφείλουμε, να ακούμε τα όσα ζητούν οι αδελφοί μας και να τους βοηθούμε όπως μπορούμε καλύτερα.*

(*Άγιος Ιωάννης ο Ελεήμων*)

☆ *Ο Χριστός είπε σε κάποια ομιλία του: «Όταν κάνεις ελεημοσύνη, ας μη μάθει το αριστερό σου χέρι τι κάνει το δεξί, ώστε να μείνει η ελεημοσύνη σου κρυφή. Κι ο Θεός που βλέπει τα κρυφά, θα σου δώσει την αμοιβή σου στα φανερά.*

(*Ματθαίου 6,3*)

☆ *Είσαι φτωχός; Υπάρχει σίγουρα κάποιος φτωχότερος. Σου φτάνει το φαγητό για δέκα μέρες, ενώ σ' εκείνον φτάνει για μια μέρα; Με καλοσύνη και φιλάνθρωπα αισθήματα, δώσε ότι σου περισσεύει στον φτωχότερό σου για να έχει και αυτός, όπως και συ, φαγητό!... Έτσι, είναι σαν να δανείζεις εσύ ο φτωχός τον πλούσιο Θεό. Πίστευε ότι πάντοτε ο ίδιος ο Θεός λαμβάνει (την ελεημοσύνη) στο πρόσωπο αυτού που έχει ανάγκη και ανταποδίδει τη χάρη στο δικό σου σπίτι.*

(Μ. Βασιλείου, *Ομιλία σε περίοδο πείνας και ξηρασίας*, §6)

Κεφάλαιο Δ΄

Δημιουργώντας έναν όμορφο κόσμο

4.1 «Όλοι μπορούμε να κάνουμε όμορφα πράγματα»

4.2 Πώς είναι κτισμένη και διακοσμημένη μια Εκκλησία

4.3 Αγία Σοφία: Ένα θαύμα τέχνης

4.4 Η ομορφιά και τα μυστικά μιας εικόνας

4.5 «Διαβάζοντας» κι άλλες βυζαντινές εικόνες

4.6 Τοιχογραφίες που διηγούνται πολλά

4.7 Ψηφιδωτά καλλιτεχνήματα

4.8 Μικροτεχνήματα

4.9 Κατανυκτικοί ύμνοι και ψαλμοί

4.10 Ρωμανός ο Μελωδός, μεγάλος υμνογράφος

4.11 Κασσιανή, η μοναδική βυζαντινή υμνογράφος

4.1 «Όλοι μπορούμε να κάνουμε όμορφα πράγματα»

«Εκκλησιαστική» ονομάζεται η τέχνη της Εκκλησίας, η οποία χρησιμοποιεί διάφορες τεχνικές (π.χ. εικονογραφίας, ψηφιδωτών, μικροτεχνίας), έχοντας ως σκοπό να οδηγήσει τον άνθρωπο, μέσα από όμορφα έργα, στον όμορφο κόσμο του Θεού.

Α. Ο Θεός δημιούργησε έναν υπέροχο κόσμο κι έβαλε μέσα στον άνθρωπο την αγάπη για την ομορφιά.
Β. Κάθε έργο εκκλησιαστικής τέχνης δείχνει ότι ο άνθρωπος είναι πλασμένος για όμορφα πράγματα.

Σήμερα υπάρχει κινητικότητα στην τάξη. Σε λίγο, όλοι θα μπουν στο λεωφορείο που θα τους οδηγήσει σε μια ενδιαφέρουσα επίσκεψη. Θα γνωρίσουν από κοντά το εργαστήριο ενός εικονογράφου, δηλαδή κάποιου τεχνίτη, ο οποίος κατασκευάζει διάφορα είδη «εκκλησιαστικής τέχνης». «Τι θα πει εκκλησιαστική τέχνη κύριε;» ρώτησε ο Γιώργος. «Εκκλησιαστική τέχνη», του απάντησε ο δάσκαλος, «ονομάζουμε, την τέχνη εκείνη με την οποία κατασκευάζουμε αντικείμενα, τα οποία χρησιμοποιούμε για να λατρεύουμε το Θεό και βρίσκονται είτε στο εσωτερικό είτε στο εξωτερικό του ναού. Αυτά όμως θα μας τα εξηγήσει ο κύριος Γιάννης, ο εικονογράφος που θα επισκεφθούμε».

Ανάγλυφη εντοιχισμένη πλάκα (Ι.Ν. Παναγίας της Γοργοεπηκόου, Αθήνα).

Η επίσκεψη στο εργαστήριο του εικονογράφου

Φτάνοντας στο εργαστήριο, τους υποδέχθηκε χαμογελαστός ο κύριος Γιάννης. «Καλώς τους φίλους μου, είπε. Ελάτε να σας δείξω το...βασίλειό μου!». Τριγύρω στους τοίχους κρέμονταν όμορφες εικόνες. Πιο δίπλα βρίσκονταν απλωμένα μεγάλα πανιά, ζωγραφισμένα με μορφές αγίων, προορισμένα να κολληθούν επάνω σε τοίχους, να γίνουν τοιχογραφίες. Μια όμορφη παράσταση, δουλεμένη επάνω σε ξύλο, ήταν ακουμπισμένη λίγο πιο εκεί. «Εδώ παιδιά βλέπετε ένα εργαστήριο, όπου δουλεύουμε επάνω σε ό,τι ονομάζουμε "εκκλησιαστική τέχνη"», τους είπε. «Όταν θα μπείτε σε μια Εκκλησία, θα συναντήσετε διάφορα αντικείμενα, τα οποία δεν βρίσκονται εκεί τυχαία, αλλά συμβολίζουν κάτι μοναδικό. Ας δούμε λοιπόν κάποια από αυτά!».

Βυζαντινός χρυσοποίκιλτος επισκοπικός σάκκος του 15ου αι. (Βατικανό, Θησαυρός του Αγίου Πέτρου).

Ορισμένα από τα αντικείμενα της «εκκλησιαστικής τέχνης»

«Στους τοίχους κάθε ναού», συνέχισε ο κύριος Γιάννης, «βρίσκονται οι τοιχογραφίες, όπως αυτές που είδατε πριν. Μπροστά μας βρίσκεται το Ιερό Βήμα, το οποίο χωρίζεται από τον υπόλοιπο ναό με το **τέμπλο**. Πολλές φορές, το ίδιο το τέμπλο, δημιουργημένο από σκαλιστό μάρμαρο ή ξύλο, αποτελεί από μόνο του ένα έργο τέχνης. Και τα καντήλια, επίσης, θεωρούνται έργα τέχνης, αφού είναι σκαλισμένα με ιδιαίτερη φροντίδα. Υπάρχουν ακόμη καλύμματα της Αγίας Τράπεζας που είναι χρυσοκέντητα από ειδικές κεντήστρες, ενώ πολλά ιερατικά **άμφια** αποτελούν επίσης, εξαιρετικές δημιουργίες. Γενικά, καθετί που υπάρχει μέσα στον ναό, μπορεί να αποτελεί ένα έργο "εκκλησιαστικής τέχνης"».

Όλοι σχεδόν οι ναοί έχουν έργα «εκκλησιαστικής τέχνης»

«Είναι δυνατό να μην υπάρχουν έργα εκκλησιαστικής τέχνης σε έναν ναό;», ρώτησε η Ελένη. «Οπωσδήποτε μικρή μου», απάντησε ο κύριος Γιάννης. «Άλλωστε, η αξία της πίστης μας δεν εξαρτάται από τα **χρυσοποίκιλτα σκεύη**! Υπάρχουν μικροί ναοί ή Εκκλησάκια που δεν έχουν τίποτα πολύτιμο κι όμως προσφέρουν ηρεμία στην ψυχή όσων μπαίνουν εκεί για να προσευχηθούν! Ο Θεός δεν έχει ανάγκη από στολίδια! Ζητά απλώς να ζούμε κοντά του!»

Το δώρο της ομορφιάς το χάρισε ο Θεός στον άνθρωπο

«Τότε γιατί υπάρχουν όλα αυτά τα τόσο όμορφα πράγματα μέσα κι έξω από κάποιες Εκκλησίες;» ρώτησε η Μάγδα. «Ο Θεός, καλή μου, δημιούργησε έναν όμορφο κόσμο κι έβαλε μέσα στον άνθρωπο την αγάπη για την ομορφιά. Αυτό σημαίνει ότι ο άνθρωπος είναι φτιαγμένος για να δημιουργεί όμορφα πράγματα. Προσπαθεί, δηλαδή, να μιμηθεί τον Θεό ακόμη κι αν δεν είναι καλλιτέχνης! Όταν, όμως, η ομορφιά αποτελεί σκοπό της ζωής μας, αισθανόμαστε την ανάγκη να προσφέρουμε και στον Θεό ό,τι ομορφότερο. Έτσι, από τα πολύ παλιά χρόνια, όταν οι άνθρωποι μαζεύονταν στους ναούς, για να επικοινωνήσουν με τον Θεό, ήθελαν να νιώσουν την παρουσία του και να τον δοξάσουν με τη βοήθεια όμορφων αντικειμένων, όπως αυτά που σας έδειξα. Με αυτό τον τρόπο ένιωθαν ότι του ανταποδίδουν, όπως μπορούσαν καλύτερα, το μεγάλο δώρο της ζωής και της ομορφιάς της!».

Τα παιδιά άκουγαν γεμάτα ενδιαφέρον. Η ώρα όμως είχε περάσει και σε λίγο θα έπρεπε να επιστρέψουν στο σχολείο. Οι παραστάσεις που είδαν, τα καλλιτεχνήματα και οι συμβολισμοί τους, έμειναν χαραγμένα στο μυαλό τους. Ο κύριος Γιάννης τα συνόδεψε μέχρι την έξοδο του εργαστηρίου του, με την υπόσχεση ότι θα τα περίμενε και πάλι σύντομα!

Ξύλινη σκαλιστή είσοδος ιερού ή βημόθυρο (Ι. Μ. Μεγάλου Μετεώρου).

Εργασίες

1. Συμπληρώνουμε ότι λείπει με τις λέξεις της παρένθεσης.
(σκαλιστό μάρμαρο, αντικείμενα, άμφια, λατρεύουμε, εξωτερικό, τέμπλο, έργο τέχνης, εσωτερικό, κατασκευάζουμε, καλύμματα, χρυσοκέντητα, ναού, ναό, ξύλο, εκκλησιαστικής τέχνης)

«Εκκλησιαστική τέχνη ονομάζουμε την τέχνη με την οποία ...., που χρησιμοποιούμε για να .... τον Θεό και βρίσκονται είτε στο .... είτε στο .... του .... Το ίδιο το ...., δημιουργημένο από .... ή .... αποτελεί από μόνο του ένα .... Υπάρχουν ακόμη .... αλλά και .... της Αγίας Τράπεζας που είναι .... Γενικά καθετί που υπάρχει μέσα στον .... μπορεί να αποτελεί ένα έργο «............................... ....».

2. Υπογραμμίζουμε όσα από τα παρακάτω είναι είδη εκκλησιαστικής τέχνης.
Καντήλια, τέμπλο, παγκάρι, κάλυμμα Αγίας Τράπεζας, άμφια των ιερέων, χρυσοποίκιλτα σκεύη, μανουάλια, πολυέλαιοι, αγιογραφίες, χριστιανικά βιβλία.

3. Σε όλους τους ανθρώπους ο Θεός έχει δώσει χαρίσματα και ικανότητες. Ποιο πιστεύεις πως είναι το δικό σου χάρισμα; Πώς νομίζεις ότι θα μπορούσες να το αναπτύξεις και να το αξιοποιήσεις καλύτερα;

4. «Ο άνθρωπος είναι φτιαγμένος για να δημιουργεί όμορφα πράγματα». Αναφέρουμε κάποια από τα όμορφα πράγματα που ο άνθρωπος δημιούργησε μέσα από την τέχνη, τη μουσική, τον αθλητισμό, τα γράμματα και τις επιστήμες.

Παραθέματα

☆ *Οι Βυζαντινοί έδειχναν μία ιδιαίτερη αγάπη στα πολυτελή υφάσματα που κατασκευάζονταν στα εργαστήρια του παλατιού για την Αυλή και την Εκκλησία. Ο νόμος θεωρούσε τα υφάσματα αυτά ισάξια του χρυσού, απαγόρευε την εξαγωγή τους και υπέβαλλε την πώλησή τους σε αυστηρό έλεγχο. Συχνά, οι βαρύτιμες αυτές αμφιέσεις δωρίζονταν για να κοσμηθεί το ιερότατο σημείο του ναού, το θυσιαστήριο... Ο τρόπος των συνθέσεων, η καθαρότητα της γραμμής και η αρμονία των χρωμάτων τοποθετεί τα έργα αυτά πλάι στη ζωγραφική... Οι ειδικευμένοι χρυσοκεντητές, πραγματικοί «ζωγράφοι της βελόνας», όπως τους αποκαλούν τα κείμενα, μοιάζουν να εμπνέονται από την αγιογραφία και τις φορητές εικόνες.*

(Μαρία Θεοχάρη, «Κεντητική», *Οι θησαυροί του Αγίου Όρους*)

☆ *Η γλυπτική... δεν ήταν ξένη στο Βυζάντιο. Αντίθετα, η παρουσία της στην Κωνσταντινούπολη, όπως και σε άλλες πόλεις της αυτοκρατορίας, ήταν έντονη καθώς υπήρχε αφθονία γλυπτών. ...Η Αγία Σοφία είναι ένα από τα πιο ονομαστά αυτά οικοδομήματα, όπως και ο ναός του Αγίου Πολύευκτου, του οποίου μεγάλες επιφάνειες ήταν διακοσμημένες με λεπτά ανάγλυφα με θέματα από τον φυσικό και ζωικό κόσμο... Μετά το τέλος της Εικονομαχίας συναντούμε τη χρήση του ελεφαντοστού και του στεατίτη για την κατασκευή μικρών γλυπτών έργων... Οι μικρές ανάγλυφες εικόνες από ελεφαντοστό και στεατίτη ήταν κατ' εξοχήν λατρευτικές εικόνες για προσωπική χρήση. Ωστόσο, πολλές πρέπει να δωρήθηκαν σε ναούς και μοναστήρια και έτσι μπήκαν στα θησαυροφυλάκιά τους.*

(Ιόλη Καλαβρέζου, «Βυζαντινή Γλυπτική», *Οι Θησαυροί της Ορθοδοξίας*)

4.2 Πώς είναι κτισμένη και διακοσμημένη μια Εκκλησία

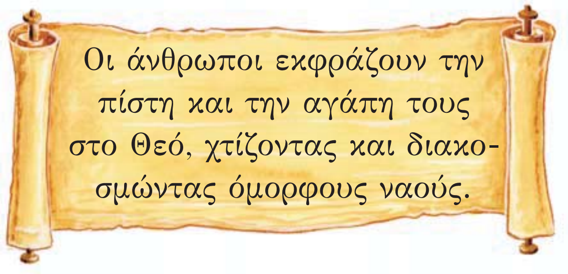

Α. Οι Εκκλησίες κατασκευάζονταν από παλιά με βάση συγκεκριμένους αρχιτεκτονικούς κανόνες και διακοσμητικούς τύπους.
Β. Η Εκκλησία είναι ο χώρος, όπου λατρεύουμε το Θεό και τελούμε τα ιερά μυστήρια.

Μια επίσκεψη λίγο διαφορετική

Σήμερα η τάξη μας οργάνωσε μια επίσκεψη σε μια Εκκλησία στο κέντρο της Αθήνας, με σκοπό να συζητήσουμε για τα ιστορικά, αρχιτεκτονικά και διακοσμητικά στοιχεία της.

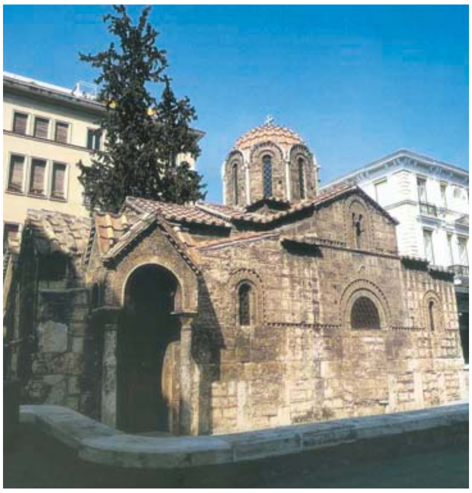

Καπνικαρέα. Μια εκκλησία από το παρελθόν, στο κέντρο μιας σύγχρονης πόλης (Αθήνα).

Πώς είναι χτισμένη μια Εκκλησία

«Ο ναός παιδιά», είπε ο κύριός μας, «είναι ο χώρος, όπου ο άνθρωπος λατρεύει το Θεό. Εδώ συγκεντρώνονται οι πιστοί και τελούν τη Θεία Λειτουργία και τα Μυστήρια της Εκκλησίας. Είναι το κέντρο της ενορίας, συνδεδεμένο με όλες τις φάσεις της ζωής του ανθρώπου, από τη γέννηση μέχρι και τον θάνατό του. Στα πρώτα χριστιανικά χρόνια, οι πιστοί μαζεύονταν σε σπίτια και τελούσαν εκεί τη Θεία Ευχαριστία. Αργότερα, την εποχή των διωγμών, μαζεύονταν σε **κατακόμβες** όπου τιμούσαν τη μνήμη των μαρτύρων. Με την επικράτηση του χριστιανισμού, οι τεχνίτες χρησιμοποίησαν υλικά από ερειπωμένους αρχαίους ναούς και έχτισαν τις πρωτοχριστιανικές βασιλικές, μεγάλα ορθογώνια κτίρια με σκεπή από κεραμίδια. Οι βυζαντινοί αρχιτέκτονες έχτιζαν τους ναούς σε σχήμα σταυρού, ενώ στην οροφή κατασκεύαζαν μεγάλο τρούλο, που στηριζόταν σε τέσσερις κολώνες και συμβόλιζε τον ουρανό. Εκεί αγιογραφούσαν και την εικόνα του Παντοκράτορα Χριστού».

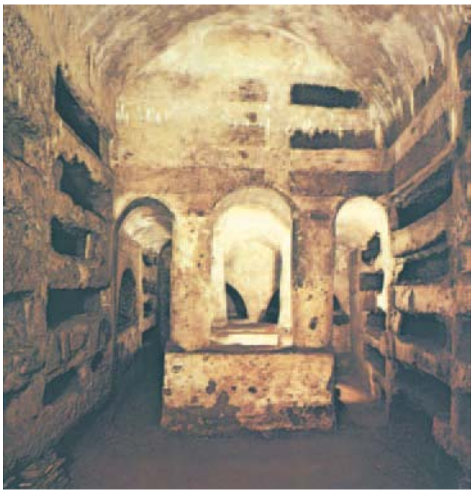

Οι κατακόμβες ήταν ολόκληροι διάδρομοι και δωμάτια σκαμμένα κάτω από τη γη. Στη φωτογραφία εικονίζεται τμήμα από κατακόμβη στη Ρώμη.

Το εσωτερικό μιας Εκκλησίας

«Απέναντί μας», συνέχισε ο δάσκαλος, «είναι το τέμπλο, ένα ξυλόγλυπτο ή μαρμάρινο εικονοστάσι, που χωρίζει τον κυρίως ναό από τον χώρο του Ιερού. Αριστερά από την Ωραία Πύλη βρίσκεται πρώτα η εικόνα

Τέμπλο του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου (Ι. Μ. Πρέβελη, Κρήτη, 1840).

της Παναγίας και δίπλα της εικονίζεται το πρόσωπο, στο οποίο είναι αφιερωμένος ο ναός. Δεξιά από την Ωραία Πύλη εικονίζονται ο Χριστός και δίπλα του ο Ιωάννης ο Πρόδρομος. Επάνω από αυτήν, σε κάποιους ναούς, εικονίζεται η παράσταση του Μυστικού Δείπνου, μαζί με τις εικόνες του **Δωδεκάορτου**. Στις πλαϊνές πόρτες του τέμπλου, οι αρχάγγελοι Μιχαήλ και Γαβριήλ στέκονται φύλακες του ιερού χώρου, ενώ στην κορυφή του είναι τοποθετημένος ένας μεγάλος σταυρός. Το Ιερό βήμα είναι η είσοδος στα Άγια των Αγίων, το ιερότερο μέρος του ναού. Έξω από αυτό, αριστερά και δεξιά, βρίσκονται τα ψαλτήρια, όπου ψάλλουν οι ψάλτες του ναού. Τα βιβλία τους στηρίζονται στο **αναλόγιο**. Ο άμβωνας βρίσκεται εμπρός από το αριστερό ψαλτήρι και συνήθως έχει μια μικρή σκάλα, απ' όπου ο ιερέας ανεβαίνει και από εκεί διαβάζει το Ευαγγέλιο. Απέναντι από τον άμβωνα βρίσκεται ο θρόνος του επισκόπου». «Καθετί που βρίσκεται στον ναό παιδιά», συνέχισε ο δάσκαλος, «έχει σημασία και συμβολίζει κάτι από τη ζωή της Εκκλησίας: τα φυτά και τα λουλούδια που είναι ζωγραφισμένα ή σκαλισμένα σε ξύλο συμβολίζουν τον παράδεισο, η άγκυρα την ελπίδα που πρέπει να έχουμε στη ζωή μας, το καράβι την Εκκλησία που έχει για καπετάνιο το Χριστό και το αρνί τον ίδιο το Χριστό που θυσιάστηκε για να σώσει τον άνθρωπο από το κακό. Ο ναός είναι το σύμβολο του καινούργιου κόσμου που ο Χριστός χάρισε στους ανθρώπους».

Ι. Ν. Παμμεγίστων Ταξιαρχών (Ι. μ. Πετράκη).

Εργασίες

1. Θέμα για συζήτηση.
Σήμερα υπάρχουν πολλοί τύποι ναών. Άλλοι ακολουθούν πιστά την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και άλλοι περισσότερο μοντέρνους ρυθμούς. Βρίσκουμε φωτογραφίες διαφόρων ναών και συζητούμε για το αν η εξωτερική μορφή ενός ναού, όσο και η εσωτερική του διακόσμηση, επηρεάζουν τη διάθεση των ανθρώπων που συγκεντρώνονται εκεί, για να λατρέψουν το Θεό.

2. Βάζουμε με τη σωστή σειρά τις εικόνες στο τέμπλο του ναού των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης.

Παραθέματα

☆ *Η Καπνικαρέα, σύμβολο μιας άλλης εποχής στην καρδιά της πόλης, τόπος συνάντησης και ξεκούρασης για τους περαστικούς, χώρος συγκέντρωσης και προσευχής για τους πιστούς, σημείο προσέλευσης επισκεπτών, μάρτυρας της ανάπτυξης και των αλλαγών της μεγαλούπολης, αγαπημένη Εκκλησία παλαιότερων και νεότερων, αδιάφορη για άλλους, είναι εκεί, στο κέντρο, μέσα στον περίπατό σου, για να αναπτύξεις τη δική σου σχέση μαζί της.*

(*Καπνικαρέα, ένα μνημείο στο κέντρο της αγοράς, Περιήγηση*, Εκδοση ΥΠ.ΠΟ, Δ/νση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών μνημείων, Αθήνα 2003,σελ.29)

☆ *Οι Εκκλησίες αποτελούν τα μοναδικά σωζόμενα ίχνη πάνω στα οποία θα βαδίσουμε για να ανακαλύψουμε την πόλη των μέσων βυζαντινών χρόνων... Οι Εκκλησίες, που χάρη στο θρησκευτικό χαρακτήρα τους και στην επιμελημένη αρχιτεκτονική μορφή τους έχουν αντέξει στο φθοροποιό πέρασμα του χρόνου, ...συνιστούν τα μοναδικά αρχιτεκτονικά ορόσημα της βυζαντινής πόλης. Πίσω από αυτές θα αναζητήσουμε μια ενορία, μια γειτονιά, ένα μοναστήρι ή απλώς μια εύπορη αθηναϊκή οικογένεια, βαθιά θρησκευόμενη.*

(*Στα ίχνη της Βυζαντινής Αθήνας*, δύο περίπατοι στην πόλη, Εκδοση ΥΠ.ΠΟ, Δ/νση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών μνημείων, Αθήνα 2001, σελ.2)

4.3 Αγία Σοφία: Ένα θαύμα τέχνης

Η Αγία Σοφία είναι ο διαχρονικός μάρτυρας της ορθόδοξης πίστης, του πολιτισμού και της παράδοσης του Βυζαντίου.

Α. Ο ναός της Αγίας Σοφίας ανοικοδομείται από τον Ιουστινιανό με τα ακριβότερα υλικά απ' όλο τον κόσμο και γίνεται το κέντρο της χριστιανικής οικουμένης.
Β. Ο εκπληκτικός τρούλος λούζει με φως το ναό. Κάτω από αυτόν ενώνονται οι προσευχές των χριστιανών όλης της αυτοκρατορίας.
Γ. Παρ' όλες τις φυσικές και ανθρώπινες καταστροφές, η Αγία Σοφία στέκει ακόμη επιβλητική και μεγαλοπρεπής.

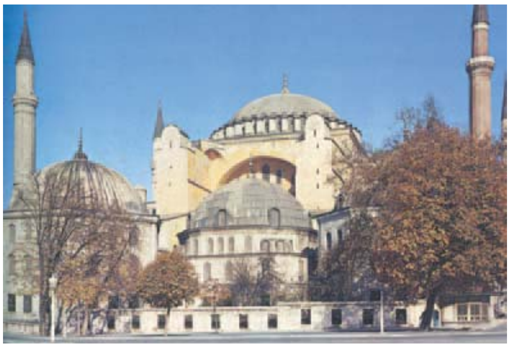
Η Αγία Σοφία. Οι μιναρέδες στα άκρα της προστέθηκαν από τους Τούρκους, όταν ο ναός μετατράπηκε σε τζαμί. Διακρίνεται ο τρούλος με τα 40 παράθυρα.

Επιστρέφοντας από τις διακοπές του Πάσχα, η Ειρήνη, έφερε στην τάξη ένα άλμπουμ με φωτογραφίες από την επίσκεψή της στην Κωνσταντινούπολη. Τα παιδιά τις κοίταζαν, ακούγοντας τις εντυπώσεις της. Ένα επιφώνημα θαυμασμού βγήκε απ' τα χείλη τους, όταν αντίκρισαν την Εκκλησία της Αγίας Σοφίας. Οι ερωτήσεις έπεσαν βροχή στην Ειρήνη: «Πόσο μεγάλη είναι;», «Τι είδες μέσα;». Η Ειρήνη εξήγησε στα παιδιά, πως ο ναός είναι αφιερωμένος στη Σοφία του Θεού και είναι το σημαντικότερο αρχιτεκτονικό κτίσμα στην Κωνσταντινούπολη. «Από το 537 μέχρι το 1453, η Αγία Σοφία ήταν το κέντρο τής Ορθοδοξίας», συμπλήρωσε η δασκάλα. «Εκεί ο λαός γιόρταζε τους θριάμβους και τις νίκες του, έστεφε τους αυτοκράτορές του, μα θρηνούσε και τις συμφορές του».

Το ιστορικό της ανέγερσης – Τα εγκαίνια του ναού

Όταν ο Ιουστινιανός αποφάσισε να ανοικοδομήσει το ναό της Αγίας Σοφίας, ανέθεσε το μεγάλο αυτό έργο στους καλύτερους αρχιτέκτονες της ελληνικής Ανατολής, τον Ανθέμιο από τις Τράλλεις και τον Ισίδωρο από τη Μίλητο. Οι αρχιτέκτονες κατέληξαν σ' ένα σχέδιο, που συνδύαζε το μεγαλείο και τη λιτότητα, την ομορφιά και τη σταθερότητα. Δέκα χιλιάδες τεχνίτες κι εργάτες άρχισαν να δουλεύουν ακατάπαυστα. Ο Ιουστινιανός είχε ζητήσει τα πιο σπάνια υλικά απ' όλη την αυτοκρατορία, ενώ ειδικά για την κατασκευή του τεράστιου τρούλου, χρησιμοποιήθηκαν πολύ ελαφρά τούβλα από τη Ρόδο. Τα θαυμάσια ψηφιδωτά του ναού, ο επιβλητικός **άμβωνας**, ο θρόνος του Πατριάρχη, όλα θα ήταν στολισμένα με πολύτιμες πέτρες, χρυσό και ασήμι, ενώ η Αγια τράπεζα θα ντυνόταν με χρυσό! Όλα αυτά, θα έδιναν στην

Ο Αυτοκράτορας Ιουστινιανός ήταν αυτός που ανοικοδόμησε τον ναό της Αγίας Σοφίας, δίνοντάς του τη μορφή που έχει σήμερα (ψηφιδωτή παράσταση, Άγιος Βιτάλιος, Ραβέννα, Ιταλία).

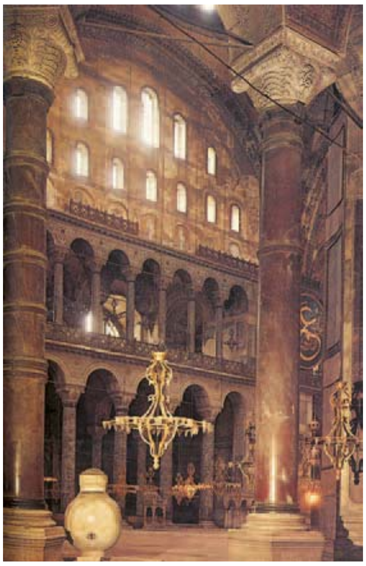

Πελώριοι μονολιθικοί κίονες (πεσσοί) μεταφέρθηκαν από την Εύβοια, την Αθήνα και από αρχαίους ναούς της Συρίας, της Αιγύπτου, της Εφέσου και των Δελφών, για το κτίσιμο της Αγ. Σοφίας.

Αγία Σοφία το **κάλλος** που της άξιζε. Ο Ιουστινιανός ενδιαφερόταν τόσο πολύ για το έργο, ώστε βρισκόταν κάθε μέρα κοντά στους τεχνίτες, ενισχύοντας με πολλά δώρα και χρήματα τη σκληρή εργασία τους. Ο ναός ολοκληρώθηκε τελικά σε λιγότερο από έξι χρόνια. Τα εγκαίνια έγιναν με μεγαλοπρέπεια από τον Πατριάρχη Επιφάνιο στις 27 Δεκεμβρίου του 537 μ.Χ. Ο Ιουστινιανός, μάλιστα, συγκρίνοντας τον ναό της Αγίας Σοφίας με τον ξακουστό **ναό του Σολομώντα**, σήκωσε τα χέρια του και είπε: «*Μεγάλη η δόξα του Κυρίου και Θεού μας, που με αξίωσε να φτιάξω αυτό το έργο. Ω Σολομώντα! σε νίκησα*».

Ο μεγαλοπρεπής τρούλος

Ο τύπος του ναού της Αγίας Σοφίας είναι βασιλική με τρούλο και χωρίζεται σε τρία **κλίτη**. Στο μεσαίο κλίτος, τέσσερις πελώριοι **πεσσοί** στηρίζουν τέσσερα μεγάλα τόξα. Επάνω τους στηρίζεται ο μεγαλοπρεπής τρούλος, ενώ μέσα από τα 40 παράθυρα της βάσης του, το φως σκορπίζεται **άπλετο** στο εσωτερικό του ναού.

Πρόσωπα και γεγονότα που συνδέθηκαν με την ιστορία του ναού – Οι σημερινές προσπάθειες αποκατάστασής του

Το πέρασμα του χρόνου, καθώς και οι συχνοί σεισμοί στην περιοχή, προκαλούσαν ζημιές στο ναό, μα οι διάδοχοι του Ιουστινιανού φρόντιζαν συνεχώς να συντηρούν την Αγία Σοφία με τον καλύτερο τρόπο. Το 1204, όμως, όταν οι Φράγκοι κατέκτησαν την Κωνσταντινούπολη, προκάλεσαν στο ναό μεγάλες καταστροφές. Από το 1453, που η Κωνσταντινούπολη έπεσε στα χέρια των Τούρκων, η Αγία Σοφία μετατράπηκε σε τζαμί. Το 1934 με απόφαση του τουρκικού υπουργικού συμβουλίου, ο ναός μετατράπηκε σε μουσείο. Στις ημέρες μας έχει εκδηλωθεί διεθνές ενδιαφέρον και έχουν αρχίσει οι εργασίες για τη συντήρηση και αποκατάσταση του ναού, ώστε να αναδειχθούν οι ανεκτίμητοι θησαυροί του.

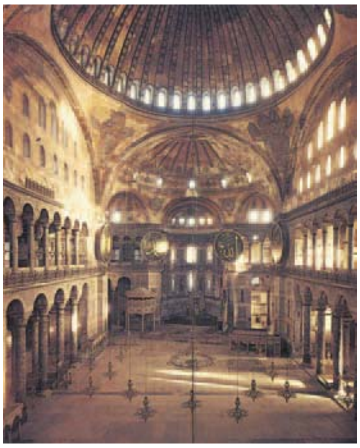

Άποψη του μεσαίου κλίτους της Αγίας Σοφίας, με τον μεγαλοπρεπή τρούλο. Διακρίνονται τα 2 από τα 4 λοφία που τον συγκρατούν.

Η Αγία Σοφία είναι το σύμβολο του Χριστιανισμού και φιλοξενεί τις προσευχές, τις ευχαριστίες και τα αιτήματα των χιλιάδων προσκυνητών της απ' όλο τον κόσμο. Παραμένει μέχρι και σήμερα το μεγαλύτερο σε σημασία μνημείο του ορθόδοξου χριστιανικού πολιτισμού, συνδέοντας με άσβηστες μνήμες τη βυζαντινή με τη σύγχρονη ιστορία.

Εργασίες

1. Αντιστοιχίζουμε στην κάτοψη της Αγίας Σοφίας τα γράμματα με τα μέρη του ναού.

- Α : αίθριο-προαύλιο •
- Ε : εξωνάρθηκας •
- Ν : νάρθηκας •
- Β : βαπτιστήριο •
- Θ : θησαυροφυλάκιο •
- Τ : τρούλος •
- Ι : ιερό •
- Π : πεσσοί •
- Κρ : Κρήνη με την επιγραφή «Νίψον ανομήματα...» •

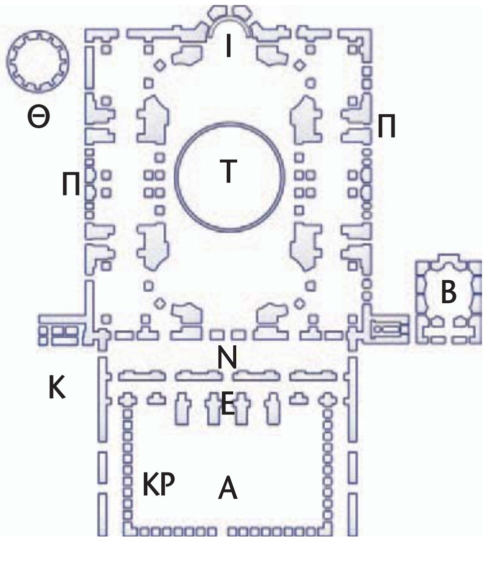

2. Συλλέγουμε από το διαδίκτυο στοιχεία, που αφορούν στην αρχιτεκτονική (φωτογραφίες, αρχιτεκτονικές πληροφορίες, σχέδια), στην ιστορία, στη γεωγραφική θέση, στους μύθους και τις παραδόσεις που συνδέονται με τον ναό της Αγ. Σοφίας. Γιατί πιστεύετε ότι ο ναός αυτός έχει ξεχωριστή θέση στις καρδιές και τη συνείδηση των Ορθόδοξων χριστιανών;

3. Κατασκευάζουμε κι εμείς ένα ψηφιδωτό με θέμα τα μέρη του ναού της Αγίας Σοφίας (πεσσοί, τρούλος, λοφία, κρήνη) ή την κάτοψή του, από μικρά κομμάτια χαρτί, πλαστελίνη, χάντρες ή μικρές πέτρες (ψηφίδες).

Ήξερες ότι...

- *Η επιφάνεια της Αγίας Σοφίας μαζί με τον νάρθηκα είναι 7.570 τμ., η τέταρτη σε μέγεθος στον κόσμο.*
- *Ο μεγαλοπρεπής τρούλος της έχει 55,6 μέτρα ύψος και διάμετρο 32μ.*
- *Ξοδεύτηκαν 6.200 κιλά χρυσού για όλο το οικοδόμημα.*
- *Ο ναός του Αγίου Πέτρου στη Ρώμη χρειάστηκε 150 χρόνια για να ολοκληρωθεί, ενώ η Αγία Σοφία 5 χρόνια και 11 μήνες.*
- *Ο ασβέστης ζυμωνόταν με λάδι αντί για νερό, ώστε το κτίσμα να γίνει πιο ανθεκτικό και η βροχή και η υγρασία να μην περνούν στο εσωτερικό του.*
- *Η πίεση που ασκούν οι πεσσοί, οι θόλοι, οι τοίχοι κ.λπ. επάνω στο βράχο όπου ο ναός είναι θεμελιωμένος, είναι ίση με 105 τόνους ανά τετραγωνικό μέτρο!*
- *Οι οπλές του αλόγου του Μωάμεθ έχουν αφήσει τα σημάδια τους στις κολώνες του ναού, διότι το άλογο πατούσε στα πτώματα των χριστιανών που κατέφυγαν στην Αγία Σοφία για να γλιτώσουν από τη σφαγή του 1453.*
- *Απέναντι από την Αγία Σοφία υπάρχει το «μπλε τζαμί» του σουλτάνου Αχμέτ του Α΄, που φιλοδοξία του ήταν να ξεπεράσει σε μεγαλείο την Αγία Σοφία. Ο ίδιος, ωστόσο, παραδέχτηκε ότι δεν τα κατάφερε.*

«Ο θρήνος της Πόλης»

Σημαίνει ο Θεός, σημαίνει η γη, σημαίνουν τα επουράνια,
σημαίνει κι η Αγιά Σοφιά, το Μέγα Μοναστήρι.
Με τετρακόσια σήμαντρα κι εξήντα δυο καμπάνες,
κάθε καμπάνα και παπάς, κάθε παπάς και διάκος.
Νά μπουνε στο Χερουβικό και νά βγει ο Βασιλέας.
Περιστερά κατέβηκεν από τα μεσουράνια.
- «Πάψετε το χερουβικό κι ας χαμηλώσουν τ' Άγια!
Παπάδες πάρτε τα ιερά κι εσείς κεριά σβηστείτε,
γιατ' είναι θέλημα Θεού η Πόλη να τουρκέψει».

(Δημοτικό τραγούδι, του ροδίτη λόγιου Εμμανουήλ Γεωργιλλά ή Λιμενίτη, γραμμένο δύο η τρία χρόνια μετά την άλωση της Πόλης)

Επιγραφή χαραγμένη πάνω σε μια βρύση, τη «φιάλη του αγνισμού» όπως ονομαζόταν, στο μέσο της αυλής της Αγίας Σοφίας. Η επιγραφή μπορεί να διαβαστεί και από το τέλος προς την αρχή (καρκινική) και σημαίνει: «να καθαρίζεις τις αμαρτίες σου κι όχι μόνο το πρόσωπό σου».

4.4 Η ομορφιά και τα μυστικά μιας εικόνας

Οι βυζαντινές εικόνες έχουν ξεχωριστή τεχνική και αποτελούν μια μορφή εκκλησιαστικής τέχνης που αναπτύχθηκε στην εποχή του Βυζαντινού κράτους.

Α. Πολλές φορές βλέπουμε εικόνες στην τηλεόραση και στα έντυπα, με αρνητικά μηνύματα, που δεν μας ωφελούν.
Β. Οι εικόνες της Εκκλησίας μάς διδάσκουν με την ομορφιά τους, τη γαλήνη της ζωής κοντά στο Χριστό.
Γ. Σπουδαίοι τεχνίτες από την Κωνσταντινούπολη, την Ελλάδα, το Σινά και αλλού, αποτύπωσαν την ομορφιά του κόσμου του Θεού επάνω σε αυτές.

Υπάρχουν εικόνες που μας στέλνουν αρνητικά μηνύματα!

Ο Άλκης μπήκε σήμερα με φόρα στην τάξη. Με μια πολεμική κραυγή και κουνώντας με περίεργο τρόπο τα χέρια του, σαν να χτυπούσε έναν αόρατο εχθρό, όρμησε στο...θρανίο του! Ένας θόρυβος που θύμιζε γκρέμισμα ακούστηκε και ο Άλκης βρέθηκε...αγκαλιά με το αναποδογυρισμένο του θρανίο!

Ο δάσκαλος, ακούγοντας την κοσμοχαλασιά μπήκε ανήσυχος στην τάξη. «Τι συνέβη εδώ;», ρώτησε. Η Χριστίνα τον πρόλαβε. «Να κύριε, εχθές είχε μια ταινία με πολεμικές τέχνες και νομίζω ότι ο Άλκης ξενύχτησε για να τη δει»!

Τα παιδιά και ο δάσκαλος στην αρχή γέλασαν με το αστείο θέαμα του Άλκη. Γρήγορα, όμως, ο δάσκαλος σοβάρεψε. «Εκτός του ότι μπορούσες να χτυπήσεις άσχημα Άλκη μου, δεν προσφέρεις τίποτα ιδιαίτερο στον εαυτό σου, ξενυχτώντας και παρακολουθώντας στην τηλεόραση τέτοιες εικόνες. Οι εικόνες αυτές μοιάζουν ελκυστικές, γεμάτες περιπέτεια. Όταν, όμως, τελειώνουν, δεν προσφέρουν κάτι που θα πλουτίσει τον νου και την ψυχή σου και απ' ότι φαίνεται δεν σου είναι και ιδιαίτερα χρήσιμες! Ωστόσο, πρέπει να ετοιμαζόμαστε παιδιά, γιατί ο κύριος Γιάννης μας περιμένει»! Πράγματι, σε λίγο έπρεπε να ξεκινήσουν για την επίσκεψη στο εργαστήριο του εικονογράφου, που τόσα ωραία πράγματα τους είχε πει την προηγουμένη φορά! Τα παιδιά, με χαρούμενες φωνές, έτρεξαν να επιβιβαστούν στα λεωφορεία.

Η τέχνη της αγιογραφίας ελκύει πολλούς νέους ανθρώπους.

Οι εικόνες υπήρχαν από πολύ παλιά στην Εκκλησία

Όταν έφτασαν, ο κύριος Γιάννης τους περίμενε στην πόρτα του εργαστηρίου του. «Καλώς τα παιδιά μου», είπε. «Έχετε διάθεση να γνωρίσουμε σήμερα τις βυζαντινές εικόνες;» Όλα τα παιδιά φώναξαν «ναιαιαι!!» και η ξενάγηση άρχισε! «Πριν σας δείξω κάποιες από τις εικόνες που φτιάχνουμε στο εργαστήριό μας, θα πούμε δυο πράγματα για να καταλάβουμε τι το ιδιαίτερο έχουν και ποια είναι η σημασία τους. Εικόνες με ιερά πρόσωπα και παραστάσεις υπήρχαν από πολύ παλιά στην Εκκλησία μας. Και όταν αργότερα στο Βυζάντιο, τον καιρό της Εικονομαχίας, ο Αυτοκράτορας Λέων ο Γ΄ θέλησε να τις εξαφανίσει, επειδή δεν καταλάβαινε τη σημασία τους, τότε όλοι, ιερείς και λαός, τις υπερασπίστηκαν, πολλοί από αυτούς, δίνοντας και τη ζωή τους ακόμη»!

Χαρακτηριστικά είδη της βυζαντινής τέχνης

«Από τότε», συνέχισε ο κύριος Γιάννης, «σπουδαίοι τεχνίτες από την Κωνσταντινούπολη, τη Μακεδονία, την Κρήτη, το Σινά και άλλες περιοχές της αυτοκρατορίας ανέπτυξαν την τέχνη αυτή. Σήμερα, μάλιστα, ξεχωρίζουμε και ορισμένα είδη αυτής της τέχνης, όπως είναι η **Μακεδονική**, της περιόδου των **Παλαιολόγων**, της περιόδου των **Κομνηνών** και η **Κρητική** τέχνη, με χαρακτηριστικά της τις μορφές με τα σοβαρά και συγχρόνως γαλήνια πρόσωπα. Το βλέμμα τους είναι διαπεραστικό αλλά συγχρόνως παρηγορητικό, ενώ, σε πολλές περιπτώσεις, οι ανθρώπινες μορφές ζωγραφίζονται μεγαλύτερες από το φυσικό περιβάλλον δίπλα τους»!

«Γιατί συμβαίνει αυτό κύριε Γιάννη;», ρώτησε η Ελβίρα. «Γιατί, παιδί μου, ο εικονογράφος θέλει να φανερώσει με αυτό τον τρόπο ότι, όταν ο άνθρωπος ζει κοντά στο Θεό, τότε ξεπερνά με τη δύναμή του κάθε εμπόδιο και γίνεται και ο ίδιος δυνατός. Η βυζαντινή εικόνα δεν είναι μια απλή ζωγραφιά, όπου όλα έχουν τις σωστές αναλογίες. Σκοπός της είναι να διδάξει κάτι βαθύτερο, πόσο δηλαδή πιο όμορφος μπορεί να γίνει ο άνθρωπος όταν κάνει το θέλημα του Χριστού. Είναι οι μόνες εικόνες που προσφέρουν πρότυπα ζωής και αληθινή γαλήνη στην ψυχή του ανθρώπου»!

Ένα παράδειγμα: η εικόνα της Γέννησης του Μεγάλου Μετεώρου

«Για δείτε αυτή την εικόνα», παρατήρησε ο κύριος Γιάννης. «Δείχνει τη Γέννηση του Χριστού και βρίσκεται στο Μεγάλο Μετέωρο, ένα από τα μοναστήρια των Μετεώρων. Ο αγιογράφος εδώ δεν ενδιαφέρεται να “φωτογραφήσει” τη Γέννηση, αλλά να δείξει το συμβολισμό της. Έτσι, βλέπετε ότι οι μορφές είναι άλλοτε μικρότερες, όπως οι Μάγοι και άλλοτε μεγαλύτερες, όπως η Παναγία. Επίσης, η σπηλιά όπου γεννήθηκε ο Χριστός παρουσιάζεται σαν βράχος που μοιάζει να κατευθύνεται στον ουρανό. Στο κέντρο του βρίσκεται λίγο ανασηκωμένη η Παναγία, ενώ πίσω της ένα ζώο ζεσταίνει με την αναπνοή του το Θείο βρέφος, φανερώνοντας ότι όλη η πλάση προσκυνά τον Βασιλιά των ουρανών. Κάτω δεξιά κάθεται σκεπτικός ο Ιωσήφ, μη μπορώντας να εξηγήσει το θαυμαστό γεγονός, ενώ δίπλα του ένας βοσκός, συζητά μαζί του. Κάτω αριστερά περιγράφεται η σκηνή του λουτρού του νεογέννητου

Εικόνα της Γέννησης του Χριστού (Ι. Μ. Μεγάλου Μετεώρου).

Χριστού. Μια **μαία** ελέγχει τη θερμοκρασία του νερού, έχοντας στην αγκαλιά της το Χριστό. Ένας βοσκός δέχεται από τον άγγελο το χαρμόσυνο μήνυμα της Γέννησης, ενώ ένας άλλος παίζει φλογέρα όρθιος, υμνώντας τον Θεό. Αριστερά από την κορυφή ένας **όμιλος** αγγέλων δοξολογεί το Θεό για τη Γέννηση του Χριστού. Στην ίδια πλευρά, οι τρεις μάγοι έρχονται να προσκυνήσουν το μικρό Χριστό, **ατενίζοντας** το άστρο που τους οδηγεί. Οι διαφορετικές ηλικίες τους φανερώνουν ότι ο Χριστός ήλθε στον κόσμο για όλους τους ανθρώπους». Τα παιδιά συνέχιζαν να θαυμάζουν την ομορφιά της εικόνας. Η φωνή του δασκάλου τους ακούστηκε από το βάθος της αίθουσας: «Παιδιά, ελάτε, για να προλάβουμε να δούμε κι άλλες εικόνες!».

Εργασίες

1. Συζητούμε για τις συνέπειες που έχουν για τον άνθρωπο οι αρνητικές εικόνες της τηλεόρασης, σε σχέση με τις εντυπώσεις που προσφέρουν οι εικόνες της εκκλησιαστικής τέχνης.

2. Ποια πρόσωπα εικονίζονται στην εικόνα της Γέννησης του Μεγ. Μετεώρου;

Ο Χ...........
Η Π...........
Ο Ι............
Η Μ...........
Δύο β..........
Ένας ά...........
Ένας όμιλος από α.............
Οι τρεις............

3. Διαβάζουμε τα παραθέματα και συζητούμε στην τάξη τι μπορεί να μας φανερώσει μια εικόνα της Εκκλησίας μας.

Παραθέματα

☆ *Είδα πολλές φορές ζωγραφισμένη σε εικόνα τη σκηνή που ο Αβραάμ οδηγεί τον γιο του Ισαάκ στη θυσία και πάντοτε δάκρυζα, γιατί με τόσο παραστατικό τρόπο η τέχνη με οδήγησε να καταλάβω τι συνέβη.*

(Αγίου Γρηγορίου Νύσσης, *Περί θεότητας Υιού και Πνεύματος και εις τον Αβραάμ*)

☆ *Εμπρός λοιπόν, λαμπροί των αθλητικών κατορθωμάτων ζωγράφοι. Εξυψώστε με την τέχνη σας την εικόνα του μάρτυρα που εγώ περιέγραψα με τα λόγια μου. Με τη δική σας σοφία δώστε λάμψη με χρώματα στον αθλητή που εγώ παρουσίασα με θολό τρόπο. Υποχωρώ νικημένος από την εικόνα σας, που περιγράφει τα κατορθώματα του μάρτυρα. Χαίρομαι όμως γιατί σήμερα θα νικηθώ από τη δύναμή σας!*

(Βασιλείου του Μεγάλου, *Εις τον μάρτυρα Βαρλαάμ*)

☆ *Η εικόνα επινοήθηκε για να μας φανερώσει, να μας δημοσιεύσει αυτά που είναι κρυμμένα για μας και να μας οδηγήσει να τα γνωρίσουμε.*

(Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός, *Λόγοι απολογητικοί προς τους διαβάλλοντας τας ιεράς εικόνας*, ΙΙΙ 18)

4.5 «Διαβάζοντας» κι άλλες βυζαντινές εικόνες

Κάθε εικόνα αποτελεί ένα ιερό «βιβλίο», που περιγράφει τη ζωή του Χριστού, της Παναγίας ή των Αγίων και μας βοηθά μέσα από το σεβασμό και την προσκύνησή της, να πλησιάσουμε το Θεό.

Α. Οι εικόνες μάς αποκαλύπτουν τον άγιο κόσμο του Θεού.
Β. Οι εικόνες της Βάπτισης, της Μεταμόρφωσης και της Ανάστασης, μέσα από τη βυζαντινή τεχνική τους, μας πληροφορούν για τη ζωή του Χριστού.
Γ. Όταν προσκυνούμε τις εικόνες είναι σαν να μιλάμε με τα ίδια τα πρόσωπα που εικονίζονται. Γι' αυτό πρέπει να τους δείχνουμε ευλάβεια και σεβασμό.

Οι εικόνες είναι παράθυρα στον ουρανό

Ο κύριος Γιάννης παρακολουθούσε τα παιδιά να κοιτούν με ενδιαφέρον τις εικόνες γύρω τους. Η Ελεάνα και ο Θανάσης, μάλιστα, είχαν απορίες. Ο Θανάσης θυμήθηκε ότι, κάποιες φορές, είχε δει τη γιαγιά του να μιλά με τις εικόνες στο **εικονοστάσι** της! Τι το ιδιαίτερο έχουν άραγε οι εικόνες που το ξέρουν...μόνο οι μεγάλοι; Ο εικονογράφος δεν απάντησε κατευθείαν. «Γιατί νομίζετε υπάρχουν τα παράθυρα;». Άλλο και τούτο... «Για να μπαίνει φως σ' ένα δωμάτιο και για να βλέπουμε έξω», απάντησε ο Γρηγόρης.

Με τη βάπτισή του, ο Χριστός μάς έδειξε τον τρόπο να έλθουμε κοντά του (εικόνα από την Ι. Μ. Σταυρονικήτα, Άγ. Όρος).

«Ακριβώς παιδιά μου! Όποιος δεν έχει παράθυρο αισθάνεται φυλακισμένος. Αναζητά το φως και λαχταρά να νιώσει τον καθαρό αέρα! Έτσι είναι και οι εικόνες. Θέλουμε να δούμε το Θεό, αλλά δεν μπορούμε. Μας επέτρεψε λοιπόν ο Θεός, να μαθαίνουμε μέσα από αυτές για τον Χριστό, την Παναγία και τους αγίους μας. Οι εικόνες είναι παράθυρα που, με τη βοήθεια της πίστης, μας ξεναγούν στον άγιο κόσμο του Θεού, στον ουρανό! Και πρέπει να γνωρίζετε ότι δεν έχει καμιά σημασία, εάν κάποιος γνωρίζει γράμματα ή όχι. Ένας άγιος της Εκκλησίας μας, μάλιστα, ονόμασε τις εικόνες "βιβλία των αγραμμάτων"».

Η εικόνα της Βάπτισης

«Ελάτε τώρα να δούμε μαζί κάποιες εικόνες που μας δείχνουν, με ζωντανό τρόπο, διάφορα σημαντικά γεγονότα της ζωής του Χριστού. Στην εικόνα της Βάπτισης παρακολουθούμε το Ιωάννη τον Πρόδρομο να γέρνει με σεβασμό και ταπείνωση το σώμα του προς το Χριστό. Τη σκηνή παρακολουθούν με σεβασμό και έκπληξη άγγελοι, ενώ στο επάνω μέρος της εικόνας, εικονίζεται το Άγιο Πνεύμα, το οποίο κατεβαίνει με μορφή περιστεριού για να επιβεβαιώσει τα λόγια του Πατέρα ότι βαπτίζεται ο Υιός του ο αγαπη-

τός. Μέσα στα νερά του Ιορδάνη εικονίζονται και κάποιοι άνθρωποι, για να φανεί έτσι ότι και η δική μας βάπτιση είναι κάτι ιερό και σημαντικό».

«Μεταμορφώθηκες επάνω στο βουνό Χριστέ μας, ...δείχνοντας στους μαθητές σου όση από τη δόξα σου μπορούσαν να καταλάβουν» (εικόνα από την Ι. Μ. Σταυρονικήτα, Άγ. Όρος).

Η εικόνα της Μεταμόρφωσης

«Εμένα μ' αρέσει κι αυτή η εικόνα που δείχνει τον ήλιο», είπε η Ειρήνη. «Και βέβαια μικρή μου», είπε ο κύριος Γιάννης. «Γιατί ο ήλιος αυτός είναι ο Χριστός! Η εικόνα της Μεταμόρφωσης θέλει να μας πει ότι, όπως οι μαθητές του Χριστού τον είδαν μέσα στο διαφορετικό αυτό Φως, γιατί έλαμπε όπως ο Θεός, έτσι κι εμείς μπορούμε να αισθανθούμε κάποτε το Φως αυτό και να λάμψουμε όπως ο Χριστός, αρκεί να έχουμε πίστη και καθαρή καρδιά! Στην εικόνα υπάρχουν τρεις κορυφές, όπου στέκονται ο Ιησούς, ο Μωυσής και ο Ηλίας. Στους πρόποδες των κορυφών εικονίζονται οι τρεις μαθητές που αγαπούσε ιδιαίτερα ο Χριστός, ο Πέτρος, ο Ιάκωβος και ο Ιωάννης και όλοι μαζί παρακολουθούν με έκπληξη τη σκηνή».

Η εικόνα της Ανάστασης

«Η εικόνα που βλέπετε εδώ, είναι αντίγραφο της εικόνας της Ανάστασης που υπάρχει στη **Μονή της Χώρας**. Ο Χριστός εικονίζεται να πατά γερά και να αρπάζει τον Αδάμ και την Εύα σαν να τους "ξεριζώνει" από το σκοτεινό βασίλειο του Άδη. Έτσι, μας φανερώνει ότι, ενώ προηγουμένως όποιος πέθαινε πήγαινε στο βασίλειο του θανάτου, τώρα με την Ανάσταση του Χριστού δεν υπάρχει πλέον το βασίλειο αυτό! Η δύναμη του Χριστού φαίνεται από ένα τεράστιο φωτεινό περίγραμμα που τον περιβάλλει και το ονομάζουμε "Δόξα", ενώ φορά λευκά ρούχα, όπως το φως. Αριστερά από το Χριστό βρίσκονται ο Πρόδρομος και οι προφήτες, Σολομώντας και Δαβίδ, ενώ δεξιά ο Άβελ. Αντίθετα, ο Άδης που νικήθηκε, βρίσκεται στα πόδια του Χριστού, μαύρος και δεμένος χειροπόδαρα».

Κουβεντιάζοντας με τους αγίους

Ο κύριος Γιάννης ολοκλήρωσε την περιήγησή μας, λέγοντας: «Η Εκκλησία μας παιδιά, μάς δίδαξε ότι όποιος προσκυνά τις εικόνες με πίστη, δείχνει σεβασμό στα ίδια τα πρόσωπα των αγίων. Όταν δηλαδή προσκυνούμε την εικόνα του Χριστού, της Παναγίας,

του Αϊ-Δημήτρη, της Αγίας Μαρίνας, είναι σαν να μιλάμε με τον ίδιο το Χριστό, την ίδια την Παναγία, τους ίδιους τους αγίους. Εκείνοι ακούν τις προσευχές, τις ευχαριστίες, τις δοξολογίες και τις αιτήσεις μας και τις μεταφέρουν στον Θεό».

Τα παιδιά είχαν αφαιρεθεί, ακούγοντας πράγματα καινούρια και τόσο όμορφα! Ο χρόνος, όμως, της επίσκεψης είχε ολοκληρωθεί. Ο κύριος Γιάννης κοίταξε με νόημα τον Θανάση. Τελικά, το να μιλάς με τις εικόνες δεν είναι προνόμιο μόνο των μεγάλων!

Εργασίες

1. Βρίσκουμε ποια από τα παρακάτω πρόσωπα εικονίζονται στην εικόνα της Ανάστασης.

Ο Χριστός, η Παναγία, ο Μ. Βασίλειος, ο Αδάμ, τα πρόσωπα της Παλαιάς Διαθήκης, ο Άβελ, η Εύα, ο Πρόδρομος, ο Κάιν, οι Απόστολοι, ο Σολομώντας, ο Δαβίδ, ο Άδης.

2. Τι κοινό έχει η απεικόνιση των ρούχων του Χριστού στις εικόνες του μαθήματος; Μπορείτε να εξηγήσετε το λόγο;

3. Μπορείτε να εξηγήσετε την έκπληξη των μαθητών στην εικόνα της Μεταμόρφωσης του Χριστού;

4. Σε ποια εικόνα εμφανίζεται....

Ο Χριστός, ο Πέτρος, ο Άδης, ο Ιάκωβος, η Εύα, ο Αδάμ, το Άγιο Πνεύμα, ο Μωυσής, ο Άβελ, ο Ηλίας, ο μαθητής Ιωάννης, ο Ιορδάνης, ο Ιωάννης ο Πρόδρομος, οι άγγελοι, ο Δαβίδ, ο Κάιν.

ΒΑΠΤΙΣΗ: ....
....

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ: ....
....

ΑΝΑΣΤΑΣΗ: ....
....

Παραθέματα

☆ *Ο λόγος της ύπαρξης των εικόνων είναι να υπηρετούν το Θεό, όσο και τους ανθρώπους. Η εικόνα είναι ένα παραθύρι μέσα από το οποίο ο Λαός του Θεού, η Εκκλησία, μπορεί να δει τη Βασιλεία (του Θεού) και για τούτο το λόγο κάθε γραμμή, κάθε χρώμα, κάθε χαρακτηριστικό της μορφής αποκτά ένα ιδιαίτερο νόημα.*

(Ελισάβετ Θεοκρίτοφ, στο Michel Quenot, *Η Εικόνα, Θέα της Βασιλείας του Θεού,* σ. 79)

☆ *Τι περισσότερο χρειαζόμαστε ως φωτεινό παράδειγμα, ώστε να αποδειχθεί ότι οι εικόνες αποτελούν βιβλία για τους αγράμματους και ότι δεν παύουν χωρίς φωνή να μας κηρύττουν την τιμή των αγίων και έτσι να μας διδάσκουν αλλά και να αγιάζουν την όρασή μας; Δεν έχω οικονομική δυνατότητα για βιβλία, δεν έχω χρόνο για ανάγνωση. Μπαίνω στην Εκκλησία, το κοινό για όλους μας ιατρείο...και εκεί η εικόνα με τραβά να δω το άνθος της και σαν λιβάδι με ευχαριστεί στα μάτια και με τρόπο που δεν καταλαβαίνω, με αγιάζει.*

(Άγιος Ιωάννης Δαμασκηνός, *Λόγοι απολογητικοί προς τους διαβάλλοντας τας ιεράς εικόνας,* Ι 47)

4.6 Τοιχογραφίες που διηγούνται πολλά

Οι τοιχογραφίες που στολίζουν κάθε ναό, με τα πρόσωπα και τα γεγονότα της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, δεν είναι μόνο καλλιτεχνικά δημιουργήματα, αλλά η ζωντανή απεικόνιση της πίστης και της παράδοσής μας.

Α. Κάθε ναός, με τις τοιχογραφίες του, διηγείται τα πιο σημαντικά περιστατικά της ζωής του Χριστού, της Παναγίας και των αγίων μας.

Β. Όλες οι εικόνες είναι ταξινομημένες σε εικονογραφικές ζώνες.

Μια επίσκεψη στο σπίτι...του Θεού!

Η εκδρομή στην εξοχή ενθουσίασε τα παιδιά. Ένας μικρός ανθισμένος λόφος, με μια πετρόκτιστη Εκκλησία στην κορυφή του, θα τα φιλοξενούσε για αρκετές ώρες. Φτάνοντας, ξεχύθηκαν για να απολαύσουν τα αγαπημένα τους παιχνίδια. Σε μια στιγμή ανάπαυλας, ο Θοδωρής έριξε την ιδέα: Επίσκεψη στο Εκκλησάκι! Ο δάσκαλος συμφώνησε και όλοι μαζί ξεκίνησαν. Ο ιερέας τους υποδέχτηκε με ένα πλατύ χαμόγελο. «Την ευχή σας παππούλη», είπε ο Θόδωρος. «Του Κυρίου μας την ευχή να έχετε! Καλώς ορίσατε στο σπίτι του παιδιά μου», απάντησε ο ιερέας. Μπήκαν με τάξη στον ναό που ήταν γεμάτος τοιχογραφίες με πρόσωπα γνωστά. Ο Άγιος Γεώργιος, η Παναγία, ο Άγιος Δημήτριος, ο Μέγας Αντώνιος. Άλλα κοιτούσαν με γλυκύτητα, άλλα, πιο αυστηρά, φαινόταν να προσεύχονται με σοβαρό ύφος, ενώ κάποια εικονίζονταν την ώρα του μαρτυρίου τους. Ήταν όλα τόσο ζωντανά!

Ο ναός ήταν γεμάτος τοιχογραφίες... (γενική άποψη της δυτικής πλευράς του κυρίως ναού της Ι. Μ. Μεγάλου Μετεώρου).

Ο Χριστός- Παντοκράτορας εικονίζεται πάντοτε στον τρούλο, κρατώντας το Ευαγγέλιο και με βλέμμα που κοιτάζει αυστηρά, αλλά και με αγάπη, δίνει την ευλογία του στον κόσμο (εικόνα από τον τρούλο της Ι. Μ. Σταυρονικήτα, Άγ. Όρος).

Ο ναός χωρίζεται σε εικονογραφικές ζώνες

Τα παιδιά άναψαν από ένα κεράκι και προσκύνησαν τις εικόνες. Μετά προχώρησαν στο κέντρο του ναού. «Ο ναός παιδιά μου», είπε ο ιερέας, «έχει εικονογραφηθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να εξηγεί στον άνθρωπο την πίστη και τη διδασκαλία της Εκκλησίας μας. Καμία αγιογραφία δεν βρίσκεται τυχαία στη θέση που βλέπετε. Πρέπει να ξέρετε, ότι ο ναός, με βάση τις τοιχογραφίες του, χωρίζεται σε τρεις ζώνες ή κύκλους, όπως λέμε: στον *δογματικό*, τον *λειτουργικό* και τον *ιστορικό*. Ο δογματικός κύκλος λέγεται έτσι, γιατί μας παρουσιάζει με εικόνες την πίστη και τη διδασκαλία της Εκκλη-

Η Πλατυτέρα και ο Μυστικός Δείπνος (Παρεκκλήσιο Ιω. Προδρόμου, Ι. Μ. Σταυρονικήτα, Άγ. Όρος).

σίας μας. Κοιτάζοντας τον τρούλο για παράδειγμα, θυμόμαστε την απεραντοσύνη του ουρανού, όπου κατοικεί ο Θεός. Εκεί εικονίζεται ο Χριστός, κρατώντας το Ευαγγέλιο και δίνοντας την ευλογία του σε όλο τον κόσμο».

Ο λειτουργικός κύκλος

Και ο παππούλης συνέχισε: «Λίγο πιο κάτω, εκεί που ενώνεται το δάπεδο (γη), με τον τρούλο (ουρανός), βρίσκεται η **κόγχη**, όπου η Παναγία εικονίζεται ως η "Πλατυτέρα των ουρανών". Καθισμένη σε θρόνο, με τον Ιησού βρέφος στην αγκαλιά της, είναι η "γέφυρα" όπως λέμε, που συνδέει τα μέλη της Εκκλησίας με το Θεό. Κάτω από την Πλατυτέρα εικονίζεται η Θεία Κοινωνία των Αποστόλων από τον ίδιο το Χριστό. Κοντά του βρίσκονται οι μεγάλοι ιεράρχες που έχουν γράψει τις λειτουργίες της Εκκλησίας μας, ο Μ. Βασίλειος και ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, οι οποίοι λειτουργούν μαζί του. Αυτός είναι ο λειτουργικός κύκλος παιδιά».

«Η λειτουργία των αγγέλων», με Αρχιερέα τον Χριστό. Παράσταση που συναντούμε κάτω από την Πλατυτέρα (τοιχογραφία από την Ι. Μ. Φιλανθρωπινών στο νησί της λίμνης των Ιωαννίνων).

Ο ιστορικός κύκλος

«Και ο ιστορικός κύκλος παππούλη;» ρώτησε η Βασιλική. «Τον ονομάζουμε έτσι, γιατί περιγράφει σκηνές από τη ζωή του Χριστού, της Θεοτόκου και των αγίων. Σε αυτόν εξιστορούνται όλα τα μεγάλα γεγονότα, όπως η Γέννηση, η Βάπτιση, η Σταύρωση, η Ανάσταση, τα θαύματα, οι παραβολές, η Γέννηση της Θεοτόκου, ο Ευαγγελισμός, η Κοίμησή της, καθώς και παραστάσεις μαρτύρων και οσίων της Εκκλησίας μας».

Και ο ιερέας συνέχισε: «Οι εικονογραφικοί κύκλοι κλείνουν με τον λεγόμενο «ποδέα», την ποδιά δηλαδή, ένα είδος ζωγραφισμένου υφάσματος, το οποίο είναι διακοσμημένο με λεπτά σχέδια και αγκαλιάζει γύρω γύρω όλο τον ναό».

Τα παιδιά, θαμπωμένα, παρακολουθούσαν τον εκπληκτικό κόσμο, που ανοίχτηκε μπροστά τους με την ξενάγηση του ιερέα. Είχε έρθει όμως η ώρα να φύγουν. Βγαίνοντας, προσκύνησαν πάλι τις εικόνες, πήραν την ευχή του ιερέα και τον ευχαρίστησαν. Ο παππούλης, χαμογελαστός στην έξοδο του ναού, τα ευλογούσε, ακούγοντας τα σχόλιά τους. Σίγουρα είχαν πολλά να πουν...

Και η «Βαϊοφόρος» είναι μία από τις παραστάσεις του ιστορικού κύκλου (Ι. Μ. Διονυσίου, Άγ. Όρος).

Εργασίες

1. Αντιστοιχίζουμε

	• Παντοκράτορας
	• Ψαλτήρι
Τέμπλο •	• Ευαγγέλιο
Ιερό Βήμα •	• Παγκάρι
Άμβωνας •	• Αγία Τράπεζα
Ημικύκλιο •	• Εικονοστάσι
Τρούλος •	• Παναγία
	• Δωδεκάορτο

2. Βάζουμε στη σωστή σειρά τις εικόνες των μεγάλων Δεσποτικών εορτών (λέγονται και «Δωδεκάορτο»), με βάση τον χρόνο που κάθε γεγονός συνέβη.

Η Μεταμόρφωση, η Βάπτιση, η Βαϊοφόρος, η Γέννηση, ο Ευαγγελισμός, η Ανάσταση του Λαζάρου, η Σταύρωση, ο Μυστικός Δείπνος, η Ανάσταση, η Ανάληψη, η Πεντηκοστή, η Υπαπαντή.

....
....
....
....

3. Επισκεπτόμαστε το ναό της περιοχής μας και ξεναγούμαστε κι εμείς στις τοιχογραφίες του. Μετά σημειώνουμε τα αισθήματα που νιώσαμε από την επίσκεψή μας αυτή.

Παράθεμα

Λέει ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός: «Μπαίνω μέσα στο κοινό ιατρείο των ψυχών, την Εκκλησία, πνιγμένος από τους λογισμούς, σαν να βρίσκομαι μέσα σε αγκάθια. Η ομορφιά της αγιογραφίας με έλκει και με τραβάει και άθελά μου αφήνει μέσα στην ψυχή μου δοξολογία Θεού. Είδα την υπομονή του Μάρτυρα, την ανταμοιβή των στεφάνων και την προθυμία σα φωτιά να με ανάβει από ζήλο. Πέφτω και προσκυνώ τον Θεό δια μέσου του Μάρτυρα και παίρνω τη σωτηρία μου».

Ι. Μ. Καρέα, *Εσύ τι ξέρεις για τις εικόνες; Αισθητική-ιστορική-θεολογική προσέγγιση (ερωταποκρίσεις)*

4.7 Ψηφιδωτά καλλιτεχνήματα

Ο άνθρωπος, μέσα από την τέχνη, βρίσκει τρόπους για να εκφράσει την αγάπη του στο Θεό.

Α. Μια αρχαιοελληνική τεχνική υπηρετεί τη χριστιανική τέχνη.
Β. Τα ψηφιδωτά απαιτούν ιδιαίτερη τεχνική και πολύ κόπο.
Γ. Το αισθητικό αποτέλεσμα των ψηφιδωτών είναι εντυπωσιακό και αποδεικνύει την οικονομική και πολιτική άνθηση ενός τόπου.

Η Ανάσταση
(ψηφιδωτή παράσταση από την Ι. Μ. Δαφνίου, τέλη 11ου αι. μ.Χ).

Μια επίσκεψη στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο της Αθήνας

Σήμερα η τάξη μας επισκέφθηκε το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο της Αθήνας. Ήταν μια ευκαιρία να δούμε από κοντά, όλα εκείνα τα αντικείμενα τέχνης που χρησιμοποιήθηκαν κατά καιρούς για τη διακόσμηση των ναών και τη λατρεία του Θεού. Μια ειδική **μουσειοπαιδαγωγός** μας μίλησε για τη χριστιανική τέχνη και μας ξενάγησε στο μουσείο. Περάσαμε απ' όλες τις αίθουσες και θαυμάσαμε τις φορητές εικόνες, τις τοιχογραφίες και τα ξυλόγλυπτα αντικείμενα, τα ιερά σκεύη τα άμφια και τα χειρόγραφα.

Τα ψηφιδωτά

Στο εργαστήρι συντήρησης του μουσείου συναντήσαμε ένα συνεργείο που εργαζόταν για την αποκατάσταση μιας εικόνας, φτιαγμένης από μικρές χρωματιστές πέτρες. Η μουσειοπαιδαγωγός μας εξήγησε ότι είναι ψηφιδωτό και μας μίλησε για την ιδιαίτερη αυτή τέχνη.

Η ιστορία της τέχνης των ψηφιδωτών

«Η τέχνη και η τεχνική των ψηφιδωτών παιδιά, μας έρχεται από τους **ελληνιστικούς** και ρωμαϊκούς χρόνους», μας είπε. «Εκείνη την εποχή τα ψηφιδωτά δημιουργούνταν από μικρά κομμάτια μαρμάρου ή χρωματιστές πέτρες και χρησιμοποιούνταν για τη διακόσμηση των δαπέδων δημοσίων κτηρίων και ναών, αντικαθιστώντας σε πολλές περιπτώσεις την πανάκριβη μαρμάρινη επένδυση, αφού τα πολύχρωμα ψηφιδωτά προκαλούσαν μεγάλη εντύπωση και έδιναν το ίδιο αίσθημα πολυτέλειας. Η παράδοση αυτή συνεχίστηκε για πολλά χρόνια. Έτσι, συναντούμε ψηφιδωτές απεικονίσεις στα δάπεδα πολλών πρωτοχριστιανικών ναών. Κατά τη βυζαντινή περίοδο, η τέχνη του ψηφιδωτού εξελίσσεται και χρησιμοποιείται αντί της τοιχογραφίας, αφού αντέχει στον

χρόνο και δημιουργεί εντύπωση. Οι ψηφίδες τώρα γίνονται πιο ακριβές και πολύτιμες. Ως ψηφίδα χρησιμοποιείται χρωματιστό γυαλί ή κεραμίδι, επενδυμένο με φύλλο χρυσού και ασημιού, προστατευμένο με γυαλί. Οι ψηφιδωτές παραστάσεις διακοσμούν πλέον τοίχους, οροφές και φορητές εικόνες, ενώ τα θέματά τους αντλούνται από πρόσωπα, σκηνές ή γεγονότα της Παλαιάς και Καινής Διαθήκης».

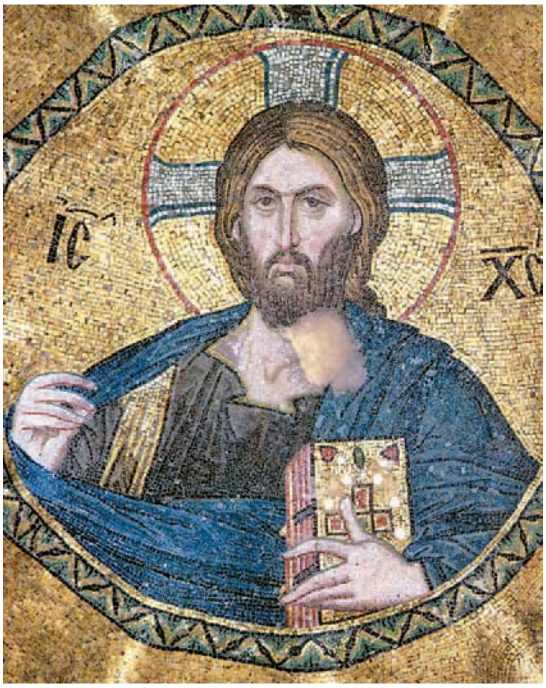

Ο Χριστός Παντοκράτορας
(ψηφιδωτό στον τρούλο του ναού της Παμμακαρίστου, Κωνσταντινούπολη, 1310).

Η τεχνική του ψηφιδωτού είναι δύσκολη και επίπονη διαδικασία

«Η τεχνική του ψηφιδωτού απαιτεί μεγάλη επιδεξιότητα στην προετοιμασία του, στην επιλογή των ψηφίδων, αλλά και ταχύτητα κατά την τοποθέτησή τους, αφού ο τοίχος πρέπει να παραμείνει νωπός κατά τη διάρκεια της σύνθεσης του ψηφιδωτού, ώστε να επιτυγχάνεται η σωστή εφαρμογή των ψηφίδων. Το αποτέλεσμα των ψηφιδωτών παραστάσεων είναι μοναδικό και εντυπωσιακό και αποτελεί έξοχο δείγμα εκκλησιαστικής τέχνης. Και είναι πραγματικά θαύμα, πώς, από τόσο μικρά υλικά, όπως μια πετρούλα ή ένα κομμάτι γυαλί, μπορούμε να φτιάξουμε εικόνες με τις οποίες να υμνείται και να δοξολογείται ο Θεός». Τα τελευταία λόγια της μουσειοπαιδαγωγού μας έκαναν μεγάλη εντύπωση. Γιατί τα περισσότερα παιδιά σκεφθήκαμε, ότι η αξία της τέχνης δεν βρίσκεται σε ακριβά ή περίεργα υλικά, αλλά στην ικανότητα του καλλιτέχνη να ταιριάζει τα δώρα της φύσης με τα έργα των ανθρώπων, δίνοντάς τους χρώμα και κίνηση, έκφραση και ζωντάνια!

Ο Χριστός με τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο Μονομάχο και την αυτοκράτειρα Ζωή
(Κωνσταντινούπολη, Αγία Σοφία).

Εργασίες

1. Θέμα για συζήτηση.

Παρατηρούμε τα ψηφιδωτά και τις τοιχογραφίες που βρίσκονται σε κάποιο μνημείο, π.χ. στη Μονή Δαφνίου, στην Κωνσταντινούπολη ή στις συλλογές του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου. Ποιος από τους δύο τρόπους διακόσμησης είναι περισσότερο εντυπωσιακός και γιατί;

2. Επιλέγουμε το Σωστό (Σ) ή το Λάθος (Λ) (συμβουλευόμαστε και τα παραθέματα).

α. Τα ψηφιδωτά πρωτοδημιουργήθηκαν στους αρχαϊκούς χρόνους.	Σ	Λ
β. Τα ψηφιδωτά κατασκευάζονται με φυτικά χρώματα.	Σ	Λ
γ. Οι ψηφίδες είναι μικρά κομμάτια μαρμάρου, γυαλιού ή κεραμιδιού.	Σ	Λ
δ. Οι ψηφίδες προστατεύονται με γυαλί.	Σ	Λ
ε. Τα ψηφιδωτά αποδείκνυαν το οικονομικό επίπεδο μιας περιοχής.	Σ	Λ
στ. Η τέχνη του ψηφιδωτού άκμασε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.	Σ	Λ
ζ. Τα ψηφιδωτά αντικαθιστούσαν τα ξύλινα δάπεδα των ναών.	Σ	Λ
η. Το ψηφιδωτό αντέχει στον χρόνο λιγότερο από μια τοιχογραφία.	Σ	Λ

3. Ένας ψηφοθέτης, αφού ολοκλήρωσε μια ψηφιδωτή παράσταση με την Παναγία να κρατά το Χριστό, άφησε ένα κείμενο στους μαθητές του με τεχνικές συμβουλές για το έργο αλλά και με τα συναισθήματα και τις εντυπώσεις του γι' αυτό. Προσπαθήστε να φανταστείτε και να καταγράψετε όσα ανέφερε στο κείμενό του ο ψηφοθέτης (η εργασία μπορεί να έχει και τη μορφή ημερολογίου).

Παραθέματα

☆ *Η ανάγκη του ανθρώπου να δημιουργήσει ένα όμορφο και στεγανό δάπεδο οδήγησε στην ανακάλυψη του ψηφιδωτού. Χρησιμοποίησε λοιπόν φυσικά υλικά, όπως βότσαλα από τα ποτάμια ή τις ακρογιαλιές, τοποθετώντας τα με διακοσμητική διάθεση.*

(*Τα μυστικά ενός μνημείου, Εκπαιδευτικό υλικό για τη Μονή Δαφνιού,* Έκδοση ΥΠ.ΠΟ. Αθήνα 1999)

☆ *Το ψηφιδωτό στα ανώτερα τμήματα προτιμήθηκε για την ωραιότητα και φωτεινότητά του, καθώς και το παιχνίδισμα του φωτός, όταν αυτό αντανακλάται στις χρωματιστές ψηφίδες. Σε σύγκριση με την τοιχογραφία είχε μεγαλύτερη αντοχή στο χρόνο και έδινε την εντύπωση εξαιρετικής λαμπρότητας.*

(*Τα μυστικά ενός μνημείου, Εκπαιδευτικό υλικό για τη Μονή Δαφνιού,* Έκδοση ΥΠ.ΠΟ. Αθήνα 1999)

4.8 Μικροτεχνήματα

Μικροτεχνία, ονομάζεται η ικανότητα του ανθρώπου να δουλεύει επάνω σε ξύλο, ύφασμα, ασήμι ή χρυσό, κατασκευάζοντας μικρά σε μέγεθος αλλά μεγάλα σε αξία έργα, για να δοξάζει το Θεό.

Α. Παραδοσιακοί τεχνίτες, με σεβασμό στην παράδοση και αγάπη στο Θεό, δημιουργούν έργα τέχνης.
Β. Η Χρυσοκεντητική, η Ξυλογλυπτική, η Αργυροχοΐα και η Χρυσοχοΐα αποτελούν τέχνες που δημιουργούν μικροτεχνήματα.
Γ. Τα ιερά σκεύη και η χρησιμότητά τους στη λατρεία του Θεού.

Άγιο Ποτήριο, το λεγόμενο των Κομνηνών (Ι.Μ. Πρέβελη, Κρήτη, 1958).

Η τέχνη υπηρετεί τη λατρεία του Θεού

Όπως θυμόμαστε από την επίσκεψη των παιδιών στο εργαστήρι του κύριου Γιάννη, η Εκκλησία μας χρησιμοποιεί στη λειτουργική της ζωή αντικείμενα, τα οποία σε πολλές περιπτώσεις αποτελούν έργα τέχνης. Τέτοια αντικείμενα είναι ο Σταυρός, το Άγιο Ποτήριο (Δισκοπότηρο), το θυμιατό, η Κολυμβήθρα, τα άμφια του ιερέα αλλά και αντικείμενα που αποτελούν τον διάκοσμο του ναού, όπως τα ξυλόγλυπτα εικονοστάσια.

Η Μικροτεχνία αποτελεί τέχνη που ακολουθεί την παράδοση

Όλα αυτά τα αντικείμενα που βλέπουμε να χρησιμοποιεί η Εκκλησία μας στις ακολουθίες της και ορισμένα από αυτά θαυμάζουμε σε κάποια μουσεία, ανήκουν σε μια μορφή τέχνης που έχει ιστορία αιώνων και λέγεται «Μικροτεχνία». Πρωτοεμφανίστηκε σε αρχαίους πολιτισμούς, από τους οποίους, καλλιτέχνες που αγαπούσαν την Εκκλησία, δανείστηκαν πολλά στοιχεία. Έτσι, δουλεύοντας επάνω σε ασήμι ή χρυσό, ύφασμα ή ξύλο, δημιούργησαν όλα αυτά τα «Μικροτεχνήματα», δηλαδή μικρά σε μέγεθος αλλά μεγάλα σε αξία έργα ευχαριστίας και δοξολογίας του Θεού. Αυτή λοιπόν η ικανότητα των ανθρώπων να εργάζονται επάνω στα υλικά αυτά ονομάζεται «Μικροτεχνία».

Θυμιατό σε σχήμα ναού, στολισμένο με σμάλτο και πετράδια (Ι. Μ. Αγ. Αικατερίνης Σινά, 17ος αι.).

Αργυροχοΐα, Χρυσοχοΐα, Χρυσοκεντητική, Ξυλογλυπτική

Η αργυροχοΐα και η χρυσοχοΐα είναι οι τέχνες στις οποίες ο τεχνίτης **σμιλεύει** με μικροσκοπικά εργαλεία μορφές, πα-

Σταυρός Αγιασμού,
χρυσό με σμάλτο και κοράλλια
(Ι.Μ. Μεγάλου Μετεώρου, 1795).

ραστάσεις και σχέδια επάνω σε σκεύη που χρησιμοποιούνται στη λατρεία του Θεού. Η χρυσοκεντητική είναι η τέχνη που χρησιμοποιούμε για να στολίζουμε τα άμφια των ιερέων ή διάφορα καλύμματα (π.χ. της Αγίας Τράπεζας), κεντώντας πάνω σ' αυτά παραστάσεις και μορφές με χρυσές και ασημένιες κλωστές. Η ξυλογλυπτική είναι η τέχνη του σκαλίσματος του ξύλου με το οποίο κατασκευάζονται τα τέμπλα, τα **στασίδια** και τα αναλόγια, με παραστάσεις από την Παλαιά και Καινή Διαθήκη ή με συμβολικές παραστάσεις από ζώα και φυτά. Τα πιο βαριά και ογκώδη αντικείμενα, όπως οι πολυέλαιοι, οι καμπάνες, οι πόρτες και τα μανουάλια κατασκευάζονται από ορείχαλκο και είναι συνήθως **χυτά**.

Κάθε έργο τέχνης αποκτά ιδιαίτερη ομορφιά μέσα στην Εκκλησία.

Ο κόσμος του Θεού είναι κόσμος ομορφιάς. Όποιο έργο του ανθρώπου υπηρετεί αυτή την ομορφιά, ανήκει σ' αυτόν τον κόσμο. Γι' αυτό, βλέπουμε ότι η Εκκλησία, όχι μόνο συντήρησε τις τέχνες αυτές, αλλά και τις βελτίωσε. Μέσα στον όμορφο κόσμο του Θεού, κάθε τέχνη καλλιεργείται με προσευχή. Έτσι, αποκτά μια ιδιαίτερη ομορφιά που δίνει ακόμη μεγαλύτερη αξία σε κάθε έργο που δημιουργεί ο άνθρωπος.

Εργασίες

1. Θέμα για συζήτηση.
Η τέχνη της μικροτεχνίας οδήγησε στη δημιουργία πολύτιμων και περίτεχνων αντικειμένων που χρησιμοποιούνται στη λατρεία και την τέλεση των μυστηρίων της Εκκλησίας μας. Σήμερα, που ζητούμε μια περισσότερο απλή ζωή, είναι απαραίτητο να υπάρχουν τόσο περίτεχνα αντικείμενα; (Συμβουλευόμαστε και το παράθεμα).

2. Αντιστοιχίζουμε τα αντικείμενα με το είδος της τέχνης τους.

Σταυρός ευλογίας •	• **Ξυλογλυπτική**
Άγιο Ποτήριο •	• **Χρυσοχοΐα**
Άμφια •	• **Χρυσοκεντητική**
Στασίδια •	• **Αργυροχοΐα**
Θυμιατό •	• **Ορειχαλκουργία**
Πολυέλαιος •	• **Αργυροχοΐα**
Καμπάνα •	
Μανουάλια •	

3. Ζητούμε από τον ιερέα της ενορίας μας να μας δείξει τα ιερά σκεύη και τα αντικείμενα μικροτεχνίας που χρησιμοποιούνται στη λατρεία της Εκκλησίας μας και σχεδιάζουμε σε χαρτί τις βασικές μορφές τους.

Παράθεμα

☆ *Χάρη στα έργα της μεταλλοτεχνίας που βρίσκονται στη Μονή της Αγίας Αικατερίνης ο αναγνώστης θα ακολουθήσει τους δρόμους των προσκυνητών που έρχονται στο Σινά. Από τα κειμήλια της Μονής, πολλά έχουν αφιερωθεί δια δαπάνης και σπουδής, κόπου, μόχθου και αναστεναγμών Σιναϊτών μοναχών. Άλλα οφείλονται στη δραστηριότητα που οι μοναχοί αναπτύσσουν είτε στη διάρκεια των αποστολών τους, είτε με έδρα τα μετόχια της Μονής. Στις αφιερωτικές επιγραφές γίνεται ιδιαίτερη μνεία της συνδρομής και επιμέλειάς τους. Θέση σ' αυτές έχουν επίσης και οι κατά τόπους αρχές. Με τη μνεία του ονόματός τους σηματοδοτείται ο χρόνος της αφιέρωσης, επαυξάνεται το κύρος του αφιερωτή και του αφιερώματος... Πολλά έργα προσφέρουν με τις επιγραφές τους πληροφορίες για σχέσεις, κέντρα και τεχνίτες, χορηγούς και νοοτροπίες.*

(Σινά, Οι θησαυροί της Μονής, σελ. 263)

Ξυλογλυπτική: Λεπτομέρειες από το περίφημο τέμπλο του Ι.Ν. Αγ. Νικολάου Γαλαξιδίου.
Η επάνω εικόνα περιέχει αναπαράσταση του αποκεφαλισμού του Αγ. Ιωάννη του Προδρόμου.
Στην κάτω εικόνα, άγγελοι κρατούν το Άγιο Μανδήλιο με τη μορφή του Χριστού.
Έργο, πιθανόν, του Μετσοβίτη τεχνίτη Αναστασίου Μόσχου (μεταξύ 1835-1845)

4.9 Κατανυκτικοί ύμνοι και ψαλμοί

Με τους ύμνους δοξολογούμε και ευχαριστούμε το Θεό και τον παρακαλούμε να μας προστατεύει.

Α. Οι πρώτοι χριστιανοί υμνούσαν το Θεό με ύμνους από την Παλαιά Διαθήκη, μερικοί από τους οποίους σώζονται μέχρι σήμερα.
Β. Όταν η Εκκλησία ελευθερώθηκε από τους διωγμούς, οργάνωσε τη λατρεία και τους ύμνους της.
Γ. Η Βυζαντινή μουσική μοιάζει με την αρχαία ελληνική και διαμορφώθηκε χάρη στους μεγάλους μουσικούς της Εκκλησίας που μελοποίησαν την ποίηση μεγάλων υμνογράφων της.

Μικρογραφημένο φύλλο χάρτινου κώδικα με οίκους της Θεοτόκου (Ι. Μ. Βατοπαιδίου, Άγ. Όρος).

Με τους ύμνους τιμούμε σημαντικές αξίες στη ζωή μας

Κάθε φορά που ακούμε τον Εθνικό μας Ύμνο, στεκόμαστε ακίνητοι σε στάση προσοχής. Με αυτό τον τρόπο, τιμούμε την πατρίδα μας και την ελευθερία. Όταν αρχίζουν οι Ολυμπιακοί αγώνες, τραγουδάμε τον Ολυμπιακό ύμνο, για να τιμήσουμε τους αθλητές και την ιδέα των αγώνων. Καθημερινά ακούμε χιλιάδες τραγούδια που περιγράφουν τα συναισθήματα των ανθρώπων. Πόσους αλήθεια ύμνους θα χρειαζόμαστε, για να υμνήσουμε το Θεό, που είναι η **ύψιστη** αγάπη; Αυτό ακριβώς τον σκοπό έχουν οι υπέροχοι ύμνοι που ακούμε στους ναούς: να δοξάσουν τον Θεό και τους Αγίους του.

Οι ύμνοι των πρώτων χριστιανών

Όταν μετά την Πεντηκοστή ιδρύθηκε η Εκκλησία, οι πρώτοι χριστιανοί δεν είχαν ακόμη ύμνους. Στις **συνάξεις** τους υμνούσαν το Θεό με ψαλμούς του Δαβίδ, από την Παλαιά Διαθήκη. Αργότερα, άρχισαν να συνθέτουν καινούργιους ύμνους. Κάποιοι από αυτούς τους αρχαίους ύμνους σώζονται ως τις μέρες μας. Για παράδειγμα, το «Φως ιλαρόν», το «Χριστός ανέστη» και άλλοι.

Οι διωγμοί σταματούν και η Εκκλησία οργανώνει τη λατρεία της

Μετά τους διωγμούς, η Εκκλησία, ελεύθερη πλέον, αρχίζει να οργανώνεται. Χτίζει ναούς, μπορεί να χειροτονεί ιερείς και αναπτύσσει τη λατρευτική της ζωή. Μέρος της ζωής αυτής ήταν και οι ύμνοι της, οι οποίοι άρχισαν σιγά σιγά να εμφανίζονται, να καθιερώνονται και να σταθεροποιούνται. Έτσι, όταν διαμορφώθηκε η Θεία Λειτουργία, υπήρχαν οι κατάλληλοι ύμνοι για κάθε στιγμή της.

Εκτός όμως από τη Θεία Λειτουργία, στην Εκκλησία ψάλλονται και άλλες **ακολου-**

θίες για όλο το 24ωρο, όπως ο Όρθρος το πρωί, ο Εσπερινός το απόγευμα και το Απόδειπνο το βράδυ. Στις μεγάλες γιορτές τελούνται ειδικές ακολουθίες με ειδικούς ύμνους (των Χριστουγέννων, των Θεοφανίων, της Μεγάλης Εβδομάδας και του Πάσχα), ενώ ο περίφημος **Ακάθιστος Ύμνος** ψάλλεται τις Παρασκευές της Μεγάλης Σαρακοστής. Επίσης, ψάλλονται οι Παρακλητικοί Κανόνες αφιερωμένοι στην Παναγία και τους αγίους αλλά και ειδικές ακολουθίες για τα Μυστήρια, όπως το Βάπτισμα και ο Γάμος.

Η Εκκλησιαστική μουσική

Η μουσική, που ψάλλουμε στους ναούς, είναι συνέχεια της αρχαίας ελληνικής μουσικής. Από τους πολλούς μουσικούς τρόπους έκφρασης, που υπήρχαν στο ξεκίνημα της οργάνωσης της λατρείας, η Εκκλησία διάλεξε οκτώ, που ταίριαζαν στην ιερότητα της λατρείας και ονομάστηκαν ήχοι. Οι ήχοι αυτοί είναι: ο πρώτος ήχος, ο δεύτερος, ο τρίτος, ο τέταρτος, ο πλάγιος του πρώτου, ο πλάγιος του δευτέρου, ο βαρύς και ο πλάγιος του τετάρτου. Οι νότες της βυζαντινής μουσικής είναι έξι: Νη, Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω (οι αντίστοιχες της ευρωπαϊκής είναι οι: Ντο, Ρε, Μι, Φα, Σολ, Λα, Σι). Η βυζαντινή μουσική έχει δική της γραφή, που λέγεται *παρασημαντική*.

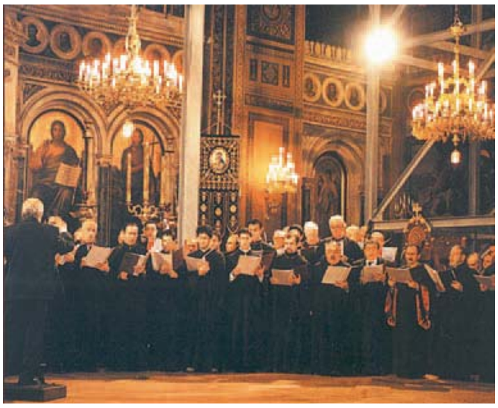

Στη διάρκεια κάθε ακολουθίας, ο «χορός» των ψαλτών αποδίδει τους ύμνους και τους ψαλμούς, δημιουργώντας κατανυκτική ατμόσφαιρα.

Πολλοί μεγάλοι μουσικοί μελοποίησαν τα τροπάρια της Εκκλησίας σ' αυτούς τους οκτώ ήχους και μας έδωσαν υπέροχες μελωδίες. Σημαντικότεροι μελουργοί είναι: ο Ιωάννης Κουκουζέλης, ο Πέτρος Πελοποννήσιος, ο ιερέας Μπαλάσιος, ο Πέτρος Μπερεκέτης και πολλοί άλλοι.

Μεγάλοι υμνογράφοι

Ένας από τους μεγαλύτερους υμνογράφους της Εκκλησίας μας είναι ο Ρωμανός ο Μελωδός, που θεωρείται ένας από τους λαμπρότερους ποιητές και ο οποίος έγραψε τα περίφημα **κοντάκια**. Σημαντικοί υμνογράφοι υπήρξαν επίσης ο Ιωάννης ο Δαμασκηνός, ο Ιωσήφ ο υμνογράφος, ο Ανδρέας Κρήτης, ο Θεόδωρος ο Στουδίτης, η μοναχή Κασσιανή και πολλοί άλλοι.

Τα βιβλία της Εκκλησίας

Οι ύμνοι των ακολουθιών είναι γραμμένοι σε βιβλία, τα οποία χρησιμοποιούν οι ψάλτες για να ψάλλουν. Μερικά από αυτά είναι: Η *Παρακλητική*, με ύμνους για όλο το χρόνο, το *Τριώδιο* που ξεκινά λίγο πριν τη Μεγάλη Σαρακοστή και φτάνει μέχρι τη Μεγάλη Εβδομάδα, το *Πεντηκοστάριο* από την Κυριακή του Πάσχα μέχρι την Κυριακή της Πεντηκοστής, τα *Μηναία*, με ακολουθίες των Αγίων όλου του χρόνου.

Τι εκφράζουμε με τους ύμνους

1) ***Δοξολογία:*** Πολλοί ύμνοι που ακούμε στην Εκκλησία έχουν σκοπό να δοξάσουν το μεγαλείο και την άπειρη αγάπη του Θεού.

2) ***Ευχαριστία:*** Με άλλους ύμνους ευχαριστούμε το Θεό για τα δώρα του προς εμάς: τη ζωή και την ομορφιά της, τα αγαθά που καθημερινά μας προσφέρει και κυρίως το ότι έγινε άνθρωπος και σταυρώθηκε για τη σωτηρία μας.

3) ***Παράκληση:*** Με πολλούς ύμνους παρακαλούμε το Θεό να συγχωρήσει τα λάθη μας και να μας προσφέρει υγεία, ειρήνη και ό,τι χρειάζεται ο άνθρωπος για να είναι ευτυχισμένος.

4) ***Ύμνοι στους Αγίους:*** Υπάρχουν ύμνοι για τους Αγίους, οι οποίοι εορτάζονται κάθε ημέρα. Με αυτούς τιμούμε όλους εκείνους που με τη ζωή τους και τα θαύματά τους αγίασαν και έγιναν παράδειγμα για να τους μιμηθούμε.

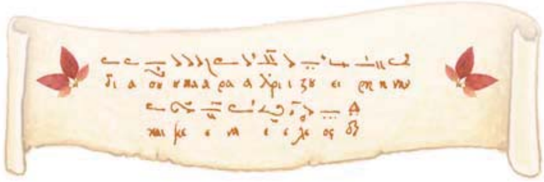

Εργασίες

1. Προμηθευόμαστε ένα cd ή μια κασέτα με εκκλησιαστικούς ύμνους και ακούμε κάποιους από αυτούς. Περιγράφουμε τα συναισθήματά μας.

2. Συμπληρώνουμε τις νότες της βυζαντινής...

Νη, ..., Βου, ..., Δι, ..., ...

...και της ευρωπαϊκής μουσικής

..., Ρε, ..., Φα, ..., Λα, ...

3. Τι εκφράζουν οι παρακάτω ύμνοι της Εκκλησίας μας;

α. Δόξα σοι τω δείξαντι το φώς. •	• ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ
β. Σε υμνούμεν, σε ευλογούμεν, σοι ευχαριστούμεν Κύριε. •	
γ. Άγιε του Θεού πρέσβευε υπέρ ημών. •	
δ. Μη εγκαταλείπεις με Κύριε ο Θεός μου. •	
ε. Χαίρε νύμφη ανύμφευτε. •	
στ. Εκ παντοίων με κινδύνων ελευθέρωσον. •	• ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ
ζ. Κύριε εισάκουσον της προσευχής μου. •	
η. Παναγία Τριάς ελέησον ημάς. •	
θ. Ευλογητός ο Θεός ημών. •	
ι. Κύριε ελέησον. •	
ια. Την όντως Θεοτόκον, σε μεγαλύνομεν. •	• ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

4. Βρίσκουμε τα λόγια του ύμνου των Ολυμπιακών αγώνων. Για ποιον μιλάει; Τι μήνυμα θέλει να μας μεταδώσει;

Παραθέματα

☆ *Ο ψαλμός γαληνεύει τις ψυχές μας, μας επιβραβεύει με ειρήνη, ηρεμεί ό,τι αναστατώνει τις σκέψεις μας. Διότι μαλακώνει το θυμό στην ψυχή μας και μας γυρίζει πάλι στο θέλημα του Θεού. Ο ψαλμός δυναμώνει την αγάπη, ενώνει όσα βρίσκονται χωρισμένα, και συμφιλιώνει τους εχθρούς. Διότι ποιος μπορεί να θεωρήσει εχθρό του κάποιον, μαζί με τον οποίο έψαλε, έστω και μια φορά, ύμνο στο Θεό; Ώστε η ψαλμωδία μάς παρέχει το μεγαλύτερο από όλα τα αγαθά, την αγάπη, και γίνεται κατά κάποιο τρόπο σύνδεσμος, αφού χρησιμοποιεί την κοινή υμνωδία με σκοπό την ενότητα. Έπειτα, η κοινή ψαλμωδία αυτών που ψάλλουν έρχεται και ενώνει όλο τον λαό.*

(Μ. Βασιλείου, *Ομιλία εις τον Α′ Ψαλμό*)

☆ *Ο Ακάθιστος ύμνος έγινε τον Ζ′ αιώνα. Και να πώς μας τον διασώζει η Ιστορία. Γύρω στα 620 μ.Χ. οι Πέρσες και οι Άβαροι, έθνη από τα πιο βάρβαρα της εποχής εκείνης, ήρθαν αντάμα με στρατό πολυάριθμο και πολιόρκησαν την Κωνσταντινούπολη. Μαύρισε η θάλασσα του Κερατίου κόλπου από τα πλοία τους. Γέμισε και η στεριά από το στρατό τους, πεζούς και καβαλλαρέους και από πολιορκητικές μηχανές. Μπροστά σε τόσους και τόσο βαριά οπλισμένους εχθρούς, πόσο θα βαστούσαν οι γενναιότατοι, αλλά ελάχιστοι χριστιανοί, που αντιστέκονταν από μέσα; ...Δεν είχαν πουθενά αλλού πια να στηρίξουν τις ελπίδες τους οι χριστιανοί, παρά μόνον στην Παναγία Θεοτόκο... Και, ω του θαύματος! Η προσευχή των χριστιανών εισακούστηκε αμέσως. Ένας φοβερός ανεμοστρόβιλος, που ξαφνικά σηκώθηκε, άρχισε ν' αναποδογυρίζει, να συντρίβει και να βυθίζει τα πλοία των βαρβάρων... Θάρρος πολύ στον ευσεβή λαό της Πόλης, που βγήκε έξω από τα τείχη κι άρχισε να καταδιώκει τους τρομοκρατημένους εχθρούς. Η πόλη είχε σωθεί. Το βράδυ όλος ο λαός μαζεύτηκε στον ναό της Θεοτόκου, για ν' αποδώσουν στην υπέρμαχο στρατηγό με ψαλμούς και ύμνους τα νικητήρια και τα ευχαριστήρια. Τότε πρωτοψάλανε και τον Ύμνο που ψάλλουμε μέχρι σήμερα στους Χαιρετισμούς, και που επειδή ψάλλοντάς τον όλη τη νύχτα έμειναν όρθιοι και κανείς τους δεν κάθησε, ο Ύμνος ονομάστηκε Α κ ά θ ι σ τ ο ς.*

(Π. Β. Πάσχου, *Έρως Ορθοδοξίας*, σ. 146)

4.10 Ρωμανός ο Μελωδός, μεγάλος υμνογράφος

Ο Ρωμανός, με τους ύμνους του, χάρισε σε όλους τους χριστιανούς τον μεγαλύτερο λατρευτικό, μελωδικό και ποιητικό θησαυρό.

Α. Ο Ρωμανός γίνεται με τη βοήθεια της Παναγίας εκκλησιαστικός ποιητής και μελωδός.
Β. Αντλεί τα θέματα των ύμνων του από την Αγία Γραφή, από έργα των Πατέρων της Εκκλησίας αλλά και από γεγονότα της εποχής του.
Γ. Η έξοχη ποιητική του ικανότητα φαίνεται από τον μεγάλο πλούτο ιδεών, τις ζωντανές εικόνες και το λιτό ύφος των ύμνων του.

Ο Ρωμανός ο Μελωδός στόλισε με τους ύμνους του τις ακολουθίες της Εκκλησίας μας
(Ι. Ν. Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου, Συνοριακό φυλάκιο Δοϊράνης).

Το χάρισμα της μουσικής αποτελεί δώρο του Θεού

Στην τάξη μας φέτος έχουμε ένα μεγάλο ταλέντο! Το Θοδωρή. Όπου σταθεί κι όπου βρεθεί απαγγέλλει ποιήματα που σκαρώνει ο ίδιος. Σε κάποια από αυτά, βάζει και μουσική και με το αρμόνιο τα τραγουδά στην τάξη την ώρα της μουσικής. Μαζί με πέντε άλλους συμμαθητές μας, έχει δημιουργήσει την «Ορχήστρα των μικρών μουσουργών». Την Παρασκευή, στην ώρα της Μουσικής, ο «μουσουργός» μας είχε βαλθεί να μας παρουσιάσει ακόμη ένα τραγούδι που είχε συνθέσει για την Άνοιξη. Η κυρία δεν κρατήθηκε και μας είπε: «Ο Θόδωρος σίγουρα έχει καταπιεί το βιβλίο του Ρωμανού!».

Δεν είχαμε ξανακούσει αυτή την έκφραση. Η κυρία μας εξήγησε, πως ο Ρωμανός ο Μελωδός ήταν ο μεγαλύτερος εκκλησιαστικός ποιητής και μελωδός του Βυζαντίου. Σύμφωνα με την παράδοση, πήρε το δώρο της σύνθεσης και μελοποίησης των ύμνων του κάποιο βράδυ Χριστουγέννων, καταπίνοντας ένα ολόκληρο βιβλίο που του έδωσε η Παναγία! Αμέσως το μυαλό του φωτίστηκε και ανεβαίνοντας στον άμβωνα του ναού, όπου γινόταν η Χριστουγεννιάτικη λειτουργία, έψαλλε το τροπάριο «Η Παρθένος σήμερον τον υπερούσιον τίκτει..», που μόλις είχε συνθέσει.

Ο βίος του Ρωμανού

Ο Ρωμανός γεννήθηκε στην Έμεσα της Συρίας, μια περιοχή με πολλά θρησκευτικά προβλήματα, όπου η ορθόδοξη πίστη δεν είχε γερές βάσεις. Ήταν διάκονος στον ναό της Αναστάσεως στη Βηρυτό. Αργότερα πήγε στην Κωνσταντινούπολη και έμεινε στη μονή της Θεοτόκου του **Κύρου**. Υποθέτουμε ότι έζησε κατά τον $6^{ο}$ αιώνα, με βάση τα γεγονότα που μνημονεύει ο ίδιος στα έργα του (βρισκόταν στην ανέγερση και στα εγκαίνια της Αγίας Σοφίας από τον Ιουστινιανό). Η μνήμη του γιορτάζεται την 1 Οκτωβρίου και η Εκκλησία μας τον έχει κατατάξει στους αγίους της.

Το ποιητικό και μελωδικό έργο του Ρωμανού

Ο Ρωμανός θεωρείται ως ο μεγαλύτερος ποιητής της βυζαντινής περιόδου. Έγραψε περίπου 1.000 **κοντάκια**, αλλά έχουν σωθεί μόνο τα 335. Το εξαιρετικό έργο του αναγνωρίστηκε γρήγορα και ο Ρωμανός βρέθηκε να υπηρετεί σε σημαντική θέση μέσα στην Εκκλησία της Κωνσταντινούπολης. Αργότερα, έγινε αυλικός ποιητής του Ιουστινιανού και τιμήθηκε με τον τίτλο του «Κυρίου», ο οποίος απονεμόταν μόνο σε μεγάλης αξίας εκκλησιαστικά πρόσωπα. Τα κείμενα και οι ύμνοι του στολίζουν με το περιεχόμενο και τη μελωδία τους πολλά **λειτουργικά βιβλία** της Εκκλησίας μας.

Χειρόγραφο με τη θεωρία της βυζαντινής μουσικής (Ι.Μ. Παντοκράτορος, Άγιον Όρος, 15ος αι.).

Ο Ρωμανός εμπνέεται από τις πηγές της πίστης και την καθημερινή ζωή

Για τους ύμνους και τα κοντάκιά του, ο Ρωμανός αντλούσε θέματα από πρόσωπα και γεγονότα της Αγίας Γραφής, από τα **Απόκρυφα Ευαγγέλια**, τους **Συναξαριστές** των μαρτύρων και των αγίων, από έργα των Πατέρων της Εκκλησίας, αλλά και από σύγχρονα με την εποχή του εκκλησιαστικά και πολιτικά γεγονότα.

Ο Ρωμανός γνώριζε σε βάθος την ψυχή και τις ανάγκες του ανθρώπου και έδειχνε μεγάλο ενδιαφέρον για ζητήματα διατροφής, αγροτικής ζωής και ιατρικής. Όλη αυτή η εμπειρία του τον βοήθησε, ώστε να μεταφέρει με ζωντάνια στην καθημερινή ζωή των χριστιανών τις αλήθειες της Ορθόδοξης πίστης και τη διδασκαλία της Εκκλησίας.

Τα χαρακτηριστικά των ύμνων του Ρωμανού

Ο Ρωμανός τελειοποίησε το λειτουργικό είδος των ύμνων με την έξοχη ποιητική του ικανότητά και το πηγαίο ταλέντο του. Την ποίησή του τη διακρίνουν ο ζωηρός ενθουσιασμός, οι ζωντανές εικόνες και το λιτό ύφος. Όλα τα ιερά πρόσωπα της πίστης μας, ο Θεός, η Παναγία, ο Χριστός, οι άγγελοι, έρχονται κοντά μας χωρίς να χάνουν καθόλου από το μεγαλείο, τη σοβαρότητα ή την ιερότητά τους.

Κάθε ύμνος αποτελείται από το Προοίμιο, τους Οίκους (ο πρώτος από τους οποίους ονομάζεται **Ειρμός**), την ακροστιχίδα (δηλαδή τα αρχικά γράμματα των οίκων, την «άκρη του στίχου») και τέλος το εφύμνιο.

Οι ψαλμοί του Ρωμανού έγιναν η έκφραση της χαράς και της αγαλλίασης, της προσευχής και της δοξολογίας του Θεού στα χείλη των χριστιανών και από αυτούς αντλούν τη δύναμη για να παλέψουν με τις αμαρτίες τους και να γίνουν καλύτεροι, γιατί η ζωή εδώ στη γη είναι για τον χριστιανό άθληση, αγώνας και νίκη. Αυτός ο αγώνας, μαζί με τη μετάνοια και την προσευχή τον οδηγούν κοντά στο Θεό και τον σώζουν.

Οι ύμνοι του Ρωμανού του Μελωδού...

Ξεκινούν με το → ***Προοίμιο*** *(Σύντομη περίληψη της υπόθεσης του ύμνου).*
Ακολουθούν οι → ***Οίκοι*** *(Στροφές που συνδέονται μεταξύ τους με ακροστιχίδα).*
Ολοκληρώνονται με το → ***Εφύμνιο*** *(Ο τελευταίος και σταθερός {ίδιος} οίκος του Προοιμίου και των Οίκων, κάτι σαν το σημερινό «ρεφραίν»).*

Εργασίες

1. Παρατηρούμε και συγκρίνουμε τα δύο χειρόγραφα, όπου απεικονίζονται οι δύο τρόποι μουσικής γραφής, ο βυζαντινός και ο ευρωπαϊκός. Τι μας κάνει περισσότερο εντύπωση;

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

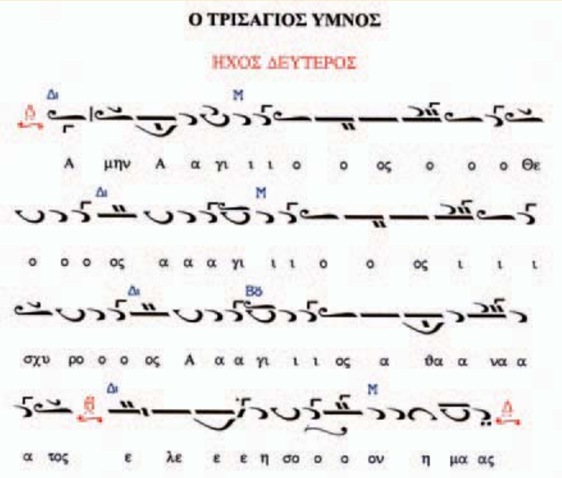

...και οι νότες της.
Νη, Πα, Βου, Γα, Δη, Κε, Ζω

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

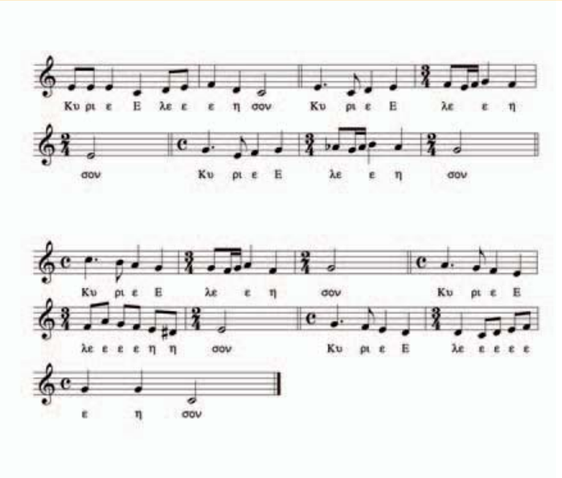

...και οι νότες της.
Ντο, Ρε, Μι, Φα, Σολ, Λα, Σι, Ντο

2. Προμηθευόμαστε μια κασέτα ή ένα cd με βυζαντινούς ύμνους του Ρωμανού και ακούμε τους ύμνους των παραθεμάτων.

3. Ζητούμε από τον ψάλτη του ενοριακού μας ναού, να μας ψάλλει το τροπάριο: «Η Παρθένος σήμερον...», δείχνοντάς μας παράλληλα στο μουσικό του βιβλίο, τα «σημάδια» της βυζαντινής μουσικής γραφής που τον οδηγούν, ώστε να το αποδώσει σωστά.

4. Οι θρησκευτικοί ύμνοι είναι ένας τρόπος έκφρασης της λατρείας και της αγάπης του ανθρώπου προς τον Θεό. Με ποιους άλλους τρόπους φανερώνουμε τα αισθήματα και την πίστη μας στο πρόσωπο του Θεού;

Παραθέματα

ΥΜΝΟΙ ΤΟΥ ΡΩΜΑΝΟΥ ΤΟΥ ΜΕΛΩΔΟΥ

Στη Γέννηση του Χριστού
Προοίμιο

Η Παρθένος σήμερον τον υπερούσιον τίκτει, και η γη το σπήλαιον τω απροσίτω προσάγει. Άγγελοι μετά ποιμένων δοξολογούσι, μάγοι δε μετά αστέρος οδοιπορούσι, δι' ημάς γαρ εγεννήθη παιδίον νέον, ο προ αιώνων Θεός.

Η Παναγία σήμερα φέρνει στον κόσμο ως άνθρωπο τον Άκτιστο Θεό, και η γη προσφέρει το Σπήλαιο σ' Αυτόν που δεν πλησιάζεται. Άγγελοι μαζί με βοσκούς δοξολογούν και μάγοι έρχονται στον δρόμο με τ' αστέρι, αφού για χάρη μας γεννήθηκε Νέο Παιδί, ο Θεός που από πάντοτε υπήρχε.

Στα Αγια Θεοφάνια
Προοίμιο

Επεφάνης σήμερον τη οικουμένη, και το φως σου, Κύριε, εσημειώθη εφ' ημάς, εν επιγνώσι υμνούντας σε· Ήλθες, εφάνης, το φως το απρόσιτον.

Μετάφραση

Φανερώθηκες σήμερα στην οικουμένη και το φως Σου, Κύριε, μας σημάδεψε, όσους Σε υμνούμε γιατί καταλάβαμε την παρουσία Σου. Ήλθες και φάνηκες, Εσύ, το Φως το απρόσιτο.

Στη Σταύρωση
Προοίμιο

Τον δι' ημάς σταυρωθέντα, δεύτε πάντες υμνήσωμεν· αυτόν γαρ κατείδε Μαρία επί του ξύλου και έλεγεν: Ει και σταυρόν υπομένεις, συ υπάρχεις ο Υιός και Θεός μου.

Μετάφραση

Εκείνον που σταυρώθηκε για μας, ελάτε όλοι να υμνήσουμε. Αυτόν, λοιπόν, αντίκρισε πάνω στον Σταυρό η Μαρία και έλεγε: Αν και υποφέρεις στο Σταυρό, για μένα είσαι ο Υιός και Θεός μου.

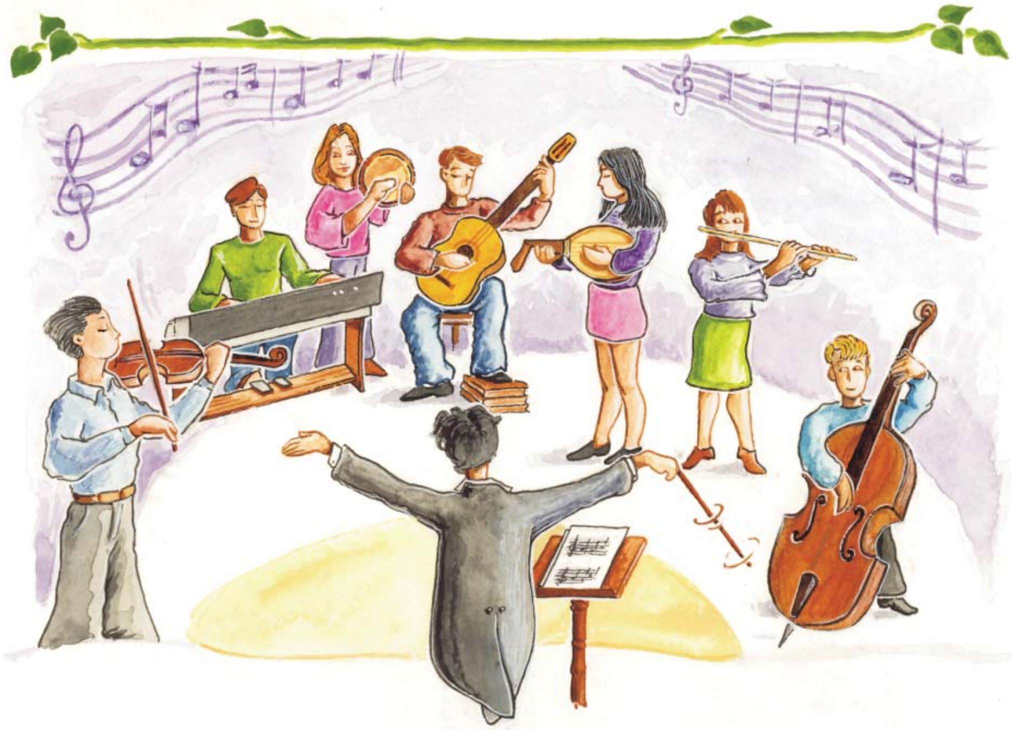

4.11 Κασσιανή, η μοναδική βυζαντινή υμνογράφος

Η Κασσιανή, η σημαντικότερη ποιήτρια του Βυζαντίου, θεωρείται μία από τις μεγαλύτερες ποιήτριες όλων των αιώνων.

Α. Τη Μεγάλη Τρίτη το βράδυ όλοι περιμένουν το περίφημο τροπάριο της Κασσιανής.
Β. Η Κασσιανή δεν είχε μόνο αρχοντική καταγωγή και μεγάλη ομορφιά αλλά και πλούσιες γνώσεις σε πολλές επιστήμες.
Γ. Η Κασσιανή χάνει τον θρόνο της βασίλισσας, αλλά κερδίζει την Ουράνια Βασιλεία.

Η Αγία Κασσιανή προτίμησε να χάσει τη δόξα και τα μεγαλεία μιας αυτοκρατορικής ζωής και να ζήσει υπηρετώντας τον Χριστό (τοιχογραφία Καθολικού Ι. Μ. Αγ. Στεφάνου Μετεώρων).

Τη Μεγάλη Τρίτη ψάλλουμε το τροπάριο της Κασσιανής

Όλη τη Μεγάλη Εβδομάδα, οι χριστιανοί πηγαίνουν στις Εκκλησίες, για να παρακολουθήσουν την **Ακολουθία του Νυμφίου**. Τη Μεγάλη Τρίτη το βράδυ, όμως, έχουν ένα πρόσθετο λόγο να μη λείπουν. Θα ακούσουν να ψάλλεται το περίφημο τροπάριο της Κασσιανής: «Κύριε, η εν πολλαίς αμαρτίαις περιπεσούσα γυνή...». Οι ψάλτες συναγωνίζονται ποιος θα το ψάλλει μελωδικότερα, ενώ οι πιστοί παρακολουθούν με κατάνυξη. Ποια είναι όμως αυτή η μεγάλη ποιήτρια, που εμπνεύστηκε αυτό το υπέροχο ποίημα;

Η καταγωγή της Κασσιανής

Το πραγματικό όνομα της Αγίας ήταν Εικασία ή Κασσία. Η Κασσιανή έζησε τον 9ο αιώνα στην Κωνσταντινούπολη και καταγόταν από ευκατάστατη οικογένεια. Σπούδασε, στο περίφημο Πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης, Θεολογία, Φιλοσοφία και Φιλολογία. Έτσι, κατάφερε να αξιοποιήσει περισσότερο το πλούσιο ποιητικό της ταλέντο.

Ο αυτοκράτορας Θεόφιλος αναζητά σύζυγο – Η Κασσιανή είναι υποψήφια

Την εποχή εκείνη, αυτοκράτορας του Βυζαντίου ήταν ο Θεόφιλος. Και, όπως συνηθιζόταν τότε, ο αυτοκράτορας κάλεσε δώδεκα από τις ωραιότερες και επιφανέστερες αρχοντοπούλες της Αυτοκρατορίας, για να διαλέξει μία απ' αυτές για σύζυγο. Ανάμεσά τους ήταν και η εικοσάχρονη Κασσιανή. Στα ανάκτορα, όπου συγκεντρώθηκαν οι υποψήφιες, έγινε μεγαλόπρεπη γιορτή. Σύμφωνα με τις αρχές του παλατιού, ο αυτοκράτορας θα μιλούσε με καθεμία ξεχωριστά και σ' αυτήν που θα διάλεγε τελικά, θα έδινε ένα χρυσό μήλο.

Ο διάλογος του αυτοκράτορα με την Κασσιανή

Έτσι και έγινε. Ο αυτοκράτορας είδε τις δέκα πρώτες υποψήφιες και απέμεναν μόνο δύο. Η Θεοδώρα και η Κασσιανή. Πλησιάζοντας την Κασσιανή, θαμπώθηκε από την

ομορφιά της. Για να δει, όμως, αν και η προσωπικότητά της ήταν ανάλογη με την εξωτερική της εμφάνιση, τη ρώτησε, εάν πιστεύει ότι όλα τα κακά, που ταλαιπωρούν τους ανθρώπους, προέρχονται από τη γυναίκα. Εννοούσε φυσικά την Εύα, που με την παρακοή της παρέσυρε τον Αδάμ κι έτσι έχασε ο άνθρωπος τον Παράδεισο.

Η Κασσιανή, όμως, που αγαπούσε το Θεό και την αλήθεια πιο πολύ από τον θρόνο που της πρόσφερε ο Θεόφιλος, απάντησε με θάρρος στον αυτοκράτορα: «Ναι, αλλά και από τη γυναίκα πηγάζουν όλα τα καλά», εννοώντας την Παναγία που γέννησε τον σωτήρα μας, τον Χριστό. Όταν ο αυτοκράτορας άκουσε αυτή τη θαρραλέα αλλά και σωστή απάντηση, θύμωσε. Αν και αναγνώρισε μέσα του την ανωτερότητα της Κασσιανής, έδωσε το χρυσό μήλο στη Θεοδώρα, η οποία τελικά έγινε αυτοκράτειρα.

Η Κασσιανή δεν πικράθηκε που έχασε τον επίγειο θρόνο. Αντίθετα χάρηκε, γιατί, ελεύθερη πλέον, θα ικανοποιούσε τον μεγάλο πόθο της, να υπηρετήσει τον αγαπημένο της Χριστό. Έχτισε ένα μοναστήρι, έγινε μοναχή κι έζησε εκεί την υπόλοιπη ζωή της, γράφοντας τους υπέροχους ύμνους της.

Το ποιητικό έργο της Κασσιανής

Στο μοναστήρι της, η μοναχή πλέον Κασσιανή, έγραψε πολλούς ύμνους, που ψάλλονται μέχρι και σήμερα στις Εκκλησίες. Στα ποιήματά της αυτά χρησιμοποιεί δυνατές εικόνες και παρομοιώσεις, παραλληλισμούς και αντιθέσεις. Θεωρείται μία από τις μεγαλύτερες ποιήτριες όλων των αιώνων και είναι η σημαντικότερη ποιήτρια του Βυζαντίου. Μερικοί από τους πιο γνωστούς ύμνους της είναι:

α) Το **Δοξαστικό** των Χριστουγέννων, όπου περιγράφεται το πώς η γέννηση του Χριστού έφερε την ενότητα μεταξύ των ανθρώπων που πίστεψαν σ’ αυτόν και γι’ αυτό τον λόγο τον δοξάζει.

β) Το **Ιδιόμελο** της Μεγάλης Τετάρτης, που ψάλλεται τη Μ. Τρίτη το απόγευμα, το γνωστό «τροπάριο της Κασσιανής», όπου η Αγία ζητά από το Θεό να τη συγχωρήσει για όσες αμαρτίες έχει κάνει στη ζωή της.

γ) Ορισμένα τροπάρια από τον **Κανόνα** του Μεγάλου Σαββάτου, που τον ακούμε κάθε Πάσχα, λίγο πριν πάρουμε το Άγιο Φως και τα οποία προαναγγέλλουν την Ανάσταση του Χριστού.

Εργασίες

1. Πώς κρίνετε την απάντηση της Κασσιανής στον Αυτοκράτορα, για την αξία της γυναίκας;

2. Πριν έρθει ο Χριστός στον κόσμο, η θέση της γυναίκας ήταν κατώτερη από αυτή του άνδρα. Μέσα από ποιο πρόσωπο πιστεύει η Εκκλησία μας, ότι η γυναίκα πήρε τη θέση που της άξιζε πραγματικά στην ιστορία και στη ζωή και για ποιο λόγο;

3. Συμπληρώνουμε τα κενά με την ιστορία της Κασσιανής.
Τη Μεγάλη .... ψάλλεται το περίφημο τροπάριο της Κασσιανής: «Κύριε ....». Το πραγματικό όνομα της Κασσιανής ήταν .... ή .... Στο Πανεπιστήμιο σπούδασε ...., ..., ... Ο Θεόφιλος κάλεσε δώδεκα αρχοντοπούλες για να .... και σ' αυτήν που θα διάλεγε τελικά θα .... Από όλες, απέμεναν μόνο δύο: η .... και η .... Ο αυτοκράτορας είπε στην Κασσιανή ότι .... Η Κασσιανή απάντησε ότι «από τη γυναίκα ....». Η Κασσιανή έτσι έχασε τον θρόνο κι έγινε .... Από τους πιο γνωστούς ύμνους της είναι: Το .... των ...., το .... της ...., και ορισμένα .... από τον Κ.................. του ....

Παραθέματα

☆ *Κύριε, η εν πολλαίς αμαρτίαις περιπεσούσα γυνή,*
την σην αισθομένη θεότητα, μυροφόρου αναλαβούσα τάξιν,
οδυρομένη μύρα σοι προ του ενταφιασμού κομίζει...
Δέξαι μου τας πηγάς των δακρύων,
ο νεφέλαις διεξάγων της θαλάσσης το ύδωρ...
Καταφιλήσω τους αχράντους σου πόδας...
Ων εν τω Παραδείσω Εύα, το δειλινόν,
κρότον τοις ωσίν ηχηθείσα, τω φόβω εκρύβη...

Μετάφραση

Κύριε, η γυναίκα που σ' αμέτρητες έχει πέσει αμαρτίες,
τώρα που η θεότητά σου μίλησε στην καρδιά της, γίνεται σαν τις μυροφόρες
και με σπαραγμό σού φέρνει μύρα πριν από τον ενταφιασμό σου...
Δέξου τα ποτάμια των δακρύων μου,
εσύ που τα νερά των θαλασσών μεταβάλλεις σε νέφη...
Άσε με να καταφιλήσω αυτά τα αμόλυντα πόδια... που μόλις άκουσε τον ήχο των
βημάτων τους η Εύα κάποιο δειλινό στον Παράδεισο,
κατατρομαγμένη κρύφτηκε...

(Κασσιανής, *Ιδιόμελο της Μ. Τετάρτης*)

☆ *Όταν ο Αύγουστος έγινε ο μόνος κυρίαρχος πάνω στη γη, τότε έπαψαν να υπάρχουν πολλές εξουσίες. Αλλά και Συ, όταν έγινες άνθρωπος και γεννήθηκες από την αγνή Παναγία, καταργήθηκαν οι πολλοί θεοί των ειδώλων. Οι πόλεις βρέθηκαν κάτω από βασιλεία που ανήκει σ' αυτό τον κόσμο, τα έθνη όμως πίστεψαν στην εξουσία ενός Θεού. Οι λαοί μετρήθηκαν με διαταγή του Καίσαρα. Οι πιστοί πήραν τη σφραγίδα της Θεότητάς σου, εφόσον έγινες άνθρωπος, Εσύ ο Θεός μας.*

(Κασσιανής, *Δοξαστικό των Χριστουγέννων*)

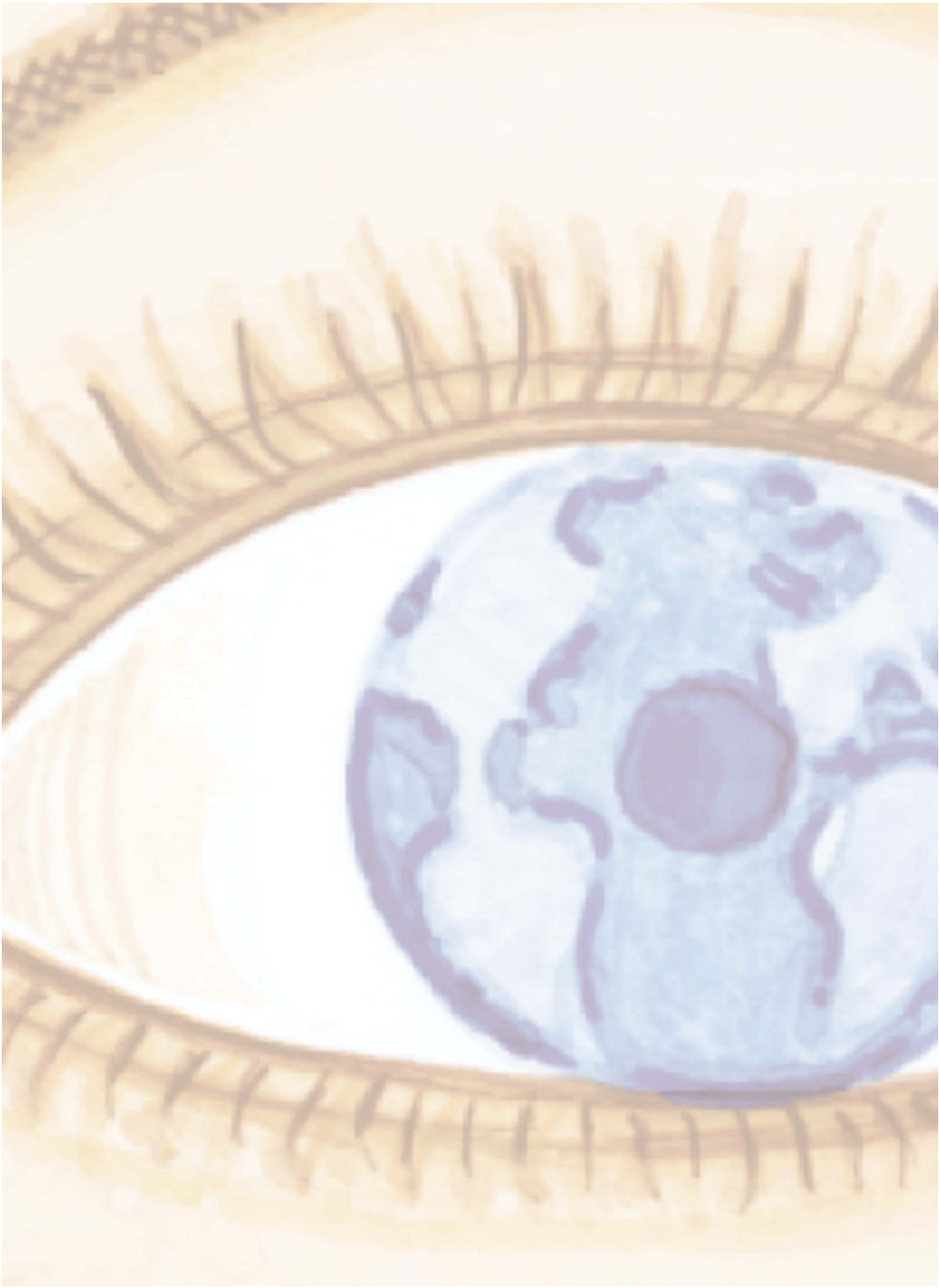

Κεφάλαιο Ε΄

Αγώνες για έναν κόσμο ανθρωπινότερο

5.1 Αγώνες για να προστατέψουμε το περιβάλλον (πλάση)

5.2 Αγώνες για τη δικαιοσύνη

5.3 Πολλά παιδιά πεθαίνουν από πείνα κάθε μέρα

5.4 Αγωνιζόμαστε για την ειρήνη

5.1 Αγώνες για να προστατέψουμε το περιβάλλον (πλάση)

Ο Θεός, από αγάπη για τον άνθρωπο, δημιούργησε τον όμορφο κόσμο μέσα στον οποίο ζούμε. Δυστυχώς, ο άνθρωπος δεν σεβάστηκε το έργο αυτό και το κατέστρεψε σιγά σιγά. Όλοι έχουμε ευθύνη γι' αυτό και οφείλουμε να υπηρετούμε το έργο του, προστατεύοντας το περιβάλλον.

Α. Ο Θεός χάρισε στον άνθρωπο ένα όμορφο και φιλόξενο περιβάλλον, ώστε να ζήσει τη ζωή του αρμονικά με τη φύση.
Β. Οι ανθρώπινες δραστηριότητες μολύνουν και καταστρέφουν το περιβάλλον.
Γ. Ο καθένας μας χωριστά και όλοι μαζί, πρέπει να προστατέψουμε το περιβάλλον, γιατί είναι έργο του Θεού αλλά και το σπίτι μας.

Τα παιδιά «υιοθετούν» μια παραλία

Η απόφαση της τάξης να «υιοθετήσει» την παραλία που βρισκόταν κοντά στο σχολείο, γέμισε τα παιδιά με χαρά. Με την καθαριότητα και την προστασία της, η μικρή παραλία θα γινόταν ένα στολίδι για όλους. Φτάνοντας εκεί και πριν ξεκινήσουν τις δραστηριότητες, χωρίστηκαν σε ομάδες και συζήτησαν για τη μόλυνση του περιβάλλοντος, την ηχορύπανση, την τρύπα του όζοντος, τα πυρηνικά εργοστάσια, τις καταστροφές στα δάση και στα ποτάμια, τη **διαχείριση των απορριμμάτων**. Όλοι συμφώνησαν ότι ακόμη και το μικρό χαρτάκι που πετάμε στον δρόμο ή στο προαύλιο του σχολείου, τα ανακυκλούμενα υλικά που πετάμε στα σκουπίδια αντί στους ειδικούς κάδους, τα σκουπίδια που αφήνουμε στη θάλασσα και στο δάσος, όλα μάς δίνουν μερίδιο ευθύνης για τη μόλυνση και την καταστροφή του περιβάλλοντος.

Κάθε φορά που οι δραστηριότητες των ανθρώπων διαταράσσουν την ισορροπία της φύσης, εκείνη αντιδρά με δραματικά αποτελέσματα. Ποιες νομίζετε πως είναι οι αιτίες των καταστροφών που φαίνονται στις εικόνες και ποιος βλάπτεται περισσότερο από αυτή την κατάσταση;

Ο Θεός χάρισε στον άνθρωπο τη γη, μα εκείνος τη μόλυνε με τις δραστηριότητές του

Ο δάσκαλος εξήγησε στα παιδιά ότι ο Θεός, με την αγάπη του, δημιούργησε τον όμορφο αυτό κόσμο για χάρη του ανθρώπου. Όλα δημιουργήθηκαν «καλά λίαν», δηλαδή πολύ καλά, ώστε να τον υπηρετούν: τα φυτά, τα δέντρα, τα πουλιά, τα ζώα. Άλλωστε και στη Θεία Λειτουργία αυτό αναγνωρίζουμε και ομολογούμε. Όταν ο ιερέας τελεί τη Θεία Ευχαριστία, που είναι η ιερότερη στιγμή της Θείας Λειτουργίας, απευθύνει προς το Θεό την φράση: «Τα σα εκ των σων, σοι προσφέρομεν», δηλαδή, «σου προσφέρουμε τα δικά σου από τα δικά σου», εννοώντας το ψωμί (από το σιτάρι) και το κρασί (από το αμπέλι). Αυτά είναι δώρα της αγάπης του προς τον άνθρωπο, τα οποία, με την ενέργεια του Αγίου Πνεύματος, γίνονται Σώμα και Αίμα Χριστού. Ομολογούμε έτσι την αγιότητα της φύσης και τη σημασία της για την ένωσή μας με το Θεό.

Ο άνθρωπος, όμως, δεν εκτίμησε σωστά τα δώρα του Θεού. Νόμισε ότι είναι παντοδύναμος, ότι η φύση εξαρτάται από αυτόν, ενώ με τις καταχρήσεις του (κόψιμο και κάψιμο των δασών, αδιάκοπες **εξορύξεις** πετρωμάτων, μετάλλων και πετρελαίου), **αλλοίωσε** το περιβάλλον σε τέτοιο βαθμό, ώστε αυτό να γίνει πλέον αφιλόξενο. Όλα αυτά έγιναν αιτία να διαταραχθούν οι σχέσεις των ανθρώπων μεταξύ τους και με το Θεό, αφού απομακρύνθηκαν από το θέλημά του, που είναι η προστασία, η αγάπη και ο σεβασμός της φύσης και του περιβάλλοντος.

Η μόλυνση και καταστροφή του περιβάλλοντος απασχολεί όλο τον κόσμο

Σήμερα το πρόβλημα της μόλυνσης του περιβάλλοντος είναι τόσο οξύ που απασχολεί όλες τις χώρες του κόσμου. Μεγάλες διασκέψεις των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον που έγιναν στο Ρίο Ντε Τζανέιρο (Βραζιλία) και στο Κιότο (Ιαπωνία), κατέληξαν σε συμφωνίες ότι οι πόροι της γης (νερό, πετρέλαιο, φυσικό αέριο), θα είναι εκμεταλλεύσιμοι με τέτοιο τρόπο, ώστε να προστατεύεται το περιβάλλον από την άντληση και τη χρήση τους.

*Μια εναλλακτική πηγή ενέργειας είναι η παραγωγή ηλεκτρισμού από τον άνεμο (στην εικόνα φαίνεται ένα «**αιολικό πάρκο**»). Συζητούμε και για άλλους τρόπους εναλλακτικής παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.*

Όλοι είμαστε υπεύθυνοι, όλοι πρέπει να πάρουμε μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος

Η Εκκλησία μας, δείχνοντας την αγάπη και το ενδιαφέρον της για το περιβάλλον, όρισε την 1η Σεπτεμβρίου, την ημέρα έναρξης του **εκκλησιαστικού έτους**, ως ημέρα προστασίας της φύσης, γιορτάζοντάς την με μια ειδική ακολουθία που γράφτηκε γι' αυτόν τον σκοπό. Επίσης, κάθε χρόνο, η 5η Ιουνίου γιορτάζεται από όλο τον κόσμο ως η «Παγκόσμια ημέρα προστασίας του περιβάλλοντος». Όμως αυτό δε φτάνει. Κάθε μέρα, πρέπει να είναι «ημέρα του περιβάλλοντος», γιατί κάθε μέρα αναπνέουμε, τρώμε, πίνουμε και εργαζόμαστε στο περιβάλλον των πόλεων, που έχουμε καταστρέψει σε μεγάλο βαθμό με τα έργα μας.

Μπορούμε, όμως, να ελαττώσουμε τη μόλυνση του περιβάλλοντος χωρίς να περιορίσουμε την πρόοδο και την τεχνολογική μας ανάπτυξη. Αρκεί να δεχτούμε και πάλι τη φύση ως δώρο της σοφίας του Θεού προς τον άνθρωπο, να την αγαπήσουμε και να την προστατέψουμε.

Εργασίες

1. Συνδέουμε την πηγή της μόλυνσης με το ή τα αποτελέσματά της.

Αυτοκίνητα-Μοτοσικλέτες	•	• **ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ**
Ραδιενεργά κατάλοιπα	•	• **ΜΟΛΥΝΣΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ**
Διαρροή λυμάτων στα ποτάμια	•	• **ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΗ ΑΝΘΡΩΠΩΝ**
Καυσαέρια εργοστασίων	•	• **ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΗ ΖΩΩΝ-ΦΥΤΩΝ-ΨΑΡΙΩΝ**
Οικοπεδοποίηση δασικών εκτάσεων	•	• **ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΒΙΟΤΟΠΩΝ**
Τοξικά απόβλητα	•	• **ΜΟΛΥΝΣΗ ΤΟΥ ΑΕΡΑ**
Πυρκαγιές	•	• **ΗΧΟΡΥΠΑΝΣΗ**
Θαλάσσια ρύπανση	•	

2. Συμπληρώνουμε την ακροστιχίδα του περιβάλλοντος.

Π _ _ _ _ _ _ _ _	Πηγή ενέργειας κάτω από τη γη. Λέγεται και μαύρος χρυσός.
Ε _ _ _ _ _ _ _	Για την παραγωγή της καταναλώνουμε τους πόρους της γης.
Ρ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _	Επικίνδυνο κατάλοιπο των δραστηριοτήτων του ανθρώπου.
Ι _ _ _ _ _ _	Την 5η μέρα του γιορτάζει το περιβάλλον.
Β _ _ _ _ _	Φιλοξενεί κι αυτός δεκάδες είδη ζώων, φυτών κι εντόμων.
Α _ _ _ _ _ _ _ _ _	Μολύνουν την ατμόσφαιρα με τα κατάλοιπα της καύσης τους.
Λ _ _ _ _ _	Λέγονται αλλιώς τα βρώμικα νερά.
Λ _ _ _ _ _	Είναι κι αυτές βιότοποι.
Ο _ _ _	Χωρίς αυτό μένουμε απροστάτευτοι από τον ήλιο.
Ν _ _ _	Το πολυτιμότερο αγαθό μετά τον αέρα.

3. Κατά τη γνώμη σας, ο άνθρωπος εφάρμοσε με τον σωστό τρόπο την εντολή του Θεού για κυριαρχία πάνω στον φυτικό και ζωικό πλούτο της γης; (Συμβουλευόμαστε και το παράθεμα 1).

Παραθέματα

☆ *...Και ευλόγησε αυτούς (τον Αδάμ και την Εύα), ο Θεός λέγοντας: αυξάνεσθε και πληθύνεσθε και πληρώσατε την γην και κατακυριεύσατε αυτής και άρχετε των ιχθύων της θαλάσσης και των πετεινών του ουρανού και πάντων των κτηνών και πάσης της γης και πάντων των ερπετών των ερπόντων επί της γης».*

(*Γένεση* 1,28)

☆ *Το περιβαλλοντικό πρόγραμμα "Γαλάζιες Σημαίες της Ευρώπης" απονέμει ένα είδος τιμητικής διάκρισης (μια γαλάζια σημαία) σε ακτές της Ευρώπης, που έχουν πολύ καλή ποιότητα νερών και παρέχουν ασφάλεια στους λουόμενους. Η Ελλάδα συμμετέχει από την αρχή στο πρόγραμμα αυτό και διεκδικεί κάθε χρόνο μια από τις πρώτες θέσεις.*

(http://www.minenv.gr/1/g100.html)

5.2 Αγώνες για τη δικαιοσύνη

Την αληθινή δικαιοσύνη τη συναντούμε στο πρόσωπο του Χριστού. Όσο μιμούμαστε τη ζωή του, μαθαίνουμε κι εμείς να είμαστε δίκαιοι.

Α. Γύρω μας παρατηρούμε ότι υπάρχει αδικία.
Β. Χρέος όλων μας είναι ο αγώνας ενάντια σ' αυτή την αδικία.
Γ. Ο αγώνας αυτός πετυχαίνει μόνο όταν αγαπάμε τον διπλανό μας και θυσιαζόμαστε γι' αυτόν.

Γύρω μας συμβαίνουν άδικες πράξεις

Σήμερα η Ζωή είναι πολύ λυπημένη. Αυτή που ξεσήκωνε με τα γέλια και τις φωνές της την τάξη, τώρα είναι σοβαρή και αμίλητη. Κάθεται στο θρανίο της, αλλά το βλέμμα της ταξιδεύει αλλού. Ο δάσκαλος την κοιτάζει κι αυτός λυπημένος. Πώς να εξηγήσει, όμως, στα παιδιά ότι η αγαπημένη τους συμμαθήτρια είναι στεναχωρημένη, διότι χθες ο πατέρας της, μετά από τόσα χρόνια εργασίας, απολύθηκε ξαφνικά από τη δουλειά του και πλέον είναι άνεργος; Πώς να τους δώσει να καταλάβουν ότι η αδικία υπάρχει, όπως υπήρχε πάντοτε στον κόσμο, αλλά δεν είναι παντοδύναμη;

Σπαθί και ζυγαριά: Η Δικαιοσύνη ζυγίζει την αλήθεια και αγωνίζεται για να λάμψει.

Μέσα στην κοινωνία δοκιμάζονται οι σχέσεις με το συνάνθρωπό μας

Ο δάσκαλος παρατηρεί τα σκεπτικά πρόσωπα: «Ξέρετε παιδιά», τους λέει, «το να ζει κάποιος με άλλους ανθρώπους δεν είναι καθόλου εύκολο. Υπάρχουν πράγματα που αναστατώνουν τις σχέσεις μας με τον διπλανό μας. Συχνά αισθανόμαστε αδικημένοι, δίκαια ή άδικα, από τη συμπεριφορά κάποιων συνανθρώπων μας και αυτό μας απογοητεύει. Αλλά κι εμείς κάποια στιγμή μπορεί να φανούμε άδικοι!».

Η ανθρώπινη δικαιοσύνη είναι μια πολύ σημαντική αξία, αληθινή δικαιοσύνη, όμως, βρίσκουμε, μόνο, όταν ζούμε κοντά στο Χριστό.

Η αδικία έχει πολλές μορφές

Και ο δάσκαλος συνέχισε: «Κάποιοι άνθρωποι όμως, αν και γνωρίζουν ότι αδικούν τον διπλανό τους, δεν νοιάζονται για το κακό που κάνουν, επειδή τοποθετούν το συμφέρον τους πάνω από όλα. Του στερούν το δικαίωμα της εργασίας, τον αφήνουν άστεγο, φτωχό ή απροστάτευτο και τον εκμεταλλεύονται, όπως κάποιους από τους φτωχούς μετανάστες που έρχονται στην πατρίδα μας. Πολλές φορές τον αδικούν, εγκαταλείποντάς τον στην αδυναμία του, ενώ μπορούν να τον βοηθήσουν. Έτσι δείχνουν ένα απάνθρωπο πρόσωπο!».

Οι αγώνες για δικαιοσύνη του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ

Μάρτιν Λούθερ Κινγκ: Ένας αγωνιστής για τα δικαιώματα όλων των ανθρώπων.

«Οι άνθρωποι», συνέχισε ο δάσκαλος, «πολλές φορές στην ιστορία πήραν μέρος σε αγώνες για τη δικαιοσύνη. Ένας από αυτούς, ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ, σπουδαίος άνθρωπος και γενναίος αγωνιστής, πρόσφερε τον εαυτό του πριν από πολλά χρόνια στον αγώνα για την ισότητα και τη δικαιοσύνη ανάμεσα στους ανθρώπους. Ο ίδιος ήταν μαύρος κι ένιωθε βαθιά μέσα του την αδικία και τις διακρίσεις εναντίον όσων είχαν άλλο χρώμα, όπως αυτός. Ο αγώνας του ήταν τόσο σκληρός, ώστε τελικά θυσιάστηκε για τις ιδέες του. Ωστόσο, το κήρυγμά του έμεινε ζωντανό, και τελικά έγινε πραγματικότητα! Αυτό που κράτησε το κήρυγμά του ζωντανό ήταν η φλόγα της αγάπης για τον συνάνθρωπο, όσο διαφορετικός και αν είναι. Έλεγε ότι ο άνθρωπος δεν πρέπει να κρίνεται από το χρώμα του αλλά από τον χαρακτήρα του και ονειρευόταν τη μέρα που μικρά μαύρα αγόρια και κορίτσια θα κρατούσαν από το χέρι μικρά λευκά αγόρια και κορίτσια σαν αδέλφια τους».

Ο δίκαιος άνθρωπος μιμείται το Χριστό

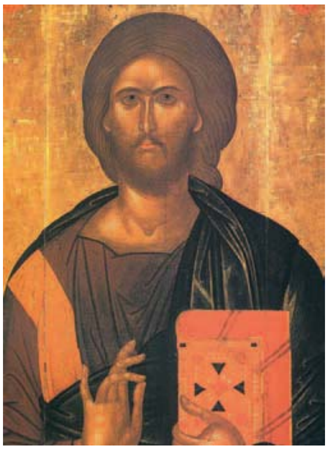

Στο πρόσωπο του Χριστού συναντούμε την αληθινή δικαιοσύνη (έργο Μανουήλ Πανσέληνου, Πρωτάτο Αγ. Όρους, 1290).

«Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος μάς εξηγεί ότι κανείς άνθρωπος δεν γεννιέται άδικος. Όσο όμως αδικεί τον αδελφό του, τόσο περισσότερο γίνεται ο ίδιος κακός, γιατί η αιτία της αδικίας είναι να θέλουμε να γίνεται πάντοτε το θέλημά μας. Γι' αυτό και στο τέλος, αυτός που πραγματικά αδικείται είναι αυτός που αδικεί, αφού έτσι καταστρέφει τον εαυτό του! Ο Μέγας Βασίλειος μας συμβουλεύει να μιμούμαστε την Αληθινή Δικαιοσύνη, που είναι ο ίδιος ο Χριστός, ο οποίος σταυρώθηκε άδικα για να σωθεί ο άνθρωπος από το κακό. Αυτό σημαίνει αυτοθυσία! Σημαίνει ότι εγκαταλείπουμε το δικό μας θέλημα και υπηρετούμε τον συνάνθρωπό μας, εφαρμόζοντας το θέλημα του Θεού! Έτσι η δικαιοσύνη συνδέεται και με την αγάπη. Όποιος πιστεύει σ' αυτή τη δικαιοσύνη, μια δικαιοσύνη που δεν πηγάζει από νόμους αλλά από την καρδιά, μπορεί να αγωνιστεί, ώστε να την εφαρμόσει στις σχέσεις με τους γύρω του».

Ο αγώνας για τη δικαιοσύνη είναι καθήκον μας

Ο δάσκαλος κοιτάζει και πάλι τη Ζωή. Το βλέμμα της έχει ζωηρέψει! «Καταλαβαίνετε λοιπόν παιδιά», τονίζει, «ότι θα πρέπει να νιώσουμε τη δικαιοσύνη ως βασικό μας καθήκον. Θα πρέπει, δηλαδή, να αντιληφθούμε και το δικό μας ρόλο στην επικράτησή της στον κόσμο. Να είστε σίγουροι, ότι όσο περισσότερο αγωνιζόμαστε για το δίκιο του αδελφού μας, τόσο περισσότερο θα ζούμε την ενότητα μαζί του και την εξάλειψη της αδικίας».

Εργασίες

1. Θέματα για συζήτηση.

Α. Κατά τη γνώμη σας, ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους ο άνθρωπος καταφεύγει στην αδικία;

Β. Αναφέρουμε παραδείγματα, όπου αδικήσαμε ή αδικηθήκαμε. Πώς αισθανθήκαμε σε κάθε περίπτωση;

2. Οι Αρχαίοι Έλληνες είχαν μεγάλη ευαισθησία στα ζητήματα της δικαιοσύνης. Γνωρίζετε ποιοι ήταν οι δικηγόροι εκείνη την εποχή; Τι ήταν ο εξοστρακισμός;

3. Συμπληρώνουμε την ακροστιχίδα της δικαιοσύνης.

Δ _ _ _ _ _ _ _	Ο Αριστείδης έμεινε στην ιστορία ως «Αριστείδης ο ....».
Ι _ _	Ο Μ. Λ. Κίνγκ αγωνίστηκε ώστε όλοι να έχουν.....δικαιώματα.
Κ _ _ _	Υπάρχει και στη δικαιοσύνη και στην αδικία!
Α _ _ _ _	Το έχουμε όταν ..... δεν έχουμε δίκιο.
Ι _ _ _ _	Γι' αυτές θυσιάστηκε ο Μ. Λ. Κίνγκ.
Ο _ _ _ _ _ _ _ _	Σταυρώθηκε άδικα για να σωθεί ο άνθρωπος (με άρθρο).
Σ _ _ _ _ _ _	Η δικαιοσύνη πρέπει να πηγάζει από την καρδιά και όχι μόνο από αυτούς (αντιστρ.).
Υ _ _ _	«Αυτός κοιμάται τον .... του δικαίου» (λαϊκή έκφραση).
Ν _ _ _ _ _ _ _	Ο αγώνας για τη δικαιοσύνη είναι .... μας (ουδετ. - αντίστρ.).
Η _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _	Ζυγίζει την αλήθεια και αγωνίζεται για να λάμψει (με άρθρο).

4. Για ποιους ανθρώπους μιλάει ο Απόστολος Ιάκωβος στο παράθεμα; Πώς τους χαρακτηρίζει; Υπάρχουν τέτοιοι άνθρωποι σήμερα;

Παράθεμα

Να! Ο μισθός των εργατών που θέρισαν τα χωράφια σας κι εσείς τους τον στερήσατε κραυγάζει. Και οι κραυγές των θεριστών έφτασαν ως τ' αφτιά του παντοδύναμου Κυρίου. Ζήσατε πάνω στη γη με απολαύσεις και σπατάλες. Παχύνατε σαν τα ζώα, που τα πάνε για σφάξιμο. Καταδικάσατε και φονεύσατε τον αθώο, ενώ αυτός δεν σας πρόβαλε αντίσταση.

(*Επιστολή Ιακώβου* 5, 4-6)

5.3 Πολλά παιδιά πεθαίνουν από πείνα κάθε μέρα

Ο Θεός προσέφερε τα αγαθά του σε όλους μας. Όμως ο εγωισμός, το συμφέρον και η αδιαφορία κάποιων ανθρώπων αναγκάζουν χιλιάδες άλλους να πεθαίνουν από την πείνα.

Α. Αν και τα αγαθά της γης επαρκούν για να θρέψουν όλους τους κατοίκους της, πολλές χώρες της Αφρικής και της Ασίας υποφέρουν από πείνα.

Β. Οι προσπάθειες των Διεθνών Οργανισμών δεν έχουν καταφέρει να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο της πείνας.

Γ. Για να περιοριστούν τα δραματικά αποτελέσματα της πείνας, χρειάζεται ενδιαφέρον, συνεχής αγώνας και προσφορά από όλους μας.

Το φαγητό είναι βασική μας ανάγκη – Το εκτιμούμε, γιατί κάποιοι άλλοι το στερούνται

Ο Μανόλης, ένας από τους μικρούς μαθητές της Δευτέρας τάξης, σήμερα συμπεριφερόταν περίεργα στο διάλειμμα. Πλησίασε, δειλά, το καλάθι των αχρήστων με τα χέρια πίσω από την πλάτη του. Σήκωσε το σκέπασμα, πέταξε κάτι μέσα και απομακρύνθηκε. Η Αθηνά με τη Δώρα, δύο μαθήτριες της Πέμπτης, παρακολούθησαν τη σκηνή. Χωρίς να χάσουν χρόνο, τον ρώτησαν με περιέργεια τι πέταξε στο καλάθι. Ο Μανόλης, κατακόκκινος από ντροπή, ομολόγησε την πράξη του. Είχε πετάξει το φαγητό που του έδωσε η μητέρα του, γιατί δεν πεινούσε. Τα δυο κορίτσια στενοχωρήθηκαν. «Θα μπορούσες να το κρατήσεις για αργότερα ή να το πάρεις στο σπίτι, ώστε να το φας κάποια άλλη στιγμή που θα πεινούσες κι όχι να το πετάξεις», του είπαν. Αργότερα, συζήτησαν το περιστατικό και με τη δασκάλα τους.

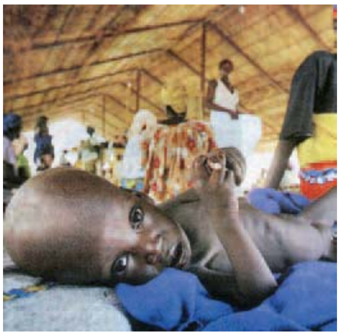

Κάθε χρόνο πεθαίνουν 6 εκατομμύρια παιδιά από την πείνα.

Κάθε μέρα έχουμε εκατοντάδες νεκρούς από την πείνα

«Ζούμε σε μια χώρα, όπου όλα βρίσκονται σε αφθονία», είπε η δασκάλα. «Εξάλλου, ο Θεός πρόσφερε τα αγαθά της φύσης στον άνθρωπο, ώστε να τρέφεται καλά και να ζει αρμονικά με τους άλλους ανθρώπους και το περιβάλλον του. Το νερό, το κρέας, τα ψάρια, τα όσπρια, τα λαχανικά, τα φρούτα είναι όλα απαραίτητα είδη διατροφής και βοηθούν στη σωστή σωματική μας ανάπτυξη». «Ε, τότε, κυρία, δεν θα έπρεπε να υπάρχει η πείνα με τόσα αγαθά», είπε ο Βασίλης. «Κι όμως Βασίλη», του απάντησε η δασκάλα, «στις χώρες της Αφρικής και της Ασίας, χιλιάδες άνθρωποι **υποσιτίζονται,** αρρωσταίνουν, παθαίνουν **αβιταμίνωση** και τελικά πεθαίνουν. Κάθε χρόνο, εξαιτίας της κακής διατροφής, χάνουν τη ζωή τους 6 εκατομμύρια παιδιά»!

Η Unisef είναι η οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών που προστατεύει και βοηθά τα παιδιά των φτωχών χωρών του κόσμου.

Ποιος φταίει γι' αυτή την κατάσταση;

«Κυρία», είπε η Πηνελόπη, «γιατί οι άνθρωποι δεν βοηθούν τις χώρες αυτές, ώστε να σταματήσει η πείνα;». «Αιτία γι' αυτό», απάντησε η δασκάλα, «είναι τα διάφορα οικονομικά συμφέροντα, οι κοινωνικές αναταραχές και η αδιαφορία. Την κατάσταση χειροτερεύουν οι μεγάλες πλημμύρες και οι ξηρασίες που συμβαίνουν σε αυτές τις περιοχές. Έτσι, οι αποστολές βοήθειας δεν μπορούν να προσφέρουν τα απαραίτητα τρόφιμα στους κατοίκους των χωρών που υποφέρουν. Όλα αυτά τα **δεινά** γεννήθηκαν από την απομάκρυνσή μας από το θέλημα του Θεού, με συνέπεια την έλλειψη αγάπης στο συνάνθρωπό μας. Είναι ένας πόλεμος δίχως όπλα, αλλά με χιλιάδες αθώους νεκρούς».

Οι προσπάθειες των Διεθνών Οργανισμών δεν έχουν φέρει αποτέλεσμα – Εμείς μπορούμε να κάνουμε κάτι;

«Μέχρι τώρα», συμπλήρωσε η δασκάλα, «οι προσπάθειες της UNISEF και των άλλων οργανισμών για την εξάλειψη της πείνας δεν έφεραν τα αποτελέσματα που θα έπρεπε. Η Εκκλησία μάς έχει προτείνει λύσεις, διδάσκοντας την κοινοκτημοσύνη και την ελεημοσύνη με βάση τα λόγια του Κυρίου, «μακάριοι όσοι δίνουν ελεημοσύνη, γιατί και αυτοί θα ελεηθούν από τον Θεό», με την παραβολή του καλού Σαμαρείτη, αλλά και με παραδείγματα μέσα από τη ζωή των αγίων της (Μέγας Βασίλειος). Και σήμερα όμως, η Εκκλησία της Ελλάδας έχει αναλάβει πολλές πρωτοβουλίες (όπως η αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας στη Νοτιοανατολική Ασία μετά τον μεγάλο σεισμό των Χριστουγέννων του 2004), για την ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου με τα φιλόπτωχα ταμεία, τα ορφανοτροφεία, τα πτωχοκομεία τα γηροκομεία της, τους εράνους και την εξωτερική ιεραποστολή. Έτσι, εφαρμόζει τα λόγια του Χριστού "να αγαπήσεις το διπλανό σου όπως αγαπάς τον εαυτό σου", δείχνοντας τον τρόπο και το δρόμο για την εξάλειψη του φαινομένου της πείνας.

Εάν κι εμείς θέλουμε πραγματικά να βοηθήσουμε, πρέπει πρώτα να κάνουμε πράξη αυτή τη διδασκαλία. Έπειτα, να πιέσουμε με κάθε τρόπο, ώστε οι κυβερνήσεις να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες των πεινασμένων, πριν είναι αργά. Αν και αρκετοί λαοί ήδη έχουν κινητοποιηθεί, αυτές οι προσπάθειες πρέπει να συνεχιστούν από τις πλούσιες χώρες, ώστε οι πεινασμένοι αδελφοί μας να σωθούν από την τραγική αυτή κατάσταση. Γι' αυτό, η παγκόσμια κοινότητα θα πρέπει να αντιδράσει σύντομα, αλλιώς το αποτέλεσμα θα είναι μια τεράστια ανθρωπιστική καταστροφή χωρίς προηγούμενο».

Αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας από την Εκκλησία της Ελλάδος.

Εργασίες

1. Συμπληρώνουμε τις λέξεις που λείπουν από το μάθημα.

Χιλιάδες άνθρωποι στην Αφρική και την Ασία .... Ο Θεός, πρόσφερε τα .... της .... στον άνθρωπο, ώστε να .... και να ζει. Διάφορα οικονομικά ...., στρατιωτικές .... και η ...., δεν αφήνουν τις .... να προσφέρουν τα .... στους κατοίκους των χωρών που υποφέρουν. Εάν θέλουμε πραγματικά να .... κι εμείς, πρέπει πρώτα να .... τη .... της Εκκλησίας μας και να .... με κάθε τρόπο ώστε οι κυβερνήσεις μας να .... τις ανάγκες των πεινασμένων. Η παγκόσμια .... πρέπει να αντιδράσει σύντομα, αλλιώς το αποτέλεσμα θα είναι μια .... χωρίς προηγούμενο».

2. «Η πείνα και ο υποσιτισμός είναι σοβαρά εμπόδια στην ανάπτυξη της κοινωνίας μας». Σχολιάστε την πρόταση.

3. Με ποιους τρόπους πιστεύετε ότι θα μπορούσατε να βοηθήσετε, ώστε να περιοριστεί το φαινόμενο της πείνας (συμβουλευόμαστε και την ενότητα 3.4);

Παράθεμα

Οι τραγωδίες του πολέμου, της πείνας και της φτώχειας, συνεχίζουν να κυριαρχούν ενώ η πολιτική, οικονομική και ανθρωπιστική βοήθεια, συναντούν δυσκολίες. Οι ευθύνες της Διεθνούς κοινότητας για τα εγκλήματα πολέμου και τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είναι ζητήματα που βρίσκονται στην καρδιά του προβληματισμού για την ανθρωπιστική βοήθεια στις μέρες μας.

(Δημοσίευμα της οργάνωσης «Γιατροί χωρίς σύνορα» με αφορμή τη Διεθνή Ημέρα για τους «Πληθυσμούς σε κίνδυνο» το 1996)

Χιλιάδες παιδιά πεθαίνουν από πείνα στον Νίγηρα, τη δεύτερη φτωχότερη χώρα στον κόσμο...

... η ελπίδα όμως εξακολουθεί να ζει στις καρδιές τους!

5.4 Αγωνιζόμαστε για την ειρήνη

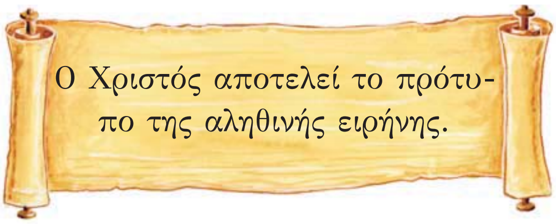

Α. Αν και γύρω μας γίνονται πόλεμοι, οι άνθρωποι επιθυμούν την ειρήνη.
Β. Οι λαοί διαδηλώνουν, ελπίζοντας να έλθει η ειρήνη πάνω στη γη.
Γ. Ο Χριστός δίδαξε την ειρήνη που ξεκινά μέσα από την καρδιά μας.

Για το Χριστό το σύμβολο της αγνότητας και της πίστης είναι το περιστέρι (Ματθαίου 10, 16 – Σχέδιο Χρ. Καρά).

Αν και όλοι αναγνωρίζουν τη σημασία της ειρήνης, καθημερινά γίνονται πόλεμοι

«Αγαπημένο μου ημερολόγιο, πολλές φορές αισθάνομαι ότι οι μεγάλοι είναι πολύ περίεργοι. Να! Χθες είχαμε στο σχολείο μια γιορτή για την ειρήνη. Τραγουδήσαμε όμορφα τραγούδια και παίξαμε σκετς. Η δασκάλα μάς εξήγησε τι όμορφο πράγμα που είναι η ειρήνη και πώς πρέπει ν' αγωνιζόμαστε γι' αυτήν. Το βράδυ, όμως, είδα τον μπαμπά να παρακολουθεί τις ειδήσεις θυμωμένος. Όταν τον ρώτησα γιατί ήταν έτσι, μου απάντησε ότι κάποια κράτη ξεκινούν πολέμους και καταστρέφουν ανθρώπους και περιουσίες, νομίζοντας πως έτσι θα έλθει η ειρήνη στον κόσμο. Σήμερα, λοιπόν, ρώτησα τη δασκάλα μου γιατί συμβαίνει αυτό».

Οι λαοί του κόσμου διαδηλώνουν για την ειρήνη

Όσο κι αν προσπαθούν, οι σκιές του πολέμου δεν μπορούν να νικήσουν το φως της ειρήνης.

Η δασκάλα μου απάντησε: «Δυστυχώς Λυδία μου, αν και όλοι αναγνωρίζουν την ανάγκη της ειρήνης και την επιθυμούν, τα συμφέροντα των ανθρώπων είναι τέτοια που εμποδίζουν την πραγματοποίησή της». «Ξέρετε παιδιά», συνέχισε, «νομίζω ότι οι άνθρωποι αναζητούμε με λάθος τρόπο την ειρήνη. Οι πορείες και οι διαδηλώσεις είναι χρήσιμες, γιατί δείχνουν στις κυβερνήσεις των κρατών πόσο αντίθετοι είναι οι λαοί τους στην πραγματικότητα της βίας και του κακού. Έτσι δίνουν το μήνυμα ότι αγωνίζονται για την ειρήνη. Ακόμη και οι γιορτές, όπως η χθεσινή, φανερώνουν τη λαχτάρα του κόσμου γι' αυτήν. Φαίνεται, όμως, ότι από την προσπάθεια αυτή κάτι λείπει. Κάτι που εμποδίζει να έλθει η αληθινή ειρήνη».

Χωρίς αγάπη και δικαιοσύνη δεν υπάρχει αληθινή ειρήνη

Τότε ο Κωνσταντίνος ρώτησε, αν υπάρχει ελπίδα να ζήσουν ειρηνικά οι άνθρωποι στη γη. Η δασκάλα απάντησε ότι αυτό εξαρτάται από εμάς τους ίδιους! «Η ειρήνη», είπε, «δεν έρχε-

ται ξαφνικά! Χρειάζεται αγώνες. Αρχή των αγώνων αυτών είναι να καταλάβουμε ότι, χωρίς την αγάπη και τη δικαιοσύνη, δεν μπορεί να υπάρξει και αληθινή ειρήνη, όπως και ότι, όταν λείπει η αληθινή ειρήνη, βρίσκει χώρο η αδικία! Μόνο όταν νιώσουμε ότι δεν πρέπει να αδικούμε το συνάνθρωπό μας αισθανόμαστε ειρηνικά απέναντί του. Και όταν νιώσουμε έτσι, δεν μπορούμε πια να τον αδικήσουμε».

Όταν η ειρήνη ξεκινά μέσα από την καρδιά μας, τότε είναι σίγουρα η ειρήνη του Χριστού!

Ο Χριστός είναι το πρότυπο της ειρήνης

«Αληθινή ειρήνη είναι αυτή που δίδαξε ο Χριστός», συνέχισε η δασκάλα. «Όταν γεννήθηκε, οι άγγελοι προανήγγειλαν το χαρμόσυνο γεγονός, ότι ήλθε η ειρήνη επάνω στη γη. Ο ίδιος, προετοιμάζοντας τους μαθητές του, τους υποσχέθηκε ότι θα τους χαρίσει τη δική του ειρήνη και όχι εκείνη που νόμιζε ο κόσμος. Αλλά ποια είναι αυτή η ειρήνη; Αυτή που αποκτά ο άνθρωπος όταν αγαπά, όταν δεν έχει μέσα του κακία και δεν κάνει πράγματα που μολύνουν τη σχέση του με το Θεό και τον συνάνθρωπό του. Γι' αυτό και πιστεύουμε ότι ο Χριστός αποτελεί το **πρότυπο** της ειρήνης για μας τους χριστιανούς. Ο Απόστολος Παύλος ονομάζει το Χριστό, *Κύριο της ειρήνης* και εύχεται να μας τη μοιράζει με κάθε τρόπο! Είναι η ειρήνη που δεν εξαρτάται από νόμους και συμφωνίες, αλλά ξεκινά από τις καρδιές των ανθρώπων και απλώνεται σε ολόκληρο τον κόσμο».

Οι ειρηνοποιοί είναι παιδιά του Θεού

«Για να καταλάβετε παιδιά πόσο σημαντική είναι η αληθινή ειρήνη, πρέπει να σας πω ότι ο Χριστός σε μια ομιλία του είχε διαβεβαιώσει, ότι οι ειρηνοποιοί θα αναγνωριστούν ως παιδιά του Θεού». Η Ευγενία ρώτησε ποιοι είναι οι ειρηνοποιοί και η δασκάλα μάς εξήγησε ότι έτσι ονομάζονται όσοι ακολουθούν τα λόγια του Χριστού, εφαρμόζουν την ειρήνη στη ζωή τους και αγωνίζονται για να έλθει και στις καρδιές των άλλων ανθρώπων.

Η καλύτερη πορεία ειρήνης ξεκινά από την καρδιά μας

«Καταλαβαίνετε λοιπόν», συμπλήρωσε η κυρία, «ότι δεν αρκεί να ζητούμε την ειρήνη αλλά πρέπει ν' αγωνιζόμαστε γι' αυτή. Ο δυσκολότερος αγώνας είναι να ξεκινήσουμε αυτή την πορεία από την καρδιά μας, απομακρύνοντας τον εαυτό μας από τις κακές πράξεις. Μόνο όταν η ψυχή μας είναι καθαρή, αποκτούμε την ειρήνη του Χριστού. Έτσι γινόμαστε κι εμείς αφορμή, ώστε όλοι όσοι είναι κοντά μας, να γίνουν καλύτεροι επηρεάζοντας ο ένας τον άλλο».

«Αγαπημένο μου ημερολόγιο, κλείνοντας για σήμερα τις σκέψεις μου, πιστεύω ότι μια καλή αρχή θα ήταν να συμφιλιωθώ με την αδελφή μου και να προσπαθήσω, όσο μπορώ, να κάνω πράξη όσα μας έμαθε η δασκάλα μας».

Οι πορείες και οι διαδηλώσεις είναι χρήσιμες αλλά δεν οδηγούν από μόνες τους στην ειρήνη.

Εργασίες

1. Θέμα για συζήτηση.

Ένας μεγάλος στρατηγός είπε ότι η ειρήνη επιτυγχάνεται μόνο με τον πόλεμο. Συζητήστε την άποψή του. Έχουμε σήμερα τέτοια παραδείγματα;

2. Επιλέγουμε το Σωστό (Σ) ή το Λάθος(Λ).

Η γιορτή του σχολείου ήταν αφιερωμένη στη δικαιοσύνη.	Σ Λ
Κάποιοι επιδιώκουν τον πόλεμο, νομίζοντας πως έτσι θα έλθει η ειρήνη στη γη.	Σ Λ
Πιο δύσκολο είναι να πετύχεις την ειρήνη, παρά να την επιδιώκεις.	Σ Λ
Οι διαδηλώσεις και οι γιορτές για την ειρήνη δεν χρησιμεύουν σε τίποτα.	Σ Λ
Χωρίς αληθινή αγάπη και δικαιοσύνη δεν μπορεί να υπάρξει αληθινή ειρήνη.	Σ Λ
Η ειρήνη έρχεται ξαφνικά χωρίς αγώνες και προσπάθεια.	Σ Λ
Την ειρήνη που δίδαξε ο Χριστός την πετυχαίνουν λίγοι.	Σ Λ
Ο Χριστός αποτελεί το πρότυπο της ειρήνης για τους χριστιανούς.	Σ Λ
Δεν είναι απαραίτητος ο αγώνας για την ειρήνη, εφόσον συζητούμε γι' αυτήν.	Σ Λ
Το ευκολότερο πράγμα είναι να αποκτήσουμε ειρήνη στην καρδιά μας.	Σ Λ
Η Λυδία σκέφτηκε ότι καλό θα ήταν να συμφιλιωθεί με τη δασκάλα της.	Σ Λ

3. Από το τελευταίο παράθεμα βρίσκουμε τι ονομάζει ο Γρηγόριος Νύσσης αρρώστιες και τι φάρμακο. Γιατί; Βρίσκετε να υπάρχουν κοινά σημεία στα κείμενα του προφήτη Μιχαία (πρώτο παράθεμα) και του Αγίου Γρηγορίου;

Παραθέματα

☆ *Και τότε ο Κύριος θα δικάσει μεταξύ πολλών λαών και θα ελέγξει τα ισχυρά έθνη όλης της γης… Από τα σπαθιά τους θα φτιάξουν άροτρα και από τις λόγχες τους δρεπάνια. Και κανένα έθνος δεν θα υψώσει πλέον το σπαθί του εναντίον άλλου έθνους και δεν θα εξασκούνται πια στον πόλεμο.*

(Μιχαίας 4, 3)

☆ *Μακάριοι είναι όσοι επιδιώκουν την ειρήνη, γιατί αυτοί θα ονομαστούν παιδιά του Θεού.*

(Ματθ. 5, 9)

☆ *Ο καρπός της δικαιοσύνης σπέρνεται ειρηνικά από όσους επιζητούν την ειρήνη.*

(Επιστ. Ιακώβου, 3, 18)

☆ *Μίσος, οργή, θυμός, φθόνος…υποκρισία, πόλεμος. Βλέπεις πόσες και τι είδους αρρώστιες γιατρεύει το φάρμακο της ειρήνης; Διότι, όπως όταν έρχεται η υγεία εξαφανίζεται η αρρώστια και όταν φανεί το φως δεν υπάρχει σκοτάδι, έτσι και όταν φανεί η ειρήνη παύουν να υπάρχουν όλα αυτά τα κακά.*

(Γρηγορίου Νύσσης, *Εις τους Μακαρισμούς, Λόγος Ζ'*)

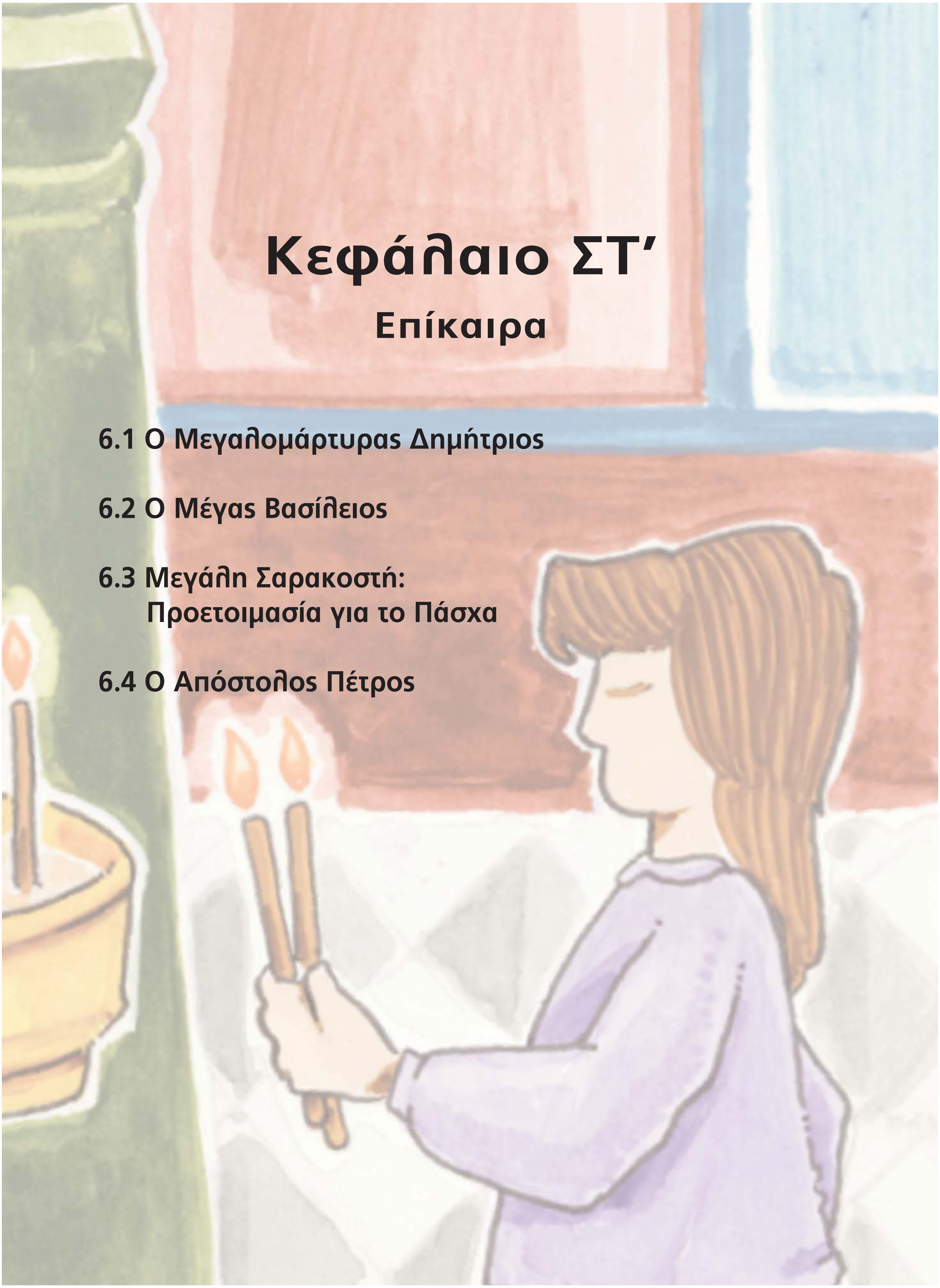

Κεφάλαιο ΣΤ΄

Επίκαιρα

6.1 Ο Μεγαλομάρτυρας Δημήτριος

6.2 Ο Μέγας Βασίλειος

6.3 Μεγάλη Σαρακοστή:
Προετοιμασία για το Πάσχα

6.4 Ο Απόστολος Πέτρος

6.1 Ο Μεγαλομάρτυρας Δημήτριος

Ο Άγιος Δημήτριος, ένας θαρραλέος και ικανός αξιωματικός, μαρτυρεί για το Χριστό. Με την προσωπικότητα και τη θυσία του, σφράγισε την ταυτότητα μιας μεγάλης πόλης, της Θεσσαλονίκης.

Α. Η προσωπικότητα και η ανδρεία του Δημητρίου, του χαρίζουν τιμές και αξιώματα.
Β. Η χριστιανική δράση του γίνεται αιτία να φυλακιστεί. Από τη φυλακή ευλογεί τον Νέστορα στον αγώνα του.
Γ. Ο ναός του Αγίου Δημητρίου στη Θεσσαλονίκη, μεγάλο και ιερό προσκύνημα για τους χριστιανούς.
Δ. Τα «Δημήτρια», μία μεγάλη πολιτιστική κι εμπορική γιορτή της Θεσσαλονίκης.

Ο Αγ. Δημήτριος προστατεύει τα παιδιά και παρακαλεί γι' αυτά τον Θεό (ψηφιδωτό 7ου αι., Αγ. Δημήτριος, Θεσσαλονίκη).

Ο Δημήτριος γίνεται διοικητής της Θεσσαλίας

Το 300 μ.Χ. στη Θεσσαλονίκη, ζούσε ο Δημήτριος, αξιωματικός του ρωμαϊκού στρατού, γνωστός για την ευγενική του καταγωγή και τη γενναία ψυχή του. Ο Δημήτριος αγαπούσε τη δικαιοσύνη, ήταν τίμιος και συνδύαζε τη σωφροσύνη με την εμπειρία του γενναίου πολεμιστή. Ο καίσαρας Μαξιμιανός, εκτιμώντας τα προσόντα του, τον έκανε στρατηγό στην περιφέρεια της Θεσσαλίας.

Ο Μαξιμιανός μαθαίνει ότι ο Δημήτριος είναι χριστιανός

Ο Δημήτριος δεν άργησε από τη νέα του θέση να φανερώσει ότι ήταν χριστιανός, αρχίζοντας να διδάσκει σε όσους ήταν μαζί του, την πίστη στο Χριστό. Αυτό το πληροφορήθηκε ο Μαξιμιανός και ζήτησε να τον συλλάβουν αμέσως. Έτσι κι έγινε! Ο Δημήτριος δεν δίστασε να ομολογήσει τη χριστιανική του ιδιότητα και φυλακίστηκε σε ένα υπόγειο λουτρό, υγρό και σκοτεινό. Εκεί, τον συνάντησε κρυφά ο Νέστορας, καλός του φίλος, ο οποίος επρόκειτο να παλέψει με έναν θηριώδη παλαιστή, τον Λυαίο. Ο Δημήτριος σταύρωσε το μέτωπο του Νέστορα και του είπε: «Και τον Λυαίο θα νικήσεις και για το Χριστό θα μαρτυρήσεις». Πραγματικά, κρατώντας μόνο ένα μικρό μαχαίρι, ο Νέστορας νίκησε τον γίγαντα και ομολόγησε μπροστά σε όλους ότι το κατάφερε με τη δύναμη του Χριστού. Ο Μαξιμιανός διέταξε αμέσως τον αποκεφαλισμό του. Τα λόγια του Δημητρίου είχαν βγει αληθινά!

Ο Άγιος Νέστορας, με πίστη στο Θεό και με την ευλογία του Αγίου Δημητρίου, έριξε νεκρό το γιγαντόσωμο Λυαίο (Καθολικό Ι. Μ. Παναγίας της Ολυμπιώτισσας, Ελασσόνα).

Ο μαρτυρικός θάνατος του Αγίου Δημητρίου

Ο αυτοκράτορας, όμως, πληροφορήθηκε ότι ο Νέστορας νίκησε τον Λυαίο με τη βοήθεια του Δημητρίου. Εξοργισμένος, διέταξε να σκοτώσουν και τον Δημήτριο, τρυπώντας τον με λόγχες. Αυτό ήταν και το μαρτυρικό τέλος του Αγίου. Οι χριστιανοί έθαψαν το σώμα του στην υγρή φυλακή όπου μαρτύρησε. Από τον τάφο του, με θαυμαστό τρόπο, άρχισε να αναβλύζει **μύρο**, με το οποίο γίνονταν πολλά θαύματα.

Ο ναός του Αγίου Δημητρίου στη Θεσσαλονίκη

Ο ναός του Αγίου Δημητρίου πρωτοχτίστηκε το 413 μ.Χ., με έξοδα του Λεοντίου, ενός από τους στρατηγούς του Μεγάλου Κωνσταντίνου, επειδή ο Άγιος τον έσωσε από μια θανατηφόρα ασθένεια. Στην περίοδο της τουρκοκρατίας (1490), μετατράπηκε σε τζαμί, ενώ μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης (1912), έγινε και πάλι ένα από τα μεγαλύτερα προσκυνήματα των Βαλκανίων. Στο ναό φυλάσσονται τα ιερά λείψανά του Αγίου, ενώ χιλιάδες προσκυνητές έρχονται από κάθε γωνιά της γης, για να τον τιμήσουν και να πάρουν ευλογία και μύρο από τον τάφο του.

Τα «Δημήτρια», η μεγάλη γιορτή της Θεσσαλονίκης

Στη Θεσσαλονίκη, από τον $12^{ο}$ αιώνα μ.Χ, διοργανωνόταν από τους βυζαντινούς ετήσια εμποροπανήγυρη, ώστε να τιμηθεί με λαμπρότητα η μνήμη του Αγίου Δημητρίου. Από τον $14^{ο}$ αιώνα και μετά, οι εκδηλώσεις αυτές πήραν μια πιο γιορτινή μορφή. Πλήθη εμπόρων από το Βυζάντιο και ολόκληρη την Ευρώπη συμμετείχαν. Μετά την ανακήρυξη του Αγίου Δημητρίου σε **πολιούχο** της πόλης, οι εκδηλώσεις αυτές μετονομάστηκαν σε «Δημήτρια» προς τιμήν του. Από το 1995, τα «Δημήτρια» θεωρούνται ως ένα από τα σημαντικότερα πολιτιστικά γεγονότα σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Επιστημονικά συνέδρια, συναυλίες βυζαντινής, παραδοσιακής και συμφωνικής μουσικής, θέατρο και δημοτικοί χοροί, πλουτίζουν την ξεχωριστή αυτή γιορτή, δίνοντας ιδιαίτερη λάμψη στην πόλη της Θεσσαλονίκης, τιμώντας και με αυτό τον τρόπο τον πολιούχο και προστάτη της, Άγιο Δημήτριο.

Ο ιερός ναός του Αγίου Δημητρίου, πολιούχου της πόλης της Θεσσαλονίκης.

Εργασίες

1. Θέμα για συζήτηση.

Ο Άγιος Δημήτριος, αφού έλαβε τον τίτλο του διοικητή της Θεσσαλίας, φανέρωσε την ταυτότητα του χριστιανού. Πώς κρίνετε την ενέργειά του αυτή;

2. Επιλέγουμε το Σωστό (Σ) ή το Λάθος (Λ).

α. Ο Δημήτριος έγινε διοικητής της Θεσσαλονίκης από το Μαξιμιανό. Σ Λ

β. Ο Δημήτριος δίδασκε στους στρατιώτες του τη διδασκαλία του Χριστού. Σ Λ

γ. Ο Μαξιμιανός μόλις έμαθε τη δράση του Δημητρίου τον αποκεφάλισε. Σ Λ

δ. Ο Δημήτριος πήρε την ευχή του Νέστορα πριν αντιμετωπίσει τον Λυαίο. Σ Λ

ε. Ο Λεόντιος έκτισε τον πρώτο ναό του Αγίου Δημητρίου στη Θεσσαλονίκη. Σ Λ

στ. Ο ναός του Αγίου Δημητρίου μετατράπηκε σε τζαμί το 1490. Σ Λ

ζ Προσκυνητές από όλο τον κόσμο έρχονται για να γιορτάσουν τα «Δημήτρια». Σ Λ

η. Τα «Δημήτρια» είναι μια μεγάλη γιορτή που γίνεται στην Αθήνα Σ Λ

θ. Από τον 14^{ο} αιώνα διοργανωνόταν από τους Βυζαντινούς στη Θεσσαλονίκη, μεγάλη εμποροπανήγυρη. Σ Λ

3. Χρωματίζουμε τον ναό του Αγίου Δημητρίου της Θεσσαλονίκης.

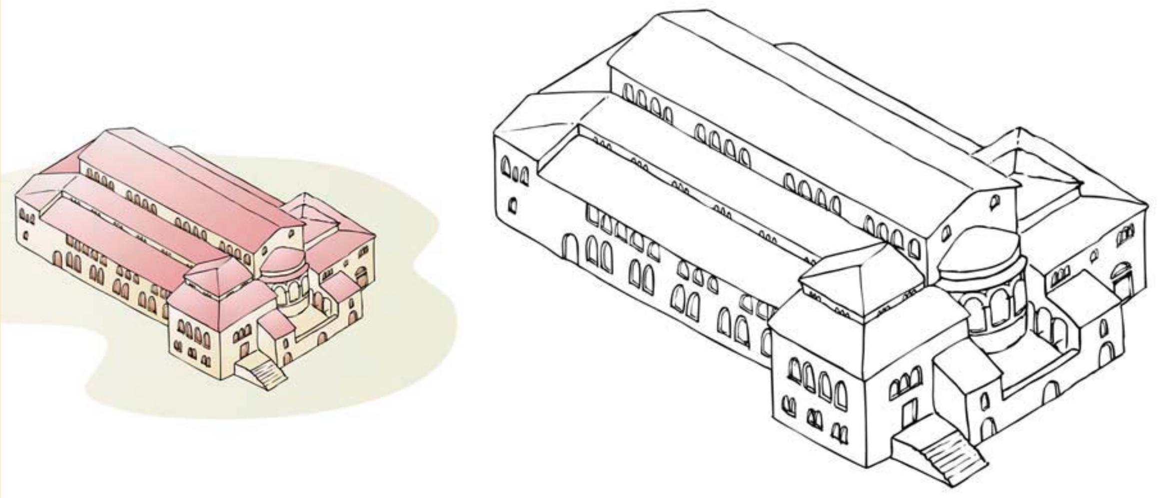

Παράθεμα

Το απολυτίκιο του Αγίου Δημητρίου

Μέγαν εύρατο εν τοις κινδύνοις, σε υπέρμαχον η οικουμένη, αθλοφόρε τα έθνη τροπούμενον. Ως ουν Λυαίου καθείλες την έπαρσιν, εν τω σταδίω θαρρύνας τον Νέστορα, ούτως Άγιε, Μεγαλομάρτυς Δημήτριε, Χριστόν τον Θεόν ικέτευε, δωρήσασθαι ημίν το μέγα έλεος.

Μετάφραση

Η οικουμένη βρήκε μεγάλο προστάτη στους κινδύνους, εσένα αθλοφόρε, ο οποίος σύντριψες τα έθνη. Όπως λοιπόν γκρέμισες τον εγωισμό του Λυαίου, ενθαρρύνοντας τον Νέστορα στο στάδιο, έτσι Άγιε Μεγαλομάρτυρα Δημήτριε, ικέτευε το Χριστό, ώστε να χαρίσει και σε μας την ευλογία και το έλεός του.

6.2 Ο Μέγας Βασίλειος

Ο Μ. Βασίλειος είχε πολλά χαρίσματα και σπουδαίες ικανότητες, τις οποίες χρησιμοποίησε για να ωφελήσει τον συνάνθρωπό του και να δυναμώσει το έργο της Εκκλησίας.

Α. Υπήρξε σοφός θεολόγος και πραγματικός δάσκαλος.
Β. Αγωνίστηκε με πάθος για να ανακουφίσει τη δυστυχία των συνανθρώπων του.
Γ. Για την προσφορά του στην Εκκλησία και τον άνθρωπο τιμάται σε ολόκληρο τον κόσμο ως Άγιος.

Ο Μέγας Βασίλειος έγραψε πολλές ευχές για τη Θεία Λειτουργία (Μάρκοβο, Κεντρική Ρωσία, Πρώτο μισό του 16ου αι.).

Η παιδική ηλικία και οι σπουδές του Μ. Βασιλείου

Μία από τις σημαντικότερες μορφές της Εκκλησίας μας είναι ο Μέγας Βασίλειος. Είναι ο άγιος, ο οποίος υπήρξε στοργικός πατέρας χιλιάδων ανθρώπων αλλά και δάσκαλος της πίστης μας. Γεννήθηκε το 329/30 στην Καισάρεια της Καππαδοκίας από ευσεβείς γονείς, τον Βασίλειο και την Εμμελία. Είχε άλλα οκτώ αδέλφια. Στην παιδική του ηλικία γνώρισε το Χριστό από τη γιαγιά του τη Μακρίνα. Εκείνη ήταν πολύ ευσεβής κι έμαθε πολλά πράγματα για την πίστη κοντά στον Άγιο Γρηγόριο Νεοκαισαρείας. Τα πρώτα γράμματα ο Βασίλειος τα διδάχθηκε κοντά στον πατέρα του, στη Νεοκαισάρεια του Πόντου, όπου εργαζόταν ως ρήτορας. Αργότερα, συνέχισε τις σπουδές του στην Καισάρεια και στην Κωνσταντινούπολη, ενώ στην Αθήνα σπούδασε όλες σχεδόν τις μέχρι τότε γνωστές επιστήμες: Φιλοσοφία, Ρητορική, Φιλολογία, Ιστορία, Ιατρική, Αστρονομία, Άλγεβρα και Γεωμετρία! Εκεί κατέπληξε όλους με τις γνώσεις του και έμεινε ιστορική η φιλία του με τον Γρηγόριο τον Θεολόγο, με τον οποίο είχαν «μια ψυχή σε δυο σώματα».

Επίσκοπος, επιστήμονας, δάσκαλος, θεολόγος, υπερασπιστής των αδικουμένων! (Ειλητάριο, 13ος αι., Ι. Μ. Αγ. Ιωάννη Θεολόγου, Πάτμος).

Ο Μέγας Βασίλειος ήταν σπουδαίος παιδαγωγός

Ο Μέγας Βασίλειος πίστευε πολύ στη μόρφωση των νέων. Σε μια περίφημη ομιλία του, διδάσκει τους νέους πώς θα αξιοποιούν τα διδάγματα των αρχαίων Ελλήνων, ρητόρων και φιλοσόφων. Έμεινε μάλιστα στην ιστορία γνωστός ως σπουδαίος παιδαγωγός, διότι ασχολήθηκε με τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις τόσο των μαθητών, όσο και των δασκάλων.

Οι αγώνες του για την Εκκλησία

Όταν επέστρεψε στην πατρίδα του, χειροτονήθηκε κληρικός και αργότερα έγινε επίσκοπος Καισαρείας. Με την ιδιότητά του αυτή βοήθησε τον λαό της επαρχίας του αλλά και όλη την Εκκλησία μέσα από πολλές δραστηριότητες. Γράφοντας ομιλίες και λόγους για διάφορα ζητήματα της πίστης μας, αγωνίστηκε να σώσει την Εκκλησία από τους αιρετικούς, οι οποίοι καταδίωκαν παντού τους ορθόδοξους χριστιανούς. Όταν, όμως, οι αιρετικοί θέλησαν να επιστρέψουν στην αληθινή πίστη, πρώτος αυτός τους προστάτεψε. Ήθελε η Εκκλησία να προχωρεί χωρίς μίση και πάθη.

Οι απόψεις του για την κοινωνία

Ο Μέγας Βασίλειος ήθελε ενωμένη την κοινωνία των ανθρώπων. Γι' αυτό, σε πολλές ομιλίες του διδάσκει την απόλυτη ισότητα μεταξύ των ανθρώπων. Το όραμά του ήταν μια κοινωνία, όπου θα ζουν ευτυχισμένοι μεταξύ τους οι άνθρωποι, ανεξάρτητα από την πατρίδα, την καταγωγή και την κοινωνική τάξη του καθενός. Κήρυττε, λοιπόν, ότι πρέπει να καταργηθεί η δουλεία και ότι όλοι πρέπει να εργάζονται, ώστε να μπορούν να βοηθούν τους φτωχούς. Ιδιαίτερα για τους πλούσιους, έλεγε ότι, επειδή όλα ανήκουν στον Θεό, οφείλουν να χρησιμοποιούν τον πλούτο τους, έτσι, ώστε να βοηθούν όσους υποφέρουν.

Το κοινωνικό του έργο - Η Βασιλειάδα

Ό,τι δίδασκε το εφάρμοζε και στη ζωή του ως επίσκοπος, προσπαθώντας να παραδειγματίσει έτσι το λαό του. Όταν το 367 ξεκίνησε ένας τρομερός **λιμός** στην πόλη του, όπου χιλιάδες άνθρωποι πέθαναν, ο Μέγας Βασίλειος ανάγκασε τους πλούσιους να ανοίξουν τις αποθήκες τους και να μοιράσουν τα τρόφιμα σε **καταυλισμούς** που είχε φτιάξει ο ίδιος, ενώ, ταυτόχρονα, έκανε εράνους και παρακολουθούσε τους αρρώστους με την ιδιότητα του γιατρού. Κανέναν δεν άφησε αβοήθητο. Ούτε τους ειδωλολάτρες, ούτε τους Εβραίους της πόλης! Αλλά και αργότερα, όταν οι εργαζόμενοι σε κάποια **ορυχεία** του Πόντου αδικήθηκαν, μεσολάβησε στους εργοδότες τους για τα συμφέροντά τους. Φρόντιζε πάντοτε τις χήρες, τους αδικημένους και τα ορφανά. Το μεγάλο του, όμως, έργο ήταν η Βασιλειάδα, μια μικρή πόλη για όλους τους καταφρονεμένους, όπου, εκτός από το ναό, είχε ξενώνες, νοσοκομείο, **λεπροκομείο**, γηροκομείο, ορφανοτροφείο, μέχρι και επαγγελματικό σχολείο.

Ο θάνατός του

Οι αγώνες του Μεγάλου Βασιλείου όμως, είχαν επιβαρύνει την υγεία του. Πέθανε το 379, μόλις 49 χρονών. Αν και πάμπτωχος, στην πραγματικότητα έφυγε πλούσιος, διότι οι θησαυροί της καρδιάς του ήταν η πίστη του στο Χριστό και η αγάπη του κόσμου. Την κηδεία του παρακολούθησε όλος ο λαός, εχθροί και φίλοι, θρηνώντας τον Άγιο που χώρεσε στην καρδιά του τη δυστυχία και τα όνειρα του λαού του!

Χιλιάδες άνθρωποι θρήνησαν την απώλεια του Μεγάλου πραγματικά Αγίου (χειρόγραφο Ι. Μ. Διονυσίου, Άγ. Όρος).

Εργασίες

1. Θέμα για συζήτηση.
Γνωρίζετε άλλους ανθρώπους ή οργανισμούς, οι οποίοι και σήμερα προσπαθούν να πραγματοποιήσουν το όραμα του Μ. Βασιλείου; Με ποιον τρόπο;

2. Συνδέουμε τα σωστά.

Μ. Βασίλειος •	• η πολιτεία που έχτισε ο Μ. Βασίλειος
Μακρίνα •	• εκεί έγινε επίσκοπος ο Βασίλειος
Εμμελία •	• στενός φίλος του Μ. Βασιλείου
Γρηγόριος •	• τους προστάτεψε όταν μετανόησαν
Καισάρεια •	• η γιαγιά του Μ. Βασιλείου
Βασιλειάδα •	• η μητέρα του Μ. Βασιλείου
Αθήνα •	• ο καταυλισμός που έφτιαξε ο Μ. Βασίλειος
Αιρετικοί •	• κι εκεί σπούδασε ο Μ. Βασίλειος
Φτωχοί •	• σημαντική μορφή της Εκκλησίας μας
Φιλοσοφία •	• εκεί έγινε η κηδεία του Μ. Βασιλείου
Το 379 μ.Χ. •	

3. Με τη βοήθεια του δεύτερου παραθέματος συζητούμε για τα χαρακτηριστικά της αληθινής φιλίας αλλά και τις συνέπειες των κακών συναναστροφών.

4. Συγκεντρώνουμε πληροφορίες και συζητούμε για έθιμα και παραδόσεις της περιοχής μας, της χώρας μας ή άλλων χωρών, τα οποία συνδέονται με τον Μ. Βασίλειο.

Παραθέματα

☆ *Μπορείς να βρεις πολλά παραδείγματα αγάπης προς τον αδελφό μας μέσα από την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη. Εάν δεις γέροντα που πεθαίνει από πείνα, βρες ανθρώπους να στείλεις για να τον ταΐσουν, όπως ο Ιωσήφ τον Ιακώβ (όταν γέροντας ο Ιακώβ κατέφυγε στην Αίγυπτο να γλιτώσει από την πείνα). Εάν δεις τον εχθρό σου να υποφέρει από τη στέρηση, μην τον κακομεταχειριστείς, αλλά τάισέ τον όπως ο Ιωσήφ τους αδελφούς του που τον είχαν πουλήσει σαν δούλο σε κάποιους εμπόρους.*

(Μ. Βασιλείου, *Ομιλία ρηθείσα εν λιμώ και αυχμώ* §8. Πρόκειται για τη μεγάλη πείνα του 367/8 και ο Άγιος απευθύνεται στους πλούσιους κατοίκους της πόλεως)

☆ *Δεν κάνει καλό να συναναστρέφεται κάποιος ανθρώπους που είναι βυθισμένοι στην κακία, διότι είναι νόμος της φιλίας να σκέπτονται και να πράττουν με όμοιο τρόπο όσοι κάνουν παρέα. Επομένως, σωστά έχει ειπωθεί ότι "καταστρέφουν τον καλό χαρακτήρα οι κακές συναναστροφές". Όπως λοιπόν στα μέρη εκείνα που υπάρχει κάποια αρρώστια, τα μικρόβια μεταφέρονται με τον αέρα και προσβάλλουν, χωρίς να το καταλάβουν, όσους κατοικούν εκεί, έτσι και η συναναστροφή με τους κακούς ανθρώπους μολύνει την ψυχή με κακία, ακόμη και αν εκείνη τη στιγμή δεν αισθάνεται κάποιος τη ζημιά.*

(Μ. Βασιλείου, *Ότι ουκ έστιν αίτιος των κακών ο Θεός*, §9)

6.3 Μεγάλη Σαρακοστή: Προετοιμασία για το Πάσχα

Για να ζήσουμε πραγματικά τη γιορτή του Πάσχα, θα πρέπει να προετοιμαστούμε σωστά, κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Σαρακοστής.

Α. Η Εκκλησία μάς προετοιμάζει για το Πάσχα μέσα από τις ακολουθίες της Μεγάλης Σαρακοστής.
Β. Την περίοδο αυτή η Εκκλησία μάς καλεί στο «αγώνισμα» της νηστείας.
Γ. Νηστεία σημαίνει να αποφεύγουμε ορισμένες τροφές, αλλά κυρίως να εγκαταλείψουμε τον εγωισμό μας, κάνοντας θέλημά μας το θέλημα του Θεού.
Δ. Με τα «αγωνίσματα» αυτά μπορούμε να προετοιμαστούμε, ώστε να ζήσουμε με αληθινό τρόπο την Ανάσταση του Χριστού.

Τη Μεγάλη Σαρακοστή η Εκκλησία μας δίνει ευκαιρίες για να προετοιμαστούμε για το Πάσχα...

Η ζωή του χριστιανού μοιάζει με τη ζωή του αθλητή

Κάθε αθλητής, όταν επιθυμεί να διακριθεί στους αγώνες που παίρνει μέρος, προετοιμάζεται όσο μπορεί καλύτερα, ώστε, όταν φτάσει η κατάλληλη ώρα να είναι έτοιμος. Αθλείται πολύ, προσέχει τη διατροφή του και ζει μετρημένη ζωή. Όπως οι αθλητές, έτσι και η Εκκλησία μας έχει ορίσει διάφορες περιόδους προετοιμασίας για το χριστιανό, ώστε να είναι έτοιμος να ζήσει τις μεγάλες γιορτές της Χριστιανοσύνης.

Τη Μεγάλη Σαρακοστή ο χριστιανός προετοιμάζεται για το Πάσχα

Η σπουδαιότερη περίοδος μιας τέτοιας προετοιμασίας είναι η Μεγάλη Τεσσαρακοστή ή Σαρακοστή όπως λέει ο λαός μας. Λέγεται έτσι, επειδή διαρκεί σαράντα μέρες και είναι σημαντική, διότι την περίοδο αυτή προετοιμαζόμαστε για να υποδεχθούμε τη Μεγάλη Εβδομάδα και την Ανάσταση του Χριστού. Την περίοδο αυτή, που ξεκινά από την τελευταία Κυριακή των **Απόκρεω** και ολοκληρώνεται το Σάββατο του Λαζάρου, η Εκκλησία καλεί τον άνθρωπο να ζήσει, όπως και οι αθλητές πριν από τον αγώνα, μετρημένη ζωή!

...γι' αυτό και μας καλεί να συμμετέχουμε στις ακολουθίες της.

Η νηστεία και το νόημά της

Αυτή την περίοδο, η Εκκλησία καλεί τον άνθρωπο στο άθλημα της νηστείας. Νηστεία σημαίνει να αποφεύγουμε τις τροφές που μας αρέσουν, αλλά όχι μόνον αυτό. Δεν έχει αξία να νηστεύουμε από τις τροφές, ενώ την ίδια στιγμή να συμπεριφερόμαστε άδικα και χωρίς αγάπη στο διπλανό μας. Η Εκκλησία, λοιπόν, μας διδάσκει ότι ο άνθρωπος νηστεύει

Στις ακολουθίες αυτές ζούμε κατανυκτικά τη σχέση μας με το Σωτήρα Χριστό!

αληθινά, όταν έχει για δικό του θέλημα το θέλημα του Θεού. Τότε απομακρύνεται από τις κακές πράξεις, την αδικία και ό,τι τον εμποδίζει να αγαπήσει αληθινά τον Θεό και τον συνάνθρωπό του.

Οι ακολουθίες της Εκκλησίας δυναμώνουν τον άνθρωπο στον αγώνα του

Η Εκκλησία μας γνωρίζει ότι μόνος του ο άνθρωπος δεν μπορεί να τα καταφέρει. Άλλωστε δεν μπορούν όλοι οι άνθρωποι να είναι αθλητές! Τα στάδια γεμίζουν από πολλούς θεατές που καμαρώνουν τους λίγους και εκλεκτούς αθλητές, όσους δηλαδή άντεξαν στις σκληρές δοκιμασίες της προπόνησης. Σαν καλή λοιπόν μητέρα, η Εκκλησία βοηθά τον πιστό, προτείνοντάς του τρόπους προσευχής, διότι γνωρίζει ότι χωρίς προσευχή δεν έχει αξία η νηστεία και χωρίς νηστεία δεν έχει δύναμη η προσευχή. Έτσι, εκτός από την ατομική, προβάλλει την κοινή προσευχή που είναι οι ακολουθίες της. Κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Σαρακοστής υπάρχουν πολλές τέτοιες ακολουθίες και η καθεμιά από αυτές έχει το δικό της νόημα και τη σημασία της. Σημαντικές είναι οι ακολουθίες των **Χαιρετισμών**, που γίνονται κάθε Παρασκευή απόγευμα και τελειώνουν πριν τη Μεγάλη Εβδομάδα. Εκεί περιγράφονται οι αρετές της Παναγίας μας, για τις οποίες τη διάλεξε ο Θεός να γίνει μητέρα του Χριστού και μαθαίνουμε πώς να τη μιμηθούμε. Κάθε Τετάρτη και Παρασκευή, όλη τη Μεγάλη Σαρακοστή, έχουμε τη Θεία Λειτουργία των **Προηγιασμένων Δώρων** με τους κατανυκτικούς της ύμνους.

Οι Κυριακές της Ορθοδοξίας και της Σταυροπροσκυνήσεως

Τις πέντε Κυριακές της Μεγάλης Σαρακοστής, η Εκκλησία μας έχει ορίσει να θυμόμαστε σημαντικά γεγονότα της πίστης μας. Γι' αυτό και ξεκινά με την Κυριακή της Ορθοδοξίας, όπου με αφορμή την καταδίκη των εικονομάχων, γιορτάζουμε την οριστική νίκη της Εκκλησίας κατά των αιρέσεων. Την Τρίτη Κυριακή, όταν έχουμε φτάσει στα μέσα της Μεγάλης Σαρακοστής, η Εκκλησία μας γιορτάζει και προσκυνά τον Σταυρό. Με αυτό τον τρόπο μας ευλογεί με το Άγιο Ξύλο, σύμβολο αγώνα, και μας δίνει δύναμη για τη συνέχεια της πορείας μας. Τα απογεύματα των Κυριακών αυτών τελούνται οι κατανυκτικοί εσπερινοί. Εκεί, θαυμάσιοι ύμνοι της καλούν τον άνθρωπο να μετανοήσει για τα λάθη του και να αγωνιστεί ώστε να γίνει καλύτερος.

Την Α' Κυριακή της Μεγάλης Σαρακοστής γιορτάζουμε, την αναστήλωση των εικόνων (εικόνα από το Μουσείο Μπενάκη).

Η Εκκλησία, στοργική μητέρα

Όταν ο αθλητής μπαίνει στον στίβο, ο προπονητής του ξέρει ότι του έδωσε όλα τα εφόδια για να επιτύχει στον αγώνα του. Έτσι και η Εκκλησία, σαν στοργική μητέρα, μάς προτείνει να αφήσουμε για λίγο κάποιες από τις ανέσεις μας, ώστε να νιώσουμε αληθινά, τι σημαίνει η θυσία του Χριστού, πάνω στον Σταυρό και να φτάσουμε έτσι προετοιμασμένοι στη χαρά της Ανάστασής του!

Εργασίες

1. Θέμα για συζήτηση.
«Νηστεία σημαίνει να αποφεύγουμε τις τροφές που μας αρέσουν, αλλά όχι μόνον αυτό». Βρίσκουμε σε ποιους άλλους τομείς της ζωής μας μπορούμε να νηστέψουμε, ώστε να δυναμώσουμε τον χαρακτήρα μας. Βοηθούμαστε κι από τα παραθέματα.

2. Βρίσκουμε από βιβλία, περιοδικά κι εφημερίδες, συνταγές για νηστίσιμα φαγητά. Ποια υλικά απουσιάζουν από αυτές;

3. Συμπληρώνουμε τις λέξεις που λείπουν.
Όπως κάθε ...., όταν επιθυμεί να .... στους αγώνες, ..., έτσι και η .... έχει ορίσει διάφορες .... για τον ...., ώστε να είναι έτοιμος να ζήσει τις .... της. Σαρακοστή ονομάζει ο λαός μας την .... Οι ακολουθίες των .... γίνονται κάθε .... και τελειώνουν πριν τη .... Την Κυριακή της ...., γιορτάζουμε τη .... της Εκκλησίας κατά των .... Στους .... εσπερινούς, οι ύμνοι μάς καλούν να .... για τα λάθη μας και να .... ώστε να γίνουμε ....

Παραθέματα

☆ *Νηστεύσωμεν νηστείαν δεκτήν, ευάρεστον τω Κυρίω. Αληθής νηστεία, η των κακών αλλοτρίωσις, εγκράτεια γλώσσης, θυμού αποχή, επιθυμιών χωρισμός, καταλαλιάς, ψεύδους καί επιορκίας· η τούτων ένδεια νηστεία εστίν αληθής και ευπρόσδεκτος.*

(*Ιδιόμελο* του Εσπερινού της Α΄ Εβδομάδας των Νηστειών)

Μετάφραση

Ας νηστέψουμε έτσι, ώστε η νηστεία μας να γίνει δεκτή από τον Κύριό μας και να είναι όμορφη γι' αυτόν. Αληθινή νηστεία είναι η αποξένωσή μας από το κακό, το να συγκρατούμε τη γλώσσα μας, να μην θυμώνουμε, να εγκαταλείπουμε το θέλημά μας, να μην κατακρίνουμε το συνάνθρωπό μας, να μη λέμε ψέματα, να μην καταπατούμε τις υποσχέσεις μας. Όταν αυτά λείψουν από τη ζωή μας, τότε η νηστεία μας θα είναι αληθινή και ευπρόσδεκτη από το Θεό.

☆ *Κύριε, εσύ που εξουσιάζεις τη ζωή μου, μην επιτρέψεις να έλθει σε μένα διάθεση τεμπελιάς για τα πνευματικά μου καθήκοντα, περιέργειας για τους άλλους, εγωισμού, για να είμαι ο πρώτος και φλυαρίας. Χάρισέ μου όμως, εμένα του δούλου σου, σύνεση και φρονιμάδα, ταπεινοφροσύνη, υπομονή και αγάπη για όλους. Ναι Κύριέ μου, δώσε μου το δώρο να βλέπω τα δικά μου λάθη και να μην κατακρίνω τον αδελφό μου για τα δικά του.*

(*Ευχή* του Αγίου Εφραίμ του Σύρου που διαβάζεται στους Κατανυκτικούς Εσπερινούς κατά τις Κυριακές των Νηστειών)

6.4 Ο Απόστολος Πέτρος

Ο Απόστολος Πέτρος, ο δυναμικός και αυθόρμητος μαθητής του Κυρίου, γίνεται ακούραστος αγωνιστής και θεμελιωτής της Εκκλησίας.

Α. Ο Πέτρος και ο Ανδρέας γίνονται οι πρώτοι μαθητές του Χριστού.
Β. Ο Απόστολος Πέτρος ταξιδεύει σε όλο τον κόσμο, κηρύττοντας το λόγο του Θεού και βαπτίζοντας χριστιανούς.
Γ. Στη Ρώμη αντιμετωπίζει το Σίμωνα τον μάγο, προκαλεί την οργή του Νέρωνα και μαρτυρεί στο Σταυρό.
Δ. Ο Απόστολος Πέτρος θεμελιώνει την Εκκλησία.

Ο Άγιος Πέτρος (Ι. Μ. Αγ. Αικατερίνης, Σινά, 6ος αιώνας).

Ο Απόστολος Πέτρος, Πρωτοκορυφαίος μαθητής του Χριστού

Ο Απόστολος Πέτρος ήταν αδερφός του Αποστόλου Ανδρέα. Καταγόταν από τη Βηθσαϊδά και με τον αδελφό του έγιναν οι πρώτοι μαθητές του Κυρίου. Λόγω της σειράς με την οποία ο Χριστός τούς διάλεξε, αλλά και λόγω του έργου και της προσφοράς τους, ονομάστηκαν από την Εκκλησία μας, τιμητικά, Πρωτοκορυφαίοι.

Η ζωή του Πέτρου κοντά στο Χριστό

Ο Πέτρος, από την ημέρα της κλήσης του, αφοσιώθηκε στο Χριστό. Ο αυθόρμητος και δυναμικός χαρακτήρας του ήταν πηγή ζωντάνιας και χαράς για τους υπόλοιπους μαθητές. Ο Πέτρος ήταν εκείνος, ο οποίος περπάτησε επάνω στα νερά της λίμνης Γενησαρέτ, επιθυμώντας να δείξει την πίστη του στο Δάσκαλο. Ήταν παρών και στο όρος Θαβώρ, την ώρα της Μεταμόρφωσης του Χριστού. **Ζηλωτής** και **πείσμων** στο έργο του, υπερασπίστηκε το Δάσκαλό του τη στιγμή της σύλληψής του στον κήπο της Γεσθημανή, φτάνοντας στο σημείο να κόψει με το μαχαίρι του το αφτί ενός δούλου, ο οποίος τόλμησε ν' αγγίξει το Χριστό.

Ο Πέτρος συνεχίζει το έργο του Χριστού σε όλο τον κόσμο

Ο Πέτρος έγινε «το στόμα των Αποστόλων», εξαιτίας του λόγου που έβγαλε από το μπαλκόνι του σπιτιού, όπου οι Απόστολοι ήταν κρυμμένοι την ημέρα της Πεντηκοστής. Κυρίως από τα δικά του λόγια, 3.000 άνθρωποι πίστεψαν και βαφτίστηκαν χριστιανοί. Αργότερα, στα Ιεροσόλυμα, μαζί με τον Απόστολο Παύλο έγραψαν 85 κανόνες για τη ζωή και τη λειτουργία της Εκκλησίας. Ίδρυσε πολλές Εκκλησίες, και χειροτόνησε Επισκόπους σε κάθε μεγάλη πόλη που επισκεπτόταν. Έγραψε δυο επιστολές που λέγονται Καθολικές: Την πρώτη προς τους χρι-

στιανούς του Πόντου, της Καππαδοκίας, της Ασίας και της Βιθυνίας και τη δεύτερη, προς όλους όσους πιστεύουν στο Χριστό. Ταξίδεψε στις περισσότερες χώρες της Μεσογείου. Περνώντας από τη Σμύρνη, τη Μακεδονία, την Κόρινθο, την Πάτρα και τη Σικελία, βρέθηκε στη Ρώμη. Εκεί αντιμετώπισε ένα φοβερό μάγο, το Σίμωνα, ο οποίος διέδιδε πως είναι ο γιος του Θεού. Χρησιμοποιώντας διάφορα μαγικά κόλπα είχε **πλανέψει** τους Ρωμαίους και τον καίσαρα. Ο Πέτρος, με την επίκληση του ονόματος του Θεού, διέλυσε τα μάγια του Σίμωνα, ο οποίος και τραυματίστηκε θανάσιμα μετά από μια αποτυχημένη επίδειξη.

Οι Απόστολοι Πέτρος και Παύλος εικονίζονται μαζί, κρατώντας την Εκκλησία του Χριστού, που ίδρυσαν και στήριξαν με το έργο και τη ζωή τους
(φορητή εικόνα Φ. Κόντογλου, Μονή Μεταμορφώσεως, Βοστώνη 1955).

Το τέλος του Αποστόλου Πέτρου στη Ρώμη

Ο Πέτρος επισκέφτηκε τη Ρώμη τρεις φορές. Τις δύο πρώτες, πήγε για να στηρίξει τη νέα Εκκλησία που είχε δημιουργηθεί εκεί. Τότε χειροτόνησε επίσκοπο και τον Κλήμη, έναν εκλεκτό και πιστό χριστιανό. Αφορμή, όμως, για την τρίτη επίσκεψή του ήταν ένας άγγελος, ο οποίος του είπε ότι το τέλος του πλησίαζε και ότι έπρεπε και πάλι να πάει στη Ρώμη. Βασιλιάς τότε ήταν ο Νέρωνας. Δύο από τις πιο αγαπημένες γυναίκες της ακολουθίας του, ακούγοντας τη διδασκαλία του Πέτρου, πίστεψαν στο Χριστό και αποφάσισαν να φύγουν από το παλάτι. Ο Νέρωνας, όταν το έμαθε, εξοργίστηκε και διέταξε τη σταύρωση του Πέτρου. Ο Πέτρος ζήτησε να μη σταυρωθεί, όπως ο Χριστός, αλλά ανάποδα, με το κεφάλι προς τα κάτω. Μετά από μια ημέρα στον Σταυρό, παρέδωσε την αγία ψυχή του στο Θεό. Ο Επίσκοπος Κλήμης πήρε το σώμα του και το έθαψε στο Βατικανό, όπου σήμερα βρίσκεται η έδρα της Δυτικής Εκκλησίας. Η μνήμη του Αποστόλου Πέτρου γιορτάζεται στις 29 Ιουνίου μαζί με τον Απόστολο Παύλο.

Ο Απόστολος Πέτρος, η «πέτρα» και το θεμέλιο της Εκκλησίας μας

Ο Πέτρος, πρώτος μπροστά στους υπόλοιπους μαθητές, ομολόγησε ότι ο Χριστός είναι ο Υιός του Θεού. Πάνω σ’ αυτή την «πέτρα» της πίστης, την ομολογία του δηλαδή, στερεώθηκε, όπως είπε ο Χριστός, η Εκκλησία. Βέβαια, ο Πέτρος είναι εκείνος, ο οποίος αρνήθηκε το Χριστό τρεις φορές μέσα σε λίγη ώρα, όταν εκείνος είχε συλληφθεί και ανακρινόταν από τους Ρωμαίους. Ο Πέτρος, όμως, ήταν κι εκείνος, που αμέσως μετανόησε για την πράξη του αυτή κι έκλαψε πικρά, σβήνοντας με τα δάκρυά του την αμαρτία της άρνησης του Δασκάλου του, κερδίζοντας έτσι με τη μετάνοιά του τα κλειδιά της Βασιλείας των Ουρανών.

Εργασίες

1. Θέμα για συζήτηση.
Συζητούμε για τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζει ο Απόστολος Πέτρος στο τρίτο κείμενο των παραθεμάτων τις αρετές που πρέπει να κατακτήσει με τον αγώνα του ο χριστιανός. Ποια τοποθετεί τελευταία; Γιατί;

2. Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος ονομάζει τον Πέτρο «αρχή της ορθοδοξίας», «πέτρα της πίστης», «είσοδο του παραδείσου». Βρίσκουμε από το μάθημα τα στοιχεία εκείνα της ζωής και της δράσης του Πέτρου, στα οποία βασίστηκε ο Χρυσόστομος και τον αποκάλεσε έτσι.

3. Συνδέουμε τα σωστά.

Ο αδερφός του Πέτρου.	•	•	Βατικανό
Έγραψαν διατάξεις για την Εκκλησία.	•	•	Πέτρος και Παύλος
Η ομολογία του Πέτρου για το Χριστό.	•	•	Σίμωνας
Μάγος που αντιμετώπισε ο Πέτρος στη Ρώμη.	•	•	Πέτρα
Μαθητής του Πέτρου.	•	•	Καθολικές
Το μέρος όπου τάφηκε το σώμα του Πέτρου.	•	•	Νέρων
Ονομάζονται οι επιστολές του Πέτρου.	•	•	Κλήμης
Στις 29 Ιουνίου γιορτάζουν μαζί.	•	•	Ανδρέας
Πρωτοκορυφαίοι.	•	•	Εκκλησία
	•	•	Σμύρνη

4. Μετατρέπουμε στον Ενεστώτα τις προτροπές του Αποστόλου Πέτρου προς τους χριστιανούς, από τα τρία τελευταία κείμενα των παραθεμάτων.

Αφού καθαρίσετε τις ψυχές σας... ⟶ Καθαρίζουμε τις ψυχές μας

..ώστε να πετύχετε τη φιλαδελφία ...

Παραθέματα

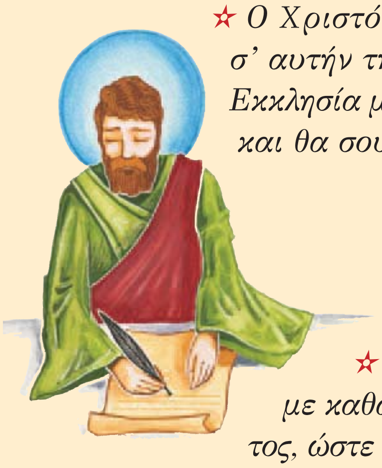

☆ *Ο Χριστός είχε πει στον Πέτρο: «Εσύ είσαι ο Πέτρος και πάνω σ' αυτήν την πέτρα (δηλαδή την ομολογία σου) θα στερεώσω την Εκκλησία μου και οι πύλες του Άδη δεν θα μπορούν να τη νικήσουν και θα σου δώσω τα κλειδιά της βασιλείας των ουρανών»*

(*Ματθ.* 16, 18-19)

Από τις Επιστολές του Αποστόλου Πέτρου

☆ *Αφού καθαρίσετε τις ψυχές σας με υπακοή στην αλήθεια, με καθαρή την καρδιά σας και με τη βοήθεια του Αγίου Πνεύματος, ώστε να πετύχετε την φιλαδελφία χωρίς υποκρισία και να αγαπήσετε με θέρμη και ζεστή καρδιά τους αδελφούς σας.*

(*Α' Πέτρου* 1,22)

☆ *...Να συμφωνείτε με το καλό, να είστε συμπαθείς στους άλλους, φιλάδελφοι, σπλαχνικοί, και να επαινείτε τα καλό. Χωρίς να ανταποδίδετε κακό αντί κακού, ή χλευασμό αντί κοροϊδίας, αλλά το αντίθετο, ευλογούντες.*

(*Α' Πέτρου* 3,9)

☆ *Και γι' αυτό καταβάλλοντας κάθε δυνατή προσπάθεια, προσθέστε στην πίστη σας την αρετή και στην αρετή προσθέστε τη γνώση. Στη γνώση προσθέστε την εγκράτεια, στην εγκράτεια την υπομονή, στην υπομονή την ευσέβεια, στην ευσέβεια την αγάπη των αδελφών και σ' αυτήν προσθέστε την αγάπη προς το Χριστό και προς όλους.*

(*Β' Πέτρου* 1,5-7)

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Αβιταμίνωση: Η κακή υγεία και η αδυναμία που προέρχεται από την έλλειψη βιταμινών που οφείλεται σε κακή διατροφή ή τη στέρηση τροφής.

Αιολικά Πάρκα: Τα αιολικά πάρκα αποτελούνται από σειρές ανεμογεννητριών που μετατρέπουν τον άνεμο, δηλαδή μια ανεξάντλητη φυσική πηγή, σε ηλεκτρική ενέργεια. Οι ανεμογεννήτριες δεν απαιτούν πρώτες ύλες (πετρέλαιο κ.λπ.) για τη λειτουργία τους και δεν εκπέμπουν καμία μορφή ρύπου ή αποβλήτων στο περιβάλλον.

Αιρετικός: Στην εκκλησιαστική γλώσσα, ονομάζουμε έτσι εκείνον που διαστρέφει τη διδασκαλία της Εκκλησίας, αντικαθιστώντας την με δικές του απόψεις.

Ακάθιστος Ύμνος: Βλ. Χαιρετισμοί.

Ακολουθία του Νυμφίου: Οι ακολουθίες της Εκκλησίας μας κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Εβδομάδας που ξεκινούν την Κυριακή των Βαΐων, όταν ψάλλουμε το «Ιδού ο Νυμφίος έρχεται ...».

Ακολουθίες: Η συγκέντρωση των πιστών για να λατρεύσουν το Θεό.

Ακόλουθος: Είναι το λεγόμενο «παπαδάκι».

Αλλοιώνω: Συνήθως έχει αρνητική έννοια (π.χ. αλλοιωμένα τρόφιμα). Χρησιμοποιείται όμως και για να φανερώσει την αλλαγή προς το καλύτερο (π.χ. αλλοιώνεται το πρόσωπό μου από χαρά).

Αμάραντος: Αυτός που δε μαραίνεται.

Άμβωνας: Το υπερυψωμένο μέρος μέσα στο ναό επάνω στο οποίο διαβάζεται το Ευαγγέλιο.

Άμφια: Τα ενδύματα του ιερέα την ώρα της Θείας Λειτουργίας ή των ακολουθιών.

Αναλόγιο: Έπιπλο με επικλινείς επιφάνειες επάνω στις οποίες τοποθετούνται τα βιβλία των ψαλτών.

Ανίατη: Ορισμός που χρησιμοποιείται κυρίως για ασθένειες. «Ανίατη ασθένεια» σημαίνει αυτή που δεν μπορεί να γιατρευτεί, η αθεράπευτη.

Άπλετο: Άφθονο, πολύ.

Απόκρεω: Η λέξη αυτή είναι η γνωστή μας Αποκριά. Σημαίνει σταματώ να τρώω κρέας. Κυριακή της Απόκρεω λέγεται η τελευταία Κυριακή που τρώμε κρέας πριν από τη νηστεία της Μ. Σαρακοστής.

Απόκρυφα Ευαγγέλια: Βιβλία που μιμούνται το ύφος των βιβλίων της Καινής Διαθήκης αλλά η Εκκλησία δεν τα αναγνώρισε ποτέ.

Άστεγος: Αποκαλείται ο άνθρωπος εκείνος που δεν έχει μόνιμη κατοικία και γι' αυτό κοιμάται όπου βρίσκει στο δρόμο.

Ατενίζω: Συγκεντρώνω το βλέμμα μου, την προσοχή μου σε κάποιον ή κάτι.

Βασιλεία (του Θεού): Η Βασιλεία του Θεού είναι ο κόσμος της αγάπης του. Τη νιώθουμε στην καρδιά μας όταν κάνουμε το θέλημά του κι έπειτα στις σχέσεις μας με τους άλλους ανθρώπους όταν αυτές βασίζονται στην αγάπη που δίδαξε ο Χριστός. Έτσι, όταν τελειώσει αυτή η ζωή, όσοι έζησαν στη γη αυτή την αγάπη, θα γνωρίσουν σε όλη της τη δόξα τη Βασιλεία του Θεού, ζώντας μαζί με τον Πατέρα, τον Υιό και το Άγιο Πνεύμα.

Δεινά: Πολύ άσχημες καταστάσεις (σεισμοί, πόλεμοι κ.λπ.) που προκαλούν βάσανα στον άνθρωπο διότι έχουν καταστροφική σημασία γι' αυτόν.

Διάκονοι: Ονομάζονται όσοι έχουν αφοσιωθεί σε ένα έργο και υπηρετούν έναν σκοπό. Στην Εκκλησία μας ο διάκονος είναι βαθμός της ιεροσύνης και έργο του είναι να βοηθά τον ιερέα στη Θεία Λειτουργία.

Διαχείριση απορριμμάτων: Η διαδικασία κατά την οποία ειδικοί επιστήμονες μελετούν τον τρόπο εκμετάλλευσης των απορριμμάτων (σκουπιδιών), είτε για λόγους ενέργειας (ανακύκλωση), είτε για να αποφευχθούν βλαβερές συνέπειες για το περιβάλλον (αποκατάσταση αυθαίρετων χωματερών).

Δοξαστικό: Το ιδιόμελο τροπάριο που ξεκινά με το «Δόξα Πατρί και Υιώ και Αγίω Πνεύματι...».

Δωδεκάορτο: Εικόνες στο πάνω μέρος του τέμπλου του ναού ή τοιχογραφίες, οι οποίες παρουσιάζουν δώδεκα από τα πιο σημαντικά γεγονότα της ζωής του Χριστού στη γη.

Εικονοστάσι: Θέση για την τοποθέτηση εικονισμάτων στα σπίτια.

Ειρμός, Οίκος: Ο ύμνος/ποίημα αποτελείται από σειρά στροφών, των οίκων, ο πρώτος των οποίων ονομάζεται ειρμός και έχει ιδιαίτερη σημασία για τη σύνθεση του ύμνου, διότι είναι το υπόδειγμα πάνω στο οποίο οικοδομούνται όλοι οι επόμενοι. Ειρμός γενικά σημαίνει συσχετισμός, λογική πλοκή. Οίκος σημαίνει οικοδομή. Όπως γνωρίζουμε ότι κάθε οικοδομή κατασκευάζεται με βάση της το αρχιτεκτονικό σχέδιο. Ο αριθμός των οίκων εξαρτάται από την ακροστιχίδα, η οποία αποτελείται από τα αρχικά γράμματα των στροφών.

Εκκλησιαστικό έτος: Έτσι ονομάζει η Εκκλησία την περίοδο από την 1η Σεπτεμβρίου έως και την 31η Αυγούστου.

Ελληνιστικοί χρόνοι: Η ελληνική ιστορία από τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου έως και την επικράτηση της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.

Εξορύξεις: Η διαδικασία εκείνη κατά την οποία, σκάβοντας, βγάζουμε διάφορα ορυκτά υλικά (σίδηρος, άργιλος, ασβεστόλιθος).

Εργόχειρο: Έτσι ονομάζεται στη γλώσσα των μοναστηριών η εργασία του μοναχού (κατασκευή αντικειμένων, όπως καλάθια, πλεκτά, λιβάνι κ.λπ ή αγιογράφηση εικόνων), χάρη στην οποία κερδίζει χρήματα για να ζήσει. Συγχρόνως η εργασία αυτή τον βοηθά να συγκεντρώνεται στην προσευχή.

Έσφυζαν: Είναι ο παρατατικός του ρήματος **σφύζω**. Σημαίνει ότι υπάρχει έντονη κίνηση, μεγάλη δραστηριότητα.

Ζηλωτής: Αυτός που αφοσιώνεται με πάθος σε ένα ιδανικό και αγωνίζεται γι' αυτό.

Ιδιόμελο: Το τροπάριο που ψάλλεται με ξεχωριστό, δικό του τρόπο.

Ιππείς: Καβαλάρηδες

Κάλλος: Η ομορφιά.

Κανόνας: Πολυσύνθετο ποίημα που αποτελείται από 9 ωδές, καθεμία από τις οποίες αποτελείται από 4-5 τροπάρια. Το είδος καλλιεργήθηκε κυρίως στην Κωνσταντινούπολη και τα Ιεροσόλυμα.

Κατακόμβες: Υπόγειοι, σκοτεινοί χώροι. Χρησιμοποιούνταν ως νεκροταφεία των πρώτων χριστιανών αλλά και ως τόποι λατρείας και συγκεντρώσεων την ημέρα της κοίμησης (θανάτου) του μάρτυρα.

Καταυλισμοί: Πρόχειρες εγκαταστάσεις, κυρίως έξω από την πόλη, για να προσφέρουν στέγη, φαγητό και προστασία σε ανθρώπους που υποφέρουν (πρόσφυγες, σεισμοπαθείς κ.λπ.).

Κλίτη: Οι παλιοί χριστιανικοί ναοί χωρίζονταν σε τρία ή πέντε μακρόστενα μέρη. Αυτά είναι τα κλίτη.

Κόγχη: Το κοίλο σχήμα του τοίχου του ιερού.

Κοινοκτημοσύνη: Όταν τα υλικά αγαθά ανήκουν σε όλους και τα χρησιμοποιούν όλοι.

Κομνηνών τέχνη: Η τέχνη που αναπτύχθηκε κατά τον $11^{ο}$ και $12^{ο}$ αιώνα, εποχή που βασίλευαν οι Κομνηνοί στο Βυζάντιο.

Κοντάκια: Ύμνοι βυζαντινής μουσικής, με το όνομά τους πιθανόν να αναφέρεται στο κυλινδρικό ξύλο στο οποίο ήταν τυλιγμένοι οι πάπυροι πάνω στους οποίους γράφονταν.

Κρητική τέχνη: Η τέχνη που ξεκίνησε από την Κωνσταντινούπολη και διαμορφώθηκε στην Κρήτη το $16^{ο}$ αιώνα.

Κύρος: Διοικητής επαρχίας τον καιρό του αυτοκράτορα Θεοδόσιου του Β', απ' όπου πήρε και το όνομα η περιοχή (επαρχία του Κύρου).

Λειτουργικά βιβλία: Τα βιβλία που χρησιμοποιούνται στην Εκκλησία και περιέχουν τα κείμενα, τις ευχές, και τους ψαλμούς για κάθε ακολουθία ή μυστήριο.

Λεπροκομείο: Το νοσοκομείο στο οποίο περιποιούνται τους λεπρούς.

Λιμός: Η μεγάλη πείνα που οφείλεται σε έλλειψη τροφής και η οποία προκαλεί καταστροφή και δυστυχία στον λαό.

Μαία: Η γυναίκα που ξεγεννά τις έγκυες γυναίκες.

Μακεδονική τέχνη: Η τέχνη που ξεκίνησε από τη Θεσσαλονίκη απ' τα μέσα του $13^{ου}$ αιώνα και έφτασε μέχρι το $15^{ο}$ αιώνα, με κύριο εκπρόσωπό της τον Μανουήλ Πανσέληνο.

Μέλος-μέλη: Καθένα από τα άτομα μιας ομάδας ή ενός συνόλου.

Μονή της Χώρας: Περίφημο μοναστήρι της Κωνσταντινούπολης με θαυμάσιες τοιχογραφίες.

Μουσειοπαιδαγωγός: Εκπαιδευτικός, ειδικευμένος στην παρουσίαση των εκθεμάτων των μουσείων σε μαθητές.

Μύρο: Αρωματικό έλαιο, φυσικό ή τεχνητό. Όταν αναφερόμαστε σε θαυματουργές εικόνες ή λείψανα αγίων, δεχόμαστε ότι έχουν τη δύναμη από το Θεό να αναβλύζουν φυσικό μύρο.

Ναός του Σολομώντα: Ο ναός που έχτισε ο Σολομώντας, γιος του Δαβίδ, στην Ιερουσαλήμ και έγινε το κέντρο της λατρείας των Εβραίων.

Ολιγαρκής: Αυτός που ζει και αρκείται στα λίγα, ο λιτός.

Όμιλος: Ένα σύνολο προσώπων.

Ομοψυχία: Όταν τα συναισθήματα, οι σκέψεις και η πίστη κάποιων ανθρώπων, είναι κοινά.

Οργανισμοί: Το σύνολο προσώπων ή κρατών που συνεργάζονται για διάφορους σκοπούς. Εδώ η λέξη έχει την έννοια των φιλανθρωπικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων.

Ορυχείο: Ο τόπος εκείνος από τον οποίο, σκάβοντας, βγάζουμε διάφορα υλικά, όπως σίδηρο, άργιλο, ασβεστόλιθο, τα οποία ονομάζονται ορυκτά.

Παλαιολόγεια τέχνη: Η τέχνη που αναπτύχθηκε κυρίως το $14^{ο}$ και $15^{ο}$ αιώνα, εποχή που βασίλευαν οι Παλαιολόγοι.

Παρρησία: Η ελεύθερη και θαρραλέα έκφραση της γνώμης.

Πείσμων: Ο πεισματάρης (εδώ με την έννοια της επιμονής για την επιτυχία ενός σκοπού).

Πεσσοί: Τετράγωνες κολώνες στις οποίες στηρίζονται τα λοφία.

Πλανεύω: Παρασύρω κάποιον με ψεύτικες υποσχέσεις, ξεγελώ, παραπλανώ, εντυπωσιάζω δείχνοντας άλλη εικόνα από αυτή που έχω.

Πλησίον: Κάποιος που βρίσκεται σε μικρή απόσταση από κάποιον άλλον, ο κοντινός, ο γείτονας, ο συγγενής. Κυρίως όμως ο κάθε άνθρωπος σε σχέση με τους συνανθρώπους του.

Πολιούχος: Ο προστάτης άγιος μιας πόλης.

Προηγιασμένα Δώρα: Τη Μ. Σαρακοστή, κάθε Τετάρτη και Παρασκευή τελείται η Θεία Λειτουργία των Προηγιασμένων Δώρων. Η Λειτουργία αυτή πήρε το όνομά της από το γεγονός ότι τα Θεία Δώρα (δηλαδή ο άρτος και ο οίνος που χρησιμοποιούνται στη Θεία Ευχαριστία) έχουν αγιαστεί από άλλη Λειτουργία, συνήθως τη Λειτουργία της Κυριακής που έχει προηγηθεί. Έτσι ο ιερέας μπορεί να τελέσει τη Θεία Ευχαριστία, παραλείποντας τον καθαγιασμό του ψωμιού και του κρασιού.

Πρότυπο: Εδώ έχει την έννοια του προσώπου που αξίζει να μιμούμαστε για τα γνωρίσματά του. Ωστόσο και μια κατάσταση ή ένας θεσμός μπορεί να είναι πρότυπο. Γενικά, ένα αντικείμενο που κατασκευάζεται σαν δείγμα και ικανοποιεί είναι πρότυπο για την κατασκευή παρόμοιων αντικειμένων.

Πρωταγωνιστής: Πρόσωπο, το οποίο παίζει τον κύριο λόγο σε μία υπόθεση. Γίνεται παράδειγμα και κερδίζει την αναγνώριση όλων.

Πρωτομάρτυρας: Αυτός που πρώτος έδωσε τη ζωή του για μια ιδέα.

Ρήτορας: Αυτός ο οποίος χρησιμοποιεί το λόγο του με άνεση, ακρίβεια και ζωντάνια. Στην αρχαιότητα ρήτορες ονομάζονταν οι δικηγόροι, οι οποίοι ήταν και φιλόσοφοι.

Ρότα: Η πορεία που ακολουθεί ένα πλοίο.

Σκοπιμότητες: Τρόποι συμπεριφοράς ή άλλες πράξεις που έχουν σκοπό να υποστηρίξουν κάποιες απόψεις. Συνήθως όμως αυτή η συμπεριφορά δείχνει κάτι κακό.

Σμιλεύει: Σκαλίζει με τη σμίλη (εργαλείο του γλύπτη).

Σοδειά: Συλλογή και αποθήκευση των καρπών της αγροτικής καλλιέργειας.

Στασίδια: Ξύλινα καθίσματα. Βρίσκονται συνήθως ακουμπισμένα στους τοίχους του ναού.

Συγκυρία: Η (καλή ή κακή) σύμπτωση.

Συναξαριστές: Βιβλία που περιγράφουν τους βίους των αγίων.

Σύναξη: Γενικά ονομάζεται έτσι η συγκέντρωση ανθρώπων. Όταν αυτή γίνεται με σκοπό την προσευχή ή τη λατρεία του Θεού τότε ονομάζεται λειτουργική ή λατρευτική σύναξη.

Τέμπλο: Το εικονοστάσιο που χωρίζει το ιερό από τον υπόλοιπο ναό.

Υλικά αγαθά: Οτιδήποτε παράγεται και προσφέρεται για κατανάλωση. Κάθε προϊόν που ικανοποιεί τις ανθρώπινες ανάγκες.

Υποσιτίζομαι: Τρώω λιγότερο από όσο πρέπει.

Ύψιστη: Ανώτατη, σημαντικότατη, η πολύ ψηλή.

Φθόνος: Η ζήλια που συνοδεύεται από κακία και μίσος.

Χαιρετισμοί: Η Ακολουθία του Ακάθιστου ύμνου, η οποία ψάλλεται τμηματικά τις τέσσερις πρώτες Παρασκευές της Μ. Σαρακοστής και σε ολοκληρωμένη μορφή την πέμπτη Παρασκευή. Τους λέμε *Χαιρετισμούς* διότι ο ιερέας εξυμνώντας τη Θεοτόκο χρησιμοποιεί την προσφώνηση «Χαίρε» (Βλέπε το παράθεμα της ενότητας 4.9).

Χρυσοποίκιλτα σκεύη: Αντικείμενα που χρησιμοποιούνται στις ακολουθίες της Εκκλησίας, διακοσμημένα με χρυσό.

Χυτά: Χυμένα σε καλούπια.

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α′).

ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟ

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.